

T.C. Sağlık Bakanlığı

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

KÜRESEL YETİŞKİN TÜTÜN ARAŞTIRMASI TÜRKİYE 2012

T.C. Sağlık Bakanlığı
Türkiye Halk Sağlığı
Kurumu

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

HACETTEPE
ÜNİVERSİTESİ

World Health
Organization

CDC FOUNDATION

CDC

Ankara 2014

T.C. Sağlık Bakanlığı

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

KÜRESEL YETİŞKİN TÜTÜN ARAŞTIRMASI TÜRKİYE 2012

T.C. Sağlık Bakanlığı
Türkiye Halk Sağlığı
Kurumu

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

HACETTEPE
ÜNİVERSİTESİ

World Health
Organization

CDC FOUNDATION

CDC
CENTERS FOR DISEASE
CONTROL AND PREVENTION

ANKARA-2014

ISBN : 978-975-590-502-0

Sağlık Bakanlığı Yayın No : 948

Baskı : Anıl Matbaa Ltd. Őti.

Özveren Sok. 13/A Kızılay / ANKARA

Tel: (0 312) 229 37 41 • **Faks:** (0 312) 229 37 42

Bu yayın; T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Tütün ve Diğer Bağımlılık Yapıcı Maddelerle Mücadele Daire Başkanlığı tarafından hazırlanmış ve bastırılmıştır.

Her türlü yayın hakkı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu'na aittir. Kaynak gösterilmeksizin alıntı yapılamaz. Kısmen dahi olsa alınamaz çoğaltılamaz, yayınlanamaz. Alıntı yapıldığında kaynak gösterimi "Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012" "Sağlık Bakanlığı Yayın No, Ankara, ve Yayın Tarihi" şeklinde olmalıdır.

Ücretsizdir. Parayla satılmaz.

Sunuş

Tütün kullanımı, birçok sağlık sorununa yol açan, önlenabilir hastalık ve ölüm sebepleri arasında en önde gelen risk faktörüdür. Maruz kalanların normal yaşam süresini kısaltarak erken ölümüne yol açan tütün, halen dünya genelinde her 10 ölümden bir tanesinin sebebidir.

Dünyada yılda yaklaşık 6 milyon kişi tütün kullanımının neden olduğu sağlık sorunları yüzünden ölmekte, Türkiye’de ise en az 100.000 kişi tüütüne bağlı hastalıklar nedeniyle kaybedilmektedir.

Bilimsel veriler kapalı ortamda sigara dumanına maruz kalmanın sigara içmeyen insanlarda kalp krizi ve kanser gibi ciddi sağlık sorunlarına yol açtığını ve bu konuda hiçbir güvenli aralığın olmadığını ortaya koymaktadır.

Buna rağmen dünya genelinde tütün kullanımı yaygın şekilde devam etmektedir. Bu kadar zararlı ve tehlikeli bir ürüne karşı elbette kapsamlı ve etkin bir mücadele gerekmektedir. Bu gerçek karşısında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kayıtsız kalmayarak tütün kontrolü alanında ilk uluslararası sağlık anlaşması olan Tütün Kontrol Çerçeve Sözleşmesini (TKÇS) hazırlayarak ülkelere sunmuştur. Bugün itibarıyla 178 ülkenin taraf olduğu anlaşma dünya genelindeki bu salgının durdurulması hatta geriletmesinde çok önemli bir rol almıştır.

2004 yılında TKÇS’yi imzaladıktan hemen sonra ülkemizde yürütülecek mücadeleyi üç sağlam temel üzerinde şekillendirerek ulusal eylem planımızı oluşturup bu zorlu maratona başlamış olduk.

Bunlar;

- 1) Çocuklar ve gençler başta olmak üzere bireylerin sigara içmeye başlamalarının önlenmesi,*
- 2) Sigara içenlerin bu davranışlarını bırakmasının desteklenmesi,*
- 3) Sigara dumanından pasif etkilenimin önlenmesidir.*

Tabi ki bu maratonun zorlu olacağı ve ancak uzun soluklu bir mücadeleyle başarıya ulaşılacağını biliyorduk.

Özellikle tütün endüstrisinin agresif satış politikaları, dünya genelinde tütün karşıtı siyasi kararlılığın bugüne kadar gösterilememiş olması, önümüze çıkarılan engellerin olduğundan da büyük gösterilmesi çabaları bizi hiç korkutmadı ve yıldırmadı. Eğer halkınızın sağlığını korumak için milletinizin desteğini alarak yola çıkmışsanız başarısız olmazsınız.

Bugün tütün kontrolünde geldiğimiz noktada elde ettiğimiz başarıların temelinde Başbakanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN liderliğinde gösterilen siyasi kararlılık, iyi hazırlanmış bir teknik alt yapı, vatandaş desteğinin tam olarak alınmış olması, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle sıkı işbirliği ve tabi ki DSÖ çalışanlarının hiç bitmeyen destekleri bulunmaktadır.

İlkini 2008 yılında gerçekleştirdiğimiz Küresel Yetişkin Tütün Araştırması sonuçları bizim tütün kontrolü çalışmalarımızda nelere dikkat etmemiz gerektiğini ve aksayan yönleri görmemizi sağlayan çok kıymetli bir çalışmaydı. İkincisini 2012 yılında gerçekleştirdiğimiz bu araştırma sadece MPOWER kriterlerinden biri olan izleme başlığının gereğini ikinci kez yerine getirmiş olmamızı sağlamakla kalmadı. Aynı zamanda bütün dünyaya Türkiye'den yayılan bir umut ışığı doğdu. Bu alanda başarının mümkün olduğuna dair bir inancı somutlaştırarak insanlığın hizmetine sunmuş oldu.

Bir ülkedeki tütün kontrolü çalışmalarının başarisını gösteren en önemli sonuçlardan bir tanesi de ülkedeki sigara içme oranında yaşanan değişimdir. Bu raporda ülkemiz sigara içme oranlarının %31,2'den %27,1'e kadar düştüğünü görmekteyiz. Bu başarının altında 2008 yılında yapılan ilk çalışma sonuçlarının çok iyi analiz edilerek aksayan kısımlara yönelik gerekli tedbirlerin alınması yatmaktadır.

Ülkemizin gelecek dönemde yapacağı çalışmaları tasarlamakta yararlanacağımız ve bizim gibi kararlılıkla tütün mücadelesini sürdüren diğer ülkelerinde tütün kontrolü çalışmalarını planlarken kullanabilecekleri bu güzel dokümanın hazırlanmasında emeği geçen DSÖ, CDC, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye İstatistik Kurumu ve Bakanlığım çalışanlarına teşekkür ederim.

Dr. Mehmet MüEZZİNOğLU

Sağlık Bakanı

Sunuş

Başlarken, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Avrupa Bölge Ofisi adına, Küresel Yetişkin Tütün Araştırmasını (KYTA) ikinci kez gerçekleştirerek sonuçlarını yayımlayan dünyadaki iki ülkeden biri olan Türkiye'yi tebrik ederim. Bu rapor, Türkiye'nin tütün kontrolü ve 2004 yılından bu yana DSÖ Tütün Kontrolü Çerçevesi Sözleşmesinin (TKÇS) Tarafı olarak yükümlülüklerini yerine getirme konusundaki kararlılığını bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Türkiye'yi ayrıca 2008 yılında gerçekleştirilen ilk KYTA'dan elde ettiği sonuçları karar alma süreçlerine bilgi olarak aktarması ve 2012 KYTA'da da görüldüğü üzere tütün kullanımında ciddi bir düşüşü netice verecek güçlü bir eylem planını uygulamaya koyması nedeniyle de tebrik ederim. Rapordaki bulgular Hükümet tarafından uygulanan kapsamlı tütün kontrolü politikalarının doğurduğu olumlu etkileri de net biçimde sergilemektedir. Türkiye'de yetişkinler arasında sigara içme oranı 2008 yılında %31.2'den 2012'de %27.1'e gerilemiştir; bu sonuç çok mutluluk vericidir.

Raporda takdim edilen bulgular, Türkiye'yi başarıya götüren etkenler üzerinde düşünme imkanı vermekte ve Türk Hükümetinin ve halkının DSÖ'nün sağlık ve iyilik politika çerçevesi olan Sağlık 2020'nin kilit bileşenlerini uygulamadaki başarılarından ötürü ne denli övgüye layık olduklarını vurgulamaktadır. 2008-2012 yılları arasında uygulanan kapsamlı tedbirler; toplumun tüm kesimlerinin dahil olduğu politikaların herkesin sağlığını iyileştirmede ve sağlığın sosyal belirleyicilerini etkilemede ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Bu politikaları uygulamaya koymanın zorlukları azımsanmamalı ve başarı, Türk Hükümetinin sarsılmaz kararlılığına ve liderliğine ve ayrıca kilit paydaşların ve kamuoyunun bu güçlü politikaları etkin biçimde desteklemesine atfolunmalıdır. Sağlıkta liderlik ve hakkaniyet, Sağlık 2020'nin de özünü teşkil etmektedir; dolayısıyla, Türkiye'nin halkını tütünün zararlarından koruma konusundaki kararlılığı alkışı hak etmektedir.

Burada en önemli faktör, Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan önderliğindeki Hükümetin bir ve bütüncül bir yaklaşım sergilemesidir. Hükümetin liderliği ve politika girişimleri sonucunda, tütün salgınıyla mücadelede girift bir sektörler arası işbirliği sistemi tesis edilmiştir. Türkiye'nin elde ettiği bu başarılar ve DSÖ ile yürüttüğü mükemmel işbirliği neticesinde DSÖ'den Türkiye'nin liderlerine (Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan, dönemin Sağlık Bakanı Sayın Prof. Dr. Recep Akdağ, dönemin TBMM Sağlık Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. Cevdet Erdöl) takdim edilen ödüllerin yanısıra Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığından da DSÖ Ülke Ofisine de Bakanlığın tütün kontrolü çalışmalarına verdiği benzersiz destekten ötürü ödüller verilmiştir.

Türkiye, yalnızca DSÖ Avrupa Bölgesinde değil, dünya genelinde de tütün kontrolünde lider ülkelerden biri haline gelmiştir. Türkiye 12 Temmuz 2012 tarihinde, TKÇS'de yer alan talep azaltıcı DSÖ MPOWER tedbirlerinin uygulanmasında dünyada en yüksek puanlamayı elde eden ülke olmuştur. MPOWER tedbir paketi şunları içermektedir:

- *Tütün kullanımının ve önleyici politikaların izlenmesi,*
- *İnsanların tütün dumanından korunması,*
- *Sigarayı bırakmak isteyenlere destek hizmetleri verilmesi,*
- *Toplumun tütünün zararları konusunda uyarılması,*
- *Tütün ürünlerinin reklamının, promosyonunun ve sponsorluğunun önlenmesi,*
- *Tütün ürünlerine uygulanan vergilerin artırılması.*

Türkiye'nin DSÖ TKÇS'yi kararlı ve kapsamlı bir yaklaşımla uygulaması sonucunda ülkede tütün kullanım oranlarında görülmemiş bir gerileme kaydedilmiştir. Türkiye'nin tütün kontrolüne yönelik etkili çalışmalarını sürdürmesi ve bu çalışmaların değerlendirilmesi için güçlü bir sürveyans sistemi oluşturması, diğer ülkeler için de örnek teşkil edecektir.

DSÖ, gösterdiği mükemmel işbirliğinden ötürü Sağlık Bakanlığına ve verdikleri kıymetli destekten ötürü Bloomberg Philanthropies Vakfı ile diğer ortaklara teşekkürü bir borç bilmekte, küresel tütün salgınının önünü almak adına kendileriyle birlikte çalışmaya devam etmeyi dilemektedir.

Zsuzsanna Jakab
DSÖ Avrupa Bölge Direktörü

Önsöz

Hastalıkların Kontrolü ve Önlenmesi Merkezi (CDC) adına, ikinci Küresel Yetişkin Tütün Araştırmasını (KYTA) tamamlamasından ötürü Türkiye'yi kutlamaktan onur duyuyorum. Dünyada KYTA'yı tekrarlayan sadece iki ülkeden biri olan Türkiye bu belirgin başarısından dolayı övgüyü hak etmektedir.

Tütün kontrolü kilit bir bulaşıcı olmayan hastalık (NCD) hedefidir ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) NCD izleme çerçevesi 2015'e kadar tütün kullanımında %30'luk rölatif bir azalmayı ön görmektedir. Bu hedefi gerçekleştirmek üst düzey liderliği

ve Uruguay'ın bazı zamanlar Türkiye'nin ise şimdi kullanmakta olduğu DSÖ MPOWER önlemlerini artarak uygulamasını gerektirmektedir. Her iki ülke de tütün kullanımında eşi görülmemiş bir azalma göstererek diğer ülkelere örnek oluşturmaktadırlar. Epideminin izlenmesi ve yönetiminde gösterilen sürekli sorumluluk ve uyanıklık hali gelecek yıllarda tütün kontrolünün son oyununu belirleyecektir.

Türkiye tütün kontrol politikalarında olağanüstü bir ilerleme kaydetmiştir. Kapalı alanlardaki kapsamlı yasakları ve tütün reklam, promosyon ve sponsorluk yasakları ile Türkiye diğer uluslara bir model oluşturmaktadır. 2008'deki büyük politika değişiklikleri –uygulama ve yürütme ile- tütün kullanımının benzersiz bir şekilde azaltılmasında gerekliydi. DSÖ MPOWER önlemlerini en üst düzeyde uygulayan ilk ve tek ülke olan Türkiye bu tavsiyelerin işlediğinin bir kanıtını da oluşturmaktadır. 2012 sonuçları 2008'den bu yana tütün kullanım oranlarında %13,4'lük bir azalmayı göstermektedir.

Büyük başarınız için tekrar tebrikler. Sizin sürekli liderliğinizden dolayı teşekkür ediyoruz. Türkiye ile ortaklık bir ayrıcalık olup, CDC işbirliğimizi artırmayı ümit etmektedir.

Saygılarımla,

Thomas R. Frieden, M.D., M.P.H.
Direktör, CDC

Önsöz

Dünyada her yıl yaklaşık 6 milyon kişinin ölümüne yol açan tütün kullanımı, en önemli ölüm nedenleri içinde ilk sıralarda yer almaktadır. Araştırmacılar, günümüzdeki sigara içme kalıpları devam ettiği takdirde, 2020 yılında dünyada her yıl yaklaşık 10 milyon kişinin sigara tüketimi yüzünden öleceğini ve bunlardan 7 milyonunun gelişmekte olan ülkelerde meydana geleceğini öngörmektedir. Bu nedenle, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ-WHO) tütün kullanımını ve tütün kullanımına bağlı ölümleri azaltmayı birinci öncelik olarak görmektedir.

Tütün kontrolünün en önemli unsurlarından biri tütün ile mücadele politikalarının etkinliğini ölçmektir. Küresel Yetişkin Tütün Araştırmasını (KYTA) çalışmaları; en yüksek sigara içme oranlarına sahip ülkelerdeki tütün kullanımı ile ilgili verileri bir araya getirmek ve ülkelerin sigara önleyici programları uygulamada zaman içindeki gelişimlerini izlemek amacıyla geliştirilmiştir. KYTA'nın ilk çalışmasına 14 ülke katılmıştır. Bu ülkeler Bangladeş, Çin, Mısır, Hindistan, Meksika, Filipinler, Polonya, Rus Federasyonu, Tayland, Türkiye, Ukrayna, Uruguay ve Vietnam'dır. Çalışmaların alan uygulamaları 2008 ve 2009 yıllarında yapılmıştır.

Türkiye, tütün ve tütün mamullerinin kullanımı, sigara dumanına maruz kalma durumu, tütün ve tütün kullanımını bırakma eğilimi, kişilerin medya ve sağlık uyarıları konusundaki tutum ve algıları ile ilgili bilgileri elde etmek amacı ile KYTA'yı 2008 yılında 11200 hanede, 2012 yılında ise 11536 hanede başarı ile uygulamıştır. Her iki araştırmanın sonuçları karşılaştırmalı olarak kamuoyuna sunulmuştur. Ayrıca, Türkiye 2008 ve 2012 KYTA uygulamalarına paralel olarak, Sağlık Araştırmasına 17 soru eklemiş ve 2 yılda bir yaptığı anketlerle, tütünle ilgili bilgileri de düzenli olarak derlemeye başlamıştır.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre, 2008 ve 2012 yılları karşılaştırıldığında, Türkiye'de sigara kullanım oranı %31,2'den %27,1'e gerilediği görülmüştür. Bu oran erkeklerde %47,9'dan %41,5'e, kadınlarda ise %15,2'den %13,1'e düşmüştür. 15 yaşından önce sigaraya başlayanların oranı ise %19,6'dan %16,1'e gerilemiştir. 2008 – 2012 döneminde en önemli düşüş pasif içicilik konusunda görülmüş olup, özellikle lokantalarındaki sigara içme oranının %55,9'dan %12,9'a düşüşü dikkat çekici bulunmuştur.

Türkiye'de tütün kullanımına ilişkin verileri etkin, güncel ve bütüncül bir yapı içinde yansıtmada önemli bir kaynak olacak bu yayının karar alıcılar, araştırmacılar ve tüm kamuoyuna faydalı olacağı inancındayım.

Birol AYDEMİR
TUİK Başkanı

Önsöz

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bulaşıcı olmayan hastalıklar sebebiyle hayatını kaybeden kişi sayısı her geçen gün artmakta ve toplumları tehdit eden büyük bir halk sağlığı problemi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu halk sağlığı probleminin en önemli önlenbilir risk faktörlerinden ve ölüm nedenlerinden biri tütün kullanımudur. Dünyada her yıl 6 milyon dolayında kişi tütün kullanımının yol açtığı sorunlar nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Ülkemizde de her yıl en az 100.000 kişi sigaraya bağlı hastalıklar nedeniyle ölmektedir. Bu gerçekler ışığında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tütün kullanımını ve buna bağlı ölümleri azaltmayı öncelikli hedefleri arasına koyarak 2003 yılında ilk uluslararası sağlık anlaşması olan Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesini (TKÇS) uygulamaya koymuştur.

Ülkemizde tütün kontrol çalışmaları 2004 yılında TKÇS’yi imzalamamızla birlikte hız kazanmıştır. Ülkemiz Ulusal Tütün Kontrol Programı ile TKÇS hükümlerini kararlılıkla uygulayarak, MPOWER politika paketindeki stratejilerin tamamını yerine getiren ilk ve tek ülke olmuştur.

Tütün kullanım yaygınlığı ve tütün kontrolü konusundaki uygulamaların izlenip değerlendirilebilmesi için DSÖ, TKÇS kapsamında ülkelere periyodik aralıklarla Küresel Yetişkin Tütün Araştırmasının (KYTA) yapılmasını önermektedir. Yapılan bu araştırmalar sayesinde uygulanan politikaların sonuçlarının görülmesi ve bunlara yönelik yeni tedbirler alınması mümkün olmaktadır.

İlkini 2008 yılında gerçekleştirdiğimiz KYTA sonuçları ile 2012 sonuçları karşılaştırıldığında ülkemizde gerçekleştirilen kapsamlı tütün kontrol çalışmalarının dört yıl içinde önemli başarılar sağladığı görülmektedir. Bu çerçevede tütün kullanım sıklığı; 15 yaş üzeri nüfusta % 31,2’den % 27,1’e, erkeklerde % 47,9’dan % 41,5’e kadınlarda ise % 15,2’den % 13,1’e düşmüştür. Bu başarının artarak devam etmesi için başta kurumum olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşların azami gayret göstererek ülkemizi sigaradan tamamıyla kurtaracağına inancım tamdır.

Ülkelerin tütün kontrolü uygulamalarının sonuçlarını görmemize ve politikalarımıza yön vermemize katkı sağlayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde emeği bulunan DSÖ, CDC, Türkiye İstatistik Kurumu, Hacettepe Üniversitesi ve Kurumum çalışanlarına teşekkür ederim.

Prof. Dr. Seçil ÖZKAN
THSK Başkanı

Önsöz

Türkiye’de son 20 yılda tütün kontrolü konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Çok uluslu tütün şirketlerinin ülkeye girmesinden sonra 1980 ve 1990’lı yıllarda Türkiye’de tütün ürünü kullanımı hızlı artış göstermiştir. Hem hükümetin hem de sivil toplum kuruluşlarının yoğun çabası sonucunda 1996 yılında ilk tütün kontrolü yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ülkede ilk kez olmak üzere sağlık ve eğitim kurumları, toplu taşıma araçları, spor ve kültür faaliyetlerinin yapıldığı tesisler ve bazı resmi daireler gibi çeşitli kapalı ortamlarda tütün ürünü kullanımını yasaklamıştır. Yasa ayrıca tütün ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımı ile 18 yaşından küçük çocuklara tütün ürünü satışını yasaklamıştır. Yasanın 10 yılı aşkın süre boyunca uygulanmasından sonra yasada değişiklik yapılmış, restoran, bar, kafe ve kahvehane gibi ikram sektörü işletmeleri sigara içilmesinin yasak olduğu yerler kapsamına alınmak suretiyle yasanın kapsamı genişletilmiştir. Bu değişiklikle Türkiye dünyada üçüncü ülke olarak “tam sigara dumanızsız ülke” olmuştur.

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) ülkelere sigara kullanım sıklığını ve tütün kontrolü politikalarının etkisini izleme ve değerlendirme olanağı sağlamaktadır. KYTA Türkiye’de ilk kez 2008 yılında yapılmış, 2012 yılında tekrarlanmıştır. Hem sigara kullanım sıklığında hem de sigara dumanından pasif etkilenim düzeylerinde 2008 ile 2012 yılları arasında önemli azalma olduğu saptanmıştır. Azalma en belirgin olarak restoranlarda olmuştur. Tütün kontrolü yasası evleri kapsamıyor olmakla birlikte evlerde de sigara dumanından pasif etkilenimin önemli şekilde azalmış olduğu gözlenmiştir. KYTA 2008 sonuçlarına kıyasla 2012 yılında sigara içenlerin daha büyük bölümü sigara paketleri üzerindeki uyarıları farkettiğini ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşündüğünü ifade etmiştir. Aynı dönemde sigara bırakma amacı ile ilaç kullananlar da artmıştır.

Tütün kontrolündeki başarıda en önemli faktör politik kararlılık ve hükümetin bütün olarak yasaya destek vermesi olmuştur. Bunun yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının yaptığı etkinliklerin de önemli desteği olmuştur. Ayrıca, 10 yılı aşkın süreden beri sürdürülen tütün kontrolü uygulamaları sonucu toplumun bu konuya destek vermeye hazır olması da önemli katkı sağlamıştır. Türkiye, MPOWER stratejilerinin hepsini en üst düzeyde uygulayan dünyadaki ilk ve tek ülke konumundadır. Ancak Türkiye’de tütün kullanım sıklığı azalmış olmakla birlikte halen oldukça yüksektir ve daha fazla azaltılması gerekmektedir. Bunun için güçlü tütün kontrolü politikalarının ve uygulamalarının kararlılıkla sürdürülmesine gerek vardır.

KYTA 2008 ve 2012 çalışmalarının başarılı olarak yapılmasını sağlamalarının yanı sıra ülkedeki tütün kontrolü politikalarının kararlılıkla uygulanmasındaki öncü konumu nedeni ile T.C. Sağlık Bakanlığı’na

teşekkür ederiz. Ayrıca her iki Küresel Yetişkin Tütün Arştırması'nın saha çalışmalarını titizlikle uygulayan ve araştırma verisinin sağlıklı şekilde toplanmasını sağlayan Türkiye İstatistik Kurumu'na, bir yılı aşkın süre öncesinden başlayarak araştırmanın planlama aşamasından itibaren projenin bütün aşamalarında sürekli destek sağlayan ve değişik aşamalardaki değerlendirmeleri ile yönlendiren US Centers for Disease Control and Prevention'a ve Dünya Sağlık Örgütü'ne de teşekkür ederiz.

Bu raporun, Türkiye'de tütün kontrolü uygulamalarının sonuçlarının değerlendirilmesi ve bundan sonraki politikaların planlanması ile ilgili yararlı bilgiler sağlayacağını ümit ederiz.

Prof. Dr. Nazmi BİLİR
Prof. Dr. Hilal ÖZCEBE
Hacettepe Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Sunuş	iii
Sunuş	v
Önsöz	vii
Önsöz	ix
Önsöz	xi
Önsöz	xiii
İçindekiler	xv
Tablo Dizini	xix
Şekiller Dizini	xxiii
Yönetici özeti	1
Giriş	1
Yöntem	1
Bulgular	2
Zaman içinde değişim	3
Sonuç	4
1. GİRİŞ	9
1.1 Küresel Tütün Kontrolü Politikaları	9
1.2 Türkiye’de Tütün Kullanımı	10
1.3 Pasif Sigara Dumanı Etkilenimi	14
1.4 Tütün Kullanımının Sağlık Etkileri	14
1.5 Tütün Kullanımının Ekonomik Etkileri	16
1.6 Tütün Kontrolü Politikaları ve Uygulamalar	16
2. METODOLOJİ	23
2.1 Araştırmanın Amacı	23
2.2 Kapsam	23
2.3 Tahmin Düzeyi ve Örneklem Hacmi	23
2.4 Örneklem Tasarımı	23
2.5 Soru Formu	24
2.6 Ön test	25

2.7	Personel Eğitimi	25
2.8	Alan Uygulaması	26
2.9	Veri Yönetimi.....	26
2.10	İstatistiksel Analiz	26
3.	ÖRNEKLEM VE NÜFUS ÖZELLİKLERİ	29
3.1	Veri Toplama.....	29
4.	TÜTÜN KULLANIMI	33
4.1	Tütün Ürünü Kullanım Sıklığı	33
4.2	Kullanılan Tütün Ürünü Türleri	35
4.3	Günde İçilen Sigara Sayısı ve Sigara İçmeye Başlama	42
4.4	Sigaranın Bırakılması (Sigara bırakma hızı).....	47
4.5	Günün İlk Sigarasını İçme Zamanı	50
4.6	Nargile Kullanımı	52
5.	SİGARANIN BIRAKILMASI	55
5.1	Sigarayı Bırakmayı Deneme ve Sağlık Çalışanlarının Sigara Bırakma Konusuna İlgisi	55
5.2	Sigara Bırakmak İçin Kullanılan Yöntemler	58
5.3	Sigara İçenlerin Bırakma Konusuna İlgisi	60
5.4	Bırakma İle İlgili Faktörler.....	62
6.	SİGARA DUMANINDAN PASİF ETKİLENİM (SDPE)	67
6.1	İşyerlerinde SDPE	67
6.2	Evde SDPE	68
6.3	Kamusal Alanlarda SDPE.....	70
6.4	Taksilerde SDPE	73
6.5	Özel Araçlarda SDPE	74
7.	EKONOMİ; TÜTÜN İÇİN YAPILAN HARCAMA.....	79
7.1	Son Defa Sigara Satın Alınan Yer.....	80
7.2	Sigara Harcaması.....	82
7.3	Kaçak Sigara	83

8. MEDYA.....	87
8.1 Son 30 Gün İçinde Çeşitli Yerlerde Tütün Karşıtı Bilgi Farketme.....	88
8.2 Son 30 Günde Sigara Paketlerinde Sağlık Uyarısı Görme ve Bu Nedenle Sigarayı Bırakmayı Düşünme	90
8.3 Son 30 Günde Çeşitli Yerlerde Sigara Reklamı Görme	91
8.4 Son 30 Günde Televizyonda Sigaranın Zararları Konusunda Video Klip Görme.....	95
8.5 Sigara İçenlere Bırakmayı Düşündüren Resimli Uyarılar	96
9. BİLGİ, TUTUM ve ALGILAR	101
9.1 Sigara Kullanımının Sağlık Etkileri Bilgisi.....	102
9.2 Sigara Dumanından Pasif Etkilenimin Sağlık Etkileri Bilgisi	105
9.3 Tütün Kontrolü Yasasına Destek	108
10. ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİM (2008 VE 2012 KARŞILAŞTIRMASI).....	113
10.1 2008 ve 2012 Yıllarında Tütün Kullanımı Değerlerinin Karşılaştırılması	113
10.2 2008 ve 2012 Yıllarında Sigarayı Bırakma Bulgularının Karşılaştırması.....	115
10.3 2008 ve 2012 Yıllarında Sigara Dumanından Pasif Etkilenimin (SDPE) Karşılaştırması..	117
10.4 2008 ve 2012 Yıllarında Tütün Ekonomisinin (Tütün İçin Yapılan Harcamanın) Karşılaştırılması	120
10.5 2008 ve 2012 Yıllarında Medya Duyarlılığı ve Tütün Kullanımı İlişkisi Karşılaştırması..	122
10.6 2008-2012 Yıllarında Bilgi, Tutum ve Algıların Karşılaştırması	125
11. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	129
Kaynaklar	133
Ek A. Soru Formu	137
Ek B. Örneklem Tasarımı.....	172
Ek C. Örneklem Hatalarının Tahmini	183
Ek D. Terimler Sözlüğü	197
Ek E. MPOWER Özet Göstergeler	199
Ek F. KYTA Türkiye 2008 ve 2012 Karşılaştırma Tabloları (EK Tablolar).....	201

TABLOLAR DİZİNİ

1. GİRİŞ.....	9
Tablo 1.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde cinsiyete göre sigara içme sıklığı – Türkiye Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA), 2008.	12
Tablo 1.2: Sağlık çalışanlarında sigara kullanım sıklığı, 2007 ve 2011.....	14
2. METODOLOJİ.....	23
3. ÖRNEKLEM VE NÜFUS ÖZELLİKLERİ	29
Tablo 3.1: Örneklemenin hane ve fert bazında cevap durumuna göre dağılımı ve cevap oranları (Yalın değerler üzerinden) - KYTA Türkiye, 2012	29
Tablo 3.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlere ait seçilmiş demografik özelliklere göre dağılım - KYTA Türkiye, 2012.....	30
4. TÜTÜN KULLANIMI.....	33
Tablo 4.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin cinsiyete göre sigara içme durumunun yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.....	34
Tablo 4.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin cinsiyete göre ayrıntılı sigara içme durumunun sayı dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.	34
Tablo 4.3: 15 ve üzeri yaşlarda halen değişik tütün ürünleri kullananların cinsiyete ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.....	37
Tablo 4.4: 15 ve üzeri yaşlarda halen değişik tütün ürünleri kullananların cinsiyete ve seçilmiş demografik özelliklere göre sayılarının dağılımı (bin) – KYTA Türkiye, 2012.....	39
Tablo 4.5: 15 ve üzeri yaşlarda hergün ve ara sıra tütün ürünü kullanan ve tütün ürünü kullanmayan yetişkinlerin cinsiyet ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.	41
Tablo 4.6: 15 ve üzeri yaş grubundaki yetişkinlerde günde içilen sigara sayısı ortalamasının cinsiyet ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012	43
Tablo 4.7: 18-34 yaşlar arasındaki yetişkinlerde hergün sigara içmeye başlama yaşının seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.....	46
Tablo 4.8: 15 ve üzeri yaşlarda yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olan yetişkinler arasında eskiden sigara içmiş olanların seçilmiş demografik özelliklere göre yüzdesi, KYTA – Türkiye, 2012	47
Tablo 4.9: 15 ve üzeri yaşlarda eskiden sigara içmiş olanların sigarayı bıraktıktan sonra geçen sürenin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı, - KYTA Türkiye, 2012.....	49

Tablo 4.10: 15 ve üzeri yaşlarda hergün sigara içenler arasında günün ilk sigarasını uyandıktan ne kadar sonra içtiği bilgisinin bazı demografik özelliklere göre dağılımı - KYTA Türkiye, 2012.....	51
--	----

5. SİGARANIN BIRAKILMASI55

Tablo 5.1: Son 12 ay içinde sigara içen 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sağlık çalışanlarından destek alarak sigarayı bırakmayı denemiş olanların seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı - KYTA Türkiye, 2012	57
---	----

Tablo 5.2: Son 12 ay içinde sigara içen 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sigarayı bırakmayı denemiş olanların son denemelerinde kullandıkları yöntemlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı - KYTA Türkiye, 2012	59
--	----

Tablo 5.3: Halen sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigarayı bırakma konusuna ilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı - KYTA Türkiye, 2012	61
---	----

Tablo 5.4: Sigarayı bırakmış olanların bırakma nedenlerinin bazı demografik özelliklere göre yüzde dağılımı - KYTA Türkiye, 2012.....	63
---	----

6. SİGARA DUMANINDAN PASİF ETKİLENİM (SDPE)67

Tablo 6.1: Kapalı ortamlarda çalışan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerden işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenenlerin yüzde ve sayılarının sigara içme durumu ve seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA, Türkiye, 2012.....	68
---	----

Tablo 6.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerden evde en az ayda bir kez sigara dumanından pasif olarak etkilenenlerin yüzde ve sayılarının sigara içme durumu ve seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA, Türkiye, 2012.....	69
---	----

Tablo 6.3: Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara sigara içme durumuna göre sigara dumanından pasif etkilenim durumu - KYTA Türkiye, 2012.....	71
--	----

Tablo 6.4: Son 30 gün içinde taksiye binen veya taksi görmüş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara sigara içme durumuna göre takside sigara içen birisini görme - KYTA Türkiye, 2012.....	73
--	----

Tablo 6.5: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında özel araçta sigara sigara içilmesine izin verme durumunun sigara içme ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı - KYTA Türkiye, 2012.....	75
--	----

7. EKONOMİ; TÜTÜN İÇİN YAPILAN HARCAMA.....79

Tablo 7.1: Mamul sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin son defa sigara satın aldıkları yerlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA, Türkiye, 2012.....	81
--	----

Tablo 7.2: Halen mamul sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin aylık sigara harcamasının seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.....	82
--	----

Tablo 7.3: Mamul sigara tüketenlerin aldıkları sigaraların kaçak olma durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012	83
--	----

8. MEDYA.....	87
Tablo 8.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara karşıtı mesaj farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı- KYTA Türkiye, 2012.....	89
Tablo 8.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde sigara paketleri üzerinde sağlık uyarısı görme ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı- KYTA Türkiye, 2012.....	90
Tablo 8.3: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı- KYTA Türkiye, 2012.....	92
Tablo 8.4: 15 ve üzeri yaştaki sigara içen yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı- KYTA Türkiye, 2012	93
Tablo 8.5: 15 ve üzeri yaştaki sigara içmeyen yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı- KYTA Türkiye, 2012	94
Tablo 8.6: 15 ve üzeri yaştaki sigara içmeyen yetişkinlerde son 30 günde televizyonda sigaranın zararlarını anlatan video klip görmüş olanların ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünenlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı- KYTA Türkiye, 2012	96
Tablo 8.7: Sigara paketleri üzerindeki resimli uyarıların sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlere sigarayı bırakmayı düşündürme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı - KYTA Türkiye, 2012	98
9. BİLGİ, TUTUM VE ALGILAR	101
Tablo 9.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigara kullanımının ciddi sağlık sorunlarına yol açması konusundaki bilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.....	103
Tablo 9.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde, başkasının sigara dumanını solmanın sigara içmeyenlerde ciddi hastalıklara yol açacağı ile ilgili bilgilerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012	106
Tablo 9.3: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin tütün kontrolü yasası ile ilgili uygulamalara desteklerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012	109
10. ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİM (2008 VE 2012 KARŞILAŞTIRMASI).....	113
11. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	129

ŞEKİLLER DİZİNİ

1. GİRİŞ.....	9
Şekil 1.1: Sigara satışı, Türkiye, 1925-2011	10
Şekil 1.2: Kişi başına sigara tüketimi, Türkiye, 1925-2011	11
Şekil 1.3: Akciğer kanseri nedeni ile olan hastane yatışları, Türkiye, 1964-2004.....	15
Şekil 1.4: Bütün ölümlerin yüzdesi olarak akciğer kanseri ölümleri, Türkiye, 1999-2008.....	16
Şekil 1.5: Kapsamlı sigara yasağı uygulamasına toplum desteği, Mayıs, 2010.	18
2. METODOLOJİ.....	23
3. ÖRNEKLEM VE NÜFUS ÖZELLİKLERİ	29
4. TÜTÜN KULLANIMI.....	33
Şekil 4.1: Yaş ve cinsiyete göre halen tütün ürünü kullanımı - KYTA Türkiye, 2012	35
Şekil 4.2: Halen nargile kullananların nargile kullanımına başlama yaşları – KYTA Türkiye, 2012	52
Şekil 4.3: Halen nargile kullananların son defa nargile kullandıkları yerlerin dağılımı - KYTATürkiye, 2012	52
5. SİGARANIN BIRAKILMASI	55
Şekil 5.1: Son 12 ayda sigara içen 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sağlık çalışanlarından destek alarak sigarayı bırakmayı denemiş olanların cinsiyete göre dağılımı - KYTA Türkiye, 2012.....	58
6. SİGARA DUMANINDAN PASİF ETKİLENİM (SDPE)	67
Şekil 6.1: Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara dumanından pasif etkilenim durumu - KYTA Türkiye, 2012.....	70
7. EKONOMİ; TÜTÜN İÇİN YAPILAN HARCAMA.....	79
8. MEDYA.....	87
Şekil 8.1: Sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlere sigarayı bırakmayı en fazla düşündüren resimli uyarılar – KYTA Türkiye, 2012	97
9. BİLGİ, TUTUM ve ALGILAR	101
10. ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİM (2008 VE 2012 KARŞILAŞTIRMASI).....	113
Şekil 10.1: Cinsiyete göre tütün kullanım sıklığındaki değişim - KYTA Türkiye, 2008, 2012	114
Şekil 10.2: Sigara bırakma girişimi ve kullanılan yöntemlerdeki değişim - KYTA Türkiye, 2008, 2012	116
Şekil 10.3: Son 30 gün içinde gidilen çeşitli yerlerde SDPE düzeyleri- KYTA Türkiye, 2008, 2012 ..	118
Şekil 10.4: Son 30 gün içinde sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu farketme, cinsiyete göre dağılımı, - KYTA Türkiye, 2008, 2012).	124

Yönetici Özeti

Giriş

Tütün kullanımının sonuçları hastalıklar ve ölümlerdir. Dünyada her yıl 6 milyon dolayında kişi tütün kullanımının yol açtığı sorunlar nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Tütün kontrolü çalışmalarının önemli öğelerinden birisi, tütün kontrolü çalışmalarının ve politikalarının izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu şekilde tütün kontrolü çalışmalarının sonuçları değerlendirilmiş olur. Bu amaca yönelik olarak Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Hastalıklar Kontrol ve Korunma Merkezi (CDC) tarafından 2006 yılı Ağustos ayında tütün kullanımı ve tütün kontrolü programlarının etkisinin değerlendirilmesine yönelik bir yöntem arayışı için konu ile ilgili uzmanların katıldığı bir toplantı düzenlenmiştir.

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde tütün kontrolü yöntemlerinin etkileri konusunda başlıca bulguları elde etme olanağı sağlamaktadır. KYTA'nın uygulanmasında anket, veri toplanması, analiz yöntemleri standardize edilmiştir. Bu şekilde KYTA ülkelere uygulamaların sonuçlarını izleme, değerlendirme ve etkili tütün kontrolü müdahalelerini yapma konusunda yardımcı olmaktadır. Ayrıca KYTA ülkeler arasında karşılaştırma yapma olanağı da sağlamaktadır.

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tütün kullanımı önlenemez sağlık sorunlarının başlıca nedenidir. Türkiye’de 2008 yılı itibariyle 16 milyon kişi sigara içmektedir ve her yıl 100 bin dolayında kişi bu nedenle hayatını kaybetmektedir.

Sağlık Bakanlığı 1990’lardan bu yana toplumun önlenemez hastalıklardan korunması ve tütün kullanımı nedeniyle olan ölümlerin önlenmesi yönünde çeşitli uygulamalar yapmaktadır. Bu kapsamda 1996 yılında ilk tütün kontrolü yasası çıkarılmıştır. Bu yasadaki Türkiye, DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (DSÖ TKÇS)’nin “taraf” ülkelerinden birisi olmuş ve arkasından da 2008 yılında yasanın kapsamı genişletilmiştir.

Türkiye’de KYTA ilk kez 2008 yılında KYTA kurallarına uygun olarak, ülkeyi temsil eden hane halkı çalışması şeklinde yapılmıştır. KYTA 2012 yılında aynı yöntemle ikinci defa yapılmıştır. Bu defa da veri 15 ve üzeri yaştaki kişilerden temsil eden bir örnek gruptan toplanmıştır. Bu şekilde aynı örnek sistemi ve veri toplama yöntemi kullanılarak elde edilen bulgular uluslararası alanda da diğer ülkelerle karşılaştırılabilir düzeyde bilgiler ortaya koymaktadır.

Yöntem

KYTA 2012 yılı Mayıs ayında 15 ve üzeri yaştaki kişilerden oluşan ve ülkeyi temsil eden bir örnekte hane halkı çalışması olarak yapılmıştır. Çalışma, Sağlık Bakanlığı’nın koordinatörlüğünde Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada çok aşamalı coğrafi küme örnekleme yöntemi kullanılmış, ülke geneli için de yerleşim yeri ve erkek-kadın cinsiyetleri esasına göre başlıca göstergelere ilişkin bilgi toplanmıştır. Toplam olarak 11.536 hane örnek olarak belirlenmiş, her haneden “rastgele” (random) olarak bir kişi çalışmaya katılmıştır. Toplam olarak 9.851 kişiden bilgi toplanmıştır. Araştırmaya katılım %90,1 olmuştur. Bilgiler elektronik olarak netbook aracılığı ile toplanmıştır.

Bulgular

Tütün kullanımı: Türkiye’de toplam olarak 14,8 milyon kişi (%27,1) tütün ürünü kullanmaktadır. Tütün kullanım sıklığı erkeklerde (%41,5) kadınlara göre (%13,1) daha yüksektir. Tütün ürünü kullananlar içinde %23,8’lik bölüm hergün tütün kullanmaktadır (erkeklerin %37,3’ü, kadınların %10,7’si). Tütün ürünü kullananların en büyük bölümü (%94,8) mamul sigara içmekte olup sadece %0,8 kadarı nargile kullanmaktadır.

Hergün sigara içenlerin yaklaşık dörtte üçü (%70,4) günde yarım paketten fazla (11 ve daha çok sayıda) sigara içmektedir; günde içilen ortalama sigara sayısı 19,2’dir. Sigara içenlerin yaklaşık yarısı (%42,1) da günün ilk sigarasını uyandıktan sonraki ilk 30 dakika içinde içmektedir.

Hergün sigara içenlerin hergün sigara içmeye başladıkları yaş ortalaması 17,1 yıldır ve sigara içenlerin yarısından çoğu (%58,7) sigara satın almak için yasal yaş sınırı olan 18 yaşından önce sigara içmeye başlamışlardır. Kadınlar (17,9 yıl) sigara içmeye erkeklere (16,8 yıl) göre bir yıl geç olarak sigara içmeye başlamaktadır.

Sigara bırakma: Sigara içenlerin yaklaşık yarısı (%46,0) çalışmanın yapılmasından önceki 12 ay içinde sigarayı bırakmayı denemişlerdir. Son 12 ay içinde sigarayı bırakmayı deneyenler gerekçe olarak en çok sağlık sorununu (%63,4) belirtmişlerdir. Sigara fiyatı ise ancak kişilerin %5,3’ü tarafından gerekçe olarak ifade edilmiştir.

Sigara içen her 10 kişiden dördü (%40,8) son 12 ay içinde bir sağlık kuruluşuna başvurmuştur. Sağlık kuruluşuna gidenlerin %51,4’üne sağlık personeli tarafından sigara içme durumu sorulmuştur. Sigara içme durumu sorulmuş olan 5 kişinin dördüne (%83,5) sigarayı bırakması tavsiye edilmiştir.

Sigarayı bırakma girişiminde bulunanların %13,6’sı ilaç tedavisi kullanmıştır. Bırakma girişiminde bulunanların %8,0’ına bu konuda danışmanlık hizmeti verilmiş, kişilerin büyük bölümü ise (%73,4) ise herhangi yardım almaksızın bırakma girişiminde bulunmuştur.

Sigara içen her 10 kişinin altısı (%55,1) sigarayı bırakmayı düşünmektedir, ancak sadece %12,9’u gelecek 30 gün içinde bırakmayı düşünmektedir. Sigara içenlerin yaklaşık %23’ü gelecek 12 ay içinde sigarayı bırakmayı düşünürken %19,7’lik bir grup bırakmayı düşünmekle birlikte belirli bir tarih söylememiştir.

Sigara dumanından pasif etkilenim (SDPE): Çalışmaya katılan yetişkinlerin %15,6’sı işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade etmiştir; bu kişilerin %12,3’ü sigara içmeyenlerdir. SDPE erkeklerde (%17,8) kadınlara (%9,6) göre, kırsal bölgede yaşayanlarda (%21,1) kentlerde yaşayanlara göre (%14,6) daha fazladır. Evlerde SDPE sıklığı oldukça yüksektir; yetişkinlerin %38,3’ü (%29,1 sigara içmeyenler) son 30 gün içinde evde sigara dumanından pasif olarak etkilenmiştir.

Kafe ve kahvehaneler sigara dumanından pasif etkilenimin daha fazla olduğu yerler olarak ifade edilmiştir. Son 30 gün içinde bazı kamusal mekanlara gitmiş olan yetişkinlerin %26,6’sı kafe ve kahvehanede, %12,9’u restoranda, %10,4’ü toplu taşıma araçlarında, %6,5’i resmi dairelerde ve %3,8’i de sağlık kuruluşlarında sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade etmiştir. Kafe ve kahvehanelerde SDPE erkeklerde kadınlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların %29,1’i özel araçlarında sigara içilmesine izin verdiklerini, %26,4’ü de ayda en az bir kez özel araçta sigara dumanından pasif etkilendiğini belirtmiştir.

Ekonomi: Sigara içenlerin en büyük bölümü sigarayı dükkandan (%91,3) veya büfeden (%4,3) satın almaktadır; çok az bir bölümü ise (%2,6) sokak satıcısından veya otomatik makinelerden (%0,2) sigara satın almaktadır. Sigara içenler sigara satın almak için ayda ortalama olarak 146,1 TL harcamaktadır. Sigara içen erkekler kadınlara göre ayda 47,6 TL daha fazla sigara harcaması yapmaktadır (157,6 TL ve 110,0 TL). En fazla tüketilen sigaranın 20 sigaralık bir paketinin fiyatı 5,7 TL dir.

Reklam, tanıtım ve sponsorluk: Sigara içen yetişkinlerin hemen tamamı (%93,4) son 30 gün içinde herhangi bir yerde sigara karşıtı mesaj görmüştür. Sigara karşıtı mesajın en fazla fark edildiği yer televizyon ve radyolardır (%92,0). Sigara karşıtı mesaj görme kentlerde yaşayanlarda (%44,9) kırsal bölgelerde yaşayanlara (%31,5) göre daha fazladır. Katılımcıların %6,3'ü televizyonda, %3,6'sı dükkanlarda, %2,1'i internette, %1,8'i dergilerde, %1,5'i afişlerde ve %1,1'i de ilan tahtalarında (billboard) sigara reklamı gördüğünü söylemiştir. Çalışmaya katılan yetişkinlerin (%77,1) ve sigara içenlerin (%77,1) dörtte üçü video kliplerde sigaranın zararlarını anlatan hastaları gördüğünü ve yarısı da (%49,8) bu nedenle sigarayı bırakmayı düşündüğünü ifade etmiştir.

Türkiye'de sigara paketleri üzerine resimli uyarılar 2010 yılının Mayıs ayından itibaren basılmaktadır. Sigara içen yetişkinlerin büyük bölümü son 30 gün içinde sigara paketleri üzerindeki uyarı mesajlarını (%93,4) ve paketler üzerindeki resimli uyarıları (%92,5) gördüğünü belirtmiştir. Sigara içen 4 kişiden birisi (%27,0) 3 numaralı resmi (normal ve hasta akciğer), %14,9'u 1 numaralı resmi (sigara içenler erken ölür), %11,3'ü 4 numaralı resmi (gebelikte sigara içmek bebeğe zarar verir), etkili bulmuştur. Sigara içenlerin yarısı (%53,0) paketler üzerindeki yazılı uyarılar nedeniyle, %48,5'i de resimli uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı düşündüğünü ifade etmiştir.

Bilgi, tutum ve algılar: Yetişkinlerin hemen hepsi (%96,2) tütün kullanımının ciddi hastalıklara neden olduğu görüşündedir; (97,7 akciğer kanseri, %95,5 kalp krizi, %93,9 kronik akciğer hastalığı, %84,4 inme). Sigara içen (%94,7) ve içmeyenler (%96,8) başkasının dumanını solumanın da sigara içmeyenlerde ciddi hastalıklara neden olacağına inanmaktadır.

Çalışmayan katılan her 10 yetişkinden 9'u (%90,6) tütün ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımının yasaklanmasını, % 95,5'i de bütün kapalı yerlerde sigara içilmesinin yasaklanmasını desteklemektedir. Vergilerin artırılması konusuna destek ise daha düşüktür (%72,5). Vergi artışına destek bakımından sigara içenlerle (%40,3) içmeyenler (%84,4) arasında önemli fark söz konusudur.

Zaman içinde değişim

KYTA Türkiye'de aynı yöntem kullanılarak ve aynı büyüklükteki örnek ile 2008 ve 2012 yıllarında olmak üzere iki kez yapılmıştır. Dolayısı ile bu iki çalışmada elde edilen bilgiler birbiri ile karşılaştırılabilir. İki KYTA sonuçları, Türkiye'de tütün kontrolü alanında önemli değişiklikler olduğunu göstermektedir:

- 2008 ile 2012 yılları arasında Türkiye'de tütün kullanım prevalansı %31,2'den %27,1 değerine düşmüştür. Azalma hem erkeklerde (%47,9'dan %41,5'e) hem de kadınlarda (%15,2'den %13,1'e) olmuştur. Bu değişim, sigara içme sıklığında %13,4'lük azalma anlamına gelmektedir (erkeklerde %13,5, kadınlarda %13,7). Aynı dönemde nargile kullanımında da azalma olmuştur (%2,3'ten %0,8'e).
- Hergün sigara içmeye başlama yaşı bakımından önemli bir değişiklik olmamakla birlikte, 15 yaşından önce sigara içmeye başlayanların yüzdesi 2008 yılındaki %19,6 değerinden 2012 yılında %16,1 değerine düşmüştür.

- Bütün kamusal kapalı alanlarda sigara dumanından pasif etkilenim sıklığında anlamlı düzeyde azalma olmuştur; en belirgin azalma restoranlarda gözlenmiştir (2008 yılında %55,9, 2012 yılında %12,9).
- Resmi dairelerde, sağlık kuruluşlarında ve toplu taşıma araçlarında sigara dumanından pasif etkilenim bakımından anlamlı azalma olmuştur. Erkeklerdeki azalma oranı restoranlarda %75,8, resmi dairelerde %45,9, sağlık kuruluşlarında %42,7 ve toplu taşıma araçlarında da %42,7 düzeyindedir. Aynı ortamlarda kadınlardaki azalma da sırası ile %78,4, %26,6, %29,8 ve %27,8 düzeyindedir.
- Yasa kapsamında olmamakla birlikte evlerde SDPE düzeyinde de ciddi düzeyde azalma meydana gelmiştir; rölatif değişim %32,0 düzeyindedir.
- Sigara satın almak için aylık harcama önemli şekilde artmıştır; aylık harcama 2008 yılında asgari ücretin %12,7'si düzeyindeyken 2012 yılında aylık sigara harcaması asgari ücretin %20,8'i düzeyine yükselmiştir.
- Sağlık personeli tarafından sigara içme durumunun sorulması ve sigara içiyorsa bırakma tavsiyesi yapılması bakımından 2008-2012 arasında önemli bir değişiklik olmamıştır. Bununla birlikte kadınlarda her iki göstergede de istatistik olarak anlamlı düzeyde artış olmuştur; sigara içme durumunun sorulması %48,8'den 2012 yılında %56,3'e ve bırakma tavsiyesi de %38,0'den 2012 yılında %46,4'e yükselmiştir.
- Yetişkinler arasında sigara karşıtı mesaj görme 2008 ve 2012 yılları arasında artmıştır; rölatif değişim %5,3 düzeyindedir. Artış en fazla televizyonda mesaj görme konusunda olmuştur (2008 yılında %85,5 iken 2012 yılında %91,4'e yükselmiştir).
- Sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarını görme nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme 2008 ile 2012 yılları arasında anlamlı olarak artmıştır; rölatif değişim %14,4 düzeyindedir.
- Sigara dumanından pasif etkilenimin sağlık sorunlarına neden olduğu bilgisi bakımından önemli bir değişim olmamıştır; ancak bu konudaki bilgi düzeyi zaten çok yüksektir; (hem 2008 hem de 2012 yıllarında %96,0-97,8 düzeylerinde).

Sonuç

Türkiye'de KYTA 2008 ve 2012 yıllarında olmak üzere iki kez yapılmıştır. Geçen 4 yıllık sürede Türkiye'de tütün ürünü kullanım sıklığı %13,4 oranında azalmıştır. Türkiye tütün kontrolü konusunda çok önemli ilerleme kaydetmiştir. Sigara dumanından pasif etkilenimin önlenmesi ile ilgili olarak, en çok restoranlarda ve toplu taşıma araçlarında olmak üzere önemli gelişme olmuştur. Çalışmaya katılanların çok büyük bölümü kapalı ortamlarda ve toplu taşıma araçlarında tütün ürünü kullanımının yasaklanması konusunu desteklemektedir. Türkiye'deki yetişkinlerin hemen hepsi tütün kullanımının ve sigara dumanından pasif etkilenimin önemli sağlık sorunlarına yol açtığını bilmektedir.

Türkiye'de tütün kontrolü konusunda çok önemli ilerleme kaydedilmiş olmakla birlikte halen bazı güçlük alanları da vardır. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'de tütün ürünü kullanımı halen oldukça yüksektir. Kapalı yerlerde tütün ürünü kullanımının ve tütün ürünlerinin reklam, tanıtım ve sponsorluğunun yasaklanması toplum tarafından büyük ölçüde destek görmekte birlikte bazı ihlallerin

olduğu fark edilmektedir. Tütün kontrolü yasası henüz özel mülkiyeti kapsamamakta, bu yüzden hala milyonlarca kişi evlerde ve özel araçlarda tütün dumanından pasif olarak etkilenmektedir. Mevcut yasanın daha etkili uygulanması ile halen sigara dumanından pasif etkilenen milyonlarca kişinin korunması sağlanacaktır.

1

GİRİŞ

1. Giriş

1.1 Küresel Tütün Kontrolü Politikaları

Dünyada 1,5 milyar dolayında kişi tütün ürünü kullanmaktadır ve tütün kullananların yarısının bu nedenle öleceği bilinmektedir. Tütün kullanımı bu şekilde devam ederse yaşadığımız yüzyıl içinde 1 milyar kişi tütün kullanımı nedeni ile hayatını kaybedecektir. Bu yüzden, tütün kullanımı ile mücadele, tütün kullanımını azaltmak ve tütün salgınını tersine çevirmek sadece halk sağlığı çalışanlarının değil, bütün ülkelerde politika yapıcılarının birinci önceliği olmalıdır (1). Etkili tütün kontrolü yöntemlerinin uygulanması ile milyonlarca yaşamı kurtarmak mümkündür. Dünya Sağlık Örgütü Genel Kurulu tarafından 2003 yılında kabul edilmiş olan Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (DSÖ TKÇS) tütün kontrolü konusundaki ilkeleri belirlemiştir. DSÖ TKÇS'nin kabul edilmesinden 5 yıl sonra DSÖ Tütün Salgını Raporu olan MPOWER paketi yayınlanmıştır. Bütün ülkelere tütün kontrolü konusunda yol haritası olanağı sağlayan bu rapor tütün kontrolü konusunda etkili olduğu kanıtlanmış olan 6 stratejiyi içermektedir. DSÖ TKÇS bütün ülkeleri bu ilkeleri benimsemeleri konusunda desteklemektedir ve TKÇS ve MPOWER içinde tanımlanan yöntemleri uygulamalarını beklemektedir (2).

MPOWER stratejilerinden birisi olan “Tütün kullanımının ve koruyucu uygulamaların izlenmesi ve değerlendirilmesi” tütün kontrolünün temel öğelerinden birisidir ve tekrarlanan araştırmalarla zaman içinde tütün kontrolü çalışmalarında sağlanan gelişmeleri değerlendirme olanağı vermektedir. DSÖ ve Amerika Birleşik Devletler Hastalıklar Korunma ve Kontrol Merkezi (CDC) tütün kontrolü ile ilgili sürveyans amacı ile kullanılacak yöntemleri tartışmak amacı ile 2006 yılı Ağustos ayında uzmanların katılımı ile bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantı sonunda uzmanlar grubu tarafından Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) adı ile yapılacak bir araştırmanın standartları belirlenmiştir. Ayrıca, belirlenen sistematik ile araştırma yapılırken sınırlı kaynaklar ve yöntem ile ilgili ve karşılaştırma konusundaki güçlükler de belirlenmiştir.

Tütün Kullanımının Azaltmak için Bloomberg Girişimi, küresel düzeyde yetişkinler arasında tütün kullanımı konusundaki eksikleri gidermek amacı ile yapılacak Küresel Tütün Sürveyans Sistemi (Global Tobacco Surveillance System; GTSS) çalışmalarına kaynak sağlamayı önermiştir. Bu sürveyans sistemi seçilmiş topluluklarda okul bazlı 3 çalışma (Küresel Gençlik Tütün Araştırması, KGTA, Küresel Okul Çalışanları Araştırması, KOÇA ve Küresel Sağlık Meslekleri Öğrencileri Araştırması, KSMÖA) ile bir de hane halkı çalışmasından (Küresel Yetişkin Tütün Araştırması, KYTA) oluşmaktadır.

Küresel Tütün Sürveyans Sistemi'nin bir ögesi olarak KYTA ilk kez Şubat 2007 tarihinde tanıtılmıştır. Bu araştırma ülkelere, yetişkin grupta tütün kullanımı ile ilgili temel göstergelerin derlenmesi olanağı sağlamaktadır. KYTA sonuçları, etkili tütün kontrolü yaklaşımlarının formüle edilmesi, izlenmesi ve uygulanması konusunda rehber olmaktadır. Ayrıca ülkeler kendi sonuçlarını diğer ülkelerle karşılaştırma olanağı da bulmaktadırlar.

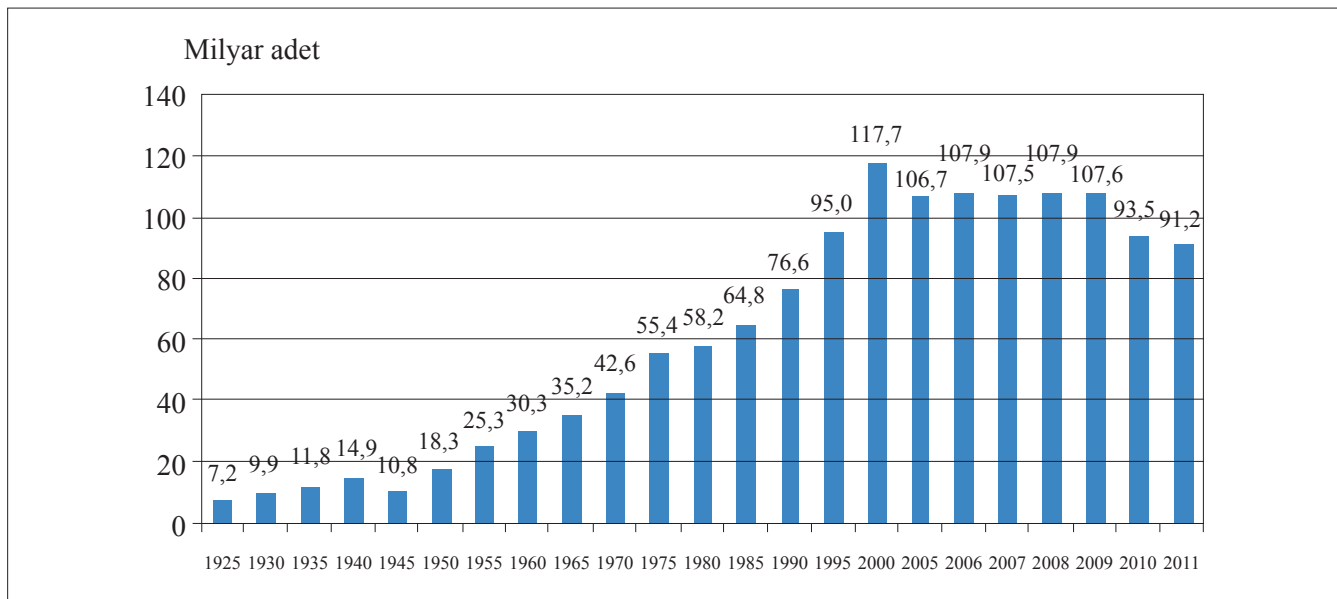
KYTA'nın uygulanması amacı ile CDC, CDC Vakfı, Johns Hopkins Bloomberg Halk Sağlığı Okulu (JHSPH), RTI International, DSÖ ve ülkeler işbirliği içinde çalışmaktadır (3).

1.2 Türkiye’de Tütün Kullanımı

Türkiye tütün üreten bir ülkedir, 1990’lardan önceki dönemde dünya tütün üretiminin %4’ünü karşılarken halen %1,7’sini karşılamaktadır. Geçtiğimiz 20 yıl içinde tütün üretimi azalma trendine girmiştir, yıllık üretim 200 bin tondan azalarak 80 bin tonun altına inmiştir (4). Tütündeki devlet tekeli (TEKEL) Osmanlı İmparatorluğu döneminden bugüne oldukça eski bir tarihe sahiptir. TEKEL, çok uluslu tütün firmalarının ülkeye girdiği 1980’li yıllara kadar ülkede tütün tarımını, üretimini, tütün ürünlerinin üretimini, fiyatlandırma, satış ve pazarlamasını kontrol etmiştir.

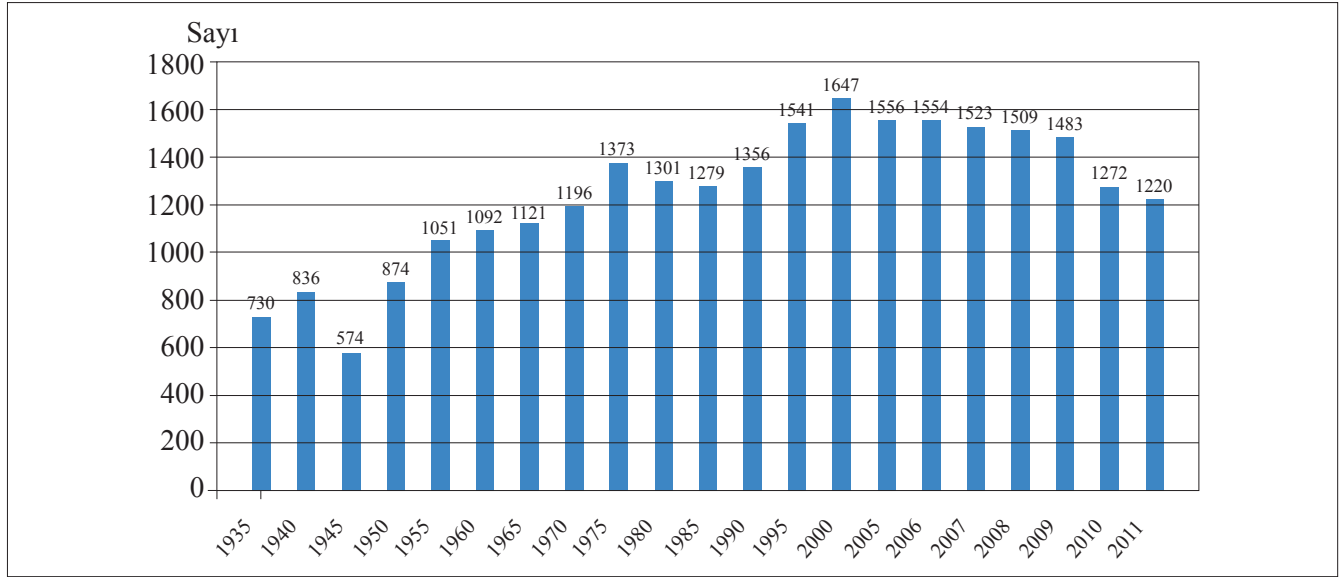
Çok uluslu tütün firmalarının ülkeye girmesinden sonra tütün ürünlerinin yoğun reklamları başlamış ve tütün kullanımı hızlı artış göstermiş, 2000 yılında en yüksek düzeye çıkmıştır. Tütün kullanımı 1960-2000 yılları arasında 4 kat artarak yıllık 30 milyar sigaradan 118 milyara yükselmiştir. Tütün satışlarındaki bu artış, aynı dönemdeki nüfus artışının 2,5 katı kadardır. Tütün kontrolü uygulamalarının başlamasından sonra artış durmuş, bir süre yatay olarak seyrettikten sonra 2009 yılından itibaren azalmaya başlamıştır (Şekil 1.1 ve 1.2).

Şekil 1.1: Sigara satış sayıları, Türkiye, 1925-2011

Kaynak: Bilir N ve ark, Tütün ve Alkol Piyayası Düzenleme Kurulu (TAPDK)

Şekil 1.2: Kişi başına sigara tüketimi, Türkiye, 1925-2011

Kaynak: Bilir N ve ark, Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurulu (TAPDK)

1.2.1 Yetişkinlerde Tütün Kullanımı

Türkiye’de yetişkinlerde tütün kullanımı oldukça yaygındır. Bu konuda ulusal düzeydeki ilk çalışma 1988 yılında yapılmış ve 15 ve üzeri yaş grubunda sigara kullanım sıklığı %44 olarak bulunmuştur (E: %62, K: %24) (5). Bu çalışmadan sonra yapılmış çok sayıda başka çalışmalar vardır.

Ankara’da 1995 yılında yapılmış olan “Sigara Kullanım Davranışları ve Tutumları Çalışması”nda sigara kullanım sıklığı öğretmenlerde %50,8, doktorlarda %43,9 ve sporcularda %34,9 olarak bulunmuştur. Daha sonra 1998 ve 1999 yıllarında yapılan ülke düzeyinde şoför, sanatçı, polis, öğretmen, doktor, medya mensupları, milletvekilleri ve din adamları gibi çeşitli meslek gruplarından 12500 kişiyi kapsayan çalışmalarda sigara kullanım sıklığı %24,8 ile %74,3 olarak bulunmuştur. En düşük sıklık değeri din adamlarında (imam) ve en yüksek değer de şoförlerde bulunmuştur (6). Sağlık Hizmetleri Kullanımı Araştırması’nda (2003) erkeklerin %58’i, kadınların %14’ü sigara içiyor olarak saptanmıştır (7).

KYTA sonuçlarına göre Türkiye’de 2008 yılında sigara kullanım sıklığı %31,2’dir. Tütün kullanım sıklığı erkeklerde (%47,9) kadınlara (%15,2) göre yüksektir (Tablo 1.1). Bu değerlere göre 2008 yılında 16 milyon (12 milyon erkek, 4 milyon kadın) kişinin sigara içtiği hesaplanmıştır (8).

Tütün kullanım sıklığı eğitim düzeyine paralel olarak artmaktadır. En düşük sıklık kırsal bölgede yaşayan ve eğitimi olmayan kadınlarda, en yüksek değer ise hem erkeklerde hem de kadınlarda lise mezunu olan gruplardadır. Yaş grupları olarak en yüksek sıklığın 25-44 yaşlarda, en düşük değerlerin de erkek ve kadınlarda 65 ve üzeri yaş grubunda olduğu saptanmıştır. Sigara içenlerin yarısından fazlası sigara içmeye sigara satın almak için yasal yaş sınırı olan 18 yaşından önce başlamıştır. Sigaraya başlama yaşı ortalaması erkeklerde 16,6 kadınlarda da 17,8 dir; kadınlar erkeklere göre bir yıl daha sonra sigara içmeye başlamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre günde içilen ortalama sigara sayısı 17,7’dir.

Tütün (nikotin) bağımlılığı da oldukça yüksektir; sigara içenlerin yarısından çoğu (%56,0) günde 16 ve daha çok sayıda sigara içmektedir (E: %63,1, K: %30,4). Sigara içenlerin %41,1’i (erkeklerde %42,6, kadınlarda %35,8) günün ilk sigarasını uyandıktan sonraki ilk yarım saat içinde içmektedir (8).

Tablo 1.1: 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerde cinsiyete göre sigara içme sıklığı – Türkiye Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA), 2008.

Sigara içme durumu	Toplam	Erkek	Kadın
	Yüzde (%95 GA)		
Halen sigara içen	31,2 (29,9 - 32,5)	47,9 (45,8 - 50,0)	15,2 (13,9 - 16,4)
Hergün içen	27,4 (26,2 - 28,7)	43,8 (41,8 - 45,9)	11,6 (10,4 - 12,7)
Ara sıra içen	3,8 (3,3 - 4,3)	4,1 (3,4 - 4,8)	3,6 (2,9 - 4,3)
Eskiden hergün halen ara sıra içen	1,8 (1,4 - 2,1)	2,1 (1,6 - 2,6)	1,5 (1,0 - 1,9)
Eskiden içmeyen, halen ara sıra içen	2,0 (1,7 - 2,4)	2,0 (1,4 - 2,5)	2,1 (1,6 - 2,7)
Sigarayı bırakmış	15,9 (15,0 - 16,9)	22,1 (20,6 - 23,6)	10,0 (8,8 - 11,2)
Eskiden hergün içen	10,5 (9,8 - 11,2)	17,2 (15,9 - 18,5)	4,1 (3,4 - 4,7)
Eskiden ara sıra içen	5,4 (4,7 - 6,1)	4,9 (4,1 - 5,8)	5,9 (4,9 - 6,9)
Hiç içmemiş	52,8 (51,5 - 54,2)	30,0 (28,1 - 31,9)	74,8 (73,1 - 76,6)

Not: Halen içenler, hergün ve ara sıra (hergünden seyrek) içenleri kapsar.

Kaynak: Küresel Yetişkin Tütün Araştırması, Türkiye Raporu 2010 Sağlık Bakanlığı.

Tütün kullananların hemen tamamı (%96,5) mamul sigara kullanmaktadır. Çok az bir bölüm sarma sigara (%2,6), nargile (%2,3) ve diğer tütün ürünlerini (puro, pipo vs. %0,9) kullanmaktadır. Çok sık olmamakla birlikte bazı kişiler özel bir tütün kullanım şekli olan nargile kullanmaktadır. KYTA sonuçlarına göre nargile kullanımı gençlerde (15-24 yaş grubunda %4,3) ve kentlerde yaşayanlarda (%2,9; kırsal bölgelerde %1,0) daha yaygındır. Nargile kullanımı eğitilmiş kişilerde daha yaygındır (lise mezunlarında %5,1, üniversite mezunlarında %3,9). Nargile kullananların büyük bölümü nargileyi nargile kafelerde içmektedir, ancak kadınlar arasında evde kullanım da oldukça sıktır (8).

Nargile kullanımı geleneksel olarak yaşlı kişilerde görülen bir davranıştır; bununla birlikte nargile yakın zamanlarda gençlere yönelik olarak pazarlanmakta ve bu grupta giderek popüler hale gelmektedir. Ankara’da yapılan bir çalışmada nargile kullananların yarısından çoğunun 18-24 yaşları arasındaki kişiler olduğu ve nargile kullananların %13’ünün nargilenin zararsız olduğu görüşünde olduğu saptanmıştır (9).

Türkiye’de bir başka sorun alanı gebelikte sigara içilmesi konusudur. Bir doğum kliniğine rutin kontrol için gelen 1.020 gebeyi kapsayan bir çalışmada anne adaylarının %34,7’sinin gebelikten önce sigara içtiği, %14,0’ünün de gebeliği sırasında sigara içtiği saptanmıştır (10). Gebelikten önceki dönemde günde içilen sigara sayısı gebelik sırasında sigara içilmesi bakımından önem taşımaktadır. Gebelerin hemen tamamı (%97,5), sigaranın bebek için zararlı olduğunu bilmektedir. Gebelerin bu konuda bilgi sahibi olmasına rağmen sigara içiyor olmaları, gebelik sırasında sigara içilmemesi konusunda daha etkili eğitimler yapılması gereğine işaret etmektedir.

Türkiye’de tütün kontrolü politikalarının, özellikle de fiyat artışının tütün kullanımı üzerindeki etkisi konusunda yapılmış olan bir değerlendirmeye göre kapsamlı sigara içme yasaklarının uygulamaya girmesinden kısa süre sonra tütün kullanım sıklığında %5,2 oranında azalma meydana gelmiştir. Ayrıca, Ocak 2010 tarihindeki fiyat artışından sonra %13,6 düzeyinde bir azalma daha olmuş, sonuç olarak kapsamlı sigara yasaklarının ve fiyat artışının uygulamaya girmesinde sonra sigara kullanımında %10,7 azalma olmuştur (11).

1.2.2 Gençlerde Tütün Kullanımı

Gençler tütün kullanımı bakımından önemli bir risk grubudur ve çoğunluğu okul öğrencileri olmak üzere gençlerde sigara kullanımı konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Çocuklara sigara satışı 1996 yılından beri yasaktır, 2008 yılındaki 5727 sayılı Kanun bu yasağa uymayanlara para cezasının yanı sıra hapis cezası da getirmiştir. Onsekiz yaşından küçüklerin süpermarketler veya büyük marketlerden sigara alması söz konusu değildir, bununla birlikte gençler küçük marketlerden veya sokak satıcılarından sigara satın alabilmektedir. Toplam olarak 16.000 gencin katıldığı Küresel Gençlik Tütün Araştırması (KGTA) 2003 yılında yapılmıştır (12). Bu çalışmada, 13-15 yaşındaki gençlerde erkeklerin %31,7'sinin kızların da %19,7'sinin sigara içmiş olduğu ve erkeklerin %9,4'ünün, kızların da %3,5'inin (toplamda %6,9) halen sigara içmekte olduğu bulunmuştur. KGTA 2009 yılında tekrarlanmış, bu çalışmada da halen sigara içme sıklığı %8,4 (E: %10,2, K: %5,3) olarak saptanmıştır. Bir başka bulgu ise 10 öğrenciden birisinin (%10,2) gelecekteki bir yıl içinde sigara içmeye başlayabileceği şeklindedir (13).

Üniversite öğrencilerinde de sigara kullanım sıklığını saptamaya ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Üniversite öğrencileri arasında sigara içme sıklığı %7,8 ile %58,0 arasında değişmektedir. Güzel sanatlar ve sosyal bilimler alanındaki öğrencilerde sigara içme sıklığı tıp, diş hekimliği gibi biyolojik bilimler alanındaki öğrencilere göre daha yüksektir (14).

1.2.3 Sağlık Çalışanlarında Tütün Kullanımı

Sağlık çalışanlarının, özellikle nikotin bağımlılığının tedavisinde olmak üzere tütün kontrolü çalışmalarında özel bir yeri vardır. Bu nedenle sağlık çalışanlarının tütün kullanma durumları önemlidir, bu konuda Türkiye'de çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu konuda önceki çalışmalarda, sağlık çalışanlarında tütün kullanımının genel toplum değerlerine benzer olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte son yıllardaki çalışmalar özellikle doktorlarda tütün kullanım sıklığının azalmış olduğunu göstermektedir, ancak doktorların tütün kullanımı diğer ülkelerdeki doktora göre halen yüksektir. Sağlık Bakanlığı kadrolarında çalışan 4.000'in üzerinde sağlık personelinin kapsandığı 2007 yılında yapılan bir çalışmada pratisyen doktorların üçte birinin (%30,5) ve uzman doktorların da beşte birinin (%22,1) sigara içmekte olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada sigara içme sıklığı diş hekimleri ve eczacılar grubunda %26,1, hemşire ve ebeler grubunda %29,5 ve sağlık teknisyenleri grubunda da %33,8 olarak bulunmuştur. Sağlık çalışanları arasında nikotin bağımlılığının da yüksek olduğu görülmüştür. Pratisyen doktorların (%38,5) ve uzman doktorların (%38,3) yarıya yakın bölümü günün ilk sigarasını uyandıktan sonraki ilk yarım saat içinde içtiğini ve pratisyen doktorları %53,0'ı uzman doktorların %41,6'sı günde 16 ve daha çok sayıda sigara içtiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte doktorların büyük bölümü (%70-89) sigara içmeyi bırakmayı düşündüğünü veya bırakmayı denediğini belirtmişlerdir (15).

Daha sonra 2011 yılında tekrarlanan Sağlık Çalışanları Sigara İçme Çalışmasında olumlu bir gelişme olduğu görülmektedir. Tekrarlanan çalışma Sağlık Bakanlığı kuruluşlarında çalışmakta olan 6.000'den fazla sağlık çalışanını kapsamıştır. Bu çalışmada sigara içme sıklığının uzman doktorlarda %12,7'ye pratisyen doktorlarda da %23,9'a düşmüş olduğu görülmektedir. Daha önce 2007 yılında yapılan çalışmaya göre sigara kullanım sıklığındaki azalma uzman doktorlarda %42,5 ve pratisyen doktorlarda %22,6 olmuştur. Sigara kullanım sıklığında en büyük azalma sağlık yöneticilerinde (%55,5) olmuştur. Geçen 4 yıl içerisinde sigara içme sıklığının yarıya indiği saptanmıştır (Tablo 1.2). Uzman ve pratisyen doktorların üçte ikisi (uzman %60,5, pratisyen %66,0), hastalarının sigara içme durumu ile ilgilenmekte ve bu konuda soru sormaktadır.

Tablo 1.2: Sağlık çalışanlarında sigara kullanım sıklığı, 2007 ve 2011

Meslek	Halen içenler (%)		
	2007 (*)	2011 (**)	Azalma (%)
Uzman doktor	22,1	12,7	42,5
Pratisyen doktor	30,5	23,9	22,6
Diş hekimi, eczacı	26,1	20,7 – 15,9	20,7 – 39,1
Hemşire, ebe	29,5	19,2 – 21,9	32,2
Sağlık teknisyeni	33,8	23,5	30,5
Yönetici	39,5	17,5	55,7

(*) Kaynak: Aslan D, Bilir N, Özcebe H, Ergüder T., Türkiye’de Sağlık Çalışanlarının Sigara İçme Durumları ve Etkileyen Faktörler, Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2008.

(**) Sağlık Çalışanları Tütün Kullanımı Araştırması, Yayınlanmamış Veri.

1.3 Pasif Sigara Dumanı Etkilenimi

Türkiye’de 1996 yılında çıkarılan ilk Tütün Kontrolü Kanunu’ndan önce sigara kullanımına ilişkin herhangi kısıtlama bulunmamaktadır. Sigara içenler diledikleri her yerde sigara içebilmektedir ve sigara dumanından pasif etkilenim çok fazladır (16). Önceki yıllarda yapılan çalışmalarda evlerin %59,9 ile %81,5’inde sigara içen en az bir kişi vardır ve bu kişi çoğunlukla evin babasıdır (8).

Tütün Kontrolü Kanunu 1996 yılında ilk defa bazı kamusal alanlarda sigara içilmesine kısıtlama getirmiştir. On yılı aşkın bir süre bu kural uygulandıktan sonra kanunun kapsamı genişletilmiştir, ikram sektörü işletmeleri dahil olmak üzere bütün kamusal alanlarda sigara içilmesi yasaklanmıştır. Yasanın kapsamının genişletilmesinden önce yapılmış olan KGTA sonuçlarına göre çalışmaya katılan gençlerin %81,6’sı evde, %85,9’u kamusal alanlarda sigara dumanından etkilendiğini belirtmiştir (10).

KYTA 2008 sonuçlarına göre yetişkinlerin %55,9’u restoranlarda, %16,5’i toplu ulaşımda (çoğunlukla taksilerde), %11,3’ü resmi dairelerde, %6,0’sı sağlık kuruluşlarında ve %38,5’i de işyerlerinde sigara dumanından pasif olarak etkilendiklerini belirtmişlerdir (8).

Sigara dumanından pasif etkilenim konusunda gebeler özel bir grup oluşturmaktadırlar. Ankara’da yapılan bir çalışmada gebelerin %74’ü gebeliği sırasında sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade etmiştir. Gebelerin idrar kotinin düzeyi ortalaması sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade eden gebelerde 64 ng/ml, pasif etkilenim olduğunu belirtmeyen gebelerde ise 25,9 ng/ml olarak saptanmıştır. Bu durumda sigara dumanından pasif etkilenmenin sanıldığından daha çok olduğu ifade edilebilir (17).

Ülkenin değişik bölgelerindeki 8 ilde yürütülen ve toplam olarak 160 restoran, kafe, kahvehane, bar gibi işletmelerde ikram sektörü işyerlerinde sigara yasağı ile ilgili yasanın uygulamaya girmesinden 4 ay sonra ortamdaki PM_{2,5} düzeylerinde önemli azalma olduğu görülmüştür. Ancak yasadaki azalan PM_{2,5} düzeyleri de halen izin verilen sınırların üzerindedir (17). Benzer şekilde Ankara’da yürütülen bir başka çalışmada restoranlarda çalışan garsonların idrarında kotinin ve nefeslerinde karbon monoksit düzeylerinde azalma olduğu saptanmıştır (18).

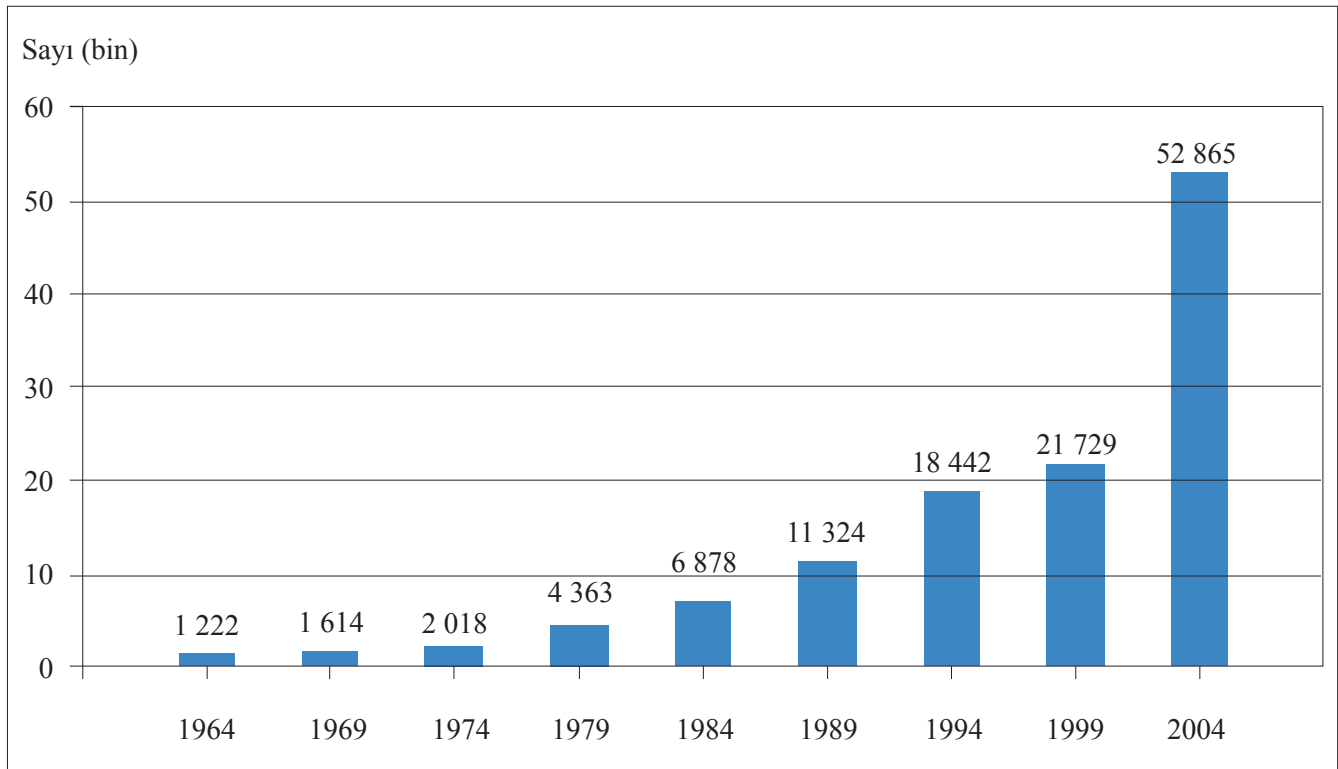
1.4 Tütün Kullanımının Sağlık Etkileri

Tütün kullanımı, akciğer kanseri, kalp ve solunum sistemi hastalıkları gibi çok sayıda önemli sağlık sorununun oluşmasında en önemli risk faktörüdür. Hastanelere başvuru kayıtlarında, 1960’lardan bu yana geçen 40 yıllık sürede akciğer kanseri, kalp ve akciğer hastalıkları nedeni ile olan başvuran hasta sayısında ciddi artış olduğu görülmektedir. Akciğer kanseri nedeni ile olan başvurular 1963-2004 yılları arasında 40 kattan fazla artmıştır (Şekil 1.3). Bu artış bir ölçüde sağlık hizmetlerine ulaşma olanaklarının artışı ile açıklanabilirse de sigara kullanımındaki artışın da bunda önemli payı vardır (19). Akciğer kanseri

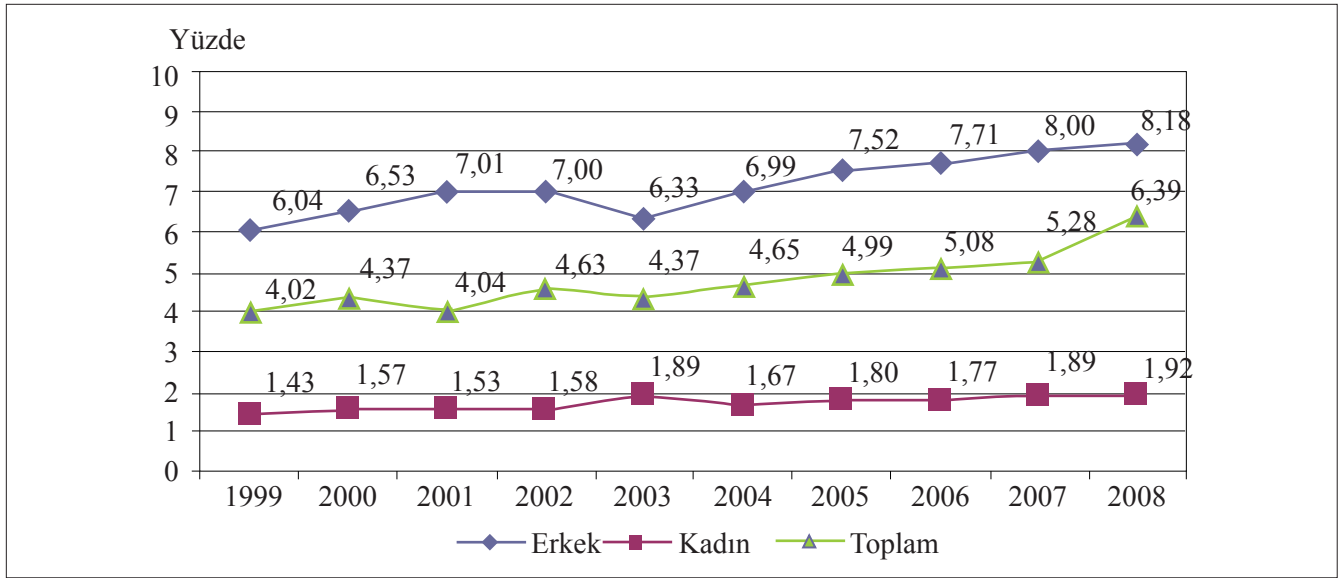
nedeni ile olan ölümler özellikle erkeklerde artmıştır (Şekil 1.4) (4). Türkiye’de 2008 yılında akciğer kanseri nedeniyle olan ölümler, bütün ölümlerin %6,4’üdür. Akciğer kanseri nedeniyle olan ölümler 1999-2008 yılları arasındaki 9 yıl içinde erkeklerde %6,0’dan %8,2’ye yükselmiştir. Kadınlar arasında artış daha az olup %1,4 ten %1,9 değerine yükselmiştir. Kalp damar hastalıkları ve solunum hastalıkları nedeniyle olan ölümlerde de benzeri artış saptanmıştır.

Türkiye’de bazı hastalıklar ve risk faktörlerinin incelendiği Hastalık Yükü Çalışmasında (2000) Sakatlığa Uyarlanmış Yaşam Yılları (DALY) hesaplanmıştır. Tütün kullanımı ile ilişkili başlıca sağlık sorunları olan iskemik kalp hastalığı, serebro vasküler hastalık, kanser ve kronik solunum sistemi hastalıkları DALY sıralamasında ilk 10 içinde yer aldığı bulunmuştur. Her yıl yaklaşık 1 milyon DALY toplamın (%8,6’sı) tütün kullanımına atfedilmiştir. Tütün kontrolü çalışmaları ile yılda tütün kullanımına bağlı yaklaşık 55 000 ölümün önlenilebileceği hesaplanmıştır (7).

Şekil 1.3: Akciğer kanseri nedeniyle olan hastane yatışları, Türkiye, 1964-2004

Şekil 1.4: Bütün ölümlerin yüzdesi olarak akciğer kanseri ölümleri, Türkiye, 1999-2008

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

1.5 Tütün Kullanımının Ekonomik Etkileri

Tütün kullanımının ekonomik yükünde tütün satın almak için harcanan paranın yanı sıra tütün kullanımına bağlı sağlık sorunlarının tanısı ve tedavisi için yapılan harcama da diğer bir yönüdür (4). KYTA 2008 sonuçlarına göre Türkiye'deki 16 milyon sigara içen kişi sigara satın almak için ayda ortalama 90 TL (US\$ 58) harcamaktadır (8). Bu miktar asgari ücretin %13'üne karşılık gelmektedir. Sigara satın almak için harcanan paranın yıllık tutarı ise 17 milyar TL (US\$ 11 milyar) olmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Nisan 2010 ile Mart 2011 tarihleri arasındaki bir yıllık sürede 32.556 milyar TL sağlık harcaması yapmıştır. Bu miktarın 7.322 milyar TL'si (%22) kanser, kalp damar hastalıkları akciğer hastalıkları ve üreme sağlığı sorunları için harcanmıştır. Toplam sağlık harcamalarının %9'unun (2 805 milyar TL) tütüne atfedilebileceği hesaplanmaktadır. Bu miktarın da %20,1'i kanser, %34,1'i kalp-damar hastalıkları ve %42,9'u da akciğer hastalıkları nedeniyle harcanmaktadır. Ayrıca tütüne bağlı sağlık sorunları nedeniyle tedavi edilen hasta sayısında 2010 yılında önceki yıla göre %9,64 oranında artış olduğu saptanmıştır. Bu artış, ciddi önlemler alınmadığı takdirde gelecekte bu nedenle yapılacak sağlık harcamalarının daha artacağına işaret etmektedir (20).

1.6 Tütün Kontrolü Politikaları ve Uygulamalar

1.6.1 Tütün Kontrolü Yasaları

Tütün kullanımına bağlı sağlık sorunları konusunda 1900'lerden bu yana çeşitli çalışmalar yayınlanmış olmakla birlikte tütün karşıtı etkinlikler oldukça geç başlamıştır. Türkiye'de tütün karşıtı çalışmalar, çok uluslu tütün firmalarının ülkeye girmesini takiben 1980'lerin ortalarında başlamıştır. İlk kez 1987 yılında Sağlık Bakanı, bu konudaki ilgili uzmanları davet ederek tütün kullanımının azaltılması amacına yönelik neler yapılabileceğine ilişkin çeşitli olasılıkları görüşmeye açmıştır. Ertesi yıl 1998 yılında Türkiye'de ilk kez ülke çapında sigara içme sıklığını belirlemek amacı ile bir prevalans çalışması yapılmıştır (4).

Uzunca süren çabalar sonunda Türkiye'de tütün kontrolü konusunda dönüm noktası olan ilk Tütün Kontrolü Kanunu 1996 yılında çıkarılmıştır (21). Bu yasa ile ülkede ilk defa sağlık ve eğitim kurumları, toplu taşıma araçları ile spor ve kültür hizmetlerinin verildiği yerler ve bazı kamu binaları gibi kapalı mekanlarda sigara kullanımı yasaklanmıştır. Ayrıca 18 yaşından küçük çocuklara sigara satışı ile tütün

ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımı yasaklanmıştır. Kanun sigara paketleri üzerine uyarıcı sağlık mesajları yazılmasını da getirmiştir. Ancak henüz toplum hazır olmadığı için kanunda restoran, bar, kahvehane gibi ikram endüstrisi işletmeleri ile taksilerde sigara içilmesine yasak yer almamıştır.

Bu arada 2003 yılında DSÖ TKÇS kabul edilmiştir, Türkiye bu Sözleşmeyi 2004 yılında imzalamış ve onaylamıştır. DSÖ TKÇS paralelinde Sağlık Bakanlığı bünyesinde 2004 yılında Ulusal Tütün Kontrolü Komitesi kurulmuş ve Ulusal Tütün Kontrolü Programı ve Eylem Planı hazırlanmıştır (22). Ulusal Tütün Kontrolü Programı ve Eylem Planı, hükümet kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından 100'ün üzerinde kişinin katılımı ile hazırlanmış, 2006 yılında Başbakanlık Genelgesi olarak yayınlanmıştır. Program ve eylem planının temel amacı gençler ve yetişkinlerde tütün kullanımını azaltmaktır. DSÖ TKÇS'ye paralel olarak 2008-2012 yıllarını kapsayan Eylem Planı içinde 10 temel başlık yer almaktadır:

- Tütün kullanımına bağlı sağlık sorunları konularında halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi,
- Sigaranın bırakılmasının sağlanması,
- Fiyat ve vergilendirmenin artırılması,
- Sigara dumanından pasif etkilenimin önlenmesi,
- Reklam, promosyon ve sponsorlukluğun yasaklanması,
- Ürün kontrolü ve tüketicinin bilgilendirilmesi,
- Yasadışı ticaretin önlenmesi,
- Gençlerin ulaşılabilirliğinin önlenmesi,
- Tütün üretiminin azaltılması ve alternatif politikaların üretilmesi,
- Tütün kullanımı ve kontrol yöntemlerinin izleme ve değerlendirmesidir.

Eylem planında yer alan 10 çalışma grubunun başkanları Ulusal Tütün Kontrol Komitesini oluşturmuştur. Her çalışma grubunda 8-10 uzman çalışmıştır. Gruplar ilgili konuları tartışmak amacı ile aralıklarla toplanır ve sonuçları hakkında Sağlık Bakanlığı Tütün Kontrolü Dairesine Dairesine rapor verirler.

Bu arada TEKEL'in özelleştirilmesi ve yetkilerinin kaldırılması nedeniyle bu görevi üstlenmek üzere 2002 yılında Tütün ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu (TAPDK) kurulmuştur. Piyasayı düzenlemenin dışında TAPDK'nın ilgili mevzuat çerçevesinde tütün endüstrisini denetleme yetkisi ve görevi de bulunmaktadır. TAPDK aynı zamanda tütün ürünleri içindeki karbon monoksit, nikotin ve katran miktarlarını belirleme yetkisine de sahiptir. Ayrıca TAPDK'nın, kuralların ihlal edilmesi durumunda tütün endüstrisine ceza uygulama yetkisi de vardır (23). TAPDK'nın kararı ile sigara paketleri üzerindeki basit sağlık uyarısı 2005 yılında 14 değişik mesaj ile değiştirilmiş, daha sonra da 2010 yılında sigara paketleri üzerine resimli uyarılar basılmıştır.

1.6.2 Uygulamalar ve Güçlükler

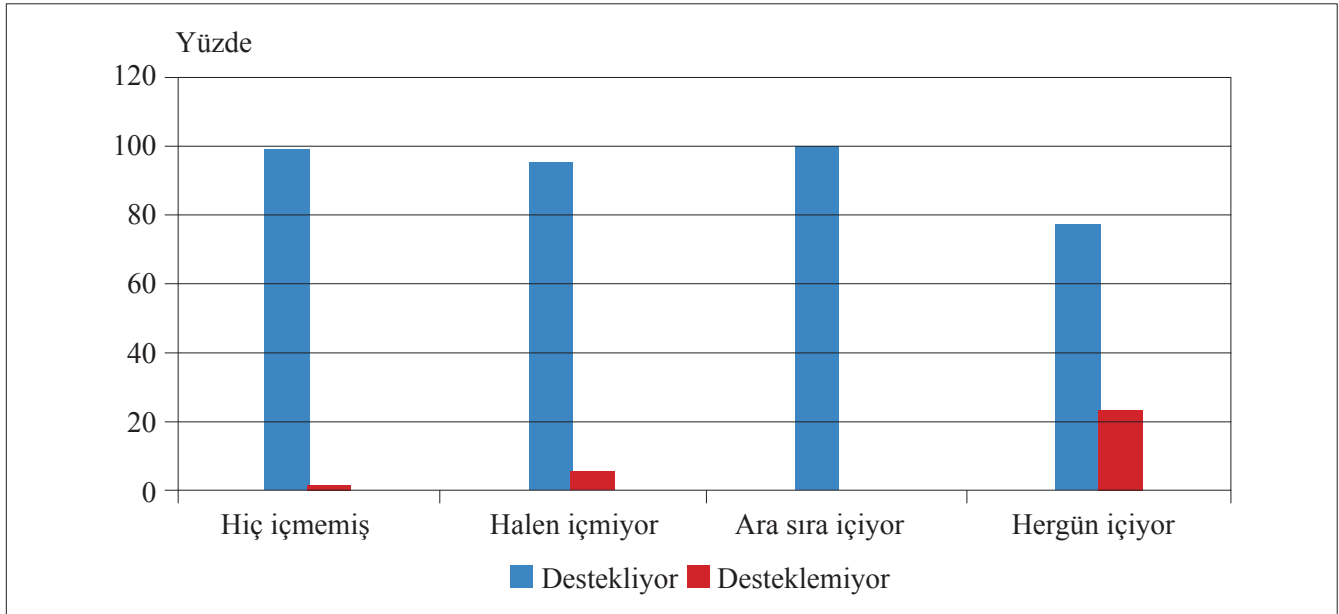
Yasanın uygulamaya girmesi iki aşamalı olarak yapılmıştır. İkram sektörü işletmeleri dışındaki bütün kapalı yerlerdeki uygulama yasanın kabul edilmesinden 4 ay sonra, ikram sektöründeki uygulamalar da 18 ay sonra başlamıştır. Uygulamanın başlaması için süre, işletmelerin uygulama için gerekli değişiklikleri yapması için zaman tanımak amacı ile verilmiştir (24).

Yapılan düzenlemelerle, illerde kamu ve sivil toplum temsilcilerinin katılımı ile oluşan İl Tütün Kontrol Kurulu adlı bir yapı tanımlanmıştır. Kurul başkanlığı il valisi (veya vali yardımcısı) tarafından sekreteryaya ise Sağlık İl Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Kurulun düzenli aralıklarla toplanması ve ilde yasanın öngördüğü uygulamaları organize etmesi beklenmektedir. İllerde sağlık müdürlüğünde ve emniyetten en az birer kişinin katılımı ile oluşan denetim ekipleri oluşturulmuştur. Denetim ekipleri sahada uygulamaları izlemekte, hem program dahilinde düzenli olarak hem de ihbar üzerine denetim faaliyeti yapmaktadır.

Bazı işletmelerde yasanın kuralları bakımından ihlaller görülmekle birlikte yasa toplum tarafından oldukça iyi şekilde benimsenmiştir. Sigara içmeyenlerin %96'sı, sigara içenlerin de %74'ü yasayı desteklediklerini belirtmişlerdir (Şekil 5) (25). Çeşitli illerde yapılan değerlendirmelerde de yasaya desteğin yüksek olduğu ortaya konmuştur (4).

Türkiye'deki sigarasız ortam uygulamaları ve yasanın diğer maddelerinin uygulanmasındaki başarı uluslararası kuruluşlar tarafından da oldukça iyi şekilde tanınmakta ve takdir edilmektedir. Avrupa'daki 32 ülkenin katıldığı bir değerlendirmede Türkiye'nin 4. sırada yer aldığı saptanmıştır (26).

Şekil 1.5: Kapsamlı sigara yasağı uygulamasına toplum desteği, Mayıs, 2010.

Kaynak: Results of Opinion Survey in Turkey, Quirk Global Strategies, Istanbul, 2010.

1.6.3 TKÇS ve MPOWER Kriterlerini Karşılama

Tütün Kullanımı ve koruyucu uygulamalarının izlenmesi-değerlendirilmesi: Türkiye'de KYTA 2008 ve 2012 yıllarında olmak üzere iki kez yapılmıştır. KGTA ise 2003, 2009 ve 2012 yıllarında olmak üzere 3 kez yapılmıştır. Sağlık çalışanlarının tütün kullanması ve sigara içilmesi konusundaki tutumları tütün kontrolü çalışmaları bakımından önemli olduğu için, sağlık çalışanlarının tütün kullanımları konusunda da 2007 ve 2011 yıllarında olmak üzere iki çalışma yapılmıştır. Sistematik olarak yapılan bu çalışmalarda başka toplumun değişik kesimlerinde tütün kullanımı ve tütün kullanımı ile ilgili tutumları konusunda çok sayıda başka çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalar da toplumda tütün kullanımının izlenmesi konusunda fikir vermektedir.

Toplumun tütün dumanından korunması: Türkiye'de ilk tütün kontrolü yasası 1996 yılında çıkarılmış (No. 4207), yasa 2008 yılında revize edilerek (No. 5727) ikram sektörü işyerleri dahil olmak üzere bütün

kapalı yerleri içine alacak şekilde kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca TAPDK yayınladığı tebliğler yolu ile DSÖ TKÇS'nin öngördüğü önemli gereklilikleri de yerine getirmiştir. Bu yasal değişiklikler sonunda Türkiye “tam dumansız ortamlar” uygulaması yapan ilk ülkeler arasında yer almıştır.

Sigarayı bırakmak için destek sağlanması: Yakın zamana kadar sigara bırakma hizmetleri yeterince organize olarak sunulmamıştır. Sağlık Bakanlığı sigara içenlere bırakmaları yönünde destek sağlamak için çalışmalar başlatmıştır. Halen Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık kuruluşlarında 400'den fazla sigara bırakma merkezi, sigarayı bırakmak isteyenlere bu yönde destek sağlamaktadır. Ayrıca bazı üniversite ve özel kuruluşlar bünyesinde sigara bırakma merkezleri faaliyet göstermektedir. Bu merkezlerin fizik yapısı tanımlanmış, insan gücü sayısı ve nitelikleri bakımından standardize edilmiştir. Öte yandan Sağlık Bakanlığı 7/24 esasına göre çalışan Sigara Bırakma Danışma Hattı (ALO 171) kurmuştur ve sigarayı bırakmak isteyenlere bu hat aracılığı ile danışmanlık hizmeti de vermektedir.

Tütün kullanımının zararları konusunda uyarı yapılması: Sigara içenlerin ve genel toplumun sigaranın zararları konusunda uyarılması DSÖ TKÇS'nin başlıca gereksinimlerinden biridir. Yapılan düzenlemelere göre tütün firmalarının tütün ürünleri paketleri üzerine, her iki yüzünde en az %65 kadar alanı kaplayacak şekilde resimli ve yazılı uyarı mesajlar basması gerekmektedir. Ayrıca tütün firmalarının topluma yanlış bilgi veren, aldatıcı anlamdaki “hafif”, “çok hafif”, “yumuşak” gibi bilgileri yazılması yasaktır. Bu konuda toplumu doğru olarak bilgilendirmek amacı ile yaygın medya kampanyaları yapılmaktadır. Özellikle yasanın kapsamının genişletilmesinden sonra toplumun sigara dumanından pasif etkilenimin zararlı etkileri ve dumansız kapalı ortamlar uygulamasının yararları konularında bilimsel kanıtlara dayalı olarak bilgilendirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Türkiye’de toplumun bu konularda eğitimi ve uyarılması bakımından çok özel bir uygulama vardır. Tütün kontrolü yasası kamu ve özel bütün televizyon kanallarına ayda en az 90 dakika süre ile tütün kullanımının zararları, sigarayı bırakmanın olumlu sonuçları ve bırakma yöntemleri konularında yayın yapma görevi vermiştir. Bu programlar (bazı kısa filmler ve uzman görüşleri) 08.00 ile 22.00 saatleri arasında ve en az 30 dakikalık bölümü de televizyonların en çok izlendiği saatler olan ve “prime time” olarak adlandırılan 17.00-22.00 saatleri arasında yayınlanmaktadır.

Reklam, tanıtım ve sponsorluk yasakları ile ilgili maddelerin uygulanması: Tütün Kontrolü Yasası (No. 4207) tütün ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımını yasaklamış ancak sponsorluk konusunu kapsamamıştır. Yasanın kapsamının 2008 yılında genişletilmesinden sonra sponsorluk yasağı da uygulamaya girmiştir. Ayrıca yasa, tütün ürünlerinin işletmelerin dışından görülecek şekilde sergilenmesini de yasaklamaktadır. Tütün ürünleri dükkanlarda, marketlerde raflarda sergilenemez. Bu ürünler satıcının veya kasiyerin kontrolü altında satışa sunulabilir. Yani bu ürünlere müşteriler tarafından doğrudan ulaşılamaz, ancak yetkili kişiden istenerek alınabilir. Buna ek olarak 2011 yılı Temmuz ayında yapılan düzenleme ile tütün mamüllerinin kapalı dolaplar içinde satışa sunulması kararlaştırılmıştır. TAPDK tarafından yakın zamanda yapılan bir başka düzenleme ile de 2012 yılı Temmuz ayından itibaren tütün ürünleri ile ilgili marka paylaşımı ve marka esnetme de yasaklanmıştır.

Tütün vergilerinin artırılması: Son yıllarda tütün üzerindeki vergi yükü birkaç kez artırılmıştır. Ocak 2013 itibarıyla tütün üzerindeki toplam vergi yükü %81,82 düzeyine çıkmış olup dünyadak en yüksek vergi düzeylerinden birisidir.

Bu bilgilere göre Türkiye MPOWER kriterlerinin hepsini karşılayan ilk ve tek ülke konumundadır.

1.6.4 Başarının Anahtarları

Politik kararlılık ve hükümetin tam desteği: Tütün kontrolü gibi güçlü bir tütün endüstrisinin var olduğu durumlarda politik desteğin büyük önemi vardır. İlk tütün kontrolü yasası (No. 4207) bir koalisyon hükümeti tarafından çıkarılmıştır, bu yasaya bütün partilerin yasaya tam desteği vardı. Yasanın kapsamının genişletilmesi (No. 5727) ise yine bütün partilerin desteği ile güçlü bir tek parti hükümeti tarafından yapılmıştır. Bu konudaki politik desteğin sürekliliği çok önemlidir, özellikle Sağlık Bakanı'nın 9 yıl boyunca değişmemiş olmasının çok büyük yararı olmuştur. Sağlık Bakanlığı'ndaki çoğu bürokratin uzun zaman aynı kişiler olarak kalması da önemli olmuştur. Başbakan ve çok sayıda başkanların konuya ilgisinin ve desteğini olması kapsamlı yasaya sahip olma ve uygulamalar bakımından destek sağlamıştır. Tütün kontrolü konusuna sürekli destekleri nedeni ile Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Sağlık Bakanı Sayın Prof. Dr. Recep Akdağ ile TBMM Sağlık Komisyonu Başkanı Sayın Prof. Dr. Cevdet Erdöl'e DSÖ tarafından ödül verilmiştir. Öte yandan, Sağlık Bakanlığı'nın tütün kontrolü politikalarının uygulanmadaki büyük destekleri nedeniyle Sağlık Bakanı tarafından DSÖ Türkiye Ofisi'ne teşekkür belgesi verilmiştir.

Güçlü sivil toplum ve iyi bir işbirliği: Türkiye'de tütün kontrolü konularında çalışmalar yapan çok sayıda sivil toplum kuruluşları biraraya gelerek hem 1996 yılındaki yasanın çıkarılması zamanında hem de 2008 yılında yasanın kapsamının genişletilmesi aşamasında çok güçlü lobi çalışmaları yapmışlardır. Bunlar arasında TBMM'deki toplantılara katılım, ikram endüstrisi temsilcileri ile bilgilendirme toplantıları yapılması bu konudaki örnek çalışmaların bazılarıdır. Sivil Toplum Örgütleri üyeleri gazetelerin köşe yazarları ile toplantılar ve görüşmeler yapmak suretiyle yasanın olumlu yanlarının ve yararlarının öne çıkarılmasına yönelik yazılar yazılmasını sağlamışlardır.

Güçlü medya kampanyaları: Toplumun bilgilendirilmesi amacı ile medya kampanyaları yapılması uzun zamandan beri bilinen uygulamalardır. Yasanın kapsamının genişletilmesinden sonraki dönemde kapalı yerlerde sigara kullanım yasakları ve bu uygulamanın yararları, özellikle de sigara dumanından pasif etkilenimin önlenmesi konularında toplumun bilgilendirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Başlangıçta kampanyalarda “dumansız hava” teması işlenmiştir. Sonraki dönemlerde sigaranın neden olduğu (kanser, solunum sıkıntısı içindeki hastalar gibi) sağlık sorunlarına sahip olan gerçek kişilerin yer aldığı programlar yayınlanmıştır. Bu programların ardından sigaranın bırakılması yönünde mesajlar verilmiş, programlarda sigarayı bırakmış olan gerçek kişiler yer almıştır.

1.6.5 Gelecekteki Çalışma Alanları

Türkiye tütün kontrolü alanında önemli gelişmeler sağlamıştır, ancak tütün kontrolü konusunda yapılması gerekenler tam olarak bitmemiştir. Türkiye gibi geniş ve 16 milyon sigara içen kişinin olduğu bir ülkede tütün kontrolü yasasının bütün gereklerini tam olarak uygulama bakımından güçlükler vardır. Bu konuda en önemli konu, sigara yasaklarının tam olarak uygulanmadaki güçlüktür. Bu nedenle halen yapılması gerekenler vardır; denetim mekanizmasının güçlendirilmesi ve denetimlerin ve yaptırım uygulamalarının daha etkili hale getirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmalar, hükümetin ve tütün kontrolü konusundaki paydaşlarının uzun süreli kararlı uygulama yapmasını gerektirmektedir. Türkiye'nin bu mücadeledeki başarısı yadsınamaz. Tütün kontrolü konusunda küresel bir lider konumunda olan Türkiye'nin son 20 yıl boyunca gösterdiği başarıları, tütün kullanımını yok etme ve milyonlarca yurttaşın hayatını kurtarma bakımından dikkate değer çalışmalardır.

2

METODOLOJİ

2. Metodoloji

2.1 Araştırmanın Amacı:

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) ülkelerde, yetişkinlerde tütün kullanım sıklığının ve tütün kontrolü uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi amacı ile kullanılan standart bir yöntemdir. Çalışma Türkiye’de ayrıca DSÖ TKÇS uygulamalarının sonuçları ve tütün kullanımı konusunda cinsiyete ve yerleşim yerine göre uluslar arası düzeyde karşılaştırılabilir veri elde etmeyi de amaçlamıştır.

2.2 Kapsam

Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde yer alan tüm yerleşim yerleri örnek seçimi için kapsama dahil edilmiştir. Nüfusu 200’ün altında bulunan yerleşim yerleri (küçük köyler) ise yeterli küme genişliğine ulaşamayacağı düşünüldüğünden kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmaya dahil edilen kitle olarak bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan hanelerde bulunan 15 ve üzeri yaştaki tüm bireyler kapsamaktadır. Kurumsal nüfus olarak tanımlanan okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane ve hapisanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler kapsamamıştır.

2.3 Tahmin Düzeyi ve Örneklem Hacmi:

Araştırmanın örneklem büyüklüğü, kent ve kırsal bazında tahminler üretecek şekilde hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü, KYTA Örneklem Tasarımı El kitabındaki gereklilikler (4000’i kent 4000’i kırsal yerleşim yerlerinden olmak üzere en az 8000 cevaplanmış anket ile kent ve kırsal yerleşim yerlerinin her birisinden 2000 erkek ve 2000 kadın cevaplanmış anketin garanti edilmesi gerekmektedir) ile 2008 Türkiye KYTA sonuçları dikkate alınarak 11595 hane olarak hesaplanmıştır. Küme sayıları ve büyüklükleri dikkate alınarak 2012 KYTA’nın örneklem hacmi 11536 olmuştur. Örneklem hacmi hesaplanırken cevapsızlık durumu da göz önüne alındığından araştırmada hane ve fert için ikame kullanılmamıştır. Örnek büyüklüğü ve yöntemi ile ilgili ayrıntılı hesaplamalar hakkındaki bilgiye Ek B: Örneklem Tasarımı’ndan ulaşılabilir.

2.4 Örneklem Tasarımı

2.4.1 Örnekleme Yöntemi:

2012 KYTA’nın örnekleme yöntemi 3 aşamalı tabakalı sistematik küme örneklemesidir. (Detaylı bilgi Ek B: Örneklem Tasarımı’na bakılabilir)

Birinci aşamada, 206 küme kent yerleşim yerlerinden, 206 küme de kırsal yerleşim yerlerinden olmak üzere toplam 412 küme (Birincil Aşama, seçim Birimi, PSU) seçilmiştir. Kent yerleşim yerleri ile belediye teşkilatı olan kırsal yerleşim yerleri için ortalama 300 adres ihtiva edecek şekilde kümeleme yapılmıştır. Belediye teşkilatı olmayan yerleşim yerlerinde ise 200 ve üstü hane sayısına sahip yerleşim yerleri tek küme olacak şekilde ele alınırken daha az adres sayısına sahip köyler ise ikişerli olarak aynı kümede birleştirilmiştir. Birincil örneklem birimlerin seçimi kümelerde yer alan adres sayısı göz önüne alınarak büyüklüğüne orantılı olarak yapılmıştır.

İkinci aşamada, örneğe seçilen her kümeden sistematik seçim yöntemi kullanılarak 28 hane seçilmiştir.

Son aşamada ise, seçilen her örnek haneden 15 ve üzeri yaşta uygun bir fert, tüm uygun fertler için alanda oluşturulan liste ve bilgisayar programı kullanılarak tesadüfi olarak seçilmiştir.

2.4.2 Ağırlıklandırma:

Örnekleme sonucu elde edilen veri setinden kitleyi temsil edecek değerlere ulaşabilmek için ağırlıklandırma işlemi yapılmıştır. Ağırlıklandırma işlemleri KYTA Örneklem Ağırlıkları El kitabında (Kasım 2010 sürüm 2.0) belirtilen ağırlıklandırma aşamaları doğrultusunda yapılmıştır. Ağırlıklandırma çalışmaları 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. Açıklamalar ve detay Ek B'de Örneklem Tasarımı Ağırlıklandırma bölümünde yer almaktadır.

2.5 Soru Formu

Türkiye KYTA soru formu dokuz bölümden oluşmaktadır. Her bir bölümün açıklaması aşağıda verilmektedir (soru formunun tamamı Ek A'da görülebilir):

- **Temel Özellikler:** Cinsiyet, yaş, eğitim, çalışma durumu, ev eşyalarına sahiplik.
- **Tütün Kullanımı:** Kullanım şekli (her gün kullanan, ara sıra kullanan, kullanmayan), geçmiş / eski tütün kullanım durumu, tütüne başlama yaşı, farklı tütün ürünlerinin kullanımı (sigara, pipo, puro ve diğer), nikotin bağımlılığı, tütünü bırakma girişimi sayısı.
- **Nargile (Shisha/Nargile) Kullanımı:** Kullanım şekli (her gün kullanan, ara sıra kullanan, kullanmayan), tütün kullanımına başlama yaşı ile birlikte nargile kullanımına ilişkin sorular.
- **Bırakma:** Sağlık kurumları tarafından yapılan tavsiyeler, tütünü bırakmak için kullanılan yöntemler. Benzer sorular dumansız tütün ürünü kullanımının bırakılması için de eklenmiştir.
- **Sigara dumanından pasif etkilenim:** Evde sigara içme izni, evde pasif içicilik, işyerinde sigarasız ortam politikası, son 30 gün içinde işyeri, resmi daireler /ofisler, sağlık tesisleri, lokantalar ve toplu taşıma araçlarında sigara dumanına maruz kalma. Ayrıca okullar, üniversiteler, özel işyerleri, bar, gece kulüpleri vb. yerlerde pasif etkilenim kaynaklı ciddi hastalıklar konusunda sorular bulunmaktadır.
- **Ekonomi:** Satılan tütün ürünleri ve miktarı, tütün ürünlerinin maliyeti, satın alınan marka ve ürün tipleri, tütün ürünlerinin kaynağı.
- **Medya:** Televizyon, radyo, afiş, gazete/dergi, sinema, internet, toplu taşıma, kamuya açık yerler ve diğer yerlerde tütün reklamı görme; spor etkinlikleri sırasında tütün reklamı fark etme, müzik etkinliği; tiyatro, sanat veya moda olaylarının tütün ile ilişkisi; tütün ürünleri tanıtım faaliyetleri; sigara paketleri üzerindeki uyarı etiketlerine tepkiler ve tütün karşıtı reklam ve bilgilendirme faaliyetleri. Benzer sorular dumansız tütün kullanımı için de eklenmiştir. Bu bölümdeki soruların referans dönemi 30 gün olarak alınmıştır.
- **Bilgi, tutum ve algılar:** Tütün kullanımının ve dumansız tütün ürünü kullanımının sağlık üzerindeki etkilerine ilişkin bilgiler.

- **Resimli sağlık uyarıları:** Sigara paketleri üzerinde resimlerin görülmesi ve bu nedenle sigarayı bırakma.

2.6 Ön Test

KYTA kapsamında, alan uygulaması öncesi 9-13 Nisan tarihleri arasında veri toplanması, sorularda atlatma özelliği, görüşme süresi veri girişi ve veri aktarımı konularında Türkiye İstatistik Kurumu 26 Bölge Müdürlüğü'nde pilot bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sırasında gerçek adresler kullanılmamıştır. Pilot çalışmada uygunluk örneği (convenience sampling) kullanılmıştır.

Pilot çalışma öncesi soru formu, programın kurulumu ve veri aktarımı gibi gerekli tüm dokümanlar Bölge Müdürlükleri'ne gönderilmiştir. Bölge Müdürlükleri'nden en az 4 hanede soru formunu test etmeleri istenmiştir. Pilot çalışma sonrası, Bölge Müdürlükleri, veri giriş programı ve soru formuna ilişkin bir rapor hazırlamıştır.

2.7 Personel Eğitimi

2012 Mayıs ayının başlarında Türkiye İstatistik Kurumu 26 Bölge Müdürlüğü'nde Türkiye toplam, kırk-kent tahmini verebilecek düzeyde belirlenen örnek adreslerde alan uygulaması başlamıştır.

Alan uygulaması öncesinde, eğiticilerin eğitimi konusunda 26 Bölge Müdürlüğü'nden özellikle teknik ve Bilgi İşlem tabanlı personelin eğitime katılım sağlaması istenmiş ve katılım sağlayan personele 24-25 Nisan 2012 tarihlerinde toplam 2 gün Türkiye İstatistik Kurumu Eğitim Merkezinde eğitim verilmiştir. Bu eğitimin amacı aşağıdaki konularda katılımcıları bilgilendirmeyi hedeflemiştir:

- Türkiye'de tütünle ilgili aktiviteler, mevzuat ve çalışma grupları
- Tütün kullanımından kaynaklı sağlık konusunda başlıca riskler ve tütün dumanına pasif olarak maruz kalma
- Uluslararası kuruluşlar ve tütün kullanımını değerlendiren çalışmalar
- Küresel Tütün izleme Sistemi ve KYTA'nın incelenmesi
- Ulusal ve uluslararası düzeyde KYTA paydaşları
- Proje aşamasında ve ileriye yönelik basamaklarda Türkiye İstatistik Kurumu'nun sorumlulukları
- KYTA soru formu (ayrıntılı olarak)
- KYTA program ve programın dizüstü bilgisayarlarda nasıl kullanılacağı
- Soru formundaki hane halkları ve birey bölümlerine yönelik anket kodları konusunda bilgilendirme

Ankara merkezde verilen eğitim sonrasında, kontrolörler ve bilgi işlem sorumluları, aynı eğitim formatını ve dokümanları kullanarak kendi bölge müdürlüklerindeki tüm anketörlere eğitim vermişlerdir.

2.8 Alan Uygulaması

Bilgiler anketörler tarafından netbook'lar kullanılmak suretiyle toplanmıştır. Kontrolörler, kalite kontrolü amacı ile anketörlerin doldurdukları anketleri ve netbook bilgisayarlara aktarılan bilgileri kontrol etmişlerdir. İlk ziyaret esnasında örneğe seçilen hanehalkı ferdine ulaşılamamışsa, ikinci ve üçüncü ziyaretler yapılmıştır. Alan uygulaması, 15 Mayıs – 30 Haziran 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

2.9 Veri Yönetimi

Veri girişi, Bölge Müdürlüklerinde netbook bilgisayarlar kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca; veri tutarlılık analizleri, Bilişim Teknolojileri Dairesi Veritabanları Grubu Eğitim Destek Takımı tarafından geliştirilen SAS programı (SAS 9.1.3 ve Enterprise Guide 3.1 tabanlı) kullanılarak yapılmıştır. Bölge Müdürlüklerinde kullanılan SAS program ile;

- Veri girişi esnasında kullanılan netbook seri numaralarına göre oluşturulan CSV text dosyaları, entegre edilmiş ve SAS veri setlerine dönüştürülmüştür
- Veri tutarlılık analiz programı çalıştırılmış ve hata listeleri elde edilmiştir.

Veri derleme ile ilgili olarak, alan uygulaması kursunda, SAS edit kodları aracılığıyla eksik ve aykırı değişkenler belirlenmiştir. TÜİK Bölge Müdürlüklerinden transfer edilen veriler üzerinde, haftada iki kez SAS edit kodları çalıştırılmıştır. Tespit edilen eksik ve aykırı değişkenler kontrol edilmek ve düzeltilmek üzere, ilgili Bölge Müdürlüğüne geri gönderilmiştir. Böylece; Bölge Müdürlüklerinde alan uygulaması tamamlanırken, alan uygulaması ve veri derleme süreci ile neredeyse aynı zamanda veri işleme sürecide tamamlanmıştır.

2.10 İstatistiksel Analiz

Alan uygulamasında Bölge Müdürlükleri tarafından girilen veriler, merkezdeki birime genellikle haftada iki kez CSV text dosyaları biçiminde gönderilmiş ve bilgi işlem sorumlusu tarafından her gönderimde birleştirilerek SAS veri setlerine transfer edilmiştir. Validasyon süreci, alan uygulaması esnasında SAS kodları aracılığıyla yapılmıştır. Hatalar ve tutarsızlık durumunda, sorumlu Bölge Müdürlüğü konu hakkında bilgilendirilmiştir. Sonraki veri transferi sürecinde, revize edilenler ve yeni veriler birlikte merkez birime gönderilmiştir. Alan uygulaması ve veri işleme vb. tüm süreçlerdeki birleştirilmiş veriler, sunucularda ve kişisel bilgisayarlarda depolanmıştır. Haber bülteni, 31 Ağustos 2012 tarihinde duyurulmuştur. Mikro veriler, ihtiyaç duyan kullanıcıların yararlanabilmesi için 30 Ekim 2012 tarihinde temin edilmiştir.

3

ÖRNEKLEM VE NÜFUS ÖZELLİKLERİ

3. Örneklem ve Nüfus Özellikleri

3.1 Veri Toplama

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) ülke genelinde 11536 hane ile yapılmıştır. Tablo 3.1 yerleşim yerine göre görüşme yapılan haneler ve bireylere ilişkin yanıtlama yüzdelerini göstermektedir. Toplam 11536 haneden 9977'si (%86,5) ve bireylerin de 9851'i (%98,7) anketi tam olarak yanıtlamıştır. Hanehalkı cevap oranı toplamda %90,1 olmuştur. Anketi tam olarak yanıtlayan 9851 kişinin 4917'si kentsel, 4934'ü ise kırsal bölgede yaşamaktadır. Bireyler düzeyinde yanıtlama yüzdesi %98,8'dir; bu değer kentler için %98,8 ve kırsal bölge için %98,7 olmuştur (Tablo 3.1). haneler düzeyinde katılım toplamda %90,1, kentlerde %89,4 kırsal bölgede %90,7'dir. Hane halkı listesi 9977 hanede tamamlanmıştır. Alan uygulaması 2012 yılı Mayıs –Haziran aylarında gerçekleşmiştir.

Tablo 3.1: Örneklemin hane ve fert bazında cevap durumuna göre dağılımı ve cevap oranları (Yalın değerler üzerinden) - KYTA Türkiye, 2012

	Kır/Kent				Total	
	Kent		Kır		n	%
	n	%	n	%		
<i>Seçilen Hanehalkı</i>						
Hanehalkı Formu Tamamlandı, Uygun Bir Fert Seçildi	4978	86,3	4999	86,7	9977	86,5
Hanehalkı Formu Tamamlandı, Listelenecek Uygun Fert Yok	12	0,2	32	0,6	44	0,4
Yarım kaldı	0	0,0	2	0,0	2	0,0
Formu Dolduracak Uygun Fert Yok	6	0,1	13	0,2	19	0,2
Adreste Oturanlara Ulaşılamadı	385	6,7	309	5,4	694	6,0
Ret	43	0,7	12	0,2	55	0,5
Adres hane değil	220	3,8	265	4,6	485	4,2
Address not a dwelling	37	0,6	27	0,5	64	0,6
Diğer Cevapsız	87	1,5	109	1,9	196	1,7
Seçilen Toplam Hane Sayısı	5768	100,0	5768	100,0	11536	100,0
Hanehalkı Cevap Oranı	90,5%		91,9%		91,2%	
<i>Seçilen Fert</i>						
Tamamlandı	4917	98,8	4934	98,7	9851	98,7
Yarım Kaldı	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Uygun değil	0	0,0	2	0,0	2	0,0
Evde yok	41	0,8	41	0,8	82	0,8
Ret	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Uygun değil, hasta,yaşlı	20	0,4	19	0,4	39	0,4
Diğer cevapsız	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Seçilen Toplam uygun fert	4978	100	4999	100	9975	100,0
Fert Bazında Toplam Cevap Oranı	98,8%		98,7%		98,8%	
Toplam Cevap Oranı	89,4%		90,7%		90,1%	

Cevap oranları hesaplamaları hakkında KYTA Örnekleme Ağırlık Hesaplama Manueline bakılabilir (Sürüm 2.0 Kasım 2010)

Araştırmanın sonucunda 9851 fert ile görüşmeler tamamlanmıştır. Bu sayı Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde yaşayan 15 ve üzeri yaştaki 54 548 milyon ferdi temsil etmektedir (Tablo 3.2). Çünkü KYTA'nın örnek grubu yaş, cinsiyet ve yerleşim olarak 2012 yılı nüfus dağılımı ile benzer çıkmıştır. 2012 yılındaki toplam nüfus 75,6 milyondur.

Tablo 3.2 seçilmiş demografik bilgilere (yaş, cinsiyet, yerleşim yeri, eğitim) göre ağırlıklandırılmamış örnek sayısını ve ağırlıklandırılmış tahmini sayıları göstermektedir. Cinsiyet olarak 4470 erkek ve 5381 kadın çalışmayı tamamlamıştır, ancak ağırlıklandırılmış yüzdeler %49,2 erkek ve %50,8 kadın şeklindedir. Ağırlıklandırılmış örnek 26 862 erkek ve 27 686 kadını temsil etmektedir. Yerleşim yeri olarak ağırlıklandırılmamış sayılar 4917 kent ve 4934 kır nüfusu şeklindedir. Ağırlıklandırma yapıldığında kent nüfusu (39 254) kır nüfusundan (15 294) çok olmaktadır. Ağırlıklandırılmamış yaş grupları nüfusları 15-24 yaş grubu için 1280, 25-44 yaş için 3952, 45-64 yaş grubu için 2990 ve 65 ve üzeri yaş grubu için 1629'dür. Ağırlıklandırılmış yüzdeler ise sırası ile %22,4, %42,0, %26,2 ve %9,5 şeklindedir. Ağırlıklandırılmış yüzdeler ilkökul mezunu olmayanlar için %13,7, ilkökul mezunları için %33,4, ortaokul mezunları için %20,9, lise mezunları için %19,4 ve üniversite mezunları için de %12,4 olarak hesaplanmıştır. Tablo 3.2'de ağırlıklandırılmamış örnek sayıları ve ağırlıklandırılmış tahmini toplum sayıları görülmektedir. Bu tahminlere göre ülke genelinde 15 ve üzeri yaşlarda 54 548 000 yetişkin temsil edilmektedir.

Tablo 3.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlere ait seçilmiş demografik özelliklere göre dağılım - KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Ağırlıklandırılmış veri			Yalın değerler üzerinden hesaplanmıştır.
	%	(95% Güven aralığında)	Yetişkin sayısı (1000)	
Toplam	100,0		54.548	9.851
Cinsiyet				
Erkek	49,2	(48,0-50,5)	26.862	4.470
Kadın	50,8	(49,5-52,0)	27.686	5.381
Yaş Grubu				
15-24	22,4	(21,2-23,6)	12.205	1.280
25-44	42,0	(40,6-43,3)	22.902	3.952
45-64	26,2	(25,1-27,3)	14.284	2.990
65+	9,5	(8,7-10,3)	5.157	1.629
Kır/kent				
Kent	72,0	(70,9-73,0)	39.254	4.917
Kır	28,0	(27,0-29,1)	15.294	4,934
Eğitim *				
Mezun Değil	13,7	(12,5-15,0)	7.484	1.852
İlkokul	33,4	(31,8-34,9)	18.197	3.891
Ortaokul	20,9	(19,8-22,1)	11.405	1.504
Lise	19,6	(18,4-20,8)	10.670	1.524
Üniversite ve üstü	12,4	(11,0-14,0)	6.788	1.078

*Eğitim bazında iki kayıp veri mevcuttur.

4

TÜTÜN KULLANIMI

4. Tütün Kullanımı

4.1. Tütün Ürünü Kullanım Sıklığı

Tütün ürünleri sigara (mamul sigara ve sarma sigara), puro, pipo, nargile gibi yakılarak ve tütürülerek kullanılan ürünlere işaret eder. Türkiye’de en yaygın olarak kullanılan tütün ürünü mamul sigaradır. Bu nedenle bulgular esas olarak mamul sigara kullanımı ile ilgilidir.

Araştırmada sigara kullanım sıklığı “halen içenler” ve “sigara içmeyenler” olarak ifade edilmiştir. Halen sigara içenler “hergün içenler” ve “ara sıra içenler” olarak gruplanmıştır. Ara sıra içenler de iki gruba ayrılmaktadır: “eskiden hergün içenler” ve “hiç hergün içmeyenler”. Sigara içmeyenler grubu “eskiden hergün içenler” ve “hiç hergün içmeyenler” olarak iki gruba ayrılmaktadır. Hiç hergün içmeyenler grubunda iki altı grup vardır; “eskiden ara sıra içenler” ve “hiç içmemiş olanlar”.

Bu bölümde Türkiye’de sigara kullanım sıklığı yer almaktadır. Ayrıca yetişkin grupta; 1) tütün ürünü kullanım sıklığı, 2) çeşitli tütün ürünleri kullanımı ve 3) tütün ürünü kullanımı ile ilgili demografik, davranışsal özellikler incelenmektedir. Demografik ve davranışsal özellikler içinde günde içilen sigara sayısı, sigara içmeye başlama yaşı, sigara bırakma sıklığı ve tütün bağımlılığı göstergeleri konuları yer almaktadır.

Başlıca Bulgular

- Grup genelinde tütün ürünü kullanım sıklığı %27,1’dir. Erkeklerde (%41,5) kadınlara (%13,1) göre daha yüksektir.
- En fazla kullanılan tütün ürünü mamul sigaradır (%25,7).
- Nargile kullanım sıklığı sadece %0,8’dir.
- Günde içilen sigara sayısı ortalaması 19,2 olup erkeklerde (%20,3) kadınlara göre (%15,3) daha fazladır.
- Hergün sigara içen her 10 yetişkin kişinin 4 tanesi (%42,1) günün ilk sigarasını uyandıktan sonra ilk 30 dakika içinde içmektedir.
- 18-34 yaş grubundaki kişilerin %16,1’i 15 yaşından önce, %58,7’side, sigara satın almak için yasal sınır olan 18 yaşından önce sigara içmeye başlamıştır.
- Çalışmaya katılan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin %9,4’ü sigarayı bırakmış kişilerdir, sigara bırakma hızı (quit rate) %27,2’dir.

Tablo 4.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin cinsiyete göre sigara içme durumunun yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Tütün ürünü içme durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Halen içen	27,1 (25,8-28,3)	41,5 (39,4-43,5)	13,1 (12,0-14,3)
Hergün içen	23,8 (22,6-25,0)	37,3 (35,4-39,3)	10,7 (9,6-11,8)
Ara sıra içen	3,3 (2,9-3,7)	4,1 (3,5-4,9)	2,4 (2,0-3,0)
Ara sıra içen, önceden hergün içen	1,5 (1,2-1,8)	2,0 (1,6-2,5)	1,0 (0,7-1,3)
Ara sıra içen, hiç hergün içmeyen	1,8 (1,5-2,2)	2,2 (1,7-2,8)	1,4 (1,1-1,9)
Tütün ürünü içmeyen	72,9 (71,7-74,2)	58,5 (56,5-60,6)	86,9 (85,7-88,0)
Eskiden hergün içen	9,4 (8,7-10,2)	14,4 (13,2-15,8)	4,6 (3,9-5,4)
Hiç hergün içmeyen	63,5 (62,1-64,8)	44,1 (42,1-46,1)	82,3 (80,9-83,7)
Eskiden ara sıra içen	3,7 (3,3-4,2)	4,2 (3,6-5,0)	3,2 (2,7-3,9)
Hiç içmemiş olan	59,8 (58,3-61,2)	39,9 (37,9-41,9)	79,1 (77,5-80,6)

Tablo 4.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin cinsiyete göre ayrıntılı sigara içme durumunun sayı dağılımı (Bin) – KYTA Türkiye, 2012.

Tütün ürünü içme durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Halen içen	14.764,3	11.138,3	3.626,0
Hergün içen	12.980,8	10.026,5	2.954,4
Ara sıra içen	1.783,4	1.111,8	671,7
Ara sıra içen, önceden hergün içen	805,1	530,7	274,4
Ara sıra içen, hiç hergün içmeyen	978,4	581,1	397,3
Tütün ürünü içmeyen	39.783,5	15.723,6	24.059,8
Eskiden hergün içen	5.152,6	3.879,0	1.273,6
Hiç hergün içmeyen	34.630,8	11.844,6	22.786,3
Eskiden ara sıra içen	2.028,0	1.138,8	889,1
Hiç içmemiş olan	32.602,9	10.705,7	21.897,1

Türkiye’de 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında tütün ürünü kullanım sıklığı %27,1’dir. Bu değer 14,8 milyon yetişkine karşılıktır. Erkeklerde (%41,5) tütün ürünü kullanımı kadınlara (%13,1) göre daha fazladır. Yaklaşık olarak 11,1 milyon erkek ve 3,6 milyon kadın sigara içmektedir.

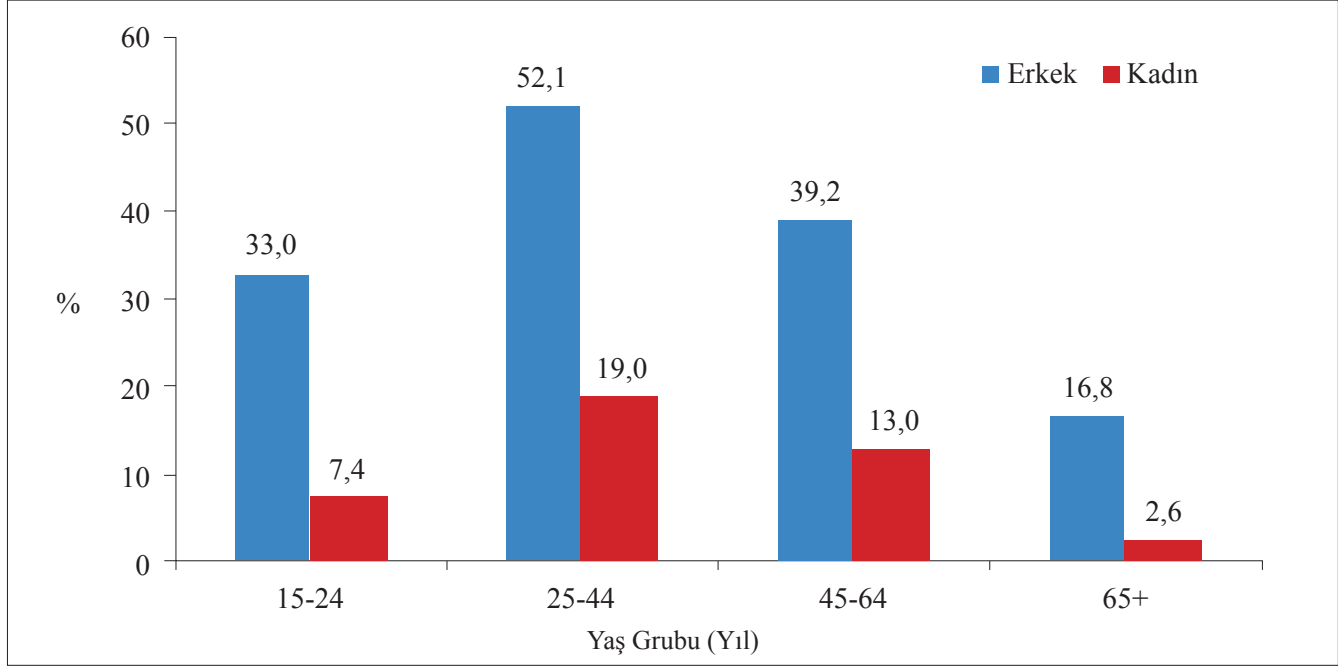
Halen tütün ürünü kullananlar içinde %23,8 hergün, %3,3 de ara sıra tütün ürünü kullanmaktadır. Hergün tütün ürünü kullanma sıklığı erkeklerde (%37,3) kadınlara göre (%10,7) daha fazladır. Yaklaşık olarak 10 milyon erkek ve 3 milyon kadın hergün tütün ürünü kullanmaktadır. Ara sıra kullanım hem erkeklerde hem de kadınlarda hergün kullanımdan daha düşüktür. Ara sıra tütün ürünü kullanım sıklığı erkeklerde %4,1 ve kadınlarda %2,4 düzeyindedir.

Tütün ürünü kullanmayanlar toplumun %72,9’unu oluşturmaktadır; bu da 39,7 milyon yetişkin anlamına gelmektedir (15,7 milyon erkek ve 24,0 milyon kadın). Eskiden hergün kullananların sıklığı %9,4 ve hiç hergün kullanmayanların sıklığı da %63,5’tir. Hiç hergün kullanmayanların sıklığı kadınlarda (%82,3) erkeklere (%44,1) göre daha fazladır. Tahmin edilebileceği gibi eskiden hergün içenlerin sıklığı da erkeklerde (%14,4) kadınlara (%4,6) göre daha fazladır.

Türk yetişkinlerin içinde %59,8'lik bir bölüm yaşamı boyunca hiç tütün ürünü kullanmamıştır (erkeklerde %39,3, kadınlarda %79,1). Yaklaşık 10,7 milyon erkek ve 21,9 milyon kadın olmak üzere toplam olarak 32,6 milyon yetişkin yaşamı boyunca hiç sigara içmemiştir.

Tablo 4.1 ve Şekil 4.1'de görüldüğü gibi tütün ürünü kullanımı erkekler arasında daha yaygındır; bu durum ülkede tütün kullanımının erkek davranışı olarak algılanmasının sonucudur.

Şekil 4.1: Yaş ve cinsiyete göre halen tütün ürünü kullanımı – KYTA Türkiye, 2012

4.2 Kullanılan Tütün Ürünü Türleri

Tablo 4.3 cinsiyete ve seçilmiş bazı demografik özelliklere göre çeşitli tütün ürünü türlerinin kullanım sıklığını göstermektedir. Bu ürünler sigara (mamul sigara ve sarma sigara), nargile ve diğer tütün ürünlerini (pipo, puro ve belirtilen başka tütün ürünleri) içermektedir.

Mamul sigara ülkede en çok kullanılan tütün ürünüdür. Çeşitli tütün ürünlerinin kullanım sıklığı incelendiğinde mamul sigara kullanımı %25,7, sarma sigara kullanımı %2,6, nargile kullanımı %0,8 ve diğer tütün ürünleri kullanımı %0,4 olarak bulunmaktadır. Türkiye'de 14,7 milyon tütün ürünü kullanan yetişkinin 14 milyon kadarı mamul sigara kullanmaktadır. Her iki cinsiyette ve kentsel ve kırsal yerleşim bölgelerinde rakipsiz olarak en fazla kullanılan tütün ürünü mamul sigara şeklindeki kullanımdır.

Yaklaşık yarım milyon kişi nargile, 1,5 milyon kadar kişi de sarma sigara kullanmaktadır. Nargile kullanan ve sarma sigara kullanan yetişkinlerin çoğunluğu erkektir, 385 bin erkek nargile ve 1,3 milyon erkek de sarma sigara kullanmaktadır.

Yaş grupları olarak incelendiğinde herhangi tütün ürünü kullanımının (%35,7), sigara kullanımının (%35,6) ve mamul sigara kullanımının (%34,4) 25-44 yaş grubunda en yüksek olduğu görülmektedir. Tütün ürünü kullanımının ikinci en yüksek olduğu grup %25,9 sıklık değeri ile 45-64 yaş grubudur. Sıralamada üçüncü olarak da 15-24 yaş grubu gelmektedir. Bu gruptaki 5 yetiştikten birisi tütün ürünü kullanmaktadır. Tütün ürünü kullanımının en az olduğu grup ise %8,8 değeri ile 65 ve üzeri yaş grubudur.

Erkekler arasında 25-44 yaş grubu, hem sigara kullanımı (%51,9), hem de mamul sigara kullanımı (%50,0) bakımından en yüksek değere sahip olan gruptur. Erkekler arasında tütün ürünü kullanımının en yüksek olduğu ikinci yaş grubu 45-64 yaş grubudur (39,2).

Kadınlar arasında halen tütün ürünü kullanımının en fazla olduğu grup 25-44 yaş grubu, ikinci grup 45-64 yaş grubu, üçüncüsü de 15-24 yaş grubudur. Bu gruplarda tütün ürünü kullanım sıklığı sırası ile %19, %13 ve %7,4'tür. Kadınlardaki tütün ürünü kullanım sıklığı erkeklerdeki değerlere göre oldukça düşüktür. Kadınlarda 25-44 yaş grubunda tütün ürünü kullanım sıklığı %19 iken aynı yaş grubundaki erkeklerin yarısından fazlası (%52,1) tütün ürünü kullanmaktadır.

Çalışmaya katılan grubun genelinde kırsal bölgelerde tütün ürünü kullanım sıklığı %22,0, kentlerde yaşayanlarda ise %29,0'dır. Mamul sigara kullanımı ise kırsal bölgede %20,3 kentsel bölgede %27,8'dir. Erkeklerde benzeri farklılık sarma sigara kullanımında da görülmektedir; sarma sigara kullanımı kırsal bölgede %4,1, kentsel bölgede ise %5,7'dir. Ancak kadınlarda kentlerde oturanlar (%0,9) kırsal bölgede oturanlara (%0,5) göre daha fazla sıklıkta sarma sigara içmektedir.

Herhangi tütün ürünü kullanma okula gitmemiş olanlarda (%11,0) bütün grup içinde en düşük değerdedir. Halen tütün ürünü kullananlar lise mezunları arasında en yüksek değerdedir (%33,9). İlk ve ortaokul mezunları ile üniversite eğitilmişler arasında halen tütün ürünü kullanımı sırası ile %29,7, %27,2 ve %26,7 değerleri ile benzer düzeydedir. Halen tütün ürünü kullanımı bakımından erkek ve kadınlar arasında da farklılık vardır. ancak bu farklılık istatistik olarak anlamlı düzeyde değildir. Sadece okula gitmemiş olan kadınlarda tütün ürünü kullanımı bütün gruplar arasında en düşük düzeydedir (%5,9; diğer eğitim gruplarında %12,1 ile %19,2 arasındadır).

Tablo 4.3 : 15 ve üzeri yaşlarda halen değişik tütün ürünleri kullananların cinsiyete ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik Özellikler	Herhangi tütün ürünü	Sigara Türleri		Nargile	Diğer tütün ürünü ¹	
		Herhangi sigara	Mamul sigara			Sarma sigara
Toplam	27,1 (25,8-28,3)	26,9 (25,7-28,2)	25,7 (24,5-27,0)	2,6 (2,1-3,4)	0,8 (0,6-1,1)	0,4 (0,2-0,7)
Yaş						
15-24	20,0 (17,4-22,9)	19,7 (17,1-22,6)	19,1 (16,6-22,0)	1,7 (1,0-2,9)	1,5 (0,9-2,5)	0,3 (0,1-0,9)
25-44	35,7 (33,8-37,5)	35,6 (33,8-37,5)	34,4 (32,5-36,2)	2,8 (2,1-3,7)	1,0 (0,7-1,6)	0,5 (0,2-1,2)
45-64	25,9 (23,8-28,1)	25,8 (23,7-28,0)	23,8 (21,8-25,9)	3,5 (2,6-4,9)	0,1 (0,1-0,4)	0,2 (0,1-0,6)
65+	8,8 (7,2-10,7)	8,8 (7,2-10,7)	8,0 (6,4-9,8)	1,6 (0,9-2,8)	0,0	0,0
İkamet yeri						
Kentsel	29,0 (27,4-30,7)	28,9 (27,3-30,5)	27,8 (26,2-29,4)	2,5 (1,8-3,4)	1,0 (0,7-1,4)	0,5 (0,2-1,0)
Kırsal	22,0 (20,4-23,8)	22,0 (20,3-23,7)	20,3 (18,7-22,1)	3,1 (2,4-4,0)	0,3 (0,2-0,6)	0,1 (0,0-0,3)
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	11,0 (8,9-13,4)	11,0 (8,9-13,4)	9,5 (7,7-11,8)	2,5 (1,6-3,9)	0,2 (0,0-1,6)	0,1 (0,0-0,8)
İlkokul	29,7 (27,7-31,8)	29,7 (27,731,8)	27,8 (25,8-29,8)	3,4 (2,6-4,5)	0,3 (0,1-0,7)	0,3 (0,2-0,7)
Ortaokul	27,2 (24,6-29,9)	27,0 (24,5-29,7)	26,0 (23,5-28,6)	2,9 (1,8-4,5)	0,3 (0,1-0,9)	0,5 (0,1-2,2)
Lise ve dengi	33,9 (31,1-36,8)	33,5 (30,8-36,4)	32,7 (29,9-35,6)	2,3 (1,5-3,5)	2,2 (1,4-3,4)	0,6 (0,2-1,3)
Üniversite ve üzeri	26,7 (23,5-30,3)	26,7 (23,4-30,2)	26,5 (23,2-30,1)	0,9 (0,4-1,8)	1,4 (0,8-2,5)	0,1 (0,0-0,6)
Erkek	41,5 (39,4-43,5)	41,3 (39,3-43,4)	39,2 (37,2-41,3)	4,6 (3,6-5,8)	1,1 (0,7-1,7)	0,6 (0,3-1,3)
Yaş						
15-24	33,0 (28,5-37,7)	32,8 (28,4-37,5)	31,6 (27,3-36,3)	3,4 (2,0-5,7)	1,6 (0,8-3,0)	0,6 (0,2-1,8)
25-44	52,1 (49,1-55,0)	51,9 (49,0-54,9)	50,0 (47,0-53,0)	4,6 (3,4-6,2)	1,6 (1,0-2,6)	0,9 (0,4-2,0)
45-64	39,2 (35,9-42,7)	39,0 (35,7-42,5)	35,7 (32,6-38,9)	5,9 (4,1-8,4)	0,2 (0,1-0,7)	0,5 (0,2-1,2)
65+	16,8 (13,6-20,7)	16,8 (13,6-20,7)	15,0 (11,9-18,9)	3,5 (2,0-6,1)	0,0	0,0
İkamet yeri						
Kentsel	43,0 (40,4-45,7)	42,9 (40,2-45,5)	41,1 (38,4-43,7)	4,1 (2,9-5,8)	1,3 (0,9-2,1)	0,8 (0,4-1,8)
Kırsal	37,5 (34,9-40,2)	37,4 (34,8-40,1)	34,5 (31,9-37,2)	5,7 (4,4-7,3)	0,5 (0,3-1,0)	0,2 (0,1-0,4)
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	31,9 (26,0-38,3)	31,9 (26,0-38,3)	26,6 (21,2-32,9)	9,8 (5,9-15,7)	0,0	0,0
İlkokul	46,2 (43,0-49,3)	46,1 (43,0-49,3)	42,8 (39,7-46,0)	5,8 (4,3-7,9)	0,5 (0,2-1,2)	0,5 (0,2-1,2)
Ortaokul	38,7 (34,7-42,8)	38,6 (34,6-42,7)	37,0 (33,1-41,2)	4,5 (2,8-7,2)	0,4 (0,1-0,9)	0,9 (0,2-3,5)
Lise ve dengi	44,7 (40,7-48,8)	44,3 (40,2-48,4)	42,8 (38,7-47,1)	3,7 (2,4-5,6)	2,8 (1,7-4,6)	0,9 (0,4-2,1)
Üniversite ve üzeri	34,0 (29,5-38,8)	33,9 (29,3-38,7)	33,6 (29,1-38,4)	1,2 (0,6-2,7)	1,5 (0,7-3,1)	0,2 (0,1-1,1)

Tablo 4.3 (devam) : 15 ve üzeri yaşlarda halen değişik tütün ürünleri kullananların cinsiyete ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik Özellikler	Herhangi tütün ürünü	Herhangi sigara		Sigara Türleri		Nargile	Diğer tütün ürünü ¹
		Mamul sigara	Sarma sigara	Mamul sigara	Sarma sigara		
Kadın	13,1 (12,0-14,3)	13,0 (11,9-14,2)	12,6 (11,5-13,8)	0,8 (0,5-1,1)	0,5 (0,3-0,9)	0,1 (0,0-0,3)	
Yaş							
15-24	7,4 (5,4-10,2)	7,0 (5,1-9,7)	7,0 (5,1-9,7)	0,1 (0,0-0,9)	1,4 (0,7-3,0)	0,1 (0,0-0,9)	
25-44	19,0 (17,0-21,0)	19,0 (17,0-21,0)	18,4 (16,5-20,5)	1,0 (0,6-1,6)	0,4 (0,2-0,9)	0,2 (0,1-0,5)	
45-64	13,0 (11,0-15,3)	13,0 (11,0-15,3)	12,2 (10,3-14,5)	1,2 (0,7-2,2)	0,0 (0,0-0,4)	0,0	
65+	2,6 (1,6-4,1)	2,6 (1,6-4,1)	2,4 (1,5-4,0)	0,1 (0,0-0,9)	0,0	0,0	
İkamet yeri							
Kentsel	15,5 (14,1-17,1)	15,4 (14,0-17,0)	15,0 (13,5-16,6)	0,9 (0,5-1,3)	0,6 (0,3-1,1)	0,1 (0,1-0,4)	
Kırsal	6,7 (5,6-8,1)	6,7 (5,6-8,1)	6,3 (5,1-7,7)	0,5 (0,3-1,0)	0,2 (0,1-0,5)	0,0 (0,0-0,3)	
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	5,9 (4,3-8,1)	5,9 (4,3-8,1)	5,4 (3,9-7,4)	0,7 (0,3-1,6)	0,3 (0,0-2,0)	0,1 (0,0-0,9)	
İlkokul	14,3 (12,5-16,3)	14,3 (12,5-16,3)	13,6 (11,8-15,6)	1,1 (0,7-1,9)	0,1 (0,0-0,4)	0,1 (0,0-0,5)	
Ortaokul	12,1 (9,7-14,9)	11,8 (9,5-14,5)	11,4 (9,2-14,1)	0,7 (0,2-1,8)	0,3 (0,0-2,1)	0,1 (0,0-0,4)	
Lise ve dengi	19,1 (15,8-22,9)	18,9 (15,6-22,6)	18,8 (15,6-22,6)	0,4 (0,1-1,5)	1,4 (0,6-3,1)	0,1 (0,0-0,9)	
Üniversite ve üzeri	16,8 (13,3-21,0)	16,8 (13,3-21,0)	16,8 (13,3-21,0)	0,4 (0,1-1,8)	1,2 (0,4-3,6)	0,0	

¹Diğer tütün ürünü 9 kişi; "adı bilinmiyor"

Tablo 4.4: 15 ve üzeri yaşlarda halen değişik tütün ürünleri kullananların cinsiyete ve seçilmiş demografik özelliklere göre sayılarının dağılımı (bin) – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik Özellikler	Herhangi tütün ürünü	Herhangi sigara	Sigara Türleri		Nargile	Diğer tütün ürünü
			Mamul sigara	Sarma sigara		
Toplam	14.764,3	14.698,8	14.015,0	1.439,2	439,1	199,9
Yaş						
15-24	2.444,1	2.408,2	2.336,4	210,3	185,5	42,3
25-44	8.165,0	8.148,9	7.870,1	639,7	234,0	122,0
45-64	3.700,6	3.687,0	3.397,9	506,0	19,6	35,6
65+	454,6	454,6	410,6	83,2	0,0	0,0
İkamet yeri						
Kentsel	11.395,0	11.337,9	10.907,5	963,2	385,9	184,0
Kırsal	3.369,2	3.360,9	3.107,5	476,0	53,2	15,9
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	821,7	821,7	713,6	187,1	16,8	8,0
İlkokul	5.412,8	5.409,8	5.052,1	621,9	56,5	61,2
Ortaokul	3.099,1	3.079,5	2.960,9	326,6	37,6	61,9
Lise ve dengi	3.615,3	3.577,7	3.488,6	243,2	234,4	59,0
Üniversite ve üzeri	1.815,4	1.810,0	1.799,8	60,5	93,7	9,8
Erkek	11.138,3	11.097,2	10.529,0	1,226,3	297,9	169,8
Yaş						
15-24	1.984,0	1.972,6	1.900,8	202,5	96,9	34,3
25-44	6.014,6	5.998,6	5.778,8	528,7	185,0	99,9
45-64	2.759,6	2.746,0	2.509,8	415,6	16,1	35,6
65+	380,0	380,0	339,6	79,6	0,0	0,0
İkamet yeri						
Kentsel	8.287,7	8.255,0	7.907,9	792,1	259,4	157,0
Kırsal	2.850,6	2.842,2	2.621,1	434,2	38,6	12,8
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	466,4	466,4	390,0	142,9	0,0	0,0
İlkokul	4.076,8	4.073,8	3.780,1	515,0	44,4	47,5
Ortaokul	2.503,9	2.499,1	2.398,2	293,9	22,9	59,1
Lise ve dengi	2.755,0	2.727,1	2.640,0	226,0	171,5	53,3
Üniversite ve üzeri	1.336,2	1.330,8	1.320,6	48,5	59,2	9,8
Kadın	3.626,0	3.601,6	3.486,0	212,9	141,2	30,1
Yaş						
15-24	460,1	435,6	435,6	7,9	88,6	8,0
25-44	2.150,4	2.150,4	2.091,3	111,0	49,0	22,1
45-64	941,0	941,0	888,1	90,3	3,6	0,0
65+	74,6	74,6	71,0	3,6	0,0	0,0
İkamet yeri						
Kentsel	3.107,4	3.082,9	2.999,6	171,0	126,6	27,0
Kırsal	518,7	518,7	486,4	41,8	14,6	3,1
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	355,3	355,3	323,6	44,2	16,8	8,0
İlkokul	1.336,0	1.336,0	1.272,0	106,9	12,1	13,7
Ortaokul	595,2	580,5	562,7	32,6	14,7	2,7
Lise ve dengi	860,3	850,6	848,6	17,2	62,9	5,7
Üniversite ve üzeri	479,2	479,2	479,2	11,9	34,6	0,0

Tablo 4.5 tütün ürünü kullanım prevalansını 3 grup olarak vermektedir: “hergün kullananlar”, “ara sıra kullananlar” ve “kullanmayanlar”. Onbeş ve üzeri yaşlardaki yetişkinlerde tütün ürünü kullanım yüzdeleri hergün kullananlar, ara sıra kullananlar ve kullanmayanlar için sırası ile %23,8, %3,3 ve %72,9’dur. Hergün tütün ürünü kullanımı erkeklerde (%37,3) kadınlara göre (%10,7) 3 kat fazladır. Ara sıra tütün ürünü kullanım sıklığı da erkeklerde %4,1 ve kadınlarda %2,4’tür.

Erkeklerde hergün tütün ürünü kullanımı 15-24 yaş grubunda %29,2 değerinden 25-44 yaş grubunda %46,9’a yükselmekte, sonra azalmakta ve 45-64 yaş grubunda %35,7 ve 65+ yaş grubunda da %15,2 değerine düşmektedir. Kadınlarda hergün tütün ürünü kullanım yüzdeleri bütün yaş gruplarında erkeklere göre daha azdır, aynı yaş gruplarındaki değerler sırası ile %5,0, %15,6, %11,2 ve %2,2 şeklindedir. Yaşlı kadınlarda hergün tütün ürünü kullanımı çok düşüktür (%2,2), aynı yaş grubunda 7 erkekten birisi (%15,2) hergün tütün ürünü kullanmaktadır.

Kırsal alanda yaşayanlarda tütün ürünü kullanmayanlar %78,0, kentlerde ise %71,0’dur. Hergün tütün ürünü kullanma sıklığı kırsal bölgelerde %18,9 ve kentlerde %25,7 düzeyindedir. Erkeklerde hergün tütün ürünü kullanım sıklığı kırsal bölgelerde %33,3, kentlerde %38,9’dur; kadınlarda ise bu yüzdeler sırası ile %4,7 ve %13,0 olarak saptanmıştır. Kadınlarda ara sıra tütün ürünü kullanımı da kırsal bölgelerde kentlere göre daha düşüktür.

Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde hergün tütün ürünü kullanma bakımından değişik eğitim grupları arasında farklılıklar vardır. Hergün tütün ürünü kullanımı eğitimi olmayan grupta en düşüktür (%9,5). İlkokul mezunlarında hergün tütün ürünü kullanım sıklığı %26,3’e yükselmekte, ortaokul mezunlarında %23,9 ve lise mezunlarında %29,5 olmakta, üniversite mezunlarında hafifçe azalarak %23,6 düzeyine gelmektedir.

Hergün tütün ürünü kullanım sıklığı erkek ve kadınlarda eğitim düzeyine göre benzer şekilde değişim göstermektedir. Erkek ve kadınlarda (ilkokul eğitiminden başlayarak) eğitim ile tütün ürünü kullanımı ters orantılı olarak seyretmektedir. Erkeklerde ilkokul mezunlarında tütün ürünü kullanım sıklığı %41,8, ortaokul mezunlarında %35,4, lise mezunlarında %39,8 ve üniversite mezunlarında da %29,7 olmaktadır. Kadınlarda da eğitim düzeylerine göre hergün tütün ürünü kullanma sıklığı sırası ile %11,7, %8,9, %15,5 ve %15,1 şeklinde seyretmektedir. Hergün tütün ürünü kullanım sıklığı eğitimi olmayan grupta hem erkekler hem de kadınlarda en düşüktür. Erkeklerde en yüksek sıklık %41,8 değeri ile ilkokul eğitimi olan grupta, kadınlarda ise %15,5 değeri ile lise mezunlarındadır.

Tablo 4.5: 15 ve üzeri yaşlarda hergün ve ara sıra tütün ürünü kullanan ve tütün ürünü kullanmayan yetişkinlerin cinsiyet ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Tütün ürünü kullanım sıklığı						Toplam
	Hergün		Ara sıra		Kullanmayan		
Toplam	23,8	(22,6-25,0)	3,3	(2,9-3,7)	72,9	(71,7-74,2)	100
Yaş							
15-24	16,9	(14,5-19,6)	3,1	(2,2-4,3)	80,0	(77,1-82,6)	100
25-44	31,4	(29,6-33,2)	4,3	(3,6-5,1)	64,3	(62,5-66,2)	100
45-64	23,2	(21,3-25,3)	2,7	(2,1-3,4)	74,1	(71,9-76,2)	100
65+	7,9	(6,4-9,8)	0,9	(0,5-1,6)	91,2	(89,3-92,8)	100
İkamet yeri							
Kentsel	25,7	(24,2-27,2)	3,3	(2,8-3,9)	71,0	(69,3-72,6)	100
Kırsal	18,9	(17,4-20,5)	3,1	(2,6-3,8)	78,0	(76,2-79,6)	100
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	9,5	(7,5-12,0)	1,5	(0,9-2,6)	89,0	(86,6-91,1)	100
İlkokul	26,3	(24,4-28,3)	3,4	(2,8-4,2)	70,3	(68,2-72,3)	100
Ortaokul	23,9	(21,5-26,6)	3,2	(2,4-4,4)	72,8	(70,1-75,4)	100
Lise ve dengi	29,5	(26,8-32,4)	4,4	(3,3-5,7)	66,1	(63,2-68,9)	100
Üniversite ve üzeri	23,6	(20,3-27,2)	3,2	(2,2-4,5)	73,3	(69,7-76,5)	100
Erkek	37,3	(35,4-39,3)	4,1	(3,5-4,9)	58,5	(56,5-60,6)	100
Yaş							
15-24	29,2	(24,9-33,8)	3,8	(2,4-5,8)	67,0	(62,3-71,5)	100
25-44	46,9	(44,0-49,8)	5,2	(4,1-6,5)	47,9	(45,0-50,9)	100
45-64	35,7	(32,4-39,1)	3,6	(2,7-4,8)	60,8	(57,3-64,1)	100
65+	15,2	(12,1-19,1)	1,6	(0,9-2,9)	83,2	(79,3-86,4)	100
İkamet yeri							
Kentsel	38,9	(36,5-41,5)	4,1	(3,3-5,2)	57,0	(54,3-59,6)	100
Kırsal	33,3	(30,7-35,9)	4,2	(3,4-5,3)	62,5	(59,8-65,1)	100
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	29,0	(22,9-35,9)	2,9	(1,1-7,5)	68,1	(61,7-74,0)	100
İlkokul	41,8	(38,8-44,9)	4,3	(3,4-5,5)	53,8	(50,7-57,0)	100
Ortaokul	35,4	(31,5-39,4)	3,3	(2,2-5,1)	61,3	(57,2-65,3)	100
Lise ve dengi	39,8	(35,9-43,8)	4,9	(3,5-6,9)	55,3	(51,2-59,3)	100
Üniversite ve üzeri	29,7	(25,2-34,6)	4,3	(2,9-6,4)	66,0	(61,2-70,5)	100
Kadın	10,7	(9,6-11,8)	2,4	(2,0-3,0)	86,9	(85,7-88,0)	100
Yaş							
15-24	5,0	(3,3-7,4)	2,4	(1,5-4,1)	92,6	(89,8-94,6)	100
25-44	15,6	(13,8-17,6)	3,3	(2,6-4,4)	81,0	(79,0-83,0)	100
45-64	11,2	(9,4-13,3)	1,8	(1,1-2,8)	87,0	(84,7-89,0)	100
65+	2,2	(1,3-3,7)	0,3	(0,1-1,6)	97,4	(95,9-98,4)	100
İkamet yeri							
Kentsel	13,0	(11,6-14,5)	2,6	(2,0-3,3)	84,5	(82,9-85,9)	100
Kırsal	4,7	(3,8-5,9)	2,0	(1,4-2,9)	93,3	(91,9-94,4)	100
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	4,8	(3,3-6,9)	1,1	(0,6-2,2)	94,1	(91,9-95,7)	100
İlkokul	11,7	(10,1-13,6)	2,5	(1,8-3,6)	85,7	(83,7-87,5)	100
Ortaokul	8,9	(6,9-11,4)	3,2	(1,9-5,1)	87,9	(85,1-90,3)	100
Lise ve dengi	15,5	(12,6-19,0)	3,6	(2,3-5,4)	80,9	(77,1-84,2)	100
Üniversite ve üzeri	15,1	(11,6-19,5)	1,6	(0,8-3,5)	83,2	(79,0-86,7)	100

4.3 Günde İçilen Sigara Sayısı ve Sigara İçmeye Başlama

Tablo 4.6 hergün sigara içenlerde günde içilen sigara sayısının dağılımını göstermektedir. Bu sayı aynı zamanda nikotin bağımlılığının düzeyini gösteren bir ölçüt olarak da kullanılmaktadır. Günde içilen sigara sayısı ortalaması 19,2'dir; erkekler (%20,3) kadınlara (%15,3) göre daha çok sayıda sigara içmektedir.

Hergün sigara içenlerin %6,8'i günde 5 taneden daha az sayıda sigara içtiğini ifade etmiştir; %22,8'i günde 6-10 adet, %10,4'ü günde 11-15 adet, %43,7'si günde 16-20 adet ve %16,3'ü de günde 20'den daha çok sayıda sigara içmektedir. Hergün sigara içenler arasında her 10 kişiden 7'si günde yarım paketten daha çok sayıda sigara içmektedir.

Günde 20 ve daha fazla sayıda sigara içen "ağır" içiciler (heavy smoker) grubun %16,3'ünü oluşturmaktadır. Bu yüzde erkeklerde %18,7 ve kadınlarda %7,9'dur. Bu değerlere göre hergün sigara içen her 5 erkekten ve her 12 kadından biri "ağır içici" olarak değerlendirilebilir.

Günde içilen sigara sayısı değişik yaş gruplarında, kırsal ve kent yerleşim yerlerinde ve değişik yaş gruplarında, eğitim düzeylerinde benzerdir. Günde içilen sigara sayısı ortalaması 15-24 yaş grubunda 18,1 iken 25-44 yaş grubunda 18,9, 45-64 yaş grubunda 20,6 ve 65+ yaş grubunda da 17,1'dir. Gruplar arasındaki fark anlamlı değildir.

Yerleşim yerleri olarak kırsal bölgelerde yaşayanlar günde ortalama 20,0, kentlerde yaşayanlar da 18,9 sigara içmektedirler.

Eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde eğitim düzeyi yükseldikçe günde içilen sigara sayısı ortalaması düşmektedir. Günde içilen sigara sayısı ortalaması üniversite mezunlarında 17,1 olup ilköğretim mezunları arasında 20,6'dır. İlginç olarak ilköğretim mezunu olmayanlarda günde içilen sigara sayısı ortalaması 17,6'dır.

Tablo 4.6: 15 ve üzeri yaş grubundaki yetişkinlerde günde içilen sigara sayısı ortalamasının cinsiyet ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Günde içilen sigara sayısı						Toplam						
	<6	6-10	11-15	16-20	>20								
Günde içilen ortalama sigara sayısı													
Yaş	19,2	(18,2-20,2)	6,8	(5,7-8,1)	22,8	(20,7-25,0)	10,4	(8,8-12,3)	43,7	(41,1-46,4)	16,3	(14,3-18,5)	100
15-24	18,1	(16,4-19,9)	3,6	(1,8-7,0)	27,1	(20,8-34,6)	13,6	(8,7-20,5)	44,4	(36,1-53,0)	11,3	(7,2-17,5)	100
25-44	18,9	(17,6-20,2)	7,4	(5,9-9,2)	23,8	(21,2-26,6)	10,3	(8,4-12,6)	43,1	(39,7-46,5)	15,5	(12,9-18,4)	100
45-64	20,6	(19,3-21,9)	6,3	(4,4-9,1)	18,2	(14,9-22,1)	8,8	(6,0-12,7)	45,5	(40,4-50,7)	21,1	(17,6-25,2)	100
65+	17,1	(14,6-19,5)	16,2	(9,1-27,1)	20,9	(12,5-32,7)	9,6	(4,7-18,4)	37,2	(26,8-49,0)	16,2	(9,4-26,4)	100
İkamet yeri													
Kentsel	18,9	(17,7-20,2)	7,1	(5,8-8,7)	23,4	(20,9-26,1)	11,1	(9,1-13,5)	43,2	(40,0-46,5)	15,2	(12,9-17,9)	100
Kırsal	20,0	(19,1-21,0)	5,7	(4,3-7,6)	20,9	(17,8-24,4)	8,1	(6,2-10,4)	45,5	(41,8-49,2)	19,9	(16,9-23,2)	100
Eğitim düzeyi													
Okula gitmemiş	17,6	(15,1-20,2)	13,6	(7,5-23,3)	26,4	(16,8-39,0)	4,8	(2,2-10,0)	35,0	(25,2-46,4)	20,2	(12,1-31,6)	100
İlkokul	20,6	(19,0-22,3)	5,4	(3,8-7,5)	18,3	(15,6-21,4)	9,3	(7,0-12,3)	47,1	(43,0-51,3)	19,9	(16,9-23,2)	100
Ortaokul	19,2	(17,4-20,9)	7,0	(4,6-10,3)	23,9	(19,2-29,3)	11,1	(7,8-15,5)	42,7	(36,7-48,9)	15,4	(11,3-20,6)	100
Lise ve dengi	18,3	(17,1-19,5)	5,8	(4,0-8,3)	25,4	(21,1-30,2)	10,5	(7,3-14,9)	44,1	(38,7-49,6)	14,2	(10,7-18,6)	100
Üniversite ve üzeri	17,1	(14,5-19,6)	9,7	(6,6-14,0)	27,9	(21,9-34,9)	14,7	(10,3-20,4)	38,3	(32,0-45,1)	9,4	(6,0-14,4)	100
Erkek	20,3	(19,3-21,3)	4,0	(3,0-5,2)	19,8	(17,4-22,3)	10,8	(9,0-12,9)	46,7	(43,6-49,8)	18,7	(16,4-21,3)	100
Yaş													
15-24	18,7	(16,7-20,7)	3,2	(1,4-7,4)	26,9	(20,3-34,6)	11,9	(7,4-18,7)	45,3	(36,5-54,4)	12,7	(7,9-19,8)	100
25-44	20,5	(18,9-22,0)	4,0	(2,7-5,8)	19,5	(16,6-22,8)	10,9	(8,7-13,6)	47,0	(42,8-51,2)	18,7	(15,6-22,2)	100
45-64	21,5	(20,2-22,8)	3,1	(1,6-5,9)	15,2	(11,5-19,8)	10,0	(6,7-14,9)	48,1	(42,5-53,9)	23,5	(19,2-28,4)	100
65+	17,3	(14,6-19,9)	13,6	(6,8-25,4)	21,9	(12,7-35,0)	9,1	(4,0-19,2)	39,5	(27,6-52,9)	15,9	(8,5-27,7)	100
İkamet yeri													
Kentsel	20,2	(18,9-21,5)	3,8	(2,7-5,4)	20,1	(17,2-23,4)	11,7	(9,4-14,4)	46,6	(42,7-50,5)	17,8	(15,0-21,0)	100
Kırsal	20,6	(19,7-21,5)	4,4	(3,1-6,2)	18,7	(15,5-22,4)	8,1	(6,1-10,7)	47,2	(43,2-51,2)	21,6	(18,3-25,3)	100
Eğitim düzeyi													
Okula gitmemiş	20,5	(17,7-23,3)	4,0	(1,6-10,1)	24,1	(13,2-40,0)	5,5	(2,2-13,1)	39,4	(27,7-52,4)	27,0	(16,1-41,6)	100
İlkokul	21,7	(20,3-23,2)	3,5	(2,2-5,6)	13,9	(11,0-17,4)	9,5	(6,9-13,0)	49,5	(44,8-54,2)	23,5	(19,8-27,7)	100
Ortaokul	20,1	(18,1-22,1)	4,7	(2,6-8,4)	22,0	(17,0-28,0)	11,3	(7,7-16,4)	45,8	(38,9-52,8)	16,2	(11,7-22,0)	100
Lise ve dengi	19,5	(18,1-20,8)	2,7	(1,4-5,1)	22,5	(17,9-28,0)	10,2	(7,0-14,8)	48,2	(41,8-54,6)	16,4	(12,2-21,6)	100
Üniversite ve üzeri	17,9	(14,8-21,0)	6,4	(3,7-10,8)	26,8	(19,6-35,4)	16,7	(11,2-24,3)	39,5	(31,9-47,7)	10,6	(6,5-16,8)	100

Tablo 4.6 (devam) : 15 ve üzeri yaş grubundaki yetişkinlerde günde içilen sigara sayısı ortalamasının cinsiyet ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Günde içilen sigara sayısı							Toplam
	sigara sayısı	<6	6-10	11-15	16-20	>20		
Kadın	15,3	16,4	33,1	9,1	33,5	7,9	100	
Yaş								
15-24	15,1	5,9	28,8	22,9	39,0	3,5	100	
25-44	14,1	17,8	36,9	8,6	31,0	5,6	100	
45-64	17,8	16,2	27,7	4,8	37,5	13,8	100	
65+	*	*	*	*	*	*		
İkamet yeri	15,3							
Kentsel	15,2	16,6	32,7	9,3	33,5	7,9	100	
Kırsal	15,8	14,8	35,8	7,8	33,7	7,8	100	
Eğitim düzeyi	15,3							
Okula gitmemiş	13,4	27,8	29,7	3,8	28,6	10,1	100	
İlkokul	17,0	11,6	33,0	8,7	39,2	7,5	100	
Ortaokul	14,2	18,6	33,9	10,0	26,5	11,0	100	
Lise ve dengi	14,4	16,4	35,4	11,6	29,9	6,8	100	
Üniversite ve üzeri	14,8	18,7	31,0	9,1	35,2	6,0	100	

* Sayılar küçük olduğu için yüzde hesaplanamamıştır.

Tablo 4.7’de 18-34 yaşlar arasında hergün sigara içen yetişkinlerin sigaraya başladıkları yaşların dağılımı görülmektedir. Türkiye’de 1996 yılında yürürlüğe girmiş olan 4207 sayılı Kanun’da sigara satın almak için en küçük yaş sınırı 18 olarak belirlenmiştir.

Çalışmaya katılanların %16,1’ü hergün sigara içmeye 15 yaşından önce, %42,6’sı da 15-17 yaşlarda, %19,5’i hergün sigara içmeye 18-19 yaşlarında, %21,8’i de 20 ve daha ileri yaşta başlamışlardır. Bu değerlere göre 18-34 yaşlarında hergün sigara içen yetişkinlerin yarısından çoğu (%58,7) çocukluk yaşı olan 18 yaşından önce sigara içmeye başlamışlardır. Gruptaki erkeklerin daha büyük bölümü (%61,8) hergün sigara içmeye 18 yaşından önce başlamışlardır; bu yüzde kadınlar için %49,0’dır.

Erkek ve kadınlar birlikte değerlendirildiğinde 18-34 yaşlarındaki yetişkinlerden kırsal bölgede yaşayanların %55,8’i, kentlerde yaşayanların da %59,4’ü hergün sigara içmeye 18 yaşından önce başlamışlardır. Genç yetişkinlerin (18-24 yaşlar) daha büyük bölümü (%69,8) hergün sigara içmeye 18 yaşından önce başlamışken 30-34 yaşlarındaki yetişkinlerin %51,2’si hergün sigara içmeye 18 yaşından önce başlamıştır.

Tablo 4.7: 18-34 yaşlar arasındaki yetişkinlerde hergün sigara içmeye başlama yaşının seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Hergün Sigara İçmeye Başlama Yaşı					Toplam
	Ortalama yaş	<15	15-17	18-19	20+	
Toplam	17,1 (16,8-17,3)	16,1 (13,3-19,4)	42,6 (38,8-46,5)	19,5 (16,8-22,6)	21,8 (19,0-24,8)	100
Cinsiyet						
Erkek	16,8 (16,5-17,1)	16,7 (13,4-20,6)	45,1 (40,7-49,5)	19,0 (15,9-22,6)	19,2 (16,1-22,8)	100
Kadın	17,9 (17,4-18,4)	14,3 (9,4-21,2)	34,7 (28,7-41,4)	21,1 (16,2-26,9)	29,9 (24,7-35,7)	100
Yerleşim yeri						
Kentsel	17,0 (16,8-17,3)	16,8 (13,4-20,8)	42,6 (38,2-47,2)	18,8 (15,6-22,4)	21,8 (18,6-25,4)	100
Kırsal	17,1 (16,8-17,4)	13,4 (9,8-18,2)	42,4 (36,1-48,9)	22,4 (17,8-27,8)	21,8 (17,6-26,6)	100
Yaş						
18-24	16,3 (15,8-16,7)	21,4 (15,3-29,1)	48,4 (40,3-56,6)	17,7 (12,6-24,3)	12,5 (8,5-18,1)	100
25-29	17,1 (16,7-17,5)	12,3 (8,7-17,2)	45,3 (38,8-52,0)	21,1 (16,4-26,9)	21,2 (16,1-27,5)	100
30-34	17,6 (17,2-18,0)	15,4 (11,0-21,1)	35,8 (30,6-41,4)	19,5 (15,8-23,8)	29,3 (24,6-34,5)	100

4.4 Sigaranın bırakılması (Sigara bırakma hızı; quit rate)

Tablo 4.8 yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olanların içinde sigarayı bırakmış olanların sıklığını göstermektedir. Genel olarak her 10 kişiden birisi (%9,4) sigarayı bırakmış olan kişilerdir; hergün sigara içenlerin ise dörtte biri (%27,2) sigarayı bırakmıştır. Sigara bırakma oranı (quit ratio) ve sigara bırakma hızı (quit rate) sigara bırakma konusundaki çalışmaların değerlendirilmesi bakımından iyi bir göstergedir.

$$\text{Sigara bırakma oranı} = \frac{\text{eskiden hergün sigara içmiş olanlar}}{\text{yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içenler}} \times 100$$

Çalışmaya katılan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin %9,4'ü sigarayı bırakmıştır. Ancak yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olanlar arasında sigarayı bırakmış olanların yüzdesi %27,2'dir. Sigarayı bırakmış olma erkekler arasında kadınların 3 katıdır (%14,4 ve %4,6); ancak hergün sigara içenler arasında sigara bırakma hızı kadınlarda (%28,3) erkeklere (%26,9) göre biraz daha fazladır.

Yaş ilerledikçe sigarayı bırakmış olanların sıklığı artmaktadır; eskiden sigara içmiş olanların sıklığı 15-24 yaş grubunda %1,4, 25-44 yaş grubunda %7,3, 45-64 yaş grubunda %16,5 ve 65+ yaş grubunda %18,6'dır. Sigara bırakma hızı da yaş ilerledikçe artmaktadır; bırakma hızı en genç ve en yaşlı gruplarda sırası ile %7,4 ve %68,4'tür.

Yerleşim yerlerine göre incelendiğinde kırsal bölgelerde yaşayanlarda sigarayı bırakmış olanların sıklığı (%9,7) kentlerde yaşayanlara göre (%8,9) biraz daha fazladır; buna karşılık bırakma hızı ise kentlerde (%30,5) kırsal bölgelere (%26,2) göre biraz daha yüksektir.

Sigarayı bırakma bakımından eğitim düzeylerine göre farklılık yoktur. Katılımcıların eğitim durumlarına göre eskiden hergün sigara içenlerin yüzdesi %6,4 ile %12,9 arasında değişirken bırakma hızı %18,9 ile %39,2 arasındadır.

Tablo 4.8: 15 ve üzeri yaşlarda yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olan yetişkinler arasında eskiden sigara içmiş olanların seçilmiş demografik özelliklere göre yüzdesi – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Eskiden hergün sigara içmiş olanlar (Bütün Yetişkinler İçinde)		Eskiden hergün sigara içmiş olanlar (Yaşamının herhangi Döneminde Hergün Sigara İçmiş olanlar içinde)	
Toplam	9,4	(8,7,-10,2)	27,2	(25,3-29,2)
Cinsiyet				
Erkek	14,4	(13,2-15,8)	26,9	(24,7-29,2)
Kadın	4,6	(3,9-5,4)	28,3	(24,8-32,1)
Yaş				
15-24	1,4	(0,9-2,3)	7,4	(4,6-11,7)
25-44	7,3	(6,3-8,3)	17,8	(15,7-20,2)
45-64	16,5	(14,9-18,2)	40,1	(36,6-43,7)
65+	18,6	(16,3-21,1)	68,4	(62,6-73,7)
Yerleşim yeri				
Kentsel	9,7	(8,7-10,7)	26,2	(23,9-28,7)
Kırsal	8,9	(8,0-10,0)	30,5	(27,6-33,5)
Eğitim düzeyi				
Okula gitmemiş	6,4	(5,2-7,9)	39,2	(32,0-47,0)
İlkokul	12,8	(11,5-14,2)	31,4	(28,5-34,5)
Ortaokul	5,8	(4,6-7,2)	18,9	(15,2-23,3)
Lise	7,5	(6,3-9,0)	19,1	(16,3-22,3)
Üniversite ve üzeri	12,9	(10,8-15,3)	33,8	(28,7-39,4)

Tablo 4.9: 15 ve üzeri yaşlarda eskiden sigara içmiş olanların sigarayı bıraktıktan sonra geçen sürenin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Sigarayı bıraktıktan sonra geçen süre (yıl)						Toplam
	<1	1-2	3-4	5-9	10+	100	
Toplam	13,5 (11,1-16,4)	12,6 (10,3-15,5)	13,8 (11,5-16,5)	19,4 (16,7-22,5)	40,6 (37,2-44,1)	100	
Cinsiyet							
Erkek	11,9 (9,5-14,9)	10,7 (8,4-13,6)	14,0 (11,2-17,3)	19,1 (16,1-22,4)	44,3 (40,2-48,5)	100	
Kadın	18,2 (12,8-25,3)	18,6 (13,1-25,5)	13,4 (9,6-18,5)	20,4 (14,7-27,7)	29,4 (23,3-36,3)	100	
Yaş							
15-24	*	*	*	*	*	100	
25-44	20,1 (15,4-25,8)	20,5 (15,3-26,9)	19,9 (15,2-25,6)	16,4 (12,3-21,6)	23,0 (18,0-29,0)	100	
45-64	9,3 (6,3-13,5)	8,6 (6,0-12,1)	12,3 (9,2-16,4)	24,5 (20,2-29,5)	45,3 (39,8-50,9)	100	
65+	7,1 (4,1-12,2)	5,6 (2,9-10,4)	6,5 (3,7-11,2)	14,5 (10,1-20,3)	66,4 (59,5-72,6)	100	
Yerleşim yeri							
Kentsel	14,5 (11,4-18,2)	13,4 (10,4-17,1)	14,3 (11,4-17,7)	18,8 (15,4-22,7)	39,1 (34,8-43,7)	100	
Kırsal	10,8 (7,7-14,7)	10,7 (8,2-13,8)	12,6 (9,8-16,1)	21,2 (17,4-25,6)	44,8 (40,3-49,3)	100	
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	7,7 (3,6-15,5)	12,3 (6,3-22,6)	10,3 (5,2-19,4)	19,6 (12,2-30,0)	50,1 (39,3-60,9)	100	
İlkokul	8,6 (6,0-12,1)	11,8 (8,6-15,8)	13,7 (10,4-17,7)	20,0 (16,2-24,3)	46,0 (40,9-51,3)	100	
Ortaokul	22,3 (13,5-34,5)	13,1 (7,0-23,0)	11,0 (6,0-19,2)	17,4 (10,8-26,7)	36,4 (26,2-47,9)	100	
Lise	20,9 (14,9-28,6)	14,8 (9,3-22,8)	16,5 (10,9-24,3)	21,4 (14,3-30,7)	26,4 (19,4-34,8)	100	
Üniversite ve üzeri	16,4 (10,5-24,8)	12,9 (7,6-21,0)	15,9 (10,4-23,6)	17,5 (11,7-25,4)	37,3 (29,0-46,4)	100	

* Örnek sayısı 25 ten az olduğu için hesaplanmadı

Sigaranın bırakılması konusundaki önemli göstergelerden birisi, sigaranın bırakılmasından sonra geçen süredir, çünkü sigarayı bırakmış olanların tekrar sigara içmeye başlama olasılığı yüksektir. Tablo 4.9'da 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerden sigarayı bırakmış olanların, sigarayı bıraktıktan sonra geçen süreye göre dağılımı yer almaktadır. Sigarayı bıraktıktan sonra geçen süre bir yıldan az, bir ile iki yıl, üç ile dört yıl, beş ile dokuz yıl ve on yıl ve daha uzun süre olmak üzere beş grup olarak verilmiştir. Sigarayı bırakmış olanların en büyük bölümü (%40,6) on yıl ve daha uzun süre önce sigarayı bırakmış olanlardır. Sigarayı bıraktıktan sonra geçen süre bakımından ikinci sırada bir ile beş yıl (%26,4), beş ile 10 yıl (%19,4) ve bir yıldan kısa süre (%13,8) gelmektedir.

Sigarayı bırakmış olan kadınlarda sigarayı bıraktıktan sonra geçen süre erkeklere göre daha kısadır; kadınların yarısı sigarayı son 5 yıl içinde bırakmışlardır (%50,2). Sigarayı bırakmış olan erkeklerin yaklaşık yarısı (%44,3) on yıl ve daha önce sigarayı bırakmış gruptadır, kadınların ise üçte birinden daha azı (%29,4) 10 yıl ve daha önce sigarayı bırakmıştır.

Bekleneceği gibi yaşı daha büyük olanlar (45 ve üzeri yaşlar) arasında sigarayı bıraktıktan sonra geçen süre daha uzundur. Sigarayı 10 yıl ve daha önce bırakmış olanların yüdesi 45-64 yaş grubunda %45,3 iken 65 ve üzeri yaş grubunda %66,4'tür. Daha genç yaşlarda (25-44 yaşlar) sigarayı 10 yıl ve daha önce bırakanların yüdesi %23,0 ve sigarayı 5 yıl ve daha önce bırakanların yüdesi ise %39,4'tür. En genç yaş grubunda (15-24 yaş grubu) sigarayı bırakmış olanların sayısı çok az (25 ten az) olduğu için bu grupta süre dağılımı hesaplanmamıştır.

Sigarayı 10 yıl ve daha önce bırakanların sıklığı kırsal bölgede %44,8 iken kentlerde %39,1'dir. Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde ilkökul mezunlarının yarısının (%50,1) 10 yıl ve daha önce sigarayı bırakmış olduğu görülmektedir; bu değer bütün eğitim grupları arasında en yüksek olandır.

4.5 Günün İlk Sigarasını İçme Zamanı

Günün ilk sigarasını içme zamanı da nikotin bağımlılığı göstergesi olması bakımından önemlidir. Hergün sigara içenler arasında uyandıktan sonra günün ilk sigarasını içme zamanı Tablo 4.10'da görülmektedir.

Onbeş yaşın üzerinde hergün sigara içen her 10 kişinin yaklaşık dördü (%42,1) günün ilk sigarasını uyandıktan sonraki ilk 30 dakika içinde içmektedir (%16,4'ü ilk 5 dakikada, %25,7'si de 6-30 dakika içinde). Hergün sigara içenlerin dörtte biri (%26,2) günün ilk sigarasını 31-60 dakika arasında, %31,8'i de uyandıktan 60 dakikadan sonra içmektedir.

Onbeş yaşın üzerinde hergün sigara içen erkeklerin %42,7'si günün ilk sigarasını uyandıktan sonraki ilk 30 dakika içinde içerken bu yüzde hergün sigara içen kadınlarda %39,7'dir.

Onbeş yaşın üzerinde hergün sigara içen ve kentlerde yaşayanların %17,8'i günün ilk sigarasını uyandıktan sonra ilk 5 dakikada ve %25,0'ı de 6-30 dakika içinde içiyorken, kırsal bölgede yaşayanlarda bu yüzdeler sırası ile %11,4 ve %28,3'tür.

Günün ilk sigarasını içme bakımından yaş grupları arasında farklılık gözlenmemektedir. Ancak 65 ve üzeri yaş grubunda günün ilk sigarasını uyandıktan sonra ilk 30 dakika içinde içenlerin yüdesi en düşüktür (%31,5) ve bu da istatistik olarak anlamlı bulunmuştur. Bu yüzde bütün yaş grupları içinde en düşük olanıdır, bununla birlikte yaşlı grupta üç kişiden biri ciddi derecede nikotin bağımlıdır. Nikotin bağımlılığı gençlerde yaşlı gruba göre daha fazladır.

Tablo 4.10: 15 ve üzeri yaşlarda hergün sigara içenler arasında günün ilk sigarasını uyandıktan ne kadar sonra içtiği bilgisinin bazı demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

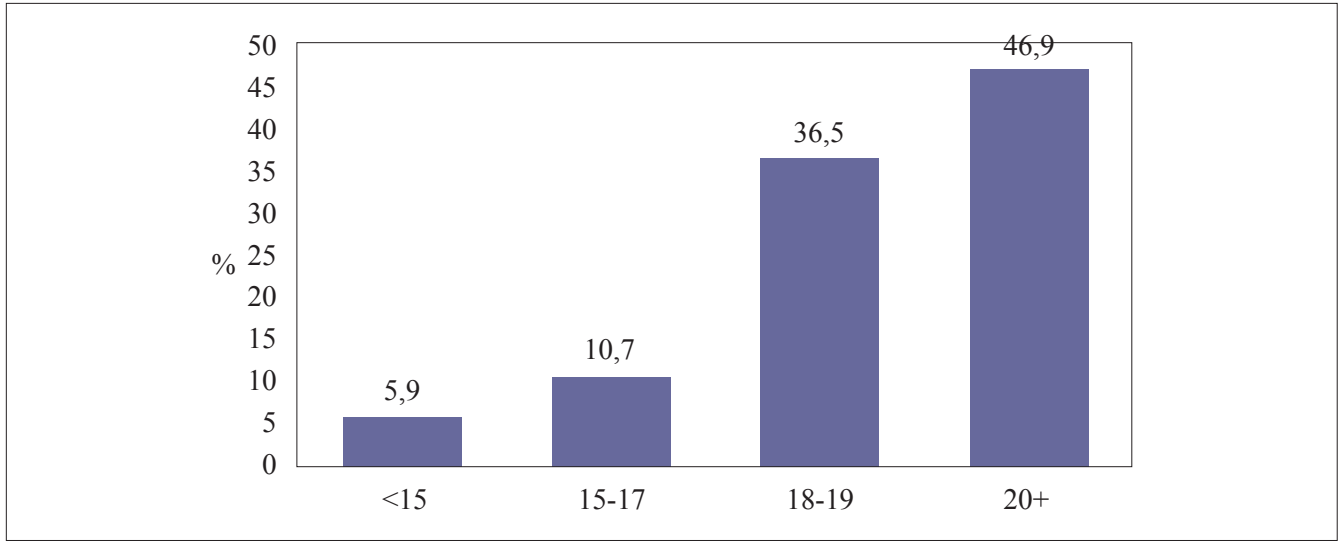
Demografik özellikler	İlk sigarayı içme zamanı				Toplam				
	<6 dakika	6-30 dakika	31-60 dakika	> 60 dakika					
Toplam	16,4	(14,1-18,9)	25,7	(23,4-28,1)	26,2	(23,9-28,5)	31,8	(29,1-34,5)	100
Cinsiyet									
Erkek	16,0	(13,7-18,7)	26,7	(24,1-29,5)	27,5	(24,9-30,3)	29,8	(26,9-32,8)	100
Kadın	17,4	(13,6-22,1)	22,3	(18,6-26,6)	21,7	(18,0-25,9)	38,5	(33,7-43,6)	100
Yaş									
15-24	13,7	(8,5-21,2)	28,5	(21,6-36,6)	29,7	(23,3-37,1)	28,1	(21,3-36,1)	100
25-44	16,9	(14,1-20,0)	24,8	(22,0-27,8)	24,7	(21,9-27,8)	33,6	(30,4-37,0)	100
45-64	18,5	(15,0-22,5)	25,8	(22,0-30,0)	26,5	(22,6-30,9)	29,2	(25,0-33,9)	100
65+	4,3	(1,8-10,2)	27,2	(17,8-39,3)	30,3	(20,1-42,8)	38,2	(28,0-49,5)	100
Yerleşim yeri									
Kentsel	17,8	(15,0-21,0)	25,0	(22,3-27,9)	24,8	(22,2-27,7)	32,4	(29,3-35,8)	100
Kırsal	11,4	(9,1-14,1)	28,3	(24,4-32,4)	30,9	(27,3-34,9)	29,4	(25,6-33,6)	100
Eğitim düzeyi									
Okula gitmemiş	13,5	(7,9-22,1)	28,6	(19,3-40,0)	23,9	(16,5-33,3)	34,1	(24,1-45,6)	100
İlkokul	18,8	(15,5-22,6)	29,7	(26,1-33,6)	26,4	(23,0-30,0)	25,2	(21,8-28,9)	100
Ortaokul	15,5	(11,5-20,7)	22,0	(17,7-27,0)	31,2	(26,0-36,9)	31,2	(25,8-37,1)	100
Lise	17,1	(13,2-21,9)	25,1	(20,6-30,1)	23,7	(19,5-28,6)	34,0	(29,2-39,3)	100
Üniversite ve üzeri	10,3	(6,6-15,7)	20,0	(15,2-25,9)	22,8	(17,5-29,2)	46,9	(39,8-54,2)	100

4.6 Nargile Kullanımı

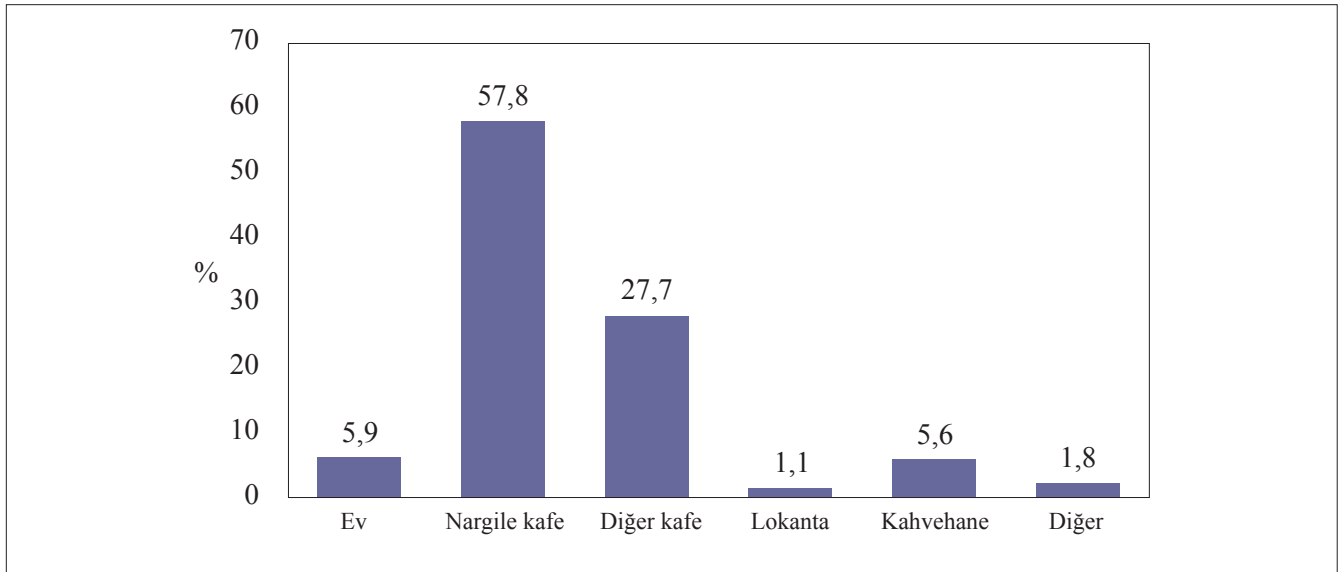
Şekil 4.2 halen nargile kullananların nargile kullanmaya başladıkları yaşların dağılımını göstermektedir. Nargile kullananların %5,9'u nargile kullanmaya 15 yaşından önce başlamıştır; %10,7'si 15-17 yaşlarında, %36,5'i 18-19 yaşlarında ve %46,9'u da 20 ve daha üzeri yaşında nargile kullanmaya başlamıştır. Buna göre grubun yarısından çoğu (%53,1) nargile kullanmaya 19 yaşından önce başlamış olmaktadır.

Şekil 4.3 halen nargile kullananların son defa nerede nargile kullandığını göstermektedir. Halen nargile kullananların %57,8'i nargile kafede, %27,7'si diğer kafelerde, %5,9'u evde ve %5,6'sı da çay bahçesinde nargile içmişlerdir. Kırsal bölgede nargile kullanımı çok az olduğundan bu grupla ilgili hesaplama yapılmamıştır.

Şekil 4.2: Halen nargile kullananların nargile kullanımına başlama yaşları – KYTA Türkiye, 2012

Şekil 4.3: Halen nargile kullananların son defa nargile kullandıkları yerlerin dağılımı – KYTA Türkiye, 2012

5

**SİGARANIN
BIRAKILMASI**

5. Sigaranın Bırakılması

Tütün kontrolü programlarının başlıca öğelerinden birisi, sigara içenlere sigarayı bırakmaları için destek sağlamaktır. Türkiye'deki tütün kontrolü programlarının içinde de sigaranın bırakılması için destek sağlanması yer almaktadır.

Sigaranın bırakılması yönünde danışmanlık hizmeti veren “Sigara Bırakma Danışma Hattı” (quitline) Sağlık Bakanlığı tarafından 2010 yılı Ekim ayında kurulmuş olup günde 24 saat hizmet vermektedir. Danışma Hattında halen 185 operatör çalışmaktadır; her gün 6-7 bin dolayında başvuruya yanıt verilmekte ve sigaranın bırakılması konusunda danışmanlık yapılmaktadır.

Kapalı alanlarda sigara içilmesinin yasaklanması da sigara içenler için sigarayı bırakma konusunda bir motivasyon yaratmıştır. Kapalı mekanlarda sigara içemeyen sigara içicilerinin bir kısmı sigarayı bırakma yoluna gitmektedir.

Bu bölüm sigara bırakma çalışmalarını 3 ana başlık halinde incelemektedir: Sigarayı bırakmayı düşünme, bırakmayı deneme ve sigara bırakma için kullanılan yöntemler ile sağlık çalışanlarının sigara içilmesi ve bırakılması konusuna olan ilgisi. Ayrıca sigara bırakma ve bırakma konusundaki danışmanlık hizmetleri ile sigara bırakma konusunda kanıta dayalı olmayan yöntemlerden (ör. Elektronik sigara) de söz edilecektir. Sigara bırakma konusu ile ilgili politikalar ve geleceğe yönelik olası gelişmeler Bölüm 11’de ele alınmaktadır.

Başlıca Bulgular

- Geçen 12 ay içinde 15 ve üzeri yaştaki sigara içenlerin yaklaşık yarısı (%46,0) sigarayı bırakmayı denemişlerdir.
- Sigara içen 4 kişiden üçü (%73,4) geçen 12 ay içinde herhangi yardım almaksızın sigarayı bırakmayı denemişlerdir.
- Halen sigara içenler arasında geçen 12 ay içinde sağlık kuruluşuna başvurmuş olanların yarısından azı (%42,9) bu konuda danışmanlık almışlardır.
- Sigara içenlerin yarısından çoğu (%55,1) sigarayı bırakmayı planlamakta veya düşünmektedir.

5.1 Sigarayı Bırakmayı Deneme ve Sağlık Çalışanlarının Sigara Bırakma Konusuna İlgisi

KYTA’nda bırakma girişimi, sigara içen bir kişinin 12 aydan kısa süre ile sigarayı bırakmış olması olarak tanımlanmaktadır. Tablo 5.1 ve Şekil 5.1 geçen 12 ay içinde sigarayı bırakmayı deneyen ve sağlık çalışanlarından destek alan yetişkinlerin yüzdesini göstermektedir.

Sigara içenlerin yaklaşık yarısı (%46,0) geçen 12 ay içinde sigara bırakma girişiminde bulunmuştur (Tablo 5.1). Kadınlarda (%48,8) sigara bırakma girişimi erkeklere (%45,1) göre biraz daha fazladır. Sigara bırakma girişimi 15-24 yaşlar arasındaki genç içicilerde en düşük değerdedir (%40,2). Kentlerde

yaşayanlarda (%46,5) sigara bırakma girişimi, kırsal bölgelerde yaşayanlara (%44,3) göre daha fazla bulunmuştur. Değişik eğitim düzeylerinde sigara bırakma girişiminde bulunanların sıklığı %43,3 ile %47,4 arasında değişmekte olup belli bir trend gözlenmemektedir.

Her 10 sigara içenden dördü (%40,8) geçen yıl içinde herhangi bir nedenle sağlık kuruluşuna başvurmuştur. Kadın içiciler (%52,1) erkeklere (%37,1) göre, kentte yaşayanlar (%42,4) kırsal yerleşim yerlerinde (%35,5) yaşayanlara göre daha fazla sağlık kuruluşuna başvurmuşlardır. Sağlık kuruluşlarına başvuranlar arasında sigara içenlerin yarıdan biraz fazlasına (%51,4) sağlık personeli tarafından sigara içme durumu sorulmuştur. Sigara kullanma durumu kadın içicilere (%56,3) erkeklere (%49,1) göre daha fazla sorulmuştur.

Sağlık kuruluşuna gitmiş olan ve sigara içme durumu sorulmuş olan kadın içicilerin büyük bölümüne (%83,5) sigarayı bırakmaları tavsiye edilmiştir. Sigara bırakmayı tavsiye etme yüzdesi yaşlı grupta (65 ve üzeri yaş grubunda %97,8) gençlere (25-44 yaş grubunda %79,2) göre ve kırsal bölgede yaşayanlarda (%86,2) kentlerde yaşayanlara (%82,9) göre daha yüksektir. Cinsiyete ve eğitim düzeylerine göre sigarayı bırakmayı tavsiye etme yüzdeleri arasında farklılık yoktur (Tablo 5.1).

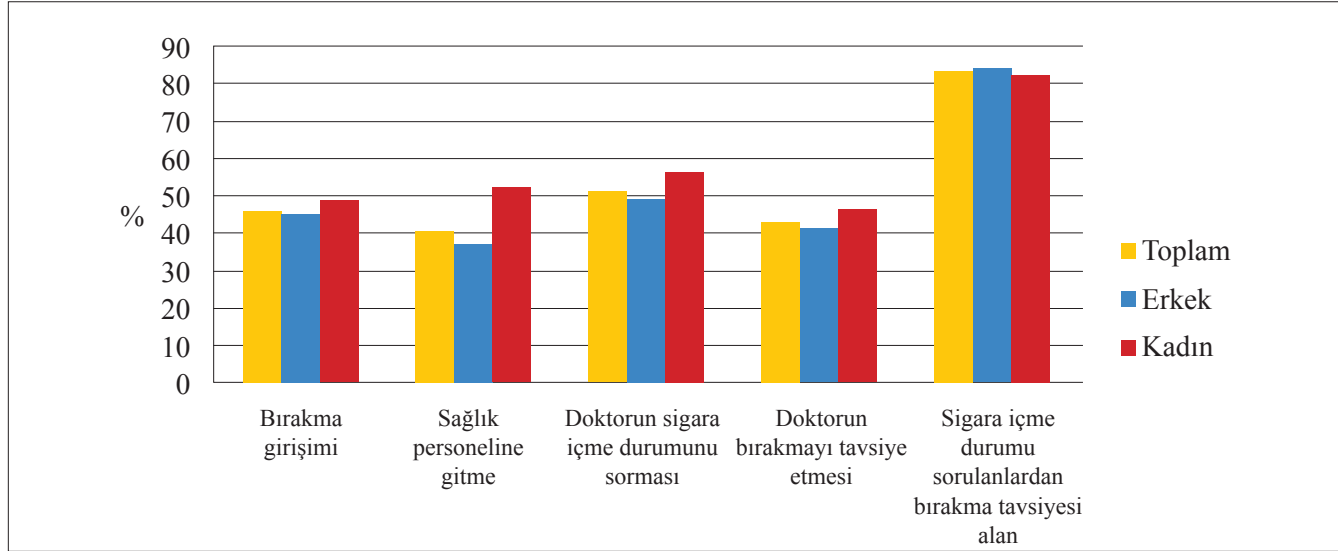
Tablo 5.1: Son 12 ay içinde sigara için 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sağlık çalışanlarından destek alarak sigarayı bırakmayı denemiş olanların secilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Sigarayı bırakma ve sağlık hizmeti alma durumu					
	Bırakma girişimi yapan	Sağlık personeline gitme	Doktorun sigara içme durumunu sorması	Doktorun bırakmayı tavsiye etmesi (*)	Sigara içme durumu sorulanlardan bırakma tavsiyesi alan (**)	
Toplam	46,0 (43,5-48,5)	40,8 (37,6-44,0)	51,4 (47,5-55,3)	42,9 (39,1-46,8)	83,5	(79,1-87,1)
Cinsiyet						
Erkek	45,1 (42,3-47,9)	37,1 (33,9-40,4)	49,1 (44,7-53,6)	41,3 (36,9-45,8)	84,0	(78,3-88,4)
Kadın	48,8 (44,2-53,4)	52,1 (46,9-57,2)	56,3 (50,1-62,3)	46,4 (40,2-52,7)	82,4	(75,5-87,7)
Yaş						
15-24	40,2 (33,5-47,3)	32,6 (26,1-39,7)	38,1 (28,3-48,9)	33,3 (24,0-44,0)	87,4	(72,7-94,7)
25-44	48,3 (45,0-51,5)	41,5 (37,6-45,5)	50,6 (45,3-55,8)	40,0 (34,8-45,5)	79,2	(72,7-84,5)
45-64	44,8 (40,8-48,9)	43,2 (38,1-48,5)	57,7 (50,8-64,3)	50,5 (44,2-56,8)	87,5	(80,6-92,1)
65+	47,1 (37,3-57,0)	51,9 (41,6-62,0)	64,5 (49,7-77,0)	63,1 (48,4-75,7)	97,8	(92,8-99,4)
İkamet yeri						
Kentsel	46,5 (43,5-49,6)	42,4 (38,5-46,3)	52,8 (48,1-57,5)	43,8 (39,3-48,4)	82,9	(77,7-87,1)
Kırsal	44,3 (40,6-48,0)	35,5 (31,3-40,0)	45,7 (40,0-51,6)	39,4 (33,9-45,3)	86,2	(79,9-90,8)
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	44,1 (35,2-53,4)	39,4 (31,0-48,4)	50,0 (36,3-63,6)	43,4 (30,7-56,9)	86,8	(68,5-95,2)
İlkokul	46,9 (43,3-50,6)	42,3 (37,6-47,1)	52,0 (46,6-57,5)	43,7 (38,3-49,3)	84,0	(76,3-89,6)
Ortaokul	43,3 (38,6-48,2)	33,2 (28,0-38,8)	45,5 (36,5-54,8)	37,7 (29,4-46,8)	82,9	(70,0-90,9)
Lise ve dengi	47,4 (42,6-52,3)	42,7 (37,5-48,2)	50,1 (42,8-57,4)	41,9 (35,1-49,0)	83,6	(74,2-90,1)
Üniversite ve üzeri	46,0 (39,8-52,4)	46,2 (39,8-52,7)	59,8 (49,5-69,3)	48,7 (38,5-59,0)	81,4	(69,8-89,3)

(*) Doktora başvuran sigara içenler arasında

(**) Doktora başvuran sigara içenler ve sigara içme durumu sorulanlar arasında bırakma tavsiyesi yapılanlar

Şekil 5.1. Son 12 ay içinde sigara içen 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sağlık çalışanlarından destek alarak sigarayı bırakmayı denemiş olanların cinsiyete göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

5.2 Sigara Bırakmak İçin Kullanılan Yöntemler

Araştırma sırasında geçen 12 ay içinde sigarayı bırakmayı denemiş olanlara bırakmak için kullandıkları yöntem de sorulmuştur. Yanıtlar, ilaç tedavisi, danışmanlık/tavsiye, yardımsız bırakma ve diğer (önceki üç yanıttan farklı yanıtlar) olmak üzere 4 grup halinde gruplandırılmıştır.

Geçen 12 ay içinde sigarayı bırakmayı denemiş olanların %13,6'sı ilaç tedavisi (nikotin replasmanı ve kanıta dayalı ilaçlar) ve %8,0'ı de danışmanlık (sigara bırakma merkezi veya danışma hattı) yardımı ile bırakma girişiminde bulunmuşlardır. Sigarayı bırakmayı deneyen dört kişiden üçü (%73,4) en az bir kez herhangi yardım almadan denemiştir Herhangi yardım almadan bırakma girişimi tüm yaş, cinsiyet, oturulan yer ve eğitim durumlarında en fazla belirtilen yaklaşımdır.

Bırakma girişimi yapanların sadece %4,7'si gebelik, aile bireylerinden gelen uyarılar ile sigara bırakma girişiminde bulduklarını ifade etmişlerdir.

İlaç tedavisi kullanma yöntemi kullanma, gençler ve yaşlılar grubunda en düşük yüzdeye sahiptir (15-24 yaş grubunda %10,2, 65 ve üzeri yaş grubunda %9,0). Kadınlar arasında ilaç tedavisi ve danışmanlık alma yöntemlerini kullanma erkeklere göre daha fazla bulunmuştur (ilaç tedavisi %14,5 ve %13,3; danışmanlık %9,5 ve %7,5).

Kentlerde yaşayanlar ilaç tedavisini daha fazla kullanmışlardır (kırsal bölgede %10,8, kentlerde %14,4). İlköğretim düzeyine sahip katılımcılar arasında ilaç tedavisi (%16,4) ve danışmanlık (%10,0) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 5.2).

Tablo 5.2: Son 12 ay içinde sigara için 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sigarayı bırakmayı denemiş olanların son denemelerinde kullandıkları yöntemlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Kullanılan bırakma yöntemi					
	İlaç tedavisi	Danışmanlık/ tavsiye	Yardımsız bırakma	Diğer ¹	Diğer ¹	Diğer ¹
Toplam	13,6	8,0	73,4	4,7	(69,5-77,0)	(3,6-6,3)
Cinsiyet						
Erkek	13,3	7,5	73,0	4,9	(68,5-77,0)	(3,6-6,7)
Kadın	14,5	9,5	74,7	4,3	(68,3-80,2)	(2,4-7,7)
Yaş						
15-24	10,2	4,0	80,1	0,0	(69,4-87,8)	(0-0)
25-44	13,6	8,6	71,8	4,8	(66,5-76,5)	(3,3-6,9)
45-64	16,4	8,7	73,0	7,5	(67,2-78,1)	(4,6-11,9)
65+	9,0	10,5	75,7	3,7	(59,2-87,1)	(1,3-9,8)
İkamet yeri						
Kentsel	14,4	8,4	73,9	4,9	(69,1-78,3)	(3,5-6,8)
Kırsal	10,8	6,6	71,6	4,2	(66,3-76,4)	(2,6-6,5)
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	13,0	1,1	75,8	4,1	(60,6-86,5)	(1,0-15,4)
İlkokul	16,4	10,0	70,8	7,2	(65,0-75,9)	(4,9-10,4)
Ortaokul	9,6	5,8	78,7	2,0	(71,4-84,6)	(0,8-4,6)
Lise ve dengi	13,3	8,8	72,4	4,6	(65,0-78,8)	(2,7-7,8)
Üniversite ve üzeri	12,8	6,9	73,8	2,4	(64,4-81,5)	(0,8-6,6)

¹Diğer yanıtları: "Aile etkisi", "Elektronik sigara", "Gebelik", "Hastalık"

5.3 Sigara İçenlerin Bırakma Konusuna İlgisi

Sigara içenlerin yarısından çoğu (%55,1) 30 gün içinde sigarayı bırakmayı düşünmektedir veya bırakma planı yapmıştır; %12,9'u da bırakmayı ciddi olarak düşünmektedir. Sigara içenlerin %22,5'i gelecek 12 ay içinde sigarayı bırakmayı düşünmektedir, %19,7'si ise gelecek 12 aydan sonra herhangi zamanda bırakmayı düşünmektedir.

Gelecek ay içinde bırakmayı düşünme yüzdesi, kadınlar (%14,5) arasında erkeklerden (%12,4) biraz daha yüksektir. Gelecek 30 gün içinde sigarayı bırakmayı düşünme bakımından yaş, ikamet yeri ve eğitim düzeyleri bakımından önemli farklılık saptanamamıştır. Sigara içenlerin yarısından azı (%42,0) sigarayı bırakma konusuna ilgi duymadığını ifade etmiştir; bu konuda gruplar arasında önemli farklılık bulunamamıştır. Sigara içenlerin %2,8'i ise bu konu ile ilgili birşey bilmediğini söylemiştir (Tablo 5.3).

Tablo 5.3: Halen sigara için 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerin sigarayı bırakma konusuna ilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellik	Sigarayı bırakma konusuna ilgi					Toplam
	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor	Gelecek yıl içinde bırakmayı düşünüyor	Gelecek yıldan sonraki zamanda bırakmayı düşünüyor	Bırakmayı düşünmüyor	Bilmiyor	
Toplam	12,9 (11,1-14,9)	22,5 (20,3-25,0)	19,7 (17,6-22,0)	42,0 (39,2-44,8)	2,8 (1,9-4,2)	100
Cinsiyet						
Erkek	12,4 (10,5-14,6)	22,4 (19,9-25,1)	19,1 (16,7-21,7)	43,0 (39,9-46,2)	3,1 (2,1-4,7)	100
Kadın	14,5 (11,4-18,2)	23,1 (19,2-27,5)	21,7 (17,9-26,1)	38,8 (34,1-43,8)	1,9 (1,0-3,8)	100
Yaş						
15-24	12,9 (9,1-17,9)	16,4 (11,8-22,3)	17,3 (12,8-22,9)	49,8 (42,9-56,7)	3,6 (1,7-7,3)	100
25-44	12,9 (10,7-15,5)	25,1 (22,2-28,2)	19,6 (17,1-22,5)	40,0 (36,3-43,7)	2,4 (1,3-4,3)	100
45-64	13,1 (10,6-16,1)	21,4 (17,9-25,4)	20,6 (16,9-24,8)	41,4 (37,3-45,8)	3,4 (2,0-5,9)	100
65+	10,9 (6,6-17,5)	19,3 (11,8-30,0)	27,3 (18,4-38,5)	40,7 (30,8-51,5)	1,7 (0,5-5,7)	100
İkamet yeri						
Kentsel	12,8 (10,7-15,3)	22,5 (19,7-25,5)	19,6 (17,0-22,4)	42,3 (38,9-45,8)	2,8 (1,6-4,6)	100
Kırsal	13,1 (10,8-15,9)	22,6 (19,8-25,8)	20,2 (17,3-23,4)	40,9 (37,2-44,6)	3,2 (2,0-5,0)	100
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	11,0 (6,8-17,5)	19,2 (12,5-28,3)	15,3 (9,5-23,6)	50,2 (39,5-60,8)	4,3 (1,5-11,6)	100
İlkokul	14,2 (11,7-17,2)	22,1 (19,0-25,6)	19,9 (17,1-23,0)	41,3 (37,1-45,5)	2,5 (1,4-4,5)	100
Ortaokul	10,9 (7,9-14,6)	22,5 (17,8-27,9)	21,1 (16,7-26,3)	41,7 (36,3-47,2)	3,9 (2,1-7,2)	100
Lise ve dengi	13,8 (10,7-17,7)	21,2 (17,2-25,9)	20,9 (17,1-25,2)	41,1 (36,1-46,2)	3,0 (1,5-6,0)	100
Üniversite ve üzeri	11,4 (8,1-16,0)	28,0 (22,2-34,7)	16,7 (12,6-21,9)	42,8 (36,3-49,6)	1,0 (0,3-3,0)	100

5.4 Bırakma İle İlgili Faktörler

Sigarayı bırakma konusundaki en önemli faktörün sağlık sorunu olduğu görülmektedir. Geçen 12 ay içinde sigarayı bırakmış olanların üçte ikisi (%62,4) bir sağlık sorunu nedeni ile sigarayı bıraktığını söylemiştir. Diğer nedenler olarak aile bireylerinin isteği (%23,7), sigara fiyatları (%5,3) ve sigara karşıtı kampanyalar (%1,6) belirtilmiştir.

Gençler, az eğitilmişler ve kırsal bölgede yaşayanlar sigara fiyatlarına daha duyarlıdır. Erkekler (E: %6,6, K:%2,3), gençler (25-44 yaş grubunda %8,6, 45-64 yaş grubunda %2,9), eğitim düzeyi düşük olanlar (ilköğretim mezunlarında %9,1, yüksek eğitimlilerde %5,2) ve kırsal bölgelerde yaşayanlar (kentsel %4,7, kırsal %7,4) sigara fiyatlarını daha çok önemsemektedir (Tablo 5.4).

Tablo 5.4: Sigarayı bırakmış olanların bırakma nedenlerinin bazı demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellik	Sigarayı bırakma nedeni olarak en önemli faktör							Toplam
	Sigara fiyatı	Sağlık sorunu	Aile bireylerinin isteği	Sigara bırakma kampanyaları	Sigara içecek yer bulma güçlüğü	Diğer		
Toplam	5,3 (2,8-9,8)	62,4 (53,8-70,4)	23,7 (16,6-32,7)	1,6 (0,4-5,8)	0,0	7,0 (3,6-12,9)	100	
Cinsiyet								
Erkek	6,6 (3,3-12,7)	63,9 (54,2-72,6)	20,5 (13,4-30,0)	1,4 (0,2-9,1)	0,0	7,7 (3,6-15,6)	100	
Kadın	2,3 (0,5-9,6)	58,9 (41,7-74,2)	31,5 (17,2-50,3)	2,1 (0,5-8,9)	0,0	5,2 (1,6-15,9)	100	
Yaş								
15-24	*	*	*	*	*	*	100	
25-44	8,6 (3,9-17,8)	57,1 (44,8-68,5)	26,5 (17,5-38,1)	0,9 (0,1-6,2)	0,0	6,9 (2,7-16,7)	100	
45-64	2,9 (0,7-11,2)	75,5 (60,7-86,0)	13,0 (5,8-26,7)	4,1 (0,8-18,4)	0,0	4,4 (1,1-16,2)	100	
65+	*	*	*	*	*	*	100	
İkamet yeri								
Kentsel	4,7 (2,0-10,6)	65,4 (54,7-74,7)	21,9 (13,7-33,2)	1,3 (0,2-8,5)	0,0	6,8 (3,2-14,0)	100	
Kırsal	7,4 (3,3-15,8)	52,9 (40,2-65,3)	29,5 (18,5-43,6)	2,6 (0,6-10,8)	0,0	7,5 (2,2-22,5)	100	
Eğitim düzeyi								
Okula gitmemiş	*	*	*	*	*	*	100	
İlkokul	9,1 (3,8-20,3)	64,9 (50,2-77,3)	15,7 (8,0-28,2)	4,5 (1,0-18,1)	0,0	5,8 (1,8-16,6)	100	
Ortaokul	1,3 (0,2-8,8)	60,3 (38,4-78,8)	27,8 (11,7-52,7)	0,0	0,0	10,6 (3,4-28,8)	100	
Lise ve dengi	3,6 (0,5-21,5)	60,7 (43,8-75,4)	33,5 (19,8-50,6)	0,0	0,0	2,2 (0,3-14,5)	100	
Üniversite ve üzeri	5,2 (1,0-23,0)	60,2 (38,2-78,8)	24,7 (11,3-45,6)	0,0	0,0	10,0 (2,4-33,4)	100	

(*) Örnek sayısı düşük (25 ten az) olduğu için hesaplama yapılmamıştır.

6

SİGARA DUMANINDAN PASİF ETKİLENİM (SDPE)

6. Sigara Dumanından Pasif Etkilenim (SDPE)

Tütün ürünlerinin yakılması ve içilmesi sırasında hem ana akım duman (sigara içen kişinin nefesle çektiği duman), hem de yan akım duman (sigaranın kendi kendine yanarken çıkardığı duman) oluşmaktadır. Ana akım dumanı esas olarak sigara içen kişi açısından risk oluşturmaktadır, yan akım dumanı ise çevredeki kişiler için sorun nedenidir. Sigara dumanından pasif etkilenim (SDPE) sigara içmeyen kişilerin istem dışı olarak tütün dumanından etkilenmesi anlamına gelmektedir. SDPE altındaki kişiler koroner kalp hastalığı, akciğer kanseri ve beyin damar hastalıkları gibi önemli bazı sağlık sorunları açısından risk altındadır. SDPE resmi daireler, dükkanlar gibi bazı kamusal alanlarda, ikram endüstrisi işyerlerinde (restoran, kafe, kahvehane, bar, gece kulübü vb.), sağlık kuruluşlarında, toplu taşıma araçlarında olabildiği gibi evlerde ve özel araçlarda olabilir. Türkiye’de 1996 yılında sağlık, spor, eğitim tesislerinin kapalı bölümlerinde ve toplu taşıma araçlarında sigara kullanımını yasaklayan bir yasa uygulamaya konmuştur. Oniki yıl süren uygulamalardan sonra 2008 yılında yasanın kapsamı genişletilmiş, ikram sektörü işyerleri dahil olmak üzere bütün kapalı mekanlarda sigara içilmesi yasaklanmış, böylece Türkiye %100 sigara dumanızsız ülke olmuştur. Bu bölümde, SDPE olasılığı olan başlıca yerler ve SDPE durumu incelenmektedir.

Başlıca Bulgular

- Kapalı yerlerde çalışan 6 kişiden biri işyerinde sigara dumanından pasif olarak etilenmektedir.
- Her 10 yetişkinden dördü evde sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.
- Her 4 yetişkinden biri kafe veya kahvehaneye gittiğinde, 8 yetişkinden biri de restorana gittiğinde sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.
- Yetişkinlerin %6,5’i resmi daireye gittiğinde, %12,9’u restoranda ve 10 yetişkinden biri toplu taşıma araçlarında sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.
- Yetişkinlerin sadece %3,8’i sağlık kuruluşlarında sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.
- Her 4 yetişkinden biri (%26,4) özel araç içinde sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.

6.1 İşyerlerinde SDPE

Esas olarak kapalı ortamda veya çoğunlukla kapalı ortamda çalışan yetişkinlerden son 30 gün içinde SDPE altında olan kişilerin sıklığı ve tahmini sayıları Tablo 6.1’de görülmektedir. Evleri dışında çalışan 2 milyon dolayında erkek ve 400 bin dolayında kadın işyerlerinde sigara dumanından pasif olarak etkilendiklerini belirtmektedirler. Bu grubun 1 milyondan fazlası sigara içmemektedir. İşyerinde SDPE yüzdesi erkeklerde (%17,8) kadınlara (%9,6) göre iki kat fazladır.

İşyerinde SDPE kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda, öğrenim düzeyi düşük olanlarda daha fazladır, yaşlılar arasında ise daha azdır. Altmış beş yaşından küçük olan her 6 yetişkinden birisi (%14,7-17,7) işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenmekteyken, yaşlılarda (65+ yaşlar) işyerinde SDPE sıklığı

%9,3'tür. Kırsal bölgelerde yaşayanlarda (%21,1) kentlerde yaşayanlara (%14,6) göre işyerinde SDPE'nin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Öğrenim düzeyi düşük olan katılımcılar arasında her 3 yetişkinden biri (%35,5) işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenirken, ilkokul mezunları arasında işyerinde beş kişiden biri (%20,6) ve üniversite mezunlarının ise sadece %10,7'si işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.

İşyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenen yetişkinlerin yaklaşık yarısı sigara içmeyen kişilerdir (Tablo 6.1).

Tablo 6.1: Kapalı ortamlarda çalışan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerden işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenenlerin yüzde ve sayılarının seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellik	İşyerinde Sigara Dumanından Etkilenen Yetişkinler					
	Bütün grup			Sigara içmeyenler		
	Yüzde (%95GA)	Sayı (bin)	Yüzde (%95 GA)	Sayı (bin)		
Toplam	15,6	(13,7-17,8)	2.434,6	12,3	(10,3-14,7)	1,136,6
Cinsiyet						
Erkek	17,8	(15,5-20,4)	2.040,7	14,0	(11,5-16,9)	849,5
Kadın	9,6	(7,0-13,0)	393,9	9,1	(6,2-13,3)	287,2
Yaş						
15-24	17,2	(12,2-23,8)	412,6	13,5	(8,3-21,1)	203,8
25-44	14,7	(12,6-17,1)	1.470,5	11,0	(8,6- 13,9)	624,4
45-64	17,7	(13,9-22,3)	539,1	15,5	(11,3-20,8)	298,3
65+	9,3	(2,9-25,6)	12,3	10,8	(2,6-35,1)	10,2
İkamet yeri						
Kentsel	14,6	(12,5-17,0)	1.911,1	11,4	(9,3-13,9)	876,4
Kırsal	21,1	(16,8-26,3)	523,5	17,4	(12,4-23,9)	260,2
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	35,5	(20,1-54,6)	102,5	26,2	(11,1-50,2)	40,4
İlkokul	20,6	(16,8-24,9)	842,0	16,9	(12,5-22,4)	353,1
Ortaokul	18,3	(14,0-23,4)	494,3	15,8	(10,9-22,3)	227,5
Lise ve dengi	12,9	(9,8-16,8)	528,6	10,4	(7,2-14,8)	238,5
Üniversite ve üzeri	10,7	(8,3-13,6)	467,2	8,6	(6,0-12,1)	277,1

6.2 Evde SDPE

Son 30 gün içinde evde SDPE yüzdeleri ve tahmini sayıları Tablo 6.2'de görülmektedir. Yaklaşık 10 yetişkinin dördü (%38,3) evde sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade etmiştir. Bu durumda 11,5 milyonu sigara içmeyenler olmak üzere toplam 21 milyon kişi evde sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.

Evde SDPE bakımından erkek ve kadınlar benzer riske sahiptirler; erkeklerin %39,2'si kadınların da %37,4'ü evde sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir. Bununla birlikte sigara içmeyen grupta evde sigara dumanından pasif etkilenme kadınlar arasında daha fazladır (E: %24,5; 3,8 milyon kişi; K: %32,0; 7,7 milyon kişi).

Evde SDPE, genç yaş grubundakilerde yaşlılara göre daha yüksektir. Yaşlılar arasında evde SDPE önemli şekilde azalmaktadır. Evde SDPE, 25-44 yaşlar arasındaki yetişkinlerin %41,2'si için, 45-64 yaş grubundakilerin %33,5'i için, 65 ve üzeri yaştakilerin ise sadece %24,9'u için söz konusudur. Ancak bu durum sigara içmeyenler için aynı şekilde değildir. Sigara içmeyen yetişkinlerden en genç yaştakiler (15-24 yaşlar) sigara dumanından pasif etkilenime en çok maruz kalanlardır; 15-24 ve 45-64 yaş grubundakiler arasında evde SDPE bakımından istatistik olarak anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

İkamet yerine göre değerlendirildiğinde kentlerde yaşayanlarda (%38,6), kırsal bölgede yaşayanlara göre (%37,5) evde SDPE daha fazla olarak belirtilmiştir. Ancak bu yüzdeler sigara içmeyenler grubunda tam ters bir şekilde bulunmuştur. Kentlerde yaşayan ve sigara içmeyen yetişkinlerin %28,5'i evde sigara dumanından pasif olarak etkilenirken, kırsal bölgelerde yaşayan ve sigara içmeyenler arasında %30,4'ü tarafından ifade edilmiştir. Ancak yüzdeler arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde evde sigara dumanından pasif etkilenimin üniversite mezunları arasında en düşük yüzde ile belirtilmiştir (%32,5; 2,1 milyon kişi). Benzer şekilde sigara içmeyen üniversite mezunları arasında da evde SDPE en düşük düzeydedir (%24,0, 1,2 milyon).

Tablo 6.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerden evde en az ayda bir kez sigara dumanından pasif olarak etkilenenlerin yüzde ve sayılarının sigara içme durumu ve seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellik	Evde Sigara Dumanından Pasif Olarak Etkilenen Yetişkinler					
	Bütün grup			Sigara içmeyenler		
	Yüzde (%95GA)	Sayı (bin)	Yüzde (%95 GA)	Sayı (bin)		
Toplam	38,3	(36,4-40,2)	20.830,5	29,1	(27,1-31,1)	11.519,9
Cinsiyet						
Erkek	39,2	(37,0-41,6)	10.507,9	24,5	(22,0-27,2)	3.838,9
Kadın	37,4	(35,1-39,7)	10.322,6	32,0	(29,6-34,5)	7.681,0
Yaş						
15-24	44,1	(40,6-47,6)	5.369,9	38,5	(34,7-42,3)	3.753,5
25-44	41,2	(38,8-43,6)	9.401,6	28,9	(26,3-31,7)	4.235,0
45-64	33,5	(31,2-36,0)	4.778,3	24,2	(21,7-26,8)	2.550,1
65+	24,9	(21,9-28,2)	1.280,7	20,9	(18,0-24,2)	981,3
İkamet yeri						
Kentsel	38,6	(36,3-41,0)	15.116,5	28,5	(26,0-31,1)	7.911,6
Kırsal	37,5	(34,6-40,4)	5.714,0	30,4	(27,4-33,6)	3.608,3
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	38,4	(34,9-42,0)	2.865,0	33,2	(29,7-37,0)	2.206,1
İlkokul	37,9	(35,5-40,4)	6.883,2	26,9	(24,3-29,7)	3.434,4
Ortaokul	40,4	(37,2-43,8)	4.599,4	32,0	(28,6-35,7)	2.656,8
Lise ve dengi	40,3	(37,0-43,7)	4.293,4	29,0	(25,3-33,0)	2.037,2
Üniversite ve üzeri	32,5	(28,7-36,5)	2.189,4	24,0	(20,2-28,4)	1.185,4

6.3 Kamusal Alanlarda SDPE

Resmi daireler, sağlık kuruluşları, restoranlar, toplu taşıma araçları, kafe/kahvehane ve okullar gibi çeşitli kamusal alanlarda bulunanlar arasında bu yerlerde SDPE durumu değerlendirilmiş olup sonuçlar Tablo 6.3 ve Şekil 6.1’de görülmektedir.

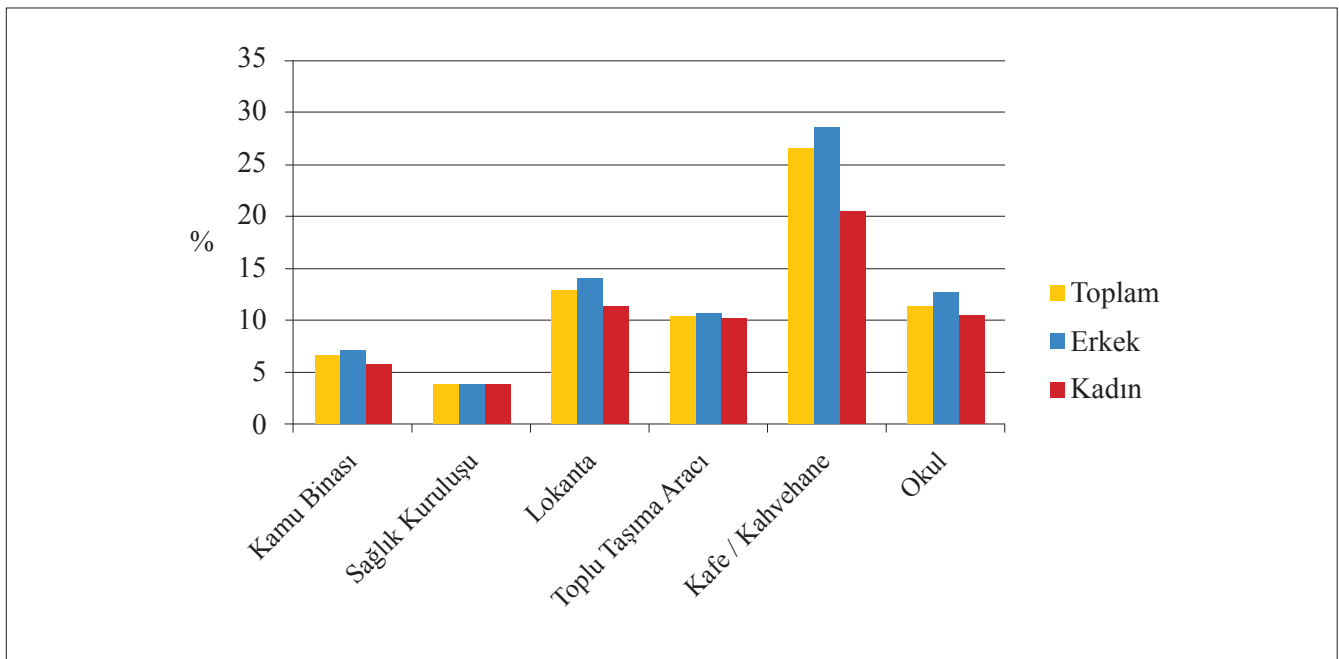
Çeşitli kamusal yerlerde bulunanlar arasında bu yerlerde SDPE düzeyi genel olarak oldukça düşüktür; en düşük düzey sağlık kuruluşlarında (%3,8) olup sağlık kuruluşlarını sırası ile toplu taşıma (%10,4) ve restoranlar (%12,9) izlemektedir. SDPE bakımından en yüksek değer de kafe ve kahvehanelerde (%26,6) bulunmuştur. Çeşitli yerlerde SDPE durumu sigara içenler ve sigara içmeyenler arasında benzer bulunmuştur.

Kafe ve kahvehanelerde SDPE durumu erkeklerde (%28,6) kadınlara (%20,5) göre ve gençlerde (15-24 ve 25-44 yaş gruplarında %30,4 ve %28,0) diğer yaş gruplarına (45-64 yaş grubunda %21,4 ve 65 + yaş grubunda ise %18,5) göre daha fazladır. Sigara içmeyen grupta da benzer bir dağılım gözlenmiştir. Sigara içmeyen erkeklerin yaklaşık dörtte biri (%27,4) kafe ve kahvehanelerde sigara dumanından pasif etkilendiğini ifade ederken bu oran sigara içmeyen kadınlarda beşte bir (%19,9) düzeyindedir.

Toplu taşıma araçları ve okullarda SDPE bakımından önemli bulgular elde edilmiştir. Gençler (15-24 ve 25-44 yaşlar) yaşlı gruba, özellikle de 65 ve üzeri yaştakilere göre toplu taşıma araçlarında sigara dumanından daha fazla etkilendiklerini ifade etmişlerdir (sırası ile %12,5, %11,3 ve %6,8). Toplu taşıma araçlarında SDPE 15-24 yaş grubunda %13,2, 25-44 yaş grubunda %11,1 ve 65 ve üzeri yaş grubunda %5,8 düzeyindedir.

Okullarda SDPE durumu da yaş grupları ve eğitim düzeylerine göre değişiklik göstermektedir. Hem genelde hem de sigara içmeyen grupta en genç yaşta olanlar ve ortaokul düzeyinde eğitilmiş olanlar SDPE bakımından en yüksek düzeydedir. 15-24 yaş grubundaki katılımcıların yaklaşık beşte biri (%18,2) okullarda sigara dumanından pasif olarak etkilendiklerini belirtirken, bu yüzde 65 ve üzeri yaş grubunda %5,2’dir.

Şekil 6.1 Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara dumanından pasif etkilenim durumu – KYTA Türkiye, 2012.

Tablo 6.3: Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara içme durumuna göre sigara dumanından pasif etkilenim durumu – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Yetişkinlerde Tütün Dumanından Etkilenilen Yerler						
	Resmi daireler	Sağlık kuruluşları	restoranlar	Toplu taşıma araçları	Kafe / Kahvehane	Okullar	
Toplam	6,5 (5,5-7,7)	3,8 (3,1-4,7)	12,9 (11,3-14,7)	10,4 (9,0-12,0)	26,6 (23,7-29,6)	11,4 (9,8-13,2)	
Cinsiyet							
Erkek	7,1 (5,8-8,5)	3,8 (2,9-5,0)	14,0 (11,9-16,4)	10,7 (9,0-12,7)	28,6 (25,3-32,1)	12,7 (10,4-15,3)	
Kadın	5,7 (4,3-7,6)	3,9 (3,0-4,9)	11,3 (9,3-13,7)	10,2 (8,6-12,0)	20,5 (17,0-24,6)	10,4 (8,4-12,9)	
Yaş							
15-24	8,0 (5,6-11,3)	4,2 (2,7-6,4)	16,2 (12,9-20,2)	12,5 (10,0-15,6)	30,4 (25,9-35,3)	18,2 (15,0-21,8)	
25-44	7,0 (5,5-8,8)	4,5 (3,6-5,6)	11,8 (10,1-13,8)	11,3 (9,4-13,5)	28,0 (24,5-31,9)	7,8 (6,1-9,9)	
45-64	5,3 (4,1-6,9)	3,1 (2,2-4,5)	11,8 (9,2-14,9)	8,0 (6,4-9,8)	21,4 (17,9-25,3)	8,0 (5,6-11,2)	
65+	3,3 (1,8-6,1)	2,7 (1,7-4,1)	10,2 (5,9-17,1)	6,8 (4,9-9,6)	18,5 (13,8-24,3)	5,2 (2,0-12,6)	
İkamet yeri							
Kentsel	6,0 (4,8-7,5)	3,7 (2,8-4,8)	13,5 (11,6-15,7)	11,0 (9,3-13,0)	26,5 (23,0-30,4)	11,9 (10,0-14,1)	
Kırsal	8,0 (6,3-10,2)	4,2 (3,3-5,4)	10,6 (8,5-13,2)	8,6 (6,8-10,9)	26,7 (22,5-31,4)	9,9 (7,6-12,9)	
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	4,7 (2,7-8,0)	4,4 (3,1-6,1)	18,3 (11,0-28,9)	8,1 (5,5-11,8)	35,3 (26,1-45,7)	5,9 (2,7-12,3)	
İlkokul	5,4 (4,1-7,2)	2,9 (2,1-4,0)	9,7 (7,5-12,4)	9,1 (7,6-10,9)	22,0 (18,3-26,1)	9,1 (6,7-12,3)	
Ortaokul	7,6 (5,5-10,5)	4,4 (3,0-6,3)	10,6 (8,0-13,8)	10,9 (8,7-13,6)	27,7 (23,4-32,5)	18,5 (15,1-22,4)	
Lise ve dengi	6,3 (4,4-9,0)	3,8 (2,6-5,6)	14,6 (12,0-17,7)	12,8 (10,3-15,9)	29,1 (24,7-34,0)	9,4 (6,5-13,3)	
Üniversite ve üzeri	7,8 (5,9-10,2)	4,9 (3,3-7,3)	15,5 (12,6-18,9)	11,0 (8,3-14,3)	26,8 (22,1-32,1)	7,3 (5,1-10,6)	
Sigara içmeyenler	6,3 (5,0-7,8)	3,6 (2,8-4,6)	12,5 (10,7-14,6)	10,4 (9,0-12,0)	25,0 (22,2-28,1)	11,5 (9,7-13,7)	
Cinsiyet							
Erkek	6,8 (5,3-8,7)	3,6 (2,6-5,0)	14,0 (11,3-17,1)	10,7 (8,7-13,1)	27,4 (24,1-31,0)	13,0 (10,3-16,3)	
Kadın	5,7 (4,2-7,8)	3,6 (2,8-4,7)	10,9 (8,6-13,7)	10,2 (8,5-12,1)	19,9 (16,1-24,5)	10,6 (8,5-13,2)	
Yaş							
15-24	8,2 (5,5-12,1)	4,0 (2,5-6,4)	15,9 (12,3-20,4)	13,2 (10,4-16,5)	29,0 (23,9-34,8)	17,5 (14,1-21,5)	
25-44	6,3 (4,6-8,5)	4,0 (3,1-5,3)	10,5 (8,5-13,0)	11,1 (9,1-13,5)	24,7 (21,1-28,8)	7,8 (6,0-10,0)	

Tablo 6.3 (devam): Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara içme durumuna göre sigara dumanından pasif etkilenim durumu – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Yetişkinlerde Tütün Dumanından Etkilenilen Yerler							
	Resmi daireler	Sağlık kuruluşları	Restoranlar	Toplu taşıma araçları	Kafe / Kahvehane	Okullar	Okullar	Okullar
45-64	5,8 (4,2-7,8)	3,3 (2,2-4,9)	12,9 (10,1-16,4)	8,0 (6,3-10,3)	22,6 (18,5-27,4)	6,9 (4,6-10,2)		
65+	2,1 (1,1-4,1)	2,4 (1,5-3,8)	7,9 (4,2-14,2)	5,8 (3,8-8,6)	16,8 (12,0-23,1)	3,3 (1,1-9,8)		
İkamet yeri								
Kentsel	5,8 (4,3-7,7)	3,6 (2,6-4,9)	13,0 (10,9-15,5)	11,1 (9,3-13,2)	24,3 (20,9-28,2)	12,1 (9,8-14,7)		
Kırsal	7,7 (5,8-10,3)	3,7 (2,8-4,9)	10,5 (8,0-13,7)	8,4 (6,5-10,8)	26,9 (22,5-31,8)	9,9 (7,2-13,3)		
Eğitim düzeyi								
Okula gitmemiş	5,3 (3,0-9,2)	3,9 (2,7-5,7)	12,3 (6,3-22,8)	7,5 (4,7-11,7)	26,3 (18,1-36,6)	6,2 (2,7-13,8)		
İlkokul	4,5 (3,0-6,5)	2,8 (1,9-4,1)	7,3 (5,1-10,6)	8,4 (6,8-10,4)	19,5 (15,8-23,8)	8,2 (5,6-11,9)		
Ortaokul	7,9 (5,3-11,7)	4,2 (2,7-6,4)	11,6 (8,5-15,7)	11,9 (9,2-15,2)	28,4 (23,2-34,2)	19,7 (15,8-24,2)		
Lise ve dengi	6,7 (4,3-10,5)	3,1 (1,9-5,1)	15,5 (12,1-19,7)	13,0 (10,2-16,4)	28,4 (22,9-34,6)	9,2 (6,1-13,5)		
Üniversite ve üzeri	6,8 (4,9-9,3)	5,2 (3,3-8,0)	14,4 (11,5-18,0)	11,8 (8,5-16,1)	23,1 (18,3-28,8)	5,8 (3,8-8,7)		

6.4 Taksilerde SDPE

Tablo 6.4 son 30 gün içinde taksidede sigara içmiş olan veya içildiğini gören yetişkinlerin yüzdesini göstermektedir. Kişilere sorulan soru, taksidede sigara içen kişiyi görme şeklinde olduğundan, yanıtlar tam olarak kişinin sigara dumanından pasif etkilenimi anlamına gelmeyebilir, yani taksilerde SDPE durumunu tam olarak yansıtmamaktadır. Her 6 yetişkinden biri (%17,1) taksidede sigara yasağının ihlal edilmesine tanık olduğunu ifade etmiştir, bu yanıt veren kişilerin %15'i sigara içmemektedir. Taksilerde sigara ihlali görme erkeklerde (%20,0) kadınlara (%14,0) göre daha fazladır. Sigara içmeyen katılımcılar arasında erkeklerin %17'si, kadınların da %13,5'i taksilerde sigara yasağının ihlal edildiğini görmüşlerdir, ancak yüzdeler arasındaki fark anlamlı değildir.

Taksilerde SDPE durumunu gözleme 15-24 yaş grubunda %23,1 iken 65 ve üzeri yaş grubunda %11,8'e düşmektedir. İleri yaş grubundakiler (45-64 ve 65+ yaşlar) gençlere (15-24 yaş grubu) göre taksidede sigara yasağı ihlaline daha az tanık olduklarını belirtmişlerdir (sırası ile %13,2, %11,8 ve %23,1). Sigara içmeyenlerde de benzeri durum söz konusudur.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre taksilerde SDPE tanık olma yanıtları incelendiğinde öğrenim düzeyi düşük olan gruptakilerin (%9,9) daha yüksek öğrenimi olanlara (ortaokul mezunlarında ve daha üzeri eğitim gruplarında %19,5 ve %20,5) göre daha az ihlal farkettikleri görülmektedir. Sigara içmeyen katılımcılarda da benzeri değerler olduğu görülmektedir.

Taksilerde SDPE durumuna tanık olma kentsel yerleşim yerlerinde (%17,7) kırsal bölgelerde yaşayanlara (%14,4) göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6.4: Son 30 gün içinde taksiye binen veya taksi görmüş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara içme durumuna göre taksidede sigara içen birisini görme – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Taksidede Sigara İçildiğini Görme			
	Bütün grup		Sigara içmeyenler	
Toplam	17,1	(15,1-19,4)	15,0	(13,1-17,2)
Cinsiyet				
Erkek	20,0	(17,4-22,9)	17,0	(14,2-20,3)
Kadın	14,0	(11,7-16,7)	13,5	(11,2-16,2)
Yaş				
15-24	23,1	(18,8-28,1)	20,5	(16,2-25,5)
25-44	17,3	(14,7-20,3)	14,8	(12,1-18,0)
45-64	13,2	(10,9-16,0)	12,1	(9,5-15,2)
65+	11,8	(8,7-15,9)	9,6	(6,6-13,8)
İkamet yeri				
Kentsel	17,7	(15,4-20,4)	15,7	(13,5-18,3)
Kırsal	14,4	(11,5-17,8)	12,0	(9,3-15,4)
Eğitim düzeyi				
Okula gitmemiş	9,9	(6,8-14,1)	8,3	(5,4-12,7)
İlkokul	14,2	(11,7-17,1)	12,7	(9,9-16,0)
Ortaokul	20,5	(16,7-24,8)	17,9	(13,7-23,1)
Lise ve dengi	19,6	(15,9-24,0)	18,0	(13,7-23,3)
Üniversite ve üzeri	19,5	(15,4-24,4)	16,6	(12,5-21,6)

6.5 Özel Araçlarda SDPE

Özel araçlarının içinde sigara içilmesine izin veren yetişkinlerin bazı demografik özelliklere göre dağılımı Tablo 6.5'te görülmektedir.

Yaklaşık her 3 yetişkinden biri (%29,1) özel aracında sigara içilmesine izin vermektedir, her 4 yetişkinden biri de (%26,4) ortalama olarak ayda bir kez özel araç içinde sigara dumanından pasif olarak etkilendiğini ifade etmiştir. Sigara içmeyen kadın katılımcılar daha yüksek oranda (%24,3 ve %12,5) özel araçlarında sigara içildiğini belirtmişlerdir.

Erkekler (%28,5) kadınlara (%24,1) göre biraz daha fazla oranda özel araçlarında sigara dumanından pasif olarak etkilendiklerini ifade etmişlerdir; ancak sigara içmeyenler arasında kadınlar (%20,2) erkeklere (%9,7) göre anlamlı şekilde daha fazla oranda özel araçlarda sigara dumanından pasif olarak etkilenmektedir.

65 ve üzeri yaşta kişiler arasında özel araçta SDPE (%15,2) genç yaşta kişilere göre (15-24 yaş grubunda %27,4, 25-44 yaş grubunda %29,6) daha azdır.

Sigara içmeyen grupta özel araçta SDPE üniversite eğitilmişler arasında (%6,5) diğer eğitim düzeylerine (lise eğitilmişlerde %13,3, ortaokul eğitilmişlerde %20,0) göre daha düşüktür.

Tablo 6.5: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında özel araçta sigara sigara içilmesine izin verme durumunun sigara içme ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Özel araçta sigara içilmesine izin verme		Özel araçta aylık olarak sigara dumanından pasif etkilenme	
Toplam	29,1	(27,0-31,2)	26,4	(24,4-28,4)
Cinsiyet				
Erkek	30,9	(28,1-33,8)	28,5	(25,8-31,3)
Kadın	27,1	(24,6-29,8)	24,1	(21,8-26,6)
Yaş				
15-24	30,0	(25,1-35,4)	27,4	(22,6-32,9)
25-44	32,4	(29,3-35,6)	29,6	(26,6-32,7)
45-64	25,5	(22,6-28,7)	23,3	(20,5-26,3)
65+	19,2	(13,3-27,0)	15,2	(10,6-21,4)
İkamet yeri				
Kentsel	29,0	(26,4-31,7)	25,9	(23,5-28,4)
Kırsal	29,3	(26,4-32,4)	28,0	(25,1-31,1)
Eğitim düzeyi				
Okula gitmemiş	23,0	(17,6-29,5)	20,9	(16,0-27,0)
İlkokul	32,8	(29,7-36,2)	30,4	(27,3-33,6)
Ortaokul	32,2	(27,3-37,6)	29,5	(24,7-34,8)
Lise ve dengi	29,4	(25,2-34,0)	26,2	(22,3-30,5)
Üniversite ve üzeri	22,1	(18,5-26,2)	19,5	(16,1-23,4)
Sigara İçmeyenler	18,7	(16,8-20,8)	15,6	(14,0-17,5)
Cinsiyet				
Erkek	12,5	(10,2-15,1)	9,7	(7,7-12,1)
Kadın	23,4	(20,8, 26,3)	20,2	(17,9, 22,6)
Yaş				
15-24	23,4	(18,8-28,7)	20,1	(15,9-25,2)
25-44	18,5	(15,8-21,6)	15,4	(12,9-18,3)
45-64	15,4	(12,6-18,6)	12,9	(10,5-15,8)
65+	18,9	(12,7-27,1)	14,5	(9,8-20,9)
İkamet yeri				
Kentsel	18,4	(16,0-21,0)	14,7	(12,7-16,9)
Kırsal	19,8	(16,9-23,0)	18,6	(15,8-21,8)
Eğitim düzeyi				
Okula gitmemiş	21,9	(16,3-28,8)	19,6	(14,5-25,9)
İlkokul	22,3	(19,2-25,7)	19,5	(16,6-22,8)
Ortaokul	23,1	(18,5-28,6)	20,0	(15,8-25,0)
Lise ve dengi	17,1	(13,3-21,7)	13,3	(10,1-17,3)
Üniversite ve üzeri	9,3	(6,5-13,2)	6,5	(4,1-9,9)

7

EKONOMİ; TÜTÜN İÇİN YAPILAN HARCAMA

7. Ekonomi; Tütün İçin Yapılan Harcama

Tütün kullanımının azaltmak için en etkili uygulamalardan birisi tütün vergilerini artırarak tütün fiyatlarını artırmaktır. Tütün fiyatında %10 üzeindeki bir artış tütün kullanımında %4 dolayında azalmaya yol açar, özellikle gençlerdeki azalma %7 dolayında olur.

Ülkedeki tütün politikası ile ilgili olarak yıllar içinde tütün satışlarında değişme olmuştur. Sigara satışları 1960'lardan itibaren artmaya başlamış, bu artış 2000 yılına kadar sürmüş ve 1996 yılında yürürlüğe giren Tütün Kontrolü Kanunu'nun etkisi ile sigara artışı 2000 yılında durmuş, sonra da azalmaya başlamıştır. Hükümet tütün eylem planının uygulanması sırasında fiyat artışı ile ilgili olarak etkili düzenlemeler yapmıştır. Tütün üzerindeki maktu vergi (excise tax) zaman içinde artırılarak 2005 yılındaki %58 değerinden 2013 yılında perakende satış fiyatının %65,25'i düzeyine yükseltilmiştir. Türkiye 2013 yılına kadar özel vergi tabanında (specific excise floor) perakende satışta yüzde vergi sistemi (advalorem excise) kullanmıştır. Bu yılda paket başına 0,09 TL vergi eklenmek suretiyle vergi yükü perakende satışta %65,25 düzeyine yükseltilmiştir. Özel vergi tabanı (specific excise floor) paket başına 0,05 TL olmuştur. Halen toplam vergi yükü perakende fiyatın %65,25'i düzeyindedir, ayrıca 0,09 TL ek vergi ile toplam vergi yükü perakende satış fiyatının %81,2'si olmuştur.

KYTA 2008 sonuçlarına göre Türkiye'de 16 milyon sigara içen kişi olup, Türkiye sigara satış sayısı ile dünya ülkeleri arasında en üst sıralarda yer almaktadır. Çalışmada ayrıca sigara satın almak için yapılan harcamanın ayda 90 TL (58 dolar) olduğu bulunmuştur. Sigara satın almak için yıllık yapılan toplam harcama ise 17 milyar TL dir (11 milyar dolar).

Türkiye'de 2008 yılından beri uygulanan etkili ekonomik düzenlemeler sonunda tütün kullanım sıklığında oldukça hızlı düşme meydana gelmiştir. Yılda satılan sigara sayısı ilk kez 2010 yılında 100 milyar adet altına düşmüş, 93 milyar adet sigara satılmıştır.

Bu bölümde mamul sigara içenlerle ilgili ekonomik yönler ve yasa dışı ticaret konuları tartışılacaktır. DSÖ, yasa dışı ticaretin ulaşılabilirliği ve satın alınabilirliği artırdığını, böylelikle tütün kontrolü uygulamalarını zayıflattığını ifade ederek ülkenin sağlık sistemi için büyük bir yük oluşturduğuna işaret etmektedir. Yasa dışı ticaret ayrıca vergi geliri bakımından da ciddi kayıplara neden olmaktadır. Yasa dışı ticaretin ve yasa dışı üretimin bütün türlerinin elimine edilmesi tütün kontrolünün önemli bir parçasıdır. Bu bölümde ayrıca son defa sigara satın alınan yer ile, sigara kaçakçılığının göstergesi olmak üzere sigara paketleri üzerinde TAPDK bandrolünün bulunup bulunmadığı konuları da ele alınacaktır.

Başlıca Bulgular

- Sigara içenler mamul sigara satın almak için ayda ortalama 146,1 TL harcamaktadır.
- Paket üzerinde TAPDK bandrolünün olmaması değerlendirildiğinde, tüketilen sigaraların %9,6'sının kaçak sigara olduğu bulunmaktadır.
- Mamul sigara içenlerin çok büyük bölümü (%91,3) sigarayı dükkanlardan almaktadır.

7.1 Son Defa Sigara Satın Alınan Yer

Tablo 7.1’de, halen mamul sigara içenlerin son defa sigara satın aldıkları yerlerin dağılımı görülmektedir. Mamul sigara içen yetişkinlerin en büyük bölümü (%91,3) son defa sigara satın aldıkları yer olarak dükkanları belirtmişlerdir. Büfeler ve gümrüksüz satış mağazaları (duty-free shops) gibi diğer yerler de eklendiğinde sigara içenlerin hemen tamamının (%96,2) son defa sigarayı yasal yerlerden satın aldıkları görülmektedir.

Mamul sigara içenlerin %2,6’sı son defa yasal olmayan sokak satıcısından, %0,2’si de ülkede yasaklanmış olan otomatik satış makinesinden sigara satın almıştır.

Sokak satıcısı ve otomatik satış makinesinden sigara satın alma erkeklerde kadınlara göre daha fazladır (%2,8 ve %2,0). Ancak aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Yaş gruplarına göre incelendiğinde 15-24 yaşlarındaki gençler (%4,0) yetişkinlere göre (%2,3) göre daha fazla sokak satıcısından sigara satın almaktadırlar (Tablo 7.1).

Son defa sigara satın alınan yer bakımından kırsal ve kentsel bölgeler arasında farklılık yoktur, ancak otomatik satış makinesinden sigara satın alma kentlerde (%0,3) kırsal bölgeye (%0,0) biraz daha fazladır ve hem kır (%91,7) hem de kentte (%91,2) yaşayan kişiler çoğunlukla sigarayı dükkanlardan almaktadır.

Tablo 7.1: Mamul sigara için 15 ve üzeri yaştaaki yetişkinlerin son defa sigara satın aldıkları yerlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Satın alınan yer	Toplam	Cinsiyet		Yaş (yıl)		Yerleşim yeri	
		Erkek	Kadın	15-24	≥ 25	Kentsel	Kırsal
Otomatik satış mak.	0,2 (0,0-1,3)	0,3 (0,1-1,7)	0,0	0,0	0,3 (0,1-1,5)	0,3 (0,1-1,6)	0,0
Dükkan	91,3 (89,2-93,0)	90,9 (88,4-92,9)	92,5 (89,1-94,9)	89,9 (83,7-93,8)	91,6 (89,5-93,2)	91,2 (88,5-93,3)	91,7 (88,7-93,9)
Sokak satıcısı	2,6 (1,6-4,4)	2,8 (1,5-5,1)	2,0 (1,0-4,3)	4,0 (1,9-8,6)	2,3 (1,4-3,8)	2,5 (1,3-4,8)	3,1 (1,7-5,8)
Gümrüksüz satış yeri	0,6 (0,2-1,7)	0,8 (0,3-2,3)	0,0	1,1 (0,2-7,7)	0,5 (0,2-1,2)	0,7 (0,2-2,2)	0,4 (0,1-1,6)
Ülke dışından	0,2 (0,1-0,6)	0,2 (0,1-0,8)	0,1 (0,0-0,9)	0,0	0,2 (0,1-0,8)	0,2 (0,0-0,9)	0,3 (0,1-0,9)
Büfe	4,3 (3,3-5,7)	4,1 (3,1-5,6)	4,8 (3,0-7,7)	4,4 (1,9-9,7)	4,3 (3,2-5,7)	4,4 (3,1-6,1)	4,0 (2,7-5,9)
Başka kişiden	0,6 (0,3-1,2)	0,6 (0,3-1,4)	0,5 (0,1-3,3)	0,6 (0,1-2,3)	0,6 (0,2-1,4)	0,6 (0,3-1,5)	0,4 (0,1-1,3)
Diğer	0,1 (0,0-0,5)	0,2 (0,1-0,7)	0,0	0,0	0,2 (0,1-0,6)	0,2 (0,0-0,7)	0,1 (0,0-0,6)

7.2 Sigara Harcaması

Tablo 7.2 halen mamul sigara içenlerin, 20 mamul sigara fiyatı ile bir ayda yaptıkları sigara harcamasının bazı demografik özelliklere göre dağılımını göstermektedir. Sigara içen yetişkinler mamul sigara satın almak için ayda ortalama olarak 146,1 Türk Lirası harcamaktadırlar. Cinsiyete göre incelendiğinde erkeklerin (157,6 Lira) kadınlara göre (110,0 Lira) göre anlamlı şekilde daha fazla harcama yaptıkları görülmektedir. Halen mamul sigara içenler arasında 45-64 yaşındaki yetişkinler en fazla harcama yapmaktadır (158,1 Lira). Genç yaşlardaki sigara içenler (15-24 yaş grubunda 127,9 Lira, 25-44 yaş grubunda 148,0 Lira ve 45-64 yaş grubunda 158,1 Lira) ileri yaşlardakilere (65+ yaş grubunda 114,5 Lira) göre daha fazla harcama yapmaktadır.

Halen mamul sigara içen ve kentlerde yaşayanlar, kırsal bölgelerde yaşayanlara göre daha fazla sigara harcaması yapmaktadır (148,1 Lira ve 139,2 Lira). Öğrenim grupları arasında hiç okula gitmemiş olanların aylık sigara harcaması (109,9 Lira) diğer öğrenim gruplarına göre daha düşüktür (diğer eğitim gruplarında 141,8-153,4 Lira).

Genelde 20 sigaralık bir paket sigaranın fiyatı 5,7 Liradır. Aylık sigara harcamasının asgari ücret içindeki payı %20,8'dir. Bir paket sigara satın almak için ödenen para miktarı, yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ve ikamet yerlerine yerlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 7.2: Halen mamul sigara içen 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerin aylık sigara harcamasının seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Aylık sigara harcaması ¹		20 mamul sigaranın ortalama fiyatı ¹	
Toplam	146,1	(137,9-154,3)	5,7	(5,65,8)
Cinsiyet				
Erkek	157,6	(148,5-166,6)	5,7	(5,65,9)
Kadın	110,0	(99,3-120,7)	5,4	(5,2-5,6)
Yaş				
15-24	127,9	(115,6-140,2)	5,6	(5,3-5,9)
25-44	148,0	(136,7-159,4)	5,7	(5,5-5,8)
45-64	158,1	(145,6-170,6)	5,7	(5,5-6,0)
65+	114,5	(94,0-135,1)	5,2	(4,6-5,8)
İkamet yeri				
Kentsel	148,1	(137,8-158,4)	5,7	(5,6-5,9)
Kırsal	139,2	(131,4-147,1)	5,5	(5,3-5,6)
Eğitim düzeyi				
Okula gitmemiş	109,9	(90,4-129,5)	4,8	(4,3-5,4)
İlkokul	153,4	(140,8-166,1)	5,5	(5,3-5,7)
Ortaokul	141,8	(129,0-154,6)	5,6	(5,4-5,8)
Lise ve dengi	147,0	(136,1-157,9)	5,9	(5,7-6,2)
Üniversite ve üzeri	144,5	(118,7-170,3)	6,2	(5,9-6,5)

¹Türk lirası

7.3 Kaçak Sigara

Tablo 7.3 halen mamul sigara içen yetişkinlerin son satın aldıkları sigara paketi üzerinde TAPDK bandrolü ve Türkçe sağlık uyarısı olup olmadığının bazı sosyodemografik özelliklere göre dağılımını göstermektedir. Bir sigara paketinin üzerinde TAPDK bandrolü ve Türkçe sağlık uyarısının olmayışı, bu sigaranın ülke içinde üretilmediği veya yasal yollardan ithal edilmediği anlamına gelmektedir. Bu göstergeler sigaranın yasa dışı (kaçak) olduğunu göstermektedir.

Sigara paketi üzerinde TAPDK bandrolünün olmama durumuna bağlı olarak tüketilen sigaraların %9,1'inin kaçak sigara olduğu ifade edilebilir. Kaçak sigarayı kadınlar (%9,3) erkeklere (%9,0) göre daha fazla tüketmektedirler. Kırsal bölgede yaşayanlar (%11,5) kentlerde yaşayanlara göre (%8,4) daha fazla kaçak sigara tüketmektedirler. Kaçak sigara tüketimi öğrenimi olmayan grupta (%35,5) öğrenim kurumlarına devam edenlere göre (%5,1-9,6) daha fazladır.

Kaçak sigara konusundaki diğer gösterge ise son satın alınan sigara paketi üzerinde Türkçe sağlık uyarısının bulunmama durumudur. Mamul sigara içenlerin son aldıkları sigara paketlerinin %8,6'sında Türkçe sağlık uyarısı bulunmamaktadır. Öğrenim grupları arasında okula gitmemiş olanların Türkçe sağlık uyarısı bulunmayan paket satın almasının (%35,2) öğrenim kurumlarına devam edenlere göre (%5,5-8,5) daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 7.3: Mamul sigara tüketenlerin aldıkları sigaraların kaçak olma durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	TAPDK bandrolü olmayan sigara paketi		Türkçe sağlık uyarısı olmayan sigara paketi	
Toplam	9,1	(6,8-12,0)	8,6	(6,4-11,4)
Cinsiyet				
Erkek	9,0	(6,6-12,2)	8,2	(5,9-11,3)
Kadın	9,3	(6,5-13,1)	9,8	(7,0-13,6)
Yaş				
15-24	13,6	(8,6-21,0)	13,1	(8,3-20,0)
25-44	9,1	(6,8-12,0)	8,5	(6,2-11,4)
45-64	5,6	(3,5-8,8)	5,6	(3,5-8,8)
65+	12,1	(6,5-21,2)	10,7	(5,5-19,8)
İkamet yeri				
Kentsel	8,4	(5,8-12,0)	7,7	(5,2-11,2)
Kırsal	11,5	(8,0-16,1)	11,8	(8,2-16,8)
Eğitim düzeyi				
Okula gitmemiş	35,2	(24,4-47,8)	32,5	(22,3-44,7)
İlkokul	8,8	(6,1-12,3)	8,5	(6,0-12,1)
Ortaokul	9,6	(6,6-13,8)	8,3	(5,6-12,2)
Lise ve dengi	6,0	(3,7-9,7)	5,5	(3,3-9,0)
Üniversite ve üzeri	5,1	(2,2-11,1)	6,3	(3,0-12,5)

8

MEDYA

8. Medya

Hem tütün endüstrisi hem de tütün karşıtı uygulamaları yapanlar medyayı kullanırlar. Tütün endüstrisi medya aracılığı ile ürünlerini tanıtmaya amacındadır, tütün kontrolü çalışmalarını yapanlar ise bir yandan tütün karşıtı mesajlar verirken bir taraftan da tütün endüstrisinin medya faaliyetlerini izler ve kontrol ederler. Türkiye’de tütün kontrolü yasası 1996 yılından bu yana tütün ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımını yasaklamıştır. Yasanın kapsamının 2008 yılında genişletilmesi ile tütün endüstrisinin sponsorluk faaliyetleri de yasaklanmıştır. Televizyon, radyo, yazılı basın ve bilboardlarda doğrudan tütün ürünü reklamı 1997 yılından bu yana yapılmamaktadır. Bununla birlikte marka esnetme ve ürün yerleştirme gibi bazı dolaylı reklam unsurları zaman zaman görülmektedir. Ancak yasa da 2012 yılında yapılan değişiklik ile bu tür uygulamalar da yasaklanmıştır.

Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu (TAPDK) satış noktası ile ilgili yeni kurallar koydu, ayrıca resimli uyarıların tütün ürünü paketlerinin her iki yüzünde de alanın %65’ini kapsayacak şekilde yerleştirilmesini zorunlu yaptı.

Ulusal Tütün Kontrol Programı uyarınca Sağlık Bakanlığı’nın kontrolünde TV, radyo, bilboardlar, internet aracılığı ile çeşitli medya kampanyaları ve sağlık kuruluşları eli ile çeşitli medya etkinlikleri yapılmaktadır. Kampanyalar üç aşama halinde yapılmıştır; birinci aşamada “dumansız hava sahası ve havanı koru” mesajı işlenmiş, ikinci aşamada “sigara dumanından pasif etkilenimin etkileri ile kapalı ortamlarda sigara yasakları” konuları ve üçüncü aşamada da “ tütün kullanımı nedeni ile sağlık sorunu yaşayan hastaların düşünceleri ve pişmanlıkları” işlenmiştir.

Tütün kontrolü konusundaki medya aktivitelerini değerlendirmek için hem tütün karşıtı hem de tütünü destekleyen mesajlar dikkate alınmıştır. Bu bölümde tütün karşıtı medya mesajlarını gören ve tütün reklamı, tanıtımı veya sponsorluğu ile ilgili mesajları, sigara paketleri üzerindeki resimli uyarıları farkederek yetişkinlerin yüzde dağılımları incelenmektedir.

Başlıca Bulgular

- Sigara içen ve içmeyen katılımcıların büyük çoğunluğu (%93,5) son ay içinde herhangi yerde tütün karşıtı mesaj gördüklerini ifade etmişlerdir. Tütün karşıtı mesajların en fazla görüldüğü yerler olarak TV ve radyo belirtilmiştir (%92,0).
- Sigara içenlerin çok büyük bir bölümü son ay içinde tütün ürünü paketleri üzerinde sağlık uyarısı (%94,3) ve resimli uyarı (%92,5) gördüklerini, %48,5’i resimli uyarılar, %53,0’ı da yazılı uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı düşündüğünü ifade etmiştir.
- Çalışmaya katılan yetişkinlerin %15,7’si son ay içinde, en fazla TV (%6,3) ve dükkanlarda (%3,6) olmak üzere çeşitli yerlerde tütün ürünü reklamı, tanıtımı veya sponsorluğu gördüklerini belirtmişlerdir.

8.1 Son 30 Gün İçinde Çeşitli Yerlerde Tütün Karşıtı Bilgi Farketme

Sigara içmeyen katılımcıların büyük bir kısmı (%93,5) benzer sıklıkta olmak üzere son ay içinde herhangi yerde tütün karşıtı mesaj gördüklerini ifade etmişlerdir. Tütün karşıtı mesajların en fazla görüldüğü yerler olarak TV ve radyo belirtilmiştir (%92,0). Yaklaşık her 3 katılımcıdan biri ilan panolarında (billboard) (%29,9) ve internette (%26,5) tütün karşıtı mesaj gördüğünü belirtmiştir. Gazete ve dergilerde sigara karşıtı mesaj görme bakımından erkekler ve kadınlar arasında farklılık yoksa da (%44,7 ve %45,2), sigara içmeyenler arasında erkekler (%46,8) kadınlara (%32,5) göre anlamlı şekilde daha fazla sigara karşıtı mesaj farkettiklerini belirtmişlerdir.

Sigara içenler arasında gazete ve dergilerde sigara karşıtı mesaj farketme, 25 ve üzeri yaşlarda (%45,9), gençlere (15-24 yaşlar) göre (%39,1) daha yüksektir; ancak bu bulgu sigara içmeyenler arasında tersi şekildedir (25 ve üzeri yaşlarda %38,4 ve gençlerde %43,8).

Kırsal ve kentsel yerleşim yerlerindeki katılımcıların %90'dan fazlası TV ve radyoda tütün karşıtı mesaj gördüklerini ifade etmekle birlikte, kentlerde yaşayanlarda sigara karşıtı mesajları ilan tahtalarında (billboardlarda) (%33,8 ve %19,8), internette (%31,4 ve 13,8), gazete ve dergilerde (%44,9 ve %31,5), görme daha fazladır. Bu farklılıklar sigara içen ve içmeyen yetişkinler için benzerdir.

İnternet ortamında sigara karşıtı mesaj görme 15-24 yaşındaki gençlerde (%41,0), 25 ve üzeri yaşta katılımcılara (%22,3) göre anlamlı şekilde daha fazladır. Bu bulgu sigara içen ve içmeyen katılımcılar için de benzerdir, ancak ilan tahtalarında sigara karşıtı mesaj farketme açısından farklılık bulunmamaktadır (Tablo 8.1).

Tablo 8.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara karşıtı mesaj farkette durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Yerler	Toplam	Cinsiyet		Yaş (yıl)			Yerleşim yeri	
		Erkek	Kadın	15-24	≥25	Kentsel	Kırsal	
Toplam								
Gazete ve dergiler	41,1 (38,8-43,5)	45,9 (43,1-48,8)	36,5 (34,1-38,9)	42,8 (39,2-46,6)	40,6 (38,2-43,0)	44,9 (41,8-48,0)	31,5 (28,8-34,2)	
Televizyon veya radyo	92,0 (91,0-93,0)	92,3 (91,0-93,4)	91,8 (90,7-92,8)	91,7 (89,4-93,5)	92,2 (91,2-93,1)	92,7 (91,4-93,9)	90,3 (88,8-91,7)	
Televizyon	91,4 (90,3-92,3)	91,6 (90,2-92,8)	91,2 (90,0-92,2)	91,1 (88,8-93,0)	91,5 (90,4-92,4)	92,0 (90,6-93,2)	89,8 (88,1-91,2)	
Radyo	25,2 (23,3-27,2)	26,8 (24,5-29,2)	23,7 (21,7-25,9)	24,8 (21,6-28,3)	25,4 (23,5-27,3)	27,5 (25,1-30,1)	19,3 (17,2-21,7)	
Bilboardlar	29,9 (27,7-32,2)	32,4 (29,8-35,2)	27,4 (25,2-29,8)	32,1 (28,6-35,9)	29,3 (27,2-31,4)	33,8 (31,0-36,8)	19,8 (17,6-22,2)	
İnternet	26,5 (24,7-28,4)	30,6 (28,3-33,0)	22,5 (20,5-24,6)	41,0 (37,2-44,9)	22,3 (20,5-24,2)	31,4 (29,0-34,0)	13,8 (12,1-15,7)	
Başka yer	2,6 (2,0-3,3)	2,7 (1,9-3,7)	2,5 (1,8-3,4)	2,9 (2,0-4,4)	2,5 (1,9, 3,2)	3,2 (2,4-4,2)	1,1 (0,7-1,7)	
Herhangi yer	93,5 (92,5-94,4)	94,1 (92,8-95,2)	92,9 (91,8-93,9)	93,7 (91,6-95,3)	93,4 (92,5-94,3)	94,2 (92,9-95,3)	91,7 (90,3-92,9)	
Halen sigara içenler								
Gazete ve dergiler	44,8 (41,7-48,0)	44,7 (41,2-48,3)	45,2 (40,5-49,9)	39,1 (32,3-46,4)	45,9 (42,8-49,1)	46,5 (42,6-50,4)	39,1 (34,8-43,5)	
Televizyon veya radyo	92,8 (91,1-94,2)	92,3 (90,2-94,0)	94,4 (92,0-96,1)	89,7 (84,3-93,4)	93,4 (91,9-94,7)	92,9 (90,7-94,6)	92,5 (90,4-94,2)	
Televizyon	91,6 (89,8-93,1)	91,0 (88,8-92,8)	93,5 (91,0-95,3)	88,5 (83,0-92,4)	92,2 (90,6-93,6)	91,7 (89,4-93,5)	91,4 (89,0-93,3)	
Radyo	28,4 (25,6-31,4)	27,4 (24,3-30,7)	31,7 (27,2-36,5)	25,8 (19,1-33,9)	28,9 (26,2-31,9)	30,3 (26,8-34,1)	22,0 (18,7-25,7)	
Bilboardlar	32,9 (29,8-36,2)	32,2 (28,8-35,9)	35,0 (30,7-39,6)	29,3 (23,2-36,4)	33,6 (30,5-37,0)	35,8 (31,9-39,8)	23,3 (19,6-27,5)	
İnternet	30,0 (27,5-32,5)	29,3 (26,5-32,3)	32,1 (28,1-36,2)	38,7 (32,1-45,6)	28,2 (25,7-31,0)	33,7 (30,7-36,9)	17,4 (14,7-20,4)	
Başka yer	2,8 (2,0-3,9)	2,2 (1,4-3,4)	4,5 (2,8-7,0)	1,6 (0,6-4,2)	3,0 (2,1-4,3)	3,0 (2,1-4,4)	2,0 (1,0-3,9)	
Herhangi yer	94,1 (92,5-95,4)	93,8 (91,7-95,4)	95,0 (92,7-96,6)	90,5 (85,3-94,0)	94,8 (93,3-96,0)	94,3 (92,2-95,9)	93,3 (91,3-94,9)	
Sigara içmeyenler								
Gazete ve dergiler	39,7 (37,3-42,2)	46,8 (43,6-50,0)	35,2 (32,7-37,7)	43,8 (40,0-47,6)	38,4 (35,9-41,0)	44,2 (40,9-47,5)	29,3 (26,7-32,1)	
Televizyon veya radyo	91,8 (90,6-92,8)	92,3 (90,6-93,7)	91,4 (90,2-92,5)	92,2 (89,8-94,0)	91,6 (90,5-92,7)	92,6 (91,1-93,9)	89,7 (87,9-91,3)	
Televizyon	91,3 (90,1-92,3)	92,0 (90,3-93,4)	90,8 (89,6-92,0)	91,8 (89,3-93,7)	91,1 (89,9-92,2)	92,1 (90,6-93,4)	89,3 (87,5-90,9)	
Radyo	24,0 (22,1-26,1)	26,4 (23,7-29,2)	22,5 (20,5-24,7)	24,5 (21,1-28,2)	23,9 (22,0-25,9)	26,4 (23,8-29,1)	18,6 (16,4-21,0)	
Bilboardlar	28,8 (26,6-31,0)	32,6 (29,6-35,7)	26,3 (24,1-28,7)	32,8 (29,0-36,9)	27,5 (25,4-29,6)	33,1 (30,2-36,1)	18,8 (16,6-21,2)	
İnternet	25,2 (23,2-27,2)	31,5 (28,8-34,4)	21,0 (19,0-23,3)	41,6 (37,4-45,9)	19,8 (18,0-21,8)	30,5 (27,8-33,3)	12,7 (11,0-14,7)	
Başka yer	2,5 (1,9-3,3)	3,0 (2,1-4,3)	2,2 (1,5-3,1)	3,3 (2,1-4,9)	2,3 (1,6-3,1)	3,2 (2,3-4,4)	0,8 (0,5-1,4)	
Herhangi yer	93,3 (92,2-94,2)	94,3 (92,8-95,5)	92,6 (91,4-93,6)	94,5 (92,3-96,1)	92,9 (91,8-93,8)	94,1 (92,7-95,3)	91,2 (89,7-92,6)	

8.2 Son 30 Günde Sigara Paketlerinde Sağlık Uyarısı Görme ve Bu Nedenle Sigarayı Bırakmayı Düşünme

Halen sigara içenlerin büyük çoğunluğu sigara paketleri üzerinde sağlık uyarılarını (%94,3) ve resimli uyarıları (%92,5) görmüşler ve uyarıları gören sigara içenlerin yaklaşık yarısı da resimli uyarılar (%48,5) ve yazılı uyarılar (%53,0) nedeni ile sigarayı bırakmayı düşünmüşlerdir. Yazılı sağlık mesajlarını görme bütün gruplarda resimli uyarıları görmeye göre daha fazladır; ancak aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Paketlerde resimli uyarı görme erkekler (%92,3) ve kadınlar (%93,2) arasında benzer sıklıktadır, ancak yazılı sağlık uyarısı görme kadınlarda (%57,5) erkeklere (%51,6) göre daha fazladır.

Farklılık anlamlı olmamakla birlikte sigara içen gençlerde (15-24 yaşlarda %88,2 ve 25-44 yaş grubunda %93,9), kırsal bölgelerde yaşayanlarda (kentlerde %93,5, kırsal bölgede %89,1) ve okula gitmemiş olanlarda (üniversite mezunlarında %93,4, okula gitmemişlerde %80,6; anlamlı farklılık) arasında resimli uyarıları farketme daha azdır (Tablo 8.2). Yazılı sağlık uyarıları nedeniyle bırakmayı düşünme resimli uyarılara göre hafifçe daha fazladır; ancak farklılık anlamlı değildir. Sigarayı bırakmayı düşünme erkeklerde (%46,8) kadınlara (%53,9) göre, kentlerde yaşayanlarda (%47,8) kırsal bölgede yaşayanlara (%51,1) göre ve ögre nim durumu düşük olanlarda (%37,7) yüksek olan gruba göre (ortaokul ve lise mezunlarında %52,1 ve %48,8) daha düşüktür, ancak aradaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 8.2: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde sigara paketleri üzerinde sağlık uyarıları görme ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Halen sigara içenlerde ...							
	Sigara paketinde sağlık uyarısı görme		Sağlık uyarısı nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme		Sigara paketinde resimli uyarı görme		Resimli uyarı nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme	
Toplam	94,3	(92,7-95,6)	53,0	(50,1-55,9)	92,5	(90,6-94,1)	48,5	(45,7-51,4)
Cinsiyet								
Erkek	93,8	(91,9-95,3)	51,6	(48,1-55,0)	92,3	(90,2-94,0)	46,8	(43,5-50,2)
Kadın	95,8	(93,6-97,3)	57,5	(52,9-62,0)	93,2	(89,6-95,5)	53,9	(49,2-58,4)
Yaş								
15-24	90,2	(84,8-93,8)	40,7	(33,7-48,1)	88,2	(81,9-92,6)	37,1	(30,6-44,1)
25-44	95,4	(93,7-96,7)	55,7	(51,9-59,4)	93,9	(91,8-95,4)	51,3	(47,5-55,2)
45-64	94,9	(92,6-96,6)	55,5	(50,8-60,1)	92,9	(90,2-94,9)	50,3	(45,7-54,8)
65+	91,4	(83,8-95,6)	50,9	(39,9-61,9)	89,0	(81,1-93,9)	45,9	(35,0-57,3)
İkamet yeri								
Kentsel	95,0	(93,0-96,5)	52,3	(48,7-55,9)	93,5	(91,2-95,3)	47,8	(44,3-51,3)
Kırsal	91,8	(88,8-94,1)	55,4	(51,4-59,3)	89,1	(85,5-92,0)	51,1	(47,1-55,1)
Eğitim düzeyi								
Okula gitmemiş	89,4	(82,1-93,9)	42,6	(33,0-52,8)	80,6	(71,8-87,1)	37,7	(29,4-46,8)
İlkokul	94,7	(92,3-96,4)	57,2	(52,7-61,5)	93,2	(90,2-95,3)	52,1	(47,7-56,5)
Ortaokul	94,0	(90,4-96,4)	51,7	(45,7-57,6)	93,1	(89,3-95,6)	47,2	(41,3-53,1)
Lise ve dengi	95,4	(92,5-97,2)	52,5	(47,5-57,5)	93,4	(89,6-95,8)	48,8	(43,8-53,9)
Üniversite ve üzeri	93,6	(88,6-96,4)	48,7	(41,7-55,9)	93,4	(88,5-96,3)	44,4	(37,7-51,4)

8.3 Son 30 Günde Çeşitli Yerlerde Sigara Reklamı Görme

Türkiye’de 1996 yılında yürürlüğe giren Tütün Kontrolü Kanunu tütün ürünlerinin her türlü reklam ve tanıtımını yasaklamıştır. Yasanın kapsamının 2008 yılında genişletilmesi ile bu konudaki yaptırımlar net olarak belirtilmiş ve milyonlarca Türk Lirası ceza uygulanmıştır. Yüksek ceza miktarlarına rağmen halen bazı ihlaller görülmektedir.

Çalışmaya katılan yetişkinlerin %15,7’si son ay içinde çeşitli yerlerde sigara reklamı görmüşlerdir. Sigara reklamı, tanıtımı ve sponsorluk görme erkeklerde (%18,5) kadınlara (%13,0) göre, gençlerde (15-24 yaş grubunda %19,2) daha ileri yaştakilere (25+ yaş grubunda %14,7) göre ve kentlerde yaşayanlarda (%16,5) kırsal bölgede yaşayanlara (%13,7) göre daha fazladır. Çok fazla olmamakla birlikte televizyon (%6,3) ve dükkanlar (%3,6) en fazla reklam görülen yerlerdir. Son 30 gün içinde televizyonda sigara reklamı görme erkeklerde (%6,8) kadınlara göre (%5,8), kentlerde yaşayanlarda (%6,6) kırsal bölgede yaşayanlara göre (%5,5) daha fazladır.

Katılımcıların sadece %1,9’u son 30 gün içinde spor etkinliklerinde reklam görmüştür, %3,1’ine de ücretsiz sigara teklif edilmiştir. Ücretsiz sigara teklifi, gençlerde (15-24 yaş grubunda %4,1) yaşlılara (%25+ yaş grubunda %2,8) göre, kentte yaşayanlarda (%3,2) kırsal bölgede yaşayanlara (%2,8) göre ve erkeklerde (%4,3) kadınlara (%1,9) göre daha fazladır.

Sigara reklamı görme halen sigara içenler arasında (%18,4) sigara içmeyenlere (%14,7) göre daha fazladır, ancak farklılık istatistik olarak anlamlı değildir. Sigara reklamının en fazla görüldüğü yer, hem sigara içen (%6,5) hem de içmeyen (%6,2) grupta televizyondur. Ücretsiz sigara teklif edilmesi halen sigara içenlerde (%5,5) sigara içmeyenlere (%2,2) göre ve sigara içen gençlerde de (15-24 yaş grubunda %7,2) daha ileri yaş grubundakilere (25 ve üzeri yaş grubunda %5,2) göre anlamlı olarak fazladır. Benzer yaş dağılım özelliği daha küçük yüzdelerle olmak üzere sigara içmeyenler için de söz konusudur (Tablo 8.3, 8.4 ve 8.5).

Tablo 8.3: 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Yerler	Toplam	Cinsiyet		Yaş (yıl)			Yerleşim yeri	
		Erkek	Kadın	15-24	≥ 25	Kentsel	Kırsal	
Sigara reklamı görülen								
Dükkanlar	3,6 (2,7-4,8)	3,9 (2,9-5,3)	3,3 (2,3-4,6)	3,5 (2,1-5,6)	3,6 (2,8-4,7)	4,1 (2,9-5,8)	2,3 (1,8-3,0)	
Televizyon	6,3 (4,8-8,2)	6,8 (5,2-8,9)	5,8 (4,3-7,8)	6,6 (4,1-10,4)	6,2 (4,9-7,9)	6,6 (4,6-9,3)	5,5 (4,2-7,2)	
Radyo	0,8 (0,5-1,2)	0,8 (0,5-1,3)	0,7 (0,4-1,3)	0,7 (0,3-1,6)	0,8 (0,5-1,1)	0,9 (0,5-1,5)	0,4 (0,2-0,7)	
Bilboardlar	1,1 (0,6-1,8)	1,0 (0,5-1,9)	1,2 (0,7-1,9)	0,9 (0,4-2,1)	1,1 (0,7-1,8)	1,3 (0,7-2,3)	0,6 (0,3-1,2)	
Posterler	1,5 (0,9-2,5)	1,5 (0,9-2,7)	1,5 (0,8-2,5)	1,5 (0,7-3,2)	1,5 (0,9-2,5)	1,8 (1,0-3,3)	0,7 (0,4-1,2)	
Gazete ve dergiler	1,8 (1,1-2,9)	2,2 (1,3-3,7)	1,5 (0,9-2,3)	2,3 (1,1-4,9)	1,7 (1,1-2,5)	2,0 (1,1-3,5)	1,3 (0,8-2,1)	
Sinema	1,5 (1,1-2,0)	1,3 (0,9-1,9)	1,6 (1,2-2,3)	2,9 (1,9-4,4)	1,1 (0,8-1,5)	1,7 (1,2-2,4)	0,9 (0,6-1,4)	
İnternet	2,1 (1,5-3,0)	2,4 (1,6-3,4)	1,9 (1,2-2,9)	3,5 (2,3-5,4)	1,7 (1,2-2,5)	2,4 (1,6-3,6)	1,4 (1,0-2,1)	
Kamu taşıtı	2,2 (1,5-3,3)	2,4 (1,6-3,6)	2,1 (1,4-3,2)	2,6 (1,5-4,6)	2,1 (1,4-3,1)	2,6 (1,6-4,1)	1,4 (0,9-2,1)	
Kamu binası duvarı	1,6 (1,0-2,8)	1,8 (1,0-3,4)	1,4 (0,9-2,3)	2,3 (1,0-5,1)	1,4 (0,9-2,3)	2,0 (1,1-3,6)	0,8 (0,5-1,4)	
Başka herhangi yer	0,3 (0,2-0,5)	0,4 (0,2-0,7)	0,2 (0,1-0,5)	0,5 (0,2-1,2)	0,3 (0,2-0,4)	0,3 (0,2-0,6)	0,3 (0,2-0,5)	
Spor sponsorluğu	1,9 (1,4-2,5)	2,4 (1,8-3,2)	1,4 (0,9-2,0)	3,3 (2,1-5,0)	1,5 (1,1-1,9)	2,0 (1,4-2,8)	1,6 (1,2-2,1)	
Müzik/tiyatro sponsorluğu	0,7 (0,5-1,1)	0,7 (0,4-1,1)	0,7 (0,4-1,2)	1,0 (0,4-2,4)	0,6 (0,4-0,9)	0,9 (0,5-1,4)	0,3 (0,1-0,6)	
Sigara tanıtımı görülen								
Ücretsiz sigara teklifi	3,1 (2,4-4,0)	4,3 (3,3-5,7)	1,9 (1,3-2,7)	4,1 (2,8-6,0)	2,8 (2,2-3,6)	3,2 (2,4-4,4)	2,8 (2,1-3,7)	
Hediye /başka üründe indirim	0,5 (0,4-0,8)	0,5 (0,3-0,9)	0,5 (0,3-1,0)	0,6 (0,3-1,2)	0,5 (0,3-0,8)	0,6 (0,3-1,0)	0,4 (0,2-0,8)	
Marka veya logo bulunan giysi	2,0 (1,5-2,7)	2,7 (1,9-3,6)	1,4 (0,9-2,0)	2,4 (1,4-4,1)	1,9 (1,4-2,5)	2,3 (1,6-3,3)	1,2 (0,9-1,7)	
Herhangi reklam, sponsorluk veya tanıtım görme	15,7 (13,7-17,9)	18,5 (16,1-21,0)	13,0 (11,0-15,2)	19,2 (15,7-23,4)	14,7 (12,9-16,6)	16,5 (13,9-19,4)	13,7 (11,8-15,8)	

Tablo 8.4: 15 ve üzeri yaştaki sigara içen yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Yerler	Toplam	Cinsiyet		Yaş (yıl)			Yerleşim yeri	
		Erkek	Kadın	15-24	≥ 25	Kentsel	Kırsal	
Sigara reklamı görülen								
Dükkanlar	4,0 (2,8-5,6)	3,8 (2,5-5,8)	4,3 (2,7-6,9)	5,1 (2,4-10,4)	3,7 (2,7-5,2)	4,3 (2,9-6,5)	2,7 (1,6-4,5)	
Televizyon	6,5 (4,7-8,8)	6,6 (4,7-9,3)	6,0 (4,1-8,7)	4,4 (2,0-9,3)	6,9 (5,2-9,1)	6,8 (4,6-9,7)	5,5 (3,8-8,0)	
Radio	1,0 (0,6-1,7)	1,0 (0,6-1,8)	1,0 (0,5-2,3)	0,5 (0,1-3,7)	1,1 (0,7-1,9)	1,1 (0,6-2,0)	0,7 (0,3-1,6)	
Bilboardlar	1,1 (0,7-1,7)	0,8 (0,5-1,5)	2,0 (1,1-3,6)	0,0	1,3 (0,9-2,0)	1,3 (0,8-2,0)	0,6 (0,2-1,7)	
Posterler	1,7 (0,9-3,2)	1,6 (0,7-3,3)	2,1 (1,1-3,9)	1,2 (0,3-4,5)	1,8 (0,9-3,6)	1,8 (0,8-3,8)	1,6 (0,8-3,1)	
Gazete ve dergiler	1,9 (1,1-3,2)	2,0 (1,1-3,7)	1,7 (0,9-3,0)	1,6 (0,4-6,4)	2,0 (1,2-3,1)	1,9 (1,0-3,7)	1,8 (0,9-3,5)	
Sinema	1,4 (0,9-2,1)	1,2 (0,7-1,9)	2,1 (1,1-4,0)	1,8 (0,5-6,8)	1,3 (0,9-2,0)	1,5 (0,9-2,5)	0,9 (0,5-1,8)	
İnternet	2,8 (1,9-4,0)	2,5 (1,6-3,8)	3,7 (2,3-5,9)	4,8 (2,4-9,6)	2,4 (1,5-3,6)	3,1 (2,0-4,8)	1,6 (0,9-2,9)	
Kamu taşıtı	2,2 (1,2-3,7)	2,1 (1,2-3,8)	2,2 (1,1-4,3)	2,3 (0,8-6,3)	2,1 (1,3-3,5)	2,4 (1,2-4,5)	1,4 (0,7-2,8)	
Kamu binası duvarı	1,5 (0,8-2,8)	1,5 (0,7-3,2)	1,6 (0,8-3,2)	1,9 (0,5-7,5)	1,4 (0,8-2,4)	1,6 (0,8-3,3)	1,1 (0,5-2,5)	
Başka herhangi yer	0,3 (0,1-0,7)	0,3 (0,1-0,8)	0,3 (0,1-1,2)	0,5 (0,2-1,5)	0,3 (0,1-0,7)	0,2 (0,1-0,7)	0,6 (0,2-1,5)	
Spor sponsorluğu	2,2 (1,6-3,1)	2,4 (1,7-3,4)	1,8 (0,9-3,5)	3,3 (1,5-6,9)	2,0 (1,4-2,9)	2,4 (1,6-3,5)	1,7 (1,1-2,8)	
Müzik/tiyatro sponsorluğu	0,7 (0,4-1,2)	0,6 (0,3-1,3)	0,9 (0,3-2,3)	0,5 (0,1-2,4)	0,7 (0,4-1,3)	0,8 (0,4-1,5)	0,3 (0,1-0,9)	
Sigara tanıtımı görülen								
Ücretsiz sigara teklifi	5,5 (4,0-7,6)	5,3 (3,7-7,7)	6,2 (3,8-9,7)	7,2 (3,8-9,7)	5,2 (3,7-7,2)	5,6 (3,7-8,2)	5,4 (3,7-7,9)	
Hediye /başka türünde indirim	1,1 (0,7-1,7)	1,0 (0,6-1,7)	1,5 (0,7-3,2)	0,8 (0,3-2,6)	1,1 (0,7-1,8)	1,1 (0,7-1,9)	1,0 (0,5-2,2)	
Marka veya logo bulunan giysi	2,7 (1,8-4,1)	3,0 (1,9-4,7)	1,8 (0,9-3,5)	3,7 (1,4-9,4)	2,5 (1,7-3,7)	3,0 (1,8-4,8)	1,8 (1,1-3,0)	
Herhangi reklam, sponsorluk veya tanıtım görme	18,4 (15,8-21,4)	19,3 (16,3-22,6)	15,9 (12,5-20,1)	19,1 (13,4-26,5)	18,3 (15,7-21,2)	18,9 (15,6-22,6)	17,0 (13,8-20,7)	

Tablo 8.5: 15 ve üzeri yaşta sigara içmeyen yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Yerler	Toplam		Cinsiyet		Yaş (yıl)		Yerleşim yeri	
	Erkek	Kadın	15-24	≥ 25	Kentsel	Kırsal		
Sigara reklamı görülen								
Dükkanlar	3,4 (2,5-4,7)	4,0 (2,8-5,5)	3,1 (2,1-4,5)	3,6 (2,7-4,8)	4,0 (2,7-5,8)	2,2 (1,6-2,9)		
Televizyon	6,2 (4,6-8,3)	6,9 (5,2-9,3)	7,1 (4,1-7,9)	5,9 (4,5-7,7)	6,5 (4,4-9,5)	5,5 (4,2-7,2)		
Radyo	0,7 (0,4-1,2)	0,7 (0,3-1,5)	0,7 (0,3-1,3)	0,6 (0,4-1,1)	0,8 (0,4-1,6)	0,3 (0,2-0,6)		
Bilboardlar	1,1 (0,6-2,0)	1,1 (0,5-2,7)	1,0 (0,6-1,8)	1,1 (0,5-2,6)	1,3 (0,6-2,6)	0,6 (0,3-1,2)		
Posterler	1,4 (0,8-2,6)	1,5 (0,7-3,0)	1,4 (0,7-2,5)	1,4 (0,7-3,5)	1,8 (0,9-3,5)	0,5 (0,2-0,9)		
Gazete ve dergiler	1,8 (1,1-3,0)	2,3 (1,3-4,2)	1,4 (0,9-2,3)	1,5 (1,2-5,1)	2,0 (1,1-3,8)	1,2 (0,7-1,9)		
Sinema	1,5 (1,1-2,2)	1,4 (0,9-2,2)	1,6 (1,1-2,3)	1,0 (0,6-1,5)	1,8 (1,2-2,7)	0,9 (0,6-1,4)		
İnternet	1,9 (1,3-2,8)	2,3 (1,5-3,4)	1,6 (1,0-2,6)	1,5 (1,0-2,2)	2,1 (1,3-3,4)	1,4 (0,9-2,1)		
Kamu taşıtı	2,3 (1,5-3,4)	2,5 (1,5-4,3)	2,1 (1,3-3,2)	2,1 (1,4-3,2)	2,7 (1,6-4,4)	1,3 (0,8-2,1)		
Kamu binası duvarı	1,7 (0,9-3,0)	2,1 (1,0-4,2)	1,4 (0,8-2,4)	1,4 (0,8-2,5)	2,1 (1,1-4,0)	0,7 (0,4-1,3)		
Başka herhangi yer	0,3 (0,2-0,5)	0,4 (0,2-0,9)	0,2 (0,1-0,5)	0,3 (0,2-0,5)	0,4 (0,2-0,7)	0,2 (0,1-0,4)		
Spor sponsorluğu	1,7 (1,3-2,4)	2,4 (1,6-3,6)	1,3 (0,9-1,9)	1,3 (0,9-1,7)	1,8 (1,2-2,8)	1,5 (1,1-2,2)		
Müzik/tiyatro sponsorluğu	0,7 (0,4-1,2)	0,7 (0,4-1,3)	0,7 (0,4-1,3)	0,6 (0,4-0,9)	0,9 (0,5-1,6)	0,3 (0,1-0,7)		
Sigara tanıtımı görülen								
Ücretsiz sigara teklifi	2,2 (1,7-2,9)	3,7 (2,8-4,8)	1,3 (0,9-1,9)	1,8 (1,4-2,5)	2,3 (1,6-3,2)	2,0 (1,5-2,8)		
Hediye /başka üründe indirim	0,3 (0,2-0,6)	0,2 (0,1-0,7)	0,4 (0,2-0,8)	0,3 (0,1-0,6)	0,4 (0,2-0,8)	0,3 (0,1-0,6)		
Marka veya logo bulunan giysi	1,7 (1,3-2,4)	2,4 (1,7-3,5)	1,3 (0,8-2,0)	1,6 (1,1-2,3)	2,1 (1,4-3,0)	1,0 (0,7-1,5)		
Herhangi reklam, sponsorluk veya tanıtım görme	14,7 (12,7-16,9)	17,9 (15,3-20,8)	12,5 (10,5-14,9)	13,2 (11,4-15,1)	15,5 (12,8-18,6)	12,7 (10,9-14,8)		

8.4 Son 30 Günde Televizyonda Sigaranın Zararları Konusunda Video Klip Görme

Bu bilgi, 2008 ve 2009 yıllarında yasanın kapsamının genişletilmesinden sonra yapılan yoğun medya kampanyalarının etkisini değerlendirmek amacı ile toplanmıştır. Medya kampanyasının başlangıç aşamasında “dumansız hava sahası” ve “havayı koru” gibi oldukça yumuşak mesajlar yayınlanmıştır. Bu aşamadaki kliplerde politika liderleri, bilim insanları, tanınmış oyuncular ve sporcular yer almış ve “dumansız hava sahası, temiz havayı koru” mesajları vermişlerdir. İkinci aşamadaki kliplerde biraz daha sert mesajlar yer almıştır. Bu aşamada sigara kullanımı nedeniyle sağlık sorunu yaşayan gerçek hastalar yaşadıkları sıkıntıları anlatmışlardır ve sigara içmekten dolayı pişmanlıklarını ifade etmişlerdir. Üçüncü aşamada sigaranın neden olduğu çeşitli sağlık sorunları tanıtılmış, rol modeli kimlikler kullanılmıştır. Dördüncü aşamada ise sigarayı bırakmayı başarmış olan kişiler kendi başarı öykülerini anlatmışlar ve herkesin sigarayı bırakabileceğine ilişkin mesajı işlemişlerdir.

Çalışmaya katılan yetişkinlerin ve halen sigara içenlerin dörtte üçü (%77,1) son 30 gün içinde televizyonda sigara içmenin zararlarına işaret eden video klipleri gördüklerini ifade ettiler. Bu sorunun yanıtlarında erkek (%77,3) ve kadınlar (%76,9) arasında, kentte (%77,6) ve kırsal kesimde (%75,8) yaşayanlar arasında ve değişik yaş ve öğrenim grupları arasında istatistiksel olarak fark bulunamamıştır. Sigara içenlerde de benzer sonuçlar bulunmuştur. Halen sigara içen ve televizyonda sigara içmenin zararlarına işaret eden klip gördüklerini belirtenlerin yarısı (%49,8) bu klip nedeniyle sigara içmeyi bırakmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Sigara içen kadınlar (%54,0) erkeklere (%48,5) göre, kentte yaşayanlar (%50,2) kırsal kesimde yaşayanlara (%48,8) göre klip nedeniyle sigarayı bırakmayı biraz daha fazla oranda düşündüklerini söylemişlerdir. Gençler paketler üzerindeki uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı ileri yaştaki sigara içenlere göre (15-24 yaş grubunda %44,3 ve 45-64 yaş grubunda %51,8) ve okula gitmemiş olanlar okul mezunlarına göre (okula gitmeyenlerde %42,3 ve ilkokul mezunlarında %53,8) daha az oranda düşünmüşlerdir, ancak aradaki farklar istatistiksel olarak anlamlı değildir (Tablo 8.6).

Tablo 8.6: 15 ve üzeri yaştaki sigara içmeyen yetişkinlerde son 30 günde televizyonda sigaranın zararlarını anlatan video klip görmüş olanların ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünenlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	TV de video klip görmüş olan yetişkinler	Sigara içenler arasında TV de video klip görmüş olanlar	Sigara içenler arasında TV de video klip görmüş olan ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünenler
Toplam	77,1 (75,1-79,0)	77,1 (74,3-79,7)	49,8 (46,9-52,8)
Cinsiyet			
Erkek	77,3 (75,0-79,5)	77,1 (74,0-79,9)	48,5 (45,2-51,8)
Kadın	76,9 (74,7-78,9)	77,0 (72,6-80,9)	54,0 (49,1-58,7)
Yaş			
15-24	77,5 (73,9-80,8)	76,0 (68,3-82,4)	44,3 (37,2-51,6)
25-44	77,0 (74,6-79,1)	76,5 (73,2-79,4)	50,5 (46,8-54,2)
45-64	78,8 (76,4-81,0)	79,0 (74,8-82,6)	51,8 (47,1-56,4)
65+	72,2 (69,0-75,2)	78,7 (69,1-85,9)	51,6 (40,7-62,5)
İkamet yeri			
Kentsel	77,6 (75,0-80,0)	77,5 (74,0-80,7)	50,2 (46,5-53,8)
Kırsal	75,8 (73,2-78,2)	75,6 (71,7-79,1)	48,8 (44,6-53,0)
Eğitim düzeyi			
Okula gitmemiş	71,0 (67,7-74,0)	76,3 (66,5-83,9)	42,3 (33,1-52,0)
İlkokul	79,4 (76,8-81,8)	79,3 (75,4-82,6)	53,8 (49,5-58,0)
Ortaokul	77,3 (73,9-80,4)	74,9 (69,0-80,0)	49,3 (43,7-54,9)
Lise ve dengi	76,1 (73,0-79,0)	76,5 (71,9-80,6)	47,5 (42,7-52,4)
Üniversite ve üzeri	79,1 (75,5-82,3)	75,9 (68,7-81,8)	47,1 (40,7-53,5)

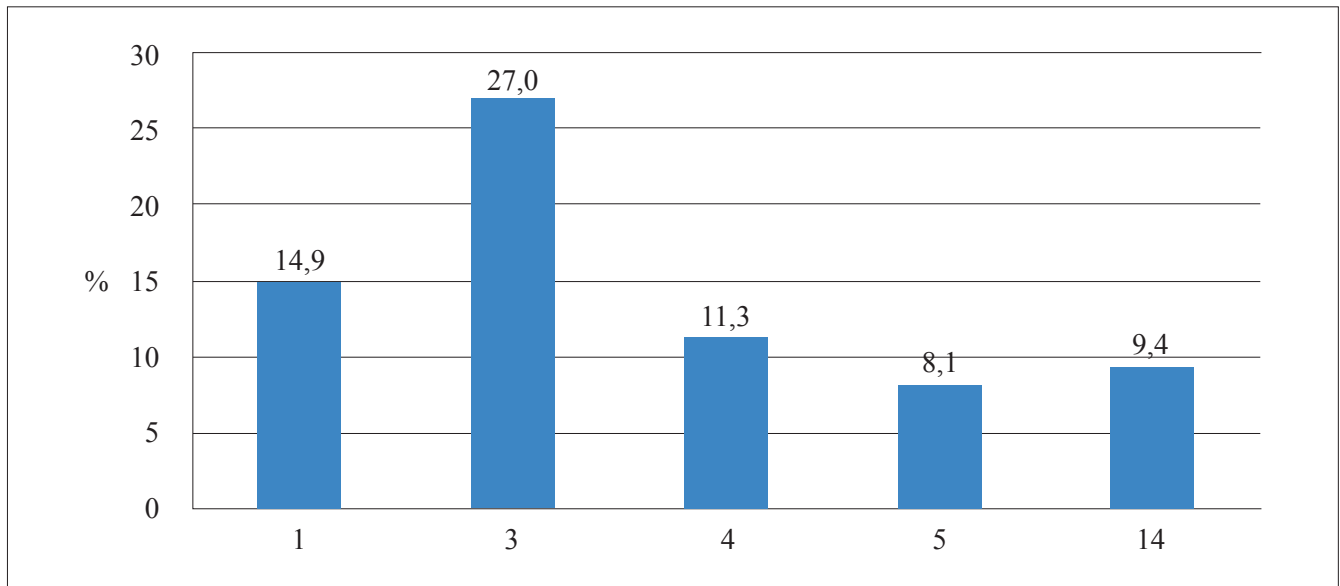
8.5 Sigara İçenlere Bırakmayı Düşündüren Resimli Uyarılar

Sigara paketleri üzerindeki basit sağlık uyarısı 1980’li yıllarda başlamıştır. Daha sonra 2005 yılından itibaren bu uyarı yazısı Avrupa Birliği’nin 14 sağlık uyarısının dönüşümlü olarak basılması şeklinde devam etmiştir. Mayıs 2010 tarihinden beri sigara paketleri üzerine ön yüzün %65’ini ve paketin arka yüzünün de %30’unu kaplayacak şekilde yazılı sağlık uyarıları basılmaktadır. Bazı çalışmalarda 3 – 9 ve 4 numaralı resimler (sigara ölümcül akciğer kanserine neden olur, sigara kan akımını azaltır ve iktidarsızlığa neden olur, gebelikte sigara içmek bebeğe zarar verir) gençler tarafından en etkili olarak değerlendirilmiştir (Tablo 7.1 ve Şekil 8.1).

Halen sigara içenler tarafından 3 numaralı resimli uyarı (sigara ölümcül akciğer kanserine neden olur), sigarayı bırakmayı düşündürme bakımından en etkili resim olarak belirtilmiştir. Halen sigara içenlerin %27,0’ı 3 numaralı resimli uyarı nedeni ile sigarayı bırakmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu bakımdan erkek ve kadınlar arasında ve değişik eğitim grupları arasında farklılık bulunmamıştır. Kırsal bölgelerde yaşayanlar ve 45-64 yaşındaki sigara içenler bu resim konusunda daha duyarlı davranmışlardır. Halen sigara içenlerin %14,9’u 1 numaralı resmi (sigara içenler erken ölür), %11,3’ü de 4 numaralı resmi (gebelikte sigara içmek bebeğe zarar verir) sigarayı bırakmayı düşündürme bakımından etkili bulmuşlardır. Öte yandan sigara içenlerin %3,2’si ise resimlerden hiçbirinin kendilerine sigarayı bırakmayı düşündürmediğini belirtmişlerdir.

Sigara içen 15-24 yaşlarındaki gençlerin %21,3'ü 1 numaralı (sigara içenler erken ölür) resimin kendilerine sigarayı bırakmayı düşündürdüğünü söylemişlerdir, buna karşılık okula gitmemiş olanlar ise bu resime duyarlı olmamışlardır (%7,7). Sigara içen kadınlar (%19,7) erkeklere (%8,5) göre daha fazla olmak üzere 4 numaralı resmi (gebelikte sigara içmek bebeğe zarar verir) etkili bulmuşlardır. Kentlerde yaşayanlar (%12,3) kırsal bölgede yaşayanlara göre (%7,8) bu resmi sigarayı bırakmayı düşündürmesi açısından daha etkili bulmuşlardır. Sigara içenlere sigarayı bırakmayı düşündürme bakımından etkili olarak değerlendirilen diğer resimler 14 ve 5 numaralı resimlerdir. Erkeklerin %10,2'si, 45-64 yaş grubunda olanların %10,2'si ve 65 yaşından büyüklerin %15,3'ü 14 numaralı resmi etkili olarak değerlendirmişlerdir.

Şekil 8.1: Sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlere sigarayı bırakmayı en fazla düşündüren resimli uyarılar – KYTA Türkiye, 2012.

1: Sigara içenler genç yaşta ölür

3: Sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur

4: Hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir

5: Çocukları koruyun: dumanınızı onlara solutmayın

14: Sigara dumanında benzen, nitrozamin, formaldehit ve hidrojen siyanid gibi kanser yapıcı maddeler bulunur

Tablo 8.7: Sigara paketleri üzerindeki resimli uyarıların sigara için 15 ve üzeri yaşta yetişkinlere sigarayı bırakmayı düşündürme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Resimli sağlık uyarılarının sigara içenlere sigarayı bırakmayı düşündürmesi														Toplam	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		Hiçbiri
Toplam	14,9 (13,0-17,0)	6,0 (4,9-7,3)	27,0 (24,8-29,3)	11,3 (9,9-12,8)	8,1 (6,9-9,5)	3,3 (2,6-4,2)	5,3 (4,1-6,8)	1,2 (0,8-1,8)	2,6 (1,9-3,4)	2,4 (1,8-3,3)	1,5 (1,0-2,3)	0,5 (0,3-0,8)	3,4 (2,6-4,5)	9,4 (8,1-11,0)	3,2 (2,4-4,2)	100
Cinsiyet																
Erkek	15,5 (13,3-17,9)	6,6 (5,2-8,3)	27,3 (24,8-29,8)	8,5 (7,1-10,2)	6,7 (5,5-8,2)	3,8 (2,9-4,9)	6,0 (4,6-7,7)	1,3 (0,8-2,0)	3,0 (2,2-4,1)	2,2 (1,5-3,3)	1,3 (0,8-2,4)	0,6 (0,3-1,0)	3,6 (2,6-4,8)	10,2 (8,5-12,1)	3,5 (2,5-4,7)	100
Kadın	12,9 (10,0-16,5)	4,2 (2,8-6,2)	26,3 (22,4-30,6)	19,7 (16,2-23,7)	12,5 (9,6-16,0)	1,7 (0,9-3,1)	3,3 (2,0-5,3)	0,9 (0,4-1,9)	1,2 (0,6-2,4)	2,9 (1,7-5,1)	1,9 (1,0-3,5)	0,1 (0,0-0,5)	2,9 (1,7-5,1)	7,2 (5,2-9,7)	2,4 (1,4-4,0)	100
Yaş																
15-24	21,3 (15,6-28,3)	3,6 (1,9-6,7)	20,6 (15,7-26,5)	9,9 (6,2-15,4)	5,4 (2,9-10,0)	2,4 (1,0-5,3)	7,6 (4,5-12,5)	1,0 (0,2-5,0)	4,7 (2,5-8,6)	2,7 (1,2-6,1)	3,0 (1,1-8,0)	0,7 (0,2-2,2)	5,7 (3,3-9,6)	8,9 (5,7-13,6)	2,7 (1,1-6,6)	100
25-44	15,2 (12,8-17,9)	6,0 (4,6-7,8)	26,5 (23,7-29,5)	13,4 (11,5-15,5)	8,3 (6,7-10,2)	3,6 (2,6-5,0)	4,4 (3,1-6,2)	1,3 (0,8-2,1)	2,2 (1,5-3,1)	2,8 (1,9-4,2)	1,3 (0,8-2,1)	0,5 (0,2-1,0)	2,6 (1,8-3,7)	8,9 (7,2-11,0)	3,0 (2,1-4,3)	100
45-64	10,6 (8,0-13,9)	7,4 (5,4-10,0)	32,4 (28,4-36,6)	7,7 (5,6-10,6)	10,4 (8,0-13,4)	3,3 (2,1-5,1)	5,4 (3,7-7,7)	1,1 (0,5-2,4)	2,1 (1,1-3,8)	1,4 (0,7-2,7)	0,8 (0,3-2,0)	0,2 (0,0-0,7)	3,7 (2,3-5,7)	10,2 (7,7-13,5)	3,4 (2,2-5,3)	100
65+	10,1 (5,2-18,5)	7,6 (3,3-16,3)	27,1 (18,8-37,5)	10,6 (4,3-23,7)	1,1 (0,2-7,7)	2,2 (0,8-5,8)	8,5 (4,3-16,1)	0,7 (0,2-3,4)	1,6 (0,6-4,3)	0,8 (0,2-3,9)	1,8 (0,4-7,1)	1,4 (0,5-4,4)	4,1 (1,4-11,2)	15,3 (8,3-26,3)	7,0 (3,1-15,4)	100
İkamet Yeri																
Kent	15,5 (13,2-18,1)	5,8 (4,5-7,5)	25,7 (23,1-28,5)	12,3 (10,6-14,3)	8,9 (7,4-10,6)	3,2 (2,4-4,3)	5,4 (4,0-7,3)	1,1 (0,6-1,8)	2,4 (1,7-3,4)	2,7 (1,9-3,8)	1,4 (0,8-2,5)	0,3 (0,1-0,6)	3,4 (2,4-4,8)	9,0 (7,4-10,9)	3,0 (2,1-4,4)	100
Kır	12,8 (10,6-15,5)	6,6 (5,0-8,7)	31,5 (28,0-35,2)	7,8 (6,2-9,7)	5,6 (4,1-7,5)	3,5 (2,3-5,1)	5,1 (3,6-7,1)	1,6 (1,0-2,8)	3,2 (2,2-4,5)	1,5 (0,9-2,4)	1,6 (0,9-2,8)	1,2 (0,6-2,3)	3,3 (2,3-4,9)	11,1 (8,8-13,8)	3,7 (2,6-5,3)	100
Eğitim Düzeyi																
Okula Gitmemiş	7,7 (4,2-13,9)	9,9 (5,1-18,5)	31,0 (22,6-40,8)	7,7 (3,6-15,7)	4,6 (1,3-15,3)	2,0 (0,7-5,7)	7,5 (3,0-17,5)	1,9 (0,7-5,5)	4,7 (1,9-11,0)	2,5 (0,5-10,7)	1,4 (0,3-5,8)	1,5 (0,5-4,2)	3,9 (1,4-10,8)	9,1 (5,3-15,3)	4,5 (1,4-13,2)	100
İlkokul	13,6 (11,0-16,7)	8,4 (6,5-10,6)	28,6 (25,1-32,5)	10,0 (8,0-12,4)	8,8 (6,9-11,0)	3,6 (2,5-5,2)	5,5 (4,0-7,5)	0,8 (0,4-1,8)	1,7 (1,0-2,7)	2,4 (1,4-4,0)	0,4 (0,2-1,1)	0,3 (0,1-0,8)	3,1 (2,1-4,5)	9,2 (7,4-11,3)	3,7 (2,6-5,2)	100
Orta Okul	17,9 (13,6-23,1)	3,3 (1,9-5,6)	24,5 (20,1-29,4)	10,0 (7,5-13,2)	7,5 (5,2-10,8)	3,2 (1,7-6,0)	6,9 (4,1-11,2)	0,9 (0,2-3,8)	2,8 (1,5-5,4)	1,5 (0,7-3,3)	3,2 (1,5-6,7)	0,6 (0,2-1,9)	3,6 (1,9-6,6)	12,5 (9,1-16,8)	1,8 (0,9-3,4)	100
Lise ve Dengi	14,4 (11,1-18,4)	4,8 (3,0-7,5)	26,5 (22,1-31,5)	14,2 (10,9-18,3)	9,0 (6,8-12,0)	3,0 (1,6-5,3)	4,2 (2,4-7,4)	1,0 (0,5-2,2)	3,0 (1,7-5,2)	2,9 (1,7-4,9)	1,1 (0,4-2,9)	0,6 (0,2-1,7)	3,1 (1,7-5,3)	9,3 (6,6-13,0)	2,8 (1,5-5,3)	100
Üniversite ve üzeri	17,7 (13,3-23,2)	4,1 (2,3-7,3)	25,8 (20,5-31,9)	13,3 (9,0-19,2)	6,9 (4,1-11,4)	3,6 (1,9-6,6)	3,2 (1,6-6,4)	2,7 (1,3-5,6)	3,1 (1,3-7,1)	2,7 (1,0-6,9)	2,6 (1,2-5,5)	0,1 (0,0-1,0)	4,5 (2,5-8,0)	5,5 (3,2-9,1)	4,2 (1,9-9,0)	100

¹⁾ Not: Yazılı ve resimli sağlık uyarılarını Ek A'dadır

9

BİLGİ, TUTUM VE ALGILAR

9. Bilgi, Tutum ve Algılar

Sigara dumanında 4000 den fazla kimyasal madde vardır ve bunların 50'den fazlası kanser nedenidir. Tütün kullanımı, kanserler, akciğer ve kalp hastalıkları başta olmak üzere çok sayıda kronik hastalığın temel nedenlerinden birisidir. Kalp damar hastalıkları kanser ve serebrovasküler hastalıklar dünyanın çoğu ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de başta gelen ölüm nedenleri arasındadır. Sigara içmenin süresi ve yoğunluğu tütünün neden olduğu hastalıkların oluşması bakımından önemlidir; ayrıca sigara dumanından pasif etkilenim de bu hastalıkların oluşunda etkindir. Tütün kullanımı ülkemizde yaklaşık 100 bin kişinin ölümüne yol açmaktadır. Tütün salgını dünyanın başka ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de en önemli halk sağlığı sorunlarından birisidir.

Tütün kullanımının zararları ve etkileri konusunda duyarlılığı artırmak için medya kampanyalarının yanısıra hükümet, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılacak çeşitli etkinliklerinde önemli rolü vardır. Türkiye'de toplumun bu konudaki bilgisini artırmak için uzun zamandan beri çeşitli medya etkinlikleri yapılmaktadır. 4207 sayılı Tütün Kontrolü Kanunu'nun kapsamının 2008 yılında genişletilmesinden sonra sigarasız ortamlar yaratma ve dumansız ortamların yararları ile ilgili bilimsel kanıtların, özellikle de pasif etkilenimin önlenmesinin önemi konularında toplumun bilgilendirilmesine öncelik verilmiştir. Sağlık Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar tarafından ülke çapında çeşitli medya kampanyaları düzenlenmiştir. Bu kampanyalarda sigaranın neden olduğu hastalıklar, sigara dumanından pasif etkilenim, sigara dumansız temiz hava soluma hakkı, sigaranın bırakılmasının yararları gibi çeşitli mesajlar kullanılmış ve bu bilgiler radyo, TV, gazete ve dergiler, bilbordlar gibi çeşitli araçlarla topluma ulaştırılmıştır.

Bu bölümde KYTA'nın, 15 ve daha büyük yaştaki Türk bireylerinin tütün kullanımının etkileri, sigara dumanından pasif etkilenim, tütünün zararlarından korunma, kapalı yerlerde sigara kullanımının yasaklanması ve ilgili yasal düzenlemeler konularında toplumun bilgileri, tutumları ve algılarına yönelik sonuçları yer almaktadır. KYTA sonuçları, sigaranın ve pasif etkilenimin zararları, tütünün yol açtığı hastalıklar ve bu hastalıkların önlenmesi konularında toplumun yüksek düzeyde bilgi sahibi olduğunu, ayrıca tütün kontrolü uygulamaları konusuna da büyük ölçüde destek verdiğini ortaya koymaktadır.

Başlıca Bulgular

- 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin %96,2'si sigara içmenin ciddi sağlık sorunlarına yol açtığını bilmektedir (sigara içenlerin %96,0'ı, sigara içmeyenlerin %96,2'si).
- Yetişkinlerin çok büyük bölümü (%96,2) sigara dumanından pasif etkilenimin ciddi sorunlara yol açtığı bilgisine sahiptir.
- Katılımcıların çok büyük bölümü (%90,4) kapalı yerlerde sigara içilmesinin yasaklanmasını desteklemektedir.

9.1 Sigara Kullanımının Sağlık Etkileri Bilgisi

KYTA, 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin, tütün kullanımının sağlık etkileri ve neden olduğu hastalıklar konularındaki bilgi ve inanışlarını ortaya koymaktadır. Genel olarak yetişkinlerin %96,2'si (sigara içenlerin %96,0'sı, sigara içmeyenlerin %96,2'si) sigara içmenin ciddi hastalıklara yol açtığını bilmektedirler. Katılımcıların büyük bölümü sigara kullanımının kalp krizine (%95,5), kronik akciğer hastalıklarına (%93,9), erken doğuma (%80,2), felçlere (%84,8), iktidarsızlığa (%82,3) ve osteoporozla (%64,8) yol açtığını bilmektedir. Toplumun sigara kullanımının etkileri ile ilgili olarak kalp ve akciğer hastalıkları konusundaki bilgisi osteoporoz, iktidarsızlık ve felç konularındaki bilgilerine göre daha yüksektir (Tablo 9.1).

Katılımcıların çok büyük bölümü sigara kullanımının, akciğer kanseri (%97,7), mide kanseri (%87,5) ve mesane kanseri (%78,3) gibi başlıca kansellere neden olduğunu bilmektedir.

Tütün kullanımının sağlık etkileri konusundaki bilgi düzeyleri bakımından cinsiyet, yaş grupları, ikamet yeri ve öğrenim düzeyleri arasında farklılık yoktur. Halen sigara içmeyenlerin bilgileri (kanseri konusunda %98,0, kalp krizi konusunda %96,1) halen sigara içenlere göre (kanseri konusunda %96,9, kalp krizi konusunda %94,1) daha yüksektir.

Sigara kullanımının ciddi sağlık sorunlarının oluşundaki etkisi bakımından sigara içen ve içmeyenler arasında yaş grupları, cinsiyet, yerleşim yeri ve eğitim düzeyleri bakımından farklılık yoktur. Sigara içenler ve içmeyenler arasında sadece sigara kullanımının erken doğuma neden olma bilgisi bakımından farklılık olduğu görülmektedir (sigara içenlerde %75,6, sigara içmeyenlerde %82,0). Sigara kullanımının erken doğuma neden olma bilgisi halen sigara içen kadınlarda (%84,9), sigara içen erkeklere göre (%72,5) daha yüksektir. Bu farklılık sigara içmeyen kadın ve erkekler için de söz konusudur (erkeklerde %77,4, kadınlarda %84,9).

Tablo 9.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigara kullanımının ciddi sağlık sorunlarına yol açması konusundaki bilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Ciddi hastalık	Felç	Kalp krizi	Akciğer kanseri	Mesane kanseri	Mide kanseri	Kronik akciğer hastalıkları	Osteoporoz	İktidarsızlık	Erken doğum
Toplam	96,2 (95,1-97,0)	84,8 (83,1-86,4)	95,5 (94,7-96,3)	97,7 (97,2-98,2)	78,3 (76,0-80,5)	87,5 (85,8-88,9)	93,9 (92,7-94,8)	64,8 (62,1-67,4)	82,3 (80,3-84,2)	80,2 (78,1-82,2)
Cinsiyet										
Erkek	96,0 (94,7-96,9)	84,7 (82,6-86,5)	95,2 (94,0-96,1)	97,5 (96,7-98,0)	78,4 (75,7-80,9)	86,1 (83,9-88,0)	94,1 (92,7-95,2)	64,8 (61,9-67,7)	84,6 (82,4-86,6)	75,4 (72,7-77,9)
Kadın	96,4 (95,2-97,3)	85,0 (83,1-86,8)	95,9 (94,9-96,7)	98,0 (97,3-98,5)	78,2 (75,7-80,6)	88,8 (87,2-90,2)	93,7 (92,3-94,8)	64,8 (61,8-67,8)	80,1 (77,7-82,3)	84,9 (82,9-86,7)
Yaş										
15-24	96,4 (94,8-97,6)	84,7 (82,0-87,0)	96,2 (94,7-97,3)	98,2 (97,1-98,9)	77,2 (73,6-80,5)	85,5 (82,5-88,1)	93,8 (91,7-95,3)	62,9 (59,0-66,7)	80,6 (77,1-83,6)	76,9 (73,4-80,1)
25-44	96,6 (95,2-97,6)	84,4 (82,1-86,4)	95,2 (93,9-96,3)	97,8 (96,9-98,4)	78,9 (76,1-81,5)	88,1 (86,2-89,8)	93,9 (92,4-95,2)	64,2 (61,0-67,3)	84,4 (82,3-86,4)	82,8 (80,5-85,0)
45-64	95,8 (94,5-96,8)	85,0 (82,9-86,9)	95,6 (94,4-96,5)	97,8 (96,9-98,4)	79,8 (77,3-82,1)	88,8 (87,0-90,5)	94,7 (93,5-95,7)	66,4 (63,3-69,3)	82,6 (80,3-84,7)	81,4 (78,9-83,6)
65+	94,8 (92,9-96,3)	86,8 (84,4-89,0)	95,1 (93,5-96,3)	96,4 (94,9-97,4)	74,1 (70,4-77,5)	85,3 (82,7-87,6)	91,5 (89,4-93,2)	67,7 (63,9-71,3)	76,5 (72,9-79,8)	73,2 (69,3-76,7)
İlkamet Yeri										
Kent	96,3 (94,9-97,4)	85,3 (83,1-87,3)	95,8 (94,7-96,7)	97,9 (97,2-98,4)	79,0 (75,9-81,8)	88,2 (86,0-90,0)	94,2 (92,7-95,4)	65,3 (61,7-68,7)	83,3 (80,6-85,7)	81,4 (78,6-83,9)
Kır	95,7 (94,5-96,7)	83,6 (81,3-85,7)	94,8 (93,5-95,9)	97,3 (96,4-98,0)	76,5 (73,5-79,2)	85,6 (83,3-87,7)	93,1 (91,6-94,4)	63,7 (60,3-66,9)	79,9 (77,2-82,3)	77,2 (74,6-79,6)
Eğitim Düzeyi										
Okula Girmemiş	95,0 (93,3-96,3)	82,6 (79,9-85,0)	94,0 (92,2-95,4)	96,5 (95,2-97,4)	73,1 (69,2-76,6)	83,1 (80,3-85,6)	89,7 (87,4-91,5)	62,1 (58,2-65,9)	69,6 (65,7-73,2)	74,9 (70,8-78,6)
İlkokul	96,1 (94,2-97,4)	84,5 (82,2-86,5)	95,0 (93,6-96,1)	97,7 (96,7-98,5)	77,9 (75,0-80,5)	88,2 (86,3-89,9)	94,1 (92,7-95,3)	63,6 (60,4-66,7)	82,5 (80,2-84,7)	79,4 (76,8-81,7)
Orta Okul	96,6 (95,0-97,7)	84,6 (81,9-87,0)	96,1 (94,8-97,1)	97,6 (96,3-98,4)	78,6 (75,1-81,6)	87,2 (84,5-89,6)	93,7 (91,7-95,2)	65,5 (61,8-69,1)	83,2 (80,1-85,8)	77,6 (74,3-80,6)
Lise ve Dengi	96,0 (93,9-97,3)	85,8 (83,1-88,2)	95,8 (93,9-97,1)	98,3 (97,4-98,9)	79,4 (75,8-82,5)	87,3 (84,6-89,5)	95,0 (93,2-96,4)	64,0 (59,9-67,9)	83,9 (80,7-86,6)	81,9 (78,9-84,4)
Üniversite ve üzeri	97,2 (95,6-98,2)	87,0 (83,6-89,8)	97,3 (95,9-98,2)	98,4 (97,3-99,0)	83,1 (79,2-86,4)	90,8 (88,0-93,0)	96,3 (94,3-97,6)	71,3 (67,0-75,2)	92,0 (89,4-94,1)	90,1 (87,6-92,2)
Halen tütün içerler										
Cinsiyet										
Erkek	95,7 (94,0-96,9)	82,5 (79,5-85,1)	93,5 (91,6-95,0)	96,7 (95,4-97,6)	77,2 (73,3-80,7)	83,9 (80,3-86,9)	91,9 (89,5-93,9)	61,8 (57,9-65,5)	82,9 (79,9-85,6)	72,5 (68,7-76,1)
Kadın	96,7 (94,5-98,1)	85,3 (81,5-88,4)	95,7 (93,3-97,2)	97,8 (96,1-98,8)	79,2 (74,7-83,0)	89,3 (86,4-91,7)	93,9 (91,1-95,9)	63,1 (57,8-68,1)	84,9 (81,1-88,0)	84,9 (81,0-88,1)
Yaş										
15-24	94,3 (88,8-97,2)	86,1 (80,7-90,1)	93,6 (89,6-96,1)	97,0 (93,9-98,5)	77,9 (70,7-83,7)	84,1 (76,6-89,5)	92,1 (87,5-95,1)	61,4 (54,0-68,3)	82,1 (76,4-86,7)	69,7 (62,4-76,1)
25-44	96,7 (94,9-97,8)	82,0 (78,6-85,0)	94,2 (91,7-95,9)	96,9 (95,4-98,0)	77,2 (73,2-80,7)	85,1 (81,8-87,9)	92,3 (89,6-94,4)	60,5 (56,2-64,6)	82,9 (79,5-85,8)	77,8 (74,1-81,1)
45-64	96,0 (93,6-97,5)	83,8 (80,4-86,6)	94,2 (91,7-96,0)	97,1 (94,8-98,4)	79,2 (75,1-82,8)	86,3 (82,7-89,2)	93,2 (90,2-95,3)	65,2 (60,6-69,6)	85,4 (81,7-88,4)	75,4 (70,7-79,6)
65+	92,0 (84,6-96,0)	83,9 (75,5-89,8)	93,3 (87,1-96,6)	95,5 (90,1-98,0)	74,5 (64,4-82,5)	85,2 (77,4-90,7)	90,9 (84,3-94,9)	69,2 (58,4-78,2)	83,5 (75,3-89,4)	67,9 (56,7-77,3)
İlkamet Yeri										
Kent	96,2 (94,3-97,5)	83,7 (80,4-86,5)	94,2 (92,1-95,7)	97,3 (96,0-98,2)	78,2 (73,9-82,0)	85,6 (81,9-88,7)	92,8 (90,0-94,9)	62,4 (58,1-66,6)	84,2 (80,9-86,9)	76,7 (72,6-80,3)
Kır	95,1 (93,1-96,5)	81,6 (77,9-84,7)	93,6 (91,3-95,3)	95,7 (93,6-97,1)	76,1 (72,2-79,6)	84,0 (80,5-87,0)	91,2 (88,5-93,3)	60,8 (56,0-65,5)	80,9 (76,9-84,4)	71,9 (68,2-75,3)
Eğitim Düzeyi										
Okula Girmemiş	92,5 (85,7-96,3)	74,1 (64,5-81,8)	87,4 (78,5-93,0)	92,1 (83,7-96,4)	69,7 (58,4-79,0)	80,0 (70,4-87,1)	81,3 (72,5-87,7)	56,5 (46,8-65,8)	68,4 (58,8-76,7)	65,6 (55,7-74,3)
İlkokul	96,1 (93,5-97,6)	82,2 (78,3-85,5)	93,5 (91,0-95,3)	96,4 (94,4-97,7)	76,5 (72,0-80,4)	84,8 (81,2-87,8)	91,8 (89,7-94,1)	60,1 (55,4-64,6)	82,6 (78,6-86,0)	71,9 (67,4-76,0)
Orta Okul	95,0 (90,7-97,4)	85,9 (81,4-89,4)	94,7 (91,7-96,7)	96,3 (93,6-97,9)	82,4 (77,6-86,3)	88,5 (84,1-91,9)	94,1 (91,4-96,0)	67,7 (62,1-72,7)	85,7 (81,4-89,1)	77,5 (72,3-81,9)
Lise ve Dengi	96,4 (93,4-98,0)	83,8 (79,0-87,7)	94,4 (90,3-96,8)	98,6 (97,2-99,3)	76,4 (70,9-81,1)	83,3 (78,4-87,2)	92,9 (89,0-95,5)	59,3 (53,5-64,9)	82,7 (77,8-86,7)	77,2 (72,1-81,6)
Üniversite ve üzeri	98,0 (95,3-99,2)	84,3 (78,9-88,6)	96,9 (93,9-98,4)	98,6 (96,5-99,4)	79,6 (72,6-85,2)	87,1 (81,2-91,4)	95,7 (90,6-98,1)	66,5 (59,3-73,0)	90,1 (85,4-93,4)	84,4 (78,3-89,0)
Sigara İçmeyenler										
Cinsiyet										
Erkek	96,2 (95,2-97,1)	85,5 (83,7-87,1)	96,1 (95,2-96,8)	98,0 (97,5-98,5)	78,5 (76,2-80,7)	88,3 (86,7-89,7)	94,4 (93,3-95,3)	65,8 (63,0-68,6)	81,9 (79,8-83,9)	82,0 (79,9-83,8)
Kadın	96,1 (94,6-97,2)	86,2 (83,8-88,3)	96,3 (94,9-97,4)	98,0 (97,1-98,7)	79,3 (76,5-81,8)	87,6 (85,4-89,6)	95,6 (94,3-96,6)	67,0 (63,8-70,0)	85,8 (83,3-88,0)	77,4 (74,8-79,9)
Yaş										
15-24	97,0 (95,5-98,0)	84,3 (81,1-87,0)	96,9 (95,2-98,0)	98,5 (97,3-99,1)	77,0 (73,2-80,5)	85,8 (82,7-88,5)	94,2 (91,9-95,8)	63,3 (58,9-67,5)	80,2 (76,3-83,5)	78,7 (75,0-82,0)
25-44	96,5 (94,9-97,6)	85,7 (83,4-87,8)	95,8 (94,6-96,8)	98,2 (97,4-98,8)	79,9 (77,0-82,5)	89,8 (87,9-91,4)	94,9 (93,3-96,1)	66,3 (62,9-69,5)	85,3 (82,9-87,3)	85,6 (83,2-87,8)

Tablo 9.1 (devam): 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerin sigara kullanımının ciddi sağlık sorunlarına yol açması konusundaki bilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012

Demografik özellikler	Ciddi hastalık	Felç	Kalp krizi	Akciğer kanseri	Mesane kanseri	Mide kanseri	Kronik akciğer hastalıkları	Osteoporoz	İktidarsızlık	Erken doğum
45-64	95,7 (94,3-96,8)	85,4 (83,0-87,6)	96,1 (94,7-97,1)	98,0 (97,1-98,6)	80,0 (77,4-82,4)	89,7 (87,8-91,4)	95,2 (93,9-96,3)	66,8 (63,4-70,0)	81,6 (78,9-84,1)	83,5 (81,0-85,7)
65+	95,1 (93,1-96,6)	87,1 (84,5-89,3)	95,2 (93,6-96,5)	96,4 (94,9-97,5)	74,1 (70,3-77,5)	85,3 (82,6-87,6)	91,5 (89,3-93,3)	67,6 (63,7-71,2)	75,8 (72,1-79,2)	73,7 (69,8-77,2)
Residence										
Urban	96,4 (94,9-97,5)	86,0 (83,6-88,1)	96,5 (95,3-97,3)	98,1 (97,4-98,7)	79,4 (76,2-82,2)	89,2 (87,2-91,0)	94,7 (93,3-95,8)	66,4 (62,6-70,0)	82,9 (80,1-85,5)	83,3 (80,7-85,7)
Rural	95,9 (94,7-96,9)	84,2 (81,8-86,3)	95,2 (93,8-96,3)	97,8 (96,9-98,4)	76,6 (73,5-79,5)	86,1 (83,7-88,1)	93,7 (92,1-95,0)	64,5 (61,0-67,8)	79,6 (76,8-82,1)	78,7 (75,8-81,3)
Education										
Not Graduated	95,3 (93,7-96,6)	83,6 (80,8-86,1)	94,8 (93,2-96,0)	97,0 (95,9-97,9)	73,5 (69,6-77,0)	83,5 (80,7-86,0)	90,7 (88,6-92,5)	62,8 (58,7-66,7)	69,7 (65,5-73,6)	76,1 (71,9-79,7)
Primary	96,1 (94,2-97,4)	85,5 (83,2-87,5)	95,6 (94,2-96,7)	98,3 (97,4-98,9)	78,5 (75,5-81,2)	89,7 (87,9-91,3)	95,1 (93,9-96,1)	65,1 (61,7-68,3)	82,5 (80,1-84,7)	82,5 (80,2-84,6)
Secondary	97,2 (95,7-98,2)	84,2 (80,9-87,0)	96,6 (95,1-97,6)	98,1 (96,8-98,8)	77,1 (73,2-80,7)	86,7 (83,6-89,4)	93,6 (91,1-95,4)	64,7 (60,5-68,7)	82,2 (78,5-85,4)	77,7 (73,8-81,2)
High School	95,7 (93,0-97,4)	86,9 (83,7-89,5)	96,5 (94,6-97,8)	98,2 (96,8-98,9)	80,9 (76,9-84,3)	89,3 (86,2-91,8)	96,1 (94,4-97,3)	66,3 (61,7-70,7)	84,5 (80,8-87,5)	84,2 (80,9-87,1)
University or Higher	96,9 (94,8-98,1)	88,0 (84,2-91,0)	97,5 (95,9-98,4)	98,3 (96,8-99,1)	84,4 (80,4-87,7)	92,2 (89,4-94,2)	96,5 (94,3-97,9)	73,0 (68,3-77,3)	92,8 (89,4-95,1)	92,2 (89,8-94,1)

9.2 Sigara Dumanından Pasif Etkilenimin Sağlık Etkileri Bilgisi

Tablo 9.2 katılımcıların, sigara dumanından pasif etkileminin sağlık etkileri ile ilgili olarak medyada yer alan mesajlar konusundaki bilgilerini göstermektedir. Genel olarak yetişkinlerin çok büyük bölümü pasif etkilenimin ciddi hastalıklara (%96,2), çocuklarda akciğer hastalıklarına (%95,4), yetişkinlerde akciğer kanserine (%94,8) ve kalp hastalığına (%92,4) ve düşük doğum ağırlıklı bebek doğumuna (%78,9) neden olduğunu bilmektedir.

Cinsiyetlere göre incelendiğinde erkek ve kadınların bilgilerinin ankette sorulan soruların çoğunluğu bakımından eşit olduğu, sadece düşük doğum ağırlığı bilgisi bakımından farklılık olduğu görülmektedir. Tütün kullanımının düşük doğum ağırlığına neden olduğu bilgisi erkeklerde (%75,2) kadınlara (%82,5) göre daha düşüktür. Bu bilgi bakımından kırsal (%74,9) ve kentsel (%80,4) bölgede yaşayanlar arasında ve yaşlılarla (65 ve üzeri yaşta %72,0) genç yaştakiler (45-64 yaş grubunda %78,5, 25-44 yaş grubunda %81,2 ve 15-24 yaş grubunda %77,9) arasında da anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Sigara dumanından pasif etkilenimin çocuklarda akciğer hastalığına yol açtığı bilgisi de çok yüksektir (%95,4), ancak ileri yaş grubundaki (65 ve üzeri yaş) bilgi düzeyi daha düşüktür (%90,5).

Düşük doğum ağırlığı dışındaki her sağlık sorunu bakımından bütün demografik gruplardaki kişiler, sigaranın ciddi sağlık sorunlarına yol açtığı konusunda %90 ve üzerinde bilgi düzeyine sahiptir. Değişik demografik gruplarda SDPE ve düşük doğum ağırlığı ilişkisi konusundaki bilgi düzeyi %70-90 arasında değişmektedir.

Tablo 9.2: 15 ve üzeri yaşta yetişkinlerde, başkasının sigara dumanını solumunun sigara içmeyenlerde ciddi hastalıklara yol açacağı ile ilgili bilgilerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Başkasının sigara dumanını solumunun yol açacağı hastalıklar bilgisi				
	Ciddi hastalık	Yetişkinlerde kalp hastalığı	Çocuklarda akciğer hastalığı	Yetişkinlerde akciğer kanseri	
Toplam	96,2 (95,3-97,0)	92,4 (91,2-93,4)	95,4 (94,7-96,1)	94,8 (93,9-95,6)	78,9 (76,8-80,8)
Cinsiyet					
Erkek	96,0 (95,0-96,8)	91,9 (90,4-93,3)	95,3 (94,4-96,1)	94,7 (93,6-95,6)	75,2 (72,5-77,6)
Kadın	96,4 (95,3-97,3)	92,8 (91,6-93,9)	95,5 (94,6-96,3)	94,9 (93,8-95,8)	82,5 (80,4-84,4)
Yaş					
15-24	96,9 (95,6-97,9)	93,0 (90,8-94,7)	96,3 (95,0-97,3)	95,3 (93,8-96,5)	77,9 (74,6-80,8)
25-44	96,3 (95,1-97,3)	91,8 (90,3-93,2)	96,2 (95,2-97,0)	95,0 (93,9-96,0)	81,2 (79,0-83,3)
45-64	96,2 (94,9-97,1)	93,0 (91,5-94,2)	95,3 (94,0-96,3)	95,0 (93,8-95,9)	78,5 (75,8-81,0)
65+	94,2 (92,2-95,6)	91,7 (89,7-93,4)	90,5 (88,3-92,3)	92,2 (90,2-93,9)	72,0 (68,3-75,4)
İkamet yeri					
Kentsel	96,4 (95,1-97,3)	92,6 (91,1-93,9)	96,0 (95,0-96,8)	95,2 (94,0-96,1)	80,4 (77,7-82,9)
Kırsal	95,8 (94,7-96,7)	91,7 (90,2-93,0)	93,9 (92,7-95,0)	93,9 (92,7-95,0)	74,9 (72,4-77,3)
Eğitim düzeyi					
Okula gitmemiş	94,0 (92,2-95,4)	89,7 (87,3-91,7)	90,4 (88,2-92,2)	90,4 (88,1-92,3)	73,8 (70,4-77,0)
İlkokul	96,6 (94,9-97,7)	92,9 (91,4-94,2)	95,7 (94,6-96,6)	95,5 (94,4-96,4)	78,1 (75,4-80,6)
Ortaokul	96,3 (94,9-97,3)	92,8 (90,9-94,4)	96,1 (95,0-97,0)	95,1 (93,8-96,1)	77,1 (74,0-79,8)
Lise ve dengi	96,4 (95,0-97,4)	92,4 (90,1-94,2)	96,9 (95,7-97,8)	95,4 (93,9-96,6)	80,9 (77,9-83,6)
Üniversite ve üzeri	97,2 (95,8-98,2)	93,3 (91,3-94,9)	96,7 (95,1-97,7)	96,3 (94,5-97,6)	86,4 (83,3-89,0)
Halen sigara içenler	94,7 (93,3-95,8)	90,6 (88,7-92,3)	95,0 (93,9-95,9)	93,3 (92,0-94,5)	75,5 (72,4-78,4)
Cinsiyet					
Erkek	94,4 (92,9-95,7)	89,9 (87,5-91,9)	94,5 (93,2-95,5)	93,1 (91,5-94,5)	73,4 (69,8-76,7)
Kadın	95,5 (93,1-97,1)	92,8 (90,3-94,7)	96,6 (94,7-97,9)	94,0 (91,6-95,8)	82,1 (78,0-85,6)
Yaş					
15-24	94,9 (91,3-97,0)	90,3 (85,9-93,4)	95,0 (91,7-97,1)	93,0 (89,0-95,6)	73,2 (66,1-79,3)
25-44	95,3 (93,5-96,6)	91,0 (88,5-93,0)	95,8 (94,5-96,9)	93,9 (92,1-95,3)	78,0 (74,5-81,2)
45-64	93,5 (91,1-95,4)	90,1 (86,9-92,7)	93,8 (91,5-95,5)	92,7 (90,1-94,6)	72,6 (67,9-76,9)
65+	93,0 (86,8-96,4)	89,4 (82,1-94,0)	89,5 (82,2-94,1)	90,5 (83,6-94,7)	67,3 (56,1-76,9)

Tablo 9.2'deki diğer iki önemli bilgi okula gitmemiş olanların, çocuklardaki akciğer hastalıkları (%90,4) ve yetişkinlerdeki akciğer kanseri konusundaki (%90,4) bilgilerinin daha yüksek öğrenime sahip olan gruplara göre düşük olmasıdır (%96,7 ve %96,3).

Sigara içmeyenlerin, başkasının sigara dumanını solumasının çeşitli sağlık etkileri (ciddi hastalıklar, yetişkinde kalp hastalığı, çocukta akciğer hastalığı, yetişkinde akciğer kanseri ve düşük doğum ağırlığı) konusundaki bilgileri sigara içenlere göre daha fazladır. Başkasının dumanını solumanın düşük doğum ağırlığına neden olduğu konusundaki bilgi düzeyi bakımından iki grup arasındaki fark anlamlıdır (sigara içmeyenlerde %80,1, sigara içenlerde %75,5).

Halen sigara içen erkek ve kadınlar SDPE'in ciddi sağlık sorunlarına, yetişkinlerde kalp hastalığı ve akciğer kanseri, çocuklarda akciğer hastalığına yol açtığı konusundaki bilgileri eşittir. Bununla birlikte kadınlar (%82,1), SDPE'in düşük doğum ağırlığına yol açtığı konusunda erkeklere (%73,4) göre daha bilgilidir. Halen sigara içenler arasında kentlerde yaşayanlar (%95,7) SDPE'in çocuklarda akciğer hastalığına neden olduğu konusunda kırsal bölgelerde yaşayanlara (%92,6) göre daha fazla bilgi sahibidirler. Çocuklarda akciğer hastalığı yaptığı bilgisi, sigara içenler arasında, 65 ve üzeri yaştakilerin bilgisi (%89,5) gençlere (25-44 yaş grubunda %95,8) göre daha az düzeydedir. Sigara içen katılımcı grubunda SDPE konusundaki bilgilerden düşük doğum ağırlığı bilgisi erkeklerde, 65 ve üzeri yaş grubunda ve kırsal bölgelerde yaşayanlarda daha az bulunmuştur.

Sigara içmeyen erkek ve kadınlar ciddi hastalıklar, yetişkinde kalp hastalığı ve akciğer kanseri ve çocukta akciğer hastalıkları konularında benzer düzeyde bilgiye sahiptir. Ancak, düşük doğum ağırlığı konusundaki bilgileri kadınlarda (%82,5, erkeklerde %76,4) ve kentlerde yaşayanlarda (%82,0, kırsal bölgede yaşayanlarda %75,8) daha yüksektir. Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde okula gitmemiş olanların ciddi hastalıklar, çocuklarda akciğer hastalığı ve yetişkinde akciğer kanseri konularındaki bilgileri öğrenim durumları daha yüksek olanlara göre daha düşüktür. Ciddi hastalıklar, yetişkinde akciğer kanseri ve çocukta akciğer hastalıkları ve düşük doğum ağırlığı konularında 65 ve üzeri yaşlarda olanların bilgisi anlamlı olarak daha azdır. Halen sigara içmeyenlerin SDPE'in sağlık etkileri konusundaki bilgileri arasında düşük doğum ağırlığı bilgisi kadınlarda ve kırsal bölgelerde yaşayanlarda düşük bulunmuştur. Yaşlılarda (65 ve üzeri yaşlarda) ve kırsal kesimde yaşayanlarda ciddi hastalıklar, çocuklarda akciğer hastalığı, düşük doğum ağırlığı ve yetişkinde akciğer kanseri bilgisine neden olduğu bilgisi diğer gruplara göre daha azdır.

9.3 Tütün Kontrolü Yasasına Destek

Katılımcıların %95,5'i kamusal alanların kapalı yerlerinde sigara içilmesinin yasaklanmasını desteklemektedir. Kapalı yerlerde sigara yasağına destek kadınlarda (%97,3) erkeklere göre (%93,7) daha fazladır (Tablo 9.3).

Kamusal alanlarda sigara içilmesinin yasaklanmasının etkili bir tütün kontrolü uygulaması olduğu konusunda ve yasaya destek konusunda yaş grupları, yerleşim yerleri ve eğitim düzeyleri bakımından farklılık yoktur. Katılımcıların %95'i kamusal mekanlarda sigara içilmesinin kısıtlanmasını desteklemekte ve bunun etkili bir tütün kontrolü uygulaması olduğuna inanmaktadır.

Kapalı yerlerde sigara içilmesinin kısıtlanması uygulamasının etkili bir tütün kontrolü yöntemi olduğu düşüncesine destek olma, sigara içmeyenlerde (%98,5) sigara içenlere göre (%87,7) daha fazladır. Bütün demografik değişkenler arasında yasaya destek bakımından farklı bulunan tek değişken sigara içme durumudur.

Etkili bir tütün kontrolü yöntemi olduğu konusundaki düşünceye yüksek oranda destek verilen bir diğer konu, tütün ürünlerinin her türlü reklamının yasaklanmasıdır. Katılımcıların %90,6'sı reklamların yasaklanmasını desteklemektedir. Ancak bu konuda da sigara içenler ve içmeyenler arasında farklılık vardır. Sigara içmeyenlerin reklam yasaklarına desteği (%91,9) sigara içenlere göre (%87,1) daha fazladır. Her türlü sigara reklamının yasaklanması konusuna destek ve bu uygulamanın etkili bir tütün kontrolü yöntemi olduğu görüşü bakımından yaş grupları, yerleşim yeri ve değişik eğitim düzeyleri arasında farklılık yoktur.

Bu bölümde incelenen üçüncü konu da tütün ürünlerinin vergilerinin artırılmasına destek konusudur. Katılımcıların bu konuya destekleri önceki iki konuya olan desteğe göre biraz daha düşük olmuştur (kapalı yerde sigara içilmesinin yasaklanmasına destek %95,5, tütün ürünlerinin reklamının yasaklanmasına destek %90,6, vergi artırımına destek %72,5). Genel olarak kadınlar (%79,1) vergilerin artırılmasına erkeklere (%65,6) göre daha fazla destek vermektedir. Kırsal bölgelerde yaşayanlar da (%76,7) kentlerde yaşayanlara (%70,8) göre vergi artırımını daha yüksek oranda desteklemektedir.

Vergilerin artırılması konusuna destek bakımından sigara içenler ve içmeyenler arasında önemli farklılık olduğu görülmektedir. Sigara içmeyenlerin %80'ninden fazlası (%84,4) vergi artırımına destek verirken, sigara içenlerin yarısından azı (%40,3) vergi artırımını desteklemektedir.

Tablo 9.3'ün ortaya koyduğu önemli bulgu, kapalı yerde sigara içilmesinin ve tütün ürünlerinin reklamının yasaklanması, ve tütün vergilerinin artırılması konularına destek konusundaki görüşleri belirleyen tek faktör katılımcıların sigara içme durumlarıdır.

Tablo 9.3: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin tütün kontrolü yasası ile ilgili uygulamalara desteklerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Yetişkinlerin yasaya destekleri					
	Kapalı yerlerde ve işyerlerinde sigara içilmesinin yasak olması		Tütün ürünleri vergilerinin artırılması		Tütün ürünleri reklamlarının yasaklanması	
Toplam	95,5	(94,7-96,2)	72,5	(70,9-74,0)	90,6	(89,0-92,0)
Cinsiyet						
Erkek	93,7	(92,4-94,8)	65,6	(63,5-67,6)	90,1	(88,3-91,7)
Kadın	97,3	(96,6-97,9)	79,1	(77,4-80,8)	91,0	(89,2-92,5)
Yaş						
15-24	94,9	(93,2-96,2)	75,2	(72,0-78,1)	89,7	(86,8-92,1)
25-44	94,7	(93,5-95,8)	69,1	(67,1-71,1)	90,2	(88,3-91,9)
45-64	96,7	(95,9-97,4)	72,4	(70,1-74,6)	91,1	(89,4-92,6)
65+	97,4	(95,9-98,3)	81,0	(78,1-83,5)	92,7	(90,6-94,4)
İkamet yeri						
Kentsel	95,4	(94,3-96,2)	70,8	(68,8-72,8)	90,4	(88,2, 92,2)
Kırsal	96,0	(94,8-97,0)	76,7	(74,6-78,7)	91,1	(89,4-92,6)

Tablo 9.3 (devam): 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin tütün kontrolü yasası ile ilgili uygulamalara desteklerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik özellikler	Yetişkinlerin yasaya destekleri					
	Kapalı yerlerde ve işyerlerinde sigara içilmesinin yasak olması		Tütün ürünleri vergilerinin artırılması		Tütün ürünleri reklamlarının yasaklanması	
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	96,2	(94,3-97,4)	80,1	(77,0-83,0)	88,5	(85,4-91,0)
İlkokul	96,3	(95,2-97,1)	72,1	(69,9-74,1)	90,9	(89,2-92,4)
Ortaokul	95,0	(93,4-96,2)	72,9	(70,0-75,7)	90,4	(87,3-92,8)
Lise ve dengi	94,4	(92,5-95,9)	68,8	(65,7-71,8)	90,9	(88,5-92,8)
Üniversite ve üzeri	95,7	(94,0-96,9)	70,0	(66,2-73,5)	91,8	(89,5-93,7)
Sigara içenler	87,7	(85,5-89,7)	40,3	(37,7-42,9)	87,1	(84,9-89,0)
Cinsiyet						
Erkek	86,9	(84,3-89,1)	38,9	(36,0-42,0)	86,8	(84,1-89,1)
Kadın	90,3	(86,7-93,1)	44,4	(39,9-49,0)	87,9	(84,7-90,5)
Yaş						
15-24	80,9	(74,0-86,2)	34,4	(27,7-41,9)	87,2	(81,8-91,1)
25-44	88,0	(85,2-90,2)	42,5	(39,2-45,8)	87,2	(84,3-89,7)
45-64	91,1	(88,2-93,3)	39,2	(34,9-43,6)	86,4	(82,9-89,2)
65+	93,0	(86,7-96,5)	40,5	(30,9-50,9)	89,2	(81,1-94,1)
İkamet yeri						
Kentsel	87,0	(84,2-89,4)	38,7	(35,6-41,9)	87,4	(84,6-89,7)
Kırsal	90,1	(87,4-92,3)	45,5	(41,7-49,4)	86,0	(83,0-88,5)
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	85,2	(76,2-91,2)	51,8	(41,0-62,4)	79,3	(69,5-86,6)
İlkokul	90,6	(87,5-93,0)	41,6	(37,9-45,5)	86,4	(83,0-89,3)
Ortaokul	85,8	(81,1-89,5)	40,2	(34,5-46,1)	89,0	(85,1-92,0)
Lise ve dengi	85,9	(81,0-89,6)	38,0	(33,2-43,0)	87,6	(82,8-91,2)
Üniversite ve üzeri	87,1	(82,1-90,9)	35,8	(29,3-42,7)	88,1	(83,2-91,7)
Sigara içmeyenler	98,5	(97,9-98,9)	84,4	(82,9-85,8)	91,9	(90,1-93,3)
Cinsiyet						
Erkek	98,6	(97,7-99,2)	84,5	(82,4-86,3)	92,5	(90,5-94,1)
Kadın	98,4	(97,7-98,8)	84,4	(82,7-86,0)	91,5	(89,4-93,1)
Yaş						
15-24	98,4	(97,4-99,1)	85,4	(82,5-87,9)	90,4	(86,8-93,1)
25-44	98,5	(97,6-99,1)	83,9	(81,9-85,7)	91,8	(89,7-93,5)
45-64	98,7	(98,0-99,2)	84,0	(81,8-86,0)	92,8	(91,0-94,2)
65+	97,8	(96,2-98,7)	84,9	(82,1-87,3)	93,1	(90,8-94,8)
İkamet yeri						
Kentsel	98,8	(98,2-99,2)	83,9	(81,9-85,8)	91,6	(89,1-93,5)
Kırsal	97,7	(96,4-98,5)	85,5	(83,5-87,3)	92,6	(90,8-94,0)
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	97,5	(96,1-98,4)	83,6	(80,5-86,4)	89,7	(86,5-92,1)
İlkokul	98,7	(98,0-99,1)	84,9	(83,1-86,6)	92,8	(91,0-94,2)
Ortaokul	98,4	(97,3-99,1)	85,2	(82,1-87,8)	90,9	(87,1-93,7)
Lise ve dengi	98,8	(97,3-99,5)	84,6	(81,5-87,3)	92,6	(90,0-94,5)
Üniversite ve üzeri	98,8	(97,4-99,4)	82,5	(79,2-85,3)	93,2	(90,4-95,2)

10

ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİM

(2008 ve 2012 Karşılaştırması)

10. Zaman İçinde Değişim (2008 ve 2012 Karşılaştırması)

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) 2008 ve 2012 yıllarında olmak üzere Türkiye’de iki kez yapılmıştır. Aradan geçen 4 yıllık süre içinde Türkiye tütün kontrolü alanında önemli ilerleme kaydetmiştir, tütün kullanımı %13,4 oranında azalmıştır. Bu bölümde 2008 ve 2012 yıllarında yapılan KYTA sonuçları karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır¹.

10.1 2008 ve 2012 Yıllarında Tütün Kullanımı Değerlerinin Karşılaştırılması

Başlıca Bulgular

- Yetişkinler grubunda tütün kullanım sıklığı 2008 yılındaki %31,2 değerinden 2012 yılında %27,1 değerine düşmüştür.
- 2008 ile 2012 yılları arasında nargile kullanımında %64 oranında azalma meydana gelmiştir. Ancak kadınlarda ve okula gitmemiş olanlarda azalma olmamıştır.

10.1.1 Tütün Kullanım Sıklığı

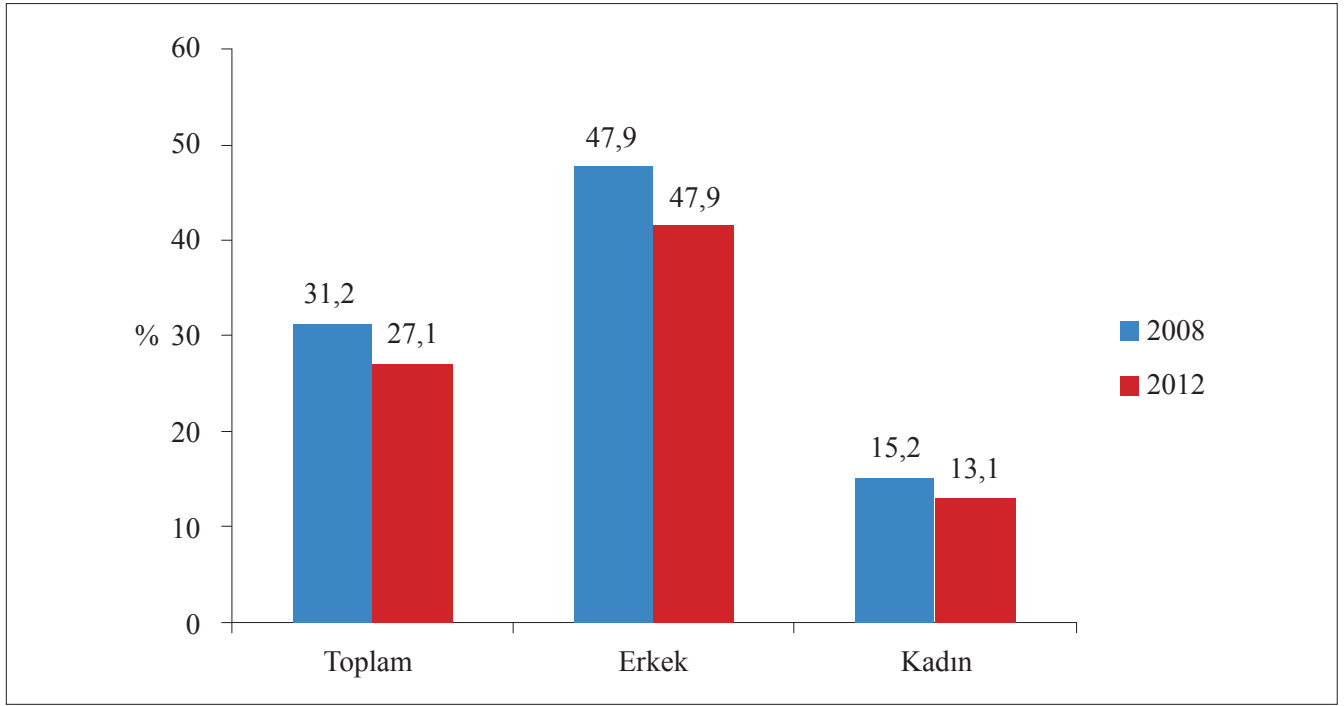
Şekil 10.1’de 2008 ve 2012 yıllarındaki tütün kullanım durumu gösterilmektedir. Genel olarak tütün ürünü kullanım sıklığı 2008 yılındaki %31,2 değerinden 2012 yılında %27,1 değerine azalmıştır. Hem erkeklerde (2008 yılındaki %47,9 iken 2012 yılında %41,5) hem de kadınlarda (2008 yılında %15,2 iken 2012 yılında %13,1%) benzer olarak anlamlı bir şekilde azalma olmuştur.

Hergün sigara içenlerin yüzdesinde 2008 yılındaki %27,4 değerinden 2012 yılında %23,8 değerine ve ara sıra sigara içenlerin yüzdesinde de aynı yıllar içinde %3,8’den %3,3 değerine azalma olmuştur. Erkeklerde de 2008 ile 2012 yılları arasında hergün sigara içenlerin yüzdesi %43,8’den %37,3’e azalmıştır. Ancak erkeklerde ara sıra sigara içenler bakımından azalma olmamıştır. Kadınlarda ise ara sıra sigara içenlerde %3,6 değerinden %2,4 değerine azalma meydana gelmiştir (Tablo 10.3).

Genel olarak hiç sigara içmeyenlerin yüzdesinde 2008 yılındaki %68,8 değerinden 2012 yılında %72,9 değerine artış olmuştur. Bu artmanın hem erkeklerde (%52,1’den %58,5’e) hem de kadınlarda (%84,8’den %86,9’a) olduğu gözlenmektedir.

1 İlgili tablolar için Appendix G’ye bakınız.

Şekil 10.1. Cinsiyete göre tütün kullanım sıklığındaki değişim (2008, 2012)

10.1.2 Kullanılan Tütün Ürünü Türleri

Tablo 10.2’de bazı demografik özelliklere göre 2008 ve 2012 yıllarındaki tütün ürünü kullanım sıklığı ile kullanılan tütün ürünü türleri görülmektedir. Tütün ürünü türleri; (i) herhangi sigara (mamul sigara ve sarma sigarayı kapsamaktadır), (ii) nargile ve (iii) diğer tütün ürünleri olmak üzere üç ana başlık halinde incelenmiştir.

2008 ile 2012 yılları arasında herhangi sigara kullanımında anlamlı düzeyde azalma meydana gelmiştir (%31,1’den %26,9 değerine). Bu azalma bütün demografik özellikler (65 ve üzeri yaş, cinsiyet, yerleşim yeri ve eğitim düzeyi) için söz konusudur. Sarma sigara kullanım sıklığında dikkate değer bir değişim olmamıştır.

Nargile kullanımında 2008 yılından (%2,3) 2012 yılına (%0,8) kadar geçen sürede önemli düzeyde azalma olmuştur. Bu azalma okula gitmemiş olan grup dışında bütün demografik özellikler için söz konusudur.

Sarma sigara kullanım sıklığı bakımından 2008 yılı ile 2012 yılı arasında anlamlı bir değişim olmamıştır. Bununla birlikte kırsal bölgelerde yaşayanlarda ve üniversite eğitimi almamış grupta anlamlı düzeyde azalma olmuştur.

10.1.3 Başlama Yaşı

Tablo 10.5, 18-34 yaşlar arasında hergün sigara içenlerin sigara içmeye başlama yaşlarının ortalamasını göstermektedir. Sigara içmeye başlama yaşları <15 yıl, 15-17 yıl, 18-19 yıl ve 20+ yıl olarak cinsiyet ve yerleşim yerlerine göre gruplanmıştır. Genel olarak sigara içmeye başlama yaşlarında 2008 ve 2012 yılları arasında önemli bir değişim olmamıştır. Sadece 15 yaşından önce sigara içmeye başlayanlar dışında 2008 yılındaki %19,6 değerinden 2012 yılında %16,1 değerine azalma olmuştur

Demografik özellikler olarak cinsiyet ve yerleşme yeri incelendiğinde 2008 ve 2012 yılları arasında anlamlı bir değişim gözlenmektedir. Erkeklerde 15 yaşından önce sigaraya başlayanlarda 2008 ile 2012 yılları arasında (%22,2 den %16,7 değerine) azalma olmuştur. Kırsal yerlerde 15 yaşından önce sigara içmeye başlayanların yüzdesi 2008 yılından (%23,8) 2012 yılına kadarki sürede (%13,4) anlamlı şekilde azalmıştır. Sigaraya başlama yaşı ortalamasında 2008 ve 2012 yılları arasında demografik özellikler bakımından farklılık yoktur, ancak kırsal bölgede yaşayanlarda sigaraya başlama ortalama yaşında 2008 yılındaki 16,4 değerinden 2012 yılında 17,1 değerine artma olmuştur (Tablo 10.6).

Tablo 10.7’de eskiden hergün sigara içmiş olan yetişkinler (bırakma hızı; quit rate) ve yaşamının bir döneminde hergün sigara içmiş olanlar arasında eskiden hergün sigara içmiş (halen sigara içmeyen) olanların (bırakma oranı; quit ratio) sıklığı görülmektedir. Bırakma hızı (quit rate) bütün yetişkinler içinde önceden hergün sigara içmiş olanların (halen sigara içmeyen) sıklığıdır. Bırakma oranı (quit ratio) ise, yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olanların içinde eskiden hergün sigara içmiş (halen içmiyor) olanların içindeki yüzdesi olarak hesaplanmaktadır.

Bütün yetişkinler içinde eskiden hergün sigara içmiş olanların sıklığında 2008 ile 2012 yılları arasında %10,5 değerinden %9,4 değerine azalma meydana gelmiştir. Yaş gruplarına göre ayrı ayrı incelendiğinde 45-64 yaş grubu dışındaki bütün yaş gruplarında bu azalma görülmektedir. Eskiden hergün sigara içmiş olanların sıklığında kırsal bölgede yaşayanlar, okula gitmemiş olanlar ortaokul mezunu olanlarda 2008 ile 2012 yılları arasında azalma olmuştur.

Yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olanların içinde eskiden hergün sigara içenlerin sıklığı, bütün demografik özellik gruplarında 2008 ile 2012 yılları arasında değişiklik göstermemiştir.

10.2 2008 ve 2012 Yıllarında Sigarayı Bırakma Bulgularının Karşılaştırması

Başlıca Bulgular

- Genel olarak 2008 ve 2012 yılları arasında sigarayı bırakma girişimlerinde değişim olmamıştır, ancak 15-24 yaşlarındaki gençlerde bırakma girişimi azalmıştır.
- Sigara içen kadınlara son 12 ay içinde sağlık kuruluşuna gittikleri zaman sağlık profesyonelleri tarafından sigara içip içmediğinin sorulması ve sigara içiyorsa bırakma tavsiyesinde bulunulması 2008 ile 2012 yılları arasında anlamlı olarak artmıştır (2008 yılında %38,0’den 2012 yılında %46,4’e).

Tablo 10.8’de 2008 ve 2012 yılları arasında, araştırmadan önceki 12 ay içinde sigara içenler arasında (halen sigara içenler ile son 12 ay içinde sigara içmeyi bırakmış olanları kapsamaktadır) sigarayı bırakma girişiminde bulunanların sıklığındaki değişim yer almaktadır. Genel olarak son 12 ay içinde sigara içmeyi bırakma girişimi bakımından 2008 ve 2012 yılları arasında önemli bir değişim olmamıştır (2008’de %44,8 ve 2012’de %46,0). Gençlerde (15-24 yaşlar) sigarayı bırakma girişimi bakımından önemli azalma olduğu gözlenmektedir (2008 yılında %52,3, 2012 yılında %40,2). Buna karşılık 25-44 yaşlarda ise sigarayı bırakma girişiminde anlamlı artma olmuştur (2008 yılında %42,7, 2012 yılında %48,3).

Tablo 10.9 sağlık kuruluşuna gidenlerde sağlık profesyoneli tarafından sigara içme durumunun sorulması ve sigara içiyorsa bırakma tavsiye edilmesi durumunu göstermektedir.

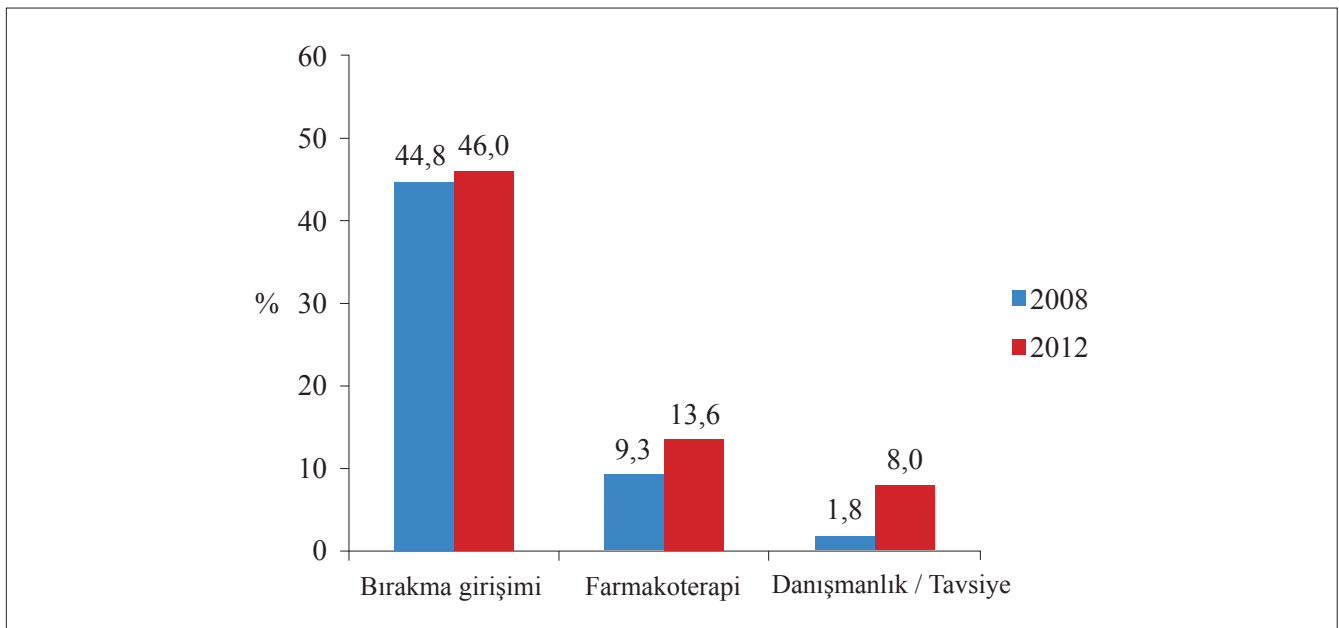
Genel olarak sağlık kuruluşuna gidenlerde sağlık personeli tarafından sigara içme durumunun sorulması ve sigara içenlere de sigarayı bırakma tavsiyesinde bulunulması bakımından 2008 ve 2012 yıllarında önemli bir değişiklik olmamıştır. Bununla birlikte kadınlarda her iki durum bakımından da anlamlı artış olmuştur. Kadınlara sağlık personeli tarafından sigara içme durumunun sorulması 2008 yılındaki %48,8 değerinden 2012 yılında %56,3 değerine yükselmiştir. Sigara içenlere bırakma tavsiyesi de 2008 ile 2012 yılları arasında %38,0'dan %46,4'e yükselmiştir. Yaş, yerleşim yeri ve öğrenim durumları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 10.10 son 12 ay içinde sigarayı bırakma girişiminde bulunanların sıklığını ve girişimde bulunanların son defa bırakma girişiminde kullandıkları yöntemleri (farmakoterapi, danışmanlık, tavsiye) göstermektedir.

Genel olarak 2008 ile 2012 yılları arasında araştırmadan önceki son 12 ay içinde sigarayı bırakma girişiminde bulunanların sigarayı bırakmak için kullandıkları yöntemlerde anlamlı artış olmuştur. Farmakoterapi kullananların yüzdesi 2008 yılındaki %9,3 değerinden 2012 yılında %13,6 değerine (rölatif değişim %45,9) ve danışmanlık/tavsiye alanların sıklığı da %1,8'den %8,0 değerine artmıştır (rölatif değişim %335,5).

Kadınlarda farmakoterapi kullanımı dışında her iki yöntemin kullanımındaki anlamlı artış hem erkeklerde hem de kadınlarda görülmüştür. Yaş grupları olarak incelendiğinde 25-44 yaşları arasında her iki yöntemin kullanılmasında da anlamlı artış olmuştur (farmakoterapi kullanımı 2008 ile 2012 yılları arasında %9,2'de %13,6'ya; danışmanlık/tavsiye de %1,3'ten %8,6'ya yükselmiştir). Kentlerde yaşayanlarda her iki yöntemin kullanımında da anlamlı artış olmuştur; farmakoterapi 2008'deki %10,4 değerinden 2012 de %14,4'e, danışmanlık/tavsiye de aynı dönemde %2,4 ten %8,4'e yükselmiştir. İlkokul eğitilmişlerde de 2008 ile 2012 yılları arasında farmakoterapi kullanımında %8,6'dan %16,4'e ve danışmanlık/tavsiye kullanımında %1,8'den %10,0'a artış olmuştur. Benzer şekilde lise mezunları grubunda da danışmanlık/tavsiye kullanımında 2008 yılında %2,0'dan 2012 yılında %8,8'e artış olmuştur.

Şekil 10.2: Sigara bırakma girişimi ve kullanılan yöntemlerdeki değişim (2008, 2012)

Tablo 10.11 halen sigara içenlerin sigarayı bırakma konusuna ilgilerinin bazı demografik özelliklere göre dağılımını göstermektedir.

Genel olarak sigara içenler arasında gelecek 30 gün içinde sigarayı bırakmayı düşünenlerin sıklığında 2008 ve 2012 yılları arasında istatistik olarak anlamlı artış olmuştur (2008 yılında %9,9 ve 2012 yılında %12,9). Aynı yıllar içinde gelecek bir yılda sigarayı bırakmayı düşünenlerde de %17,8'den %22,5'e artma olmuştur. Buna karşılık sigarayı 12 aydan sonraki herhangi bir zamanda bırakmayı düşünenlerin sıklığında (2008 yılında %25,2, 2012 yılında %19,7) ve bu konuda fikri olmayanların sıklığında (2008 yılında %4,6 ve 2012 yılında %2,8) ise azalma meydana gelmiştir. Sigarayı bırakmayı düşünmeyenlerin sıklığında ise 2008 ve 2012 yılları arasında değişiklik olmamıştır.

Kadınlarda gelecek 12 ay içinde sigarayı bırakmayı düşünenlerin sıklığında anlamlı artış olurken, 12 aydan sonra herhangi zamanda bırakmayı düşünenler bakımından azalma olmuştur. Hem erkeklerde hem de kadınlarda sigarayı bırakma konusunda herhangi düşüncesi olmayanların sıklığında ise azalma olmuştur. Erkekler arasında gelecek 12 ay içinde sigarayı bırakmayı düşünenlerin sıklığında anlamlı artış meydana gelmiştir (2008 yılında %17,6, 2012 yılında %22,4).

Gelecek ay içinde sigarayı bırakma planı olanların sayısında en fazla artışın 25-44 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunda sigarayı gelecek 12 aydan sonra herhangi zamanda bırakma düşüncesinde olanların veya bu konuda bir düşüncesi olmayanların sıklığında ise anlamlı düzeyde azalma olmuştur.

Kentsel bölgelerde yaşayanlarda ve ilkökul eğitilmişler grubunda da benzeri değişiklikler vardır. Ayrıca gelecek 12 aydan sonra herhangi bir zamanda sigarayı bırakmayı düşünenlerin sıklığında ise anlamlı azalma gözlenmiştir.

10.3 2008 ve 2012 Yıllarında Sigara Dumanından Pasif Etkilenimin (SDPE) Karşılaştırması

Başlıca Bulgular

- İşyerlerinde SDPE düzeyinde anlamlı azalma olmuştur; 2008 yılında %37,3 ve 2012 yılında %15,6.
- Bütün kamusal kapalı yerlerde SDPE bakımından anlamlı düzeyde büyük azalma meydana gelmiştir en büyük azalma da restoranlarda olmuştur (2008 yılında %55,9, 2012 yılında %12,9).
- Resmi dairelerde sağlık kuruluşlarında ve toplu taşımacılıkta anlamlı düzeyde büyük azalmalar (yaklaşık yarı yarıya) meydana gelmiştir.
- Yasanın kapsamında olmamakla birlikte evlerde SDPE düzeyinde de önemli düzeyde (-%32,0) azalma meydana gelmiştir.

Şekil 10.3 çeşitli kamusal alanlarda ve evlerde SDPE bakımından zaman içindeki değişimi göstermektedir. Sonuçlar 2008 ve 2012 yılları arasında bütün kamusal alanlarda, özellikle de restoranlarda (rölatif azalma %76,9) SDPE etkilenim sıklığında çok önemli azalma olduğunu göstermektedir (2008 yılında %55,9 ve 2012 yılında %12,9).

Bu değişim, 2008 ile 2012 yılları arasında tütün kontrolü politikasında yapılan değişikliğin yansımasıdır. Mevcut tütün kontrolü yasasının kapsamı 2008 yılında genişletilerek 2009 yılı Temmuz ayından itibaren ikram sektörü işyerleri de sigara içilmeyen yerler kapsamına girmiştir. Kafelerde SDPE durumu

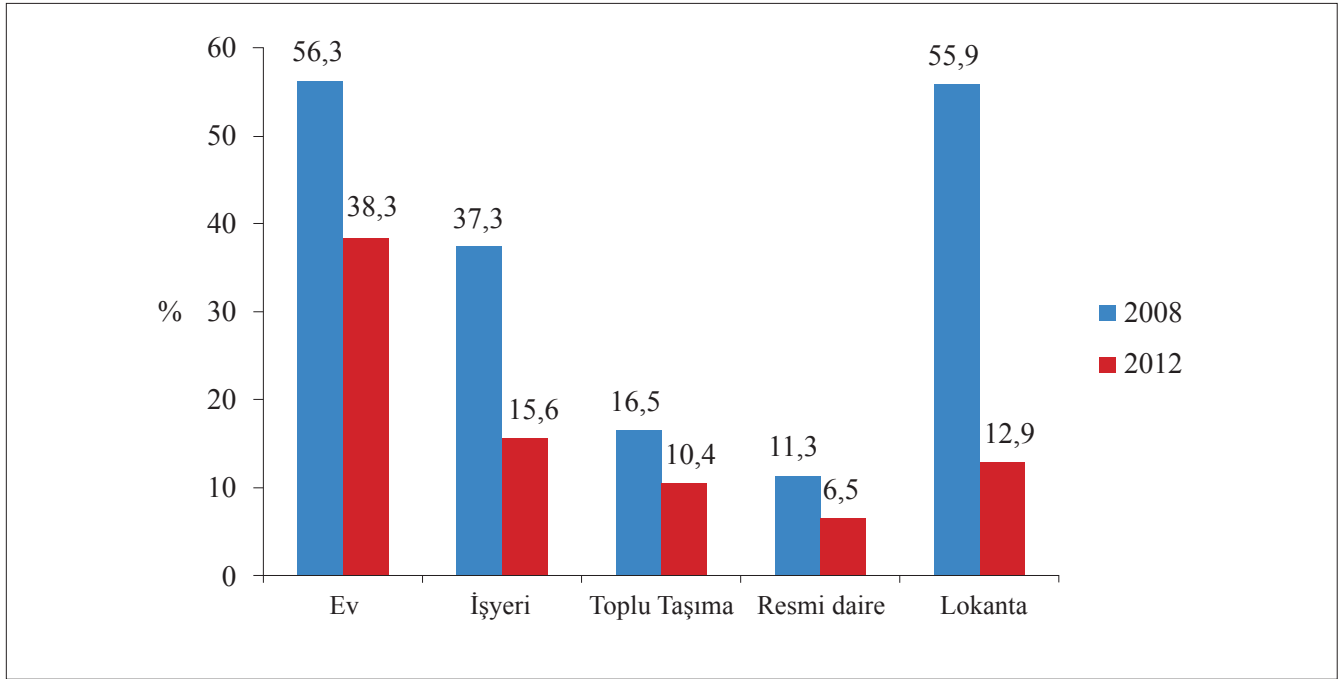
konusunda karşılaştırma yapılmamıştır, çünkü 2008 yılındaki KYTA sırasında kafeler konusunda bilgi elde edilmemiştir.

İşyerlerinde (2008 yılında %37,3 ve 2012 yılında %15,6; rölatif değişim %58,0), resmi dairelerde (2008 yılında %11,3 ve 2012 yılında %6,5; rölatif değişim %42,1), toplu taşımada (2008 yılında %16,5 ve 2012 yılında %10,4; rölatif değişim %36,7) ve sağlık kuruluşlarında (2008 yılında %6,0 ve 2012 yılında %2,8; rölatif değişim %36,1) da SDPE düzeyinde büyük ölçüde azalma meydana gelmiştir. Bu azalmalar da yasada 2008 yılında yapılan değişikliğin yarattığı ivmenin sonucudur.

Yasanın kapsamında olmamakla birlikte evlerde de (2008 yılında %56,3 ve 2012 yılında %38,3; rölatif değişim %32,0) SDPE bakımından önemli azalma meydana gelmiştir.

Evlerde hem erkeklerde hem de kadınlarda SDPE düzeyinde azalmalar meydana gelmiştir; sigara içmeyenler grubundaki azalma genel topluma göre daha fazla olmuştur.

Şekil 10.3. Son 30 gün içinde gidilen çeşitli yerlerde SDPE düzeyleri (2008, 2012)

Tablo 10.12, 10.13 ve 10.14 son 30 gün içinde gidilen kamusal alanlarda ve evlerde SDPE durumunun cinsiyet, yaş grupları, yerleşim yeri ve eğitim düzeylerine göre dağılımını göstermektedir. Sonuçlar bütün kamusal alanlarda hem erkek hem de kadınlarda SDPE düzeylerinde önemli azalmalar olduğunu ortaya koymaktadır.

İşyerlerinde erkekler arasında SDPE azalması sigara içmeyenlerde (2008 yılında %35,0 ve 2012 yılında %14,0; rölatif değişim %60,0) genel topluma göre (2008 yılında %40,1 ve 2012 yılında %17,8; rölatif değişim %55,6) daha fazla olmuştur; buna karşılık sigara içmeyen kadınlarda ise (2008 yılında %22,9 ve 2012 yılında %9,1; rölatif değişim %60,1) genel topluma (2008 yılında %28,1 ve 2012 yılında %9,6; rölatif değişim %66,0) göre daha az düzeyde olmuştur.

Evlerde ise durum daha farklıdır; hem erkeklerde hem de kadınlarda sigara içmeyenlerin etkileniminde azalma genel toplumdan daha fazla olmuştur.

Bu sonuçlar, bütün kamusal alanlarda hem erkekler hem de kadınlara SDPE düzeyinde anlamlı azalma olduğunu göstermektedir.

Resmi dairelerde, sağlık kuruluşlarında ve toplu taşımacılıkta SDPE düzeyindeki azalma erkeklerde kadınlara göre daha fazla olmuştur.

Erkeklerde işyerlerinde SDPE sigara içmeyenlerde bütün gruba göre daha fazla olmuştur (sigara içmeyenlerdeki rölatif azalma %60,0, bütün grupta rölatif azalma %55,6); kadınlarda ise sigara içmeyenlerdeki azalma bütün gruba göre daha az düzeydedir (sigara içmeyenlerdeki rölatif azalma %60,1, bütün grupta rölatif azalma %66,0).

Sonuçlara göre kamusal alanlarda ve evlerde bütün yaş gruplarında SDPS bakımından önemli azalma meydana gelmiştir. Resmi dairelerde 65+ yaş grubundaki azalma diğer yaş gruplarına göre daha fazla olmuştur.

65+ yaş grubu dışındaki bütün yaş gruplarında SDPE düzeyinde en büyük azalma restoranlarda, ikinci olarak da işyerlerinde olmuştur; 65 + yaş grubunda ise azalma resmi dairelerde (2008 yılında %11,5 ve 2012 yılında %3,3; rölatif değişim %71,2), daha sonra da işyerlerinde (2008 yılında %30,6 ve 2012 yılında %9,3; rölatif değişim %69,7) ve restoranlarda (2008 yılında %32,7 ve 2012 yılında %10,2; rölatif değişim %68,8) olmuştur.

İşyerlerinde SDPE azalması en fazla 25-44 yaşlarındaki sigara içmeyenlerde olmuştur. Benzeri şekilde evlerde de en büyük azalma bütün yaş gruplarında sigara içmeyenlerde daha fazla olmuştur.

Sonuçlara göre kamusal alanların büyük çoğunluğunda SDPE düzeylerinde genel olarak bütün eğitim gruplarında büyük ölçüde azalma meydana gelmiştir. Ancak okula gitmemiş olanlarda işyerlerinde ve sağlık kuruluşlarında anlamlı bir azalma gözlenmemiştir.

Bütün eğitim düzeylerinde SDPE konusundaki en büyük azalmanın restoranlarda meydana geldiği görülmektedir. Okula gitmemiş olanlar dışındaki bütün gruplarda en fazla azalma restoranlarda ve ikinci olarak da evlerde olmuştur. Okula gitmemiş olanlarda ise en büyük azalma restoranlar (rölatif değişim %53,8) ve resmi dairelerde (%51,7) benzer düzeylerde olmuştur.

İşyerlerinde okula gitmemiş olanlar dışındaki bütün eğitim gruplarında 2008-2012 yılları arasında sigara içmeyenler grubunda SDPE düzeylerinde azalma gözlenmektedir. Ayrıca sigara içmeyenlerdeki azalma lise mezunları dışında, bütün gruptaki azalmadan daha fazla olmuştur. Lise mezunlarındaki azalma ise grup geneline benzer düzeydedir (sigara içmeyenlerdeki rölatif değişim %63,6, grup genelindeki rölatif değişim %65,9). Öte yandan okula gitmemiş olanlarda 2008-2012 yılları arasındaki değişim ise, istatistik olarak anlamlı olmamakla birlikte 2008 yılındaki %23,3 değerinden 2012 yılında %26,2 düzeyine hafifçe artma yönünde olmuştur.

Sonuçlara göre resmi daireler ve sağlık kuruluşlarındaki azalma kentsel bölgelerde kırsal bölgelere göre biraz daha fazla olmuştur, kırsal bölgedeki azalma istatistik olarak anlamlı değildir. Fark çok fazla olmamakla birlikte benzeri durum işyerlerinde de gözlenmektedir. Buna karşılık toplu taşımadaki azalma kırsal bölgelerde daha fazla olmuştur. Fark büyük olmamakla birlikte benzeri durum restoranlardaki değişim bakımından da benzerdir.

Hem kırsal bölgelerde hem de kentlerde sigara içmeyenler açısından işyerlerindeki değişim genel topluma göre farklı değildir (kentte 2008 yılında %35,6 ve 2012 yılında %9,3; kırdaki 2008 yılında %44,4 ve 2012 yılında %21,1). Genel toplumdaki rölatif değişim kırsal ve kentsel bölgelerde sırası ile %52,4 ve %59,0 düzeylerinde olurken sigara içmeyenler grubundaki değişim de kır ve kentte sırası ile %53,8 ve %61,4 düzeylerinde olmuştur. Buna karşılık evlerdeki azalma daha büyük olmuştur ve sigara içmeyenler grubundaki azalma daha fazladır. Genel toplumdaki rölatif azalma kırsal ve kentsel bölgelerde sırası ile %36,7 ve %29,8 düzeylerinde olurken sigara içmeyenler grubundaki rölatif azalma %43,0 ve %36,3 düzeylerindedir.

10.4 2008 ve 2012 Yıllarında Tütün Ekonomisinin (Tütün İçin Yapılan Harcamanın) Karşılaştırılması

Başlıca Bulgular

- Mamul sigara içenlerin son defa sigara satın aldıkları yer olarak dükkan veya büfelerden alma yüzdesinde hafif bir artış olmuştur (2008 yılında %92,8 ve 2012 yılında %95,6). Son defa sigara satın alınan yer olarak sokak satıcısından alım da hafifçe artmıştır (2008: %0,5, 2012: %2,6).
- Toplamda aylık sigara harcaması anlamlı şekilde artmıştır; 2008 yılında 98,3 Türk Lirası (düzeltilmiş), 2012 yılında 146,1 Türk Lirası. Aylık sigara harcamasındaki artış kadınlarda, 25-44 ve 45-64 yaş grubunda ve kentlerde yaşayanlarda daha fazla olmuştur. Okula gitmemiş olanlardaki artış anlamlı değildir.

Tablo 10.15'te mamul sigara içen 15 ve üzeri yaşlardaki yetişkinlerin son defa sigarayı nereden aldıkları görülmektedir.

Mamul sigara içenlerin son defa dükkan ve büfelerden sigara satın almalarında 2008 ve 2012 yılları arasında hafif artış olmuştur (2008 de %92.8 ve 2012 de %95.6). Son defa sigara satın alınan yer olarak sokak satıcısından alım da hafifçe artmıştır (2008: %0.5, 2012: %2.6).

Son defa mamul sigara satın alınan yer olarak dükkan ve büfelerin bildirilmesindeki artış kadınlarda anlamlı düzede olmuştur (rölatif değişim %5,4). Erkeklerde de bu konuda artış olmakla birlikte artış anlamlı değildir. Öte yandan son defa sokak satıcısından sigara satın alma hem erkeklerde hem de kadınlarda 2008-2012 yılları arasında artmıştır (erkeklerde %0,6'dan %2,8'e, kadınlarda %0,2'den %2,0'a).

Son defa dükkan ve büfelerden mamul sigara satın alma bakımından 25 ve üzeri yaşlardaki artış istatistik olarak anlamlıdır (rölatif değişim %2,7). Daha genç grupta (15-24 yaşlar) da benzeri artış olmakla birlikte artış anlamlı değildir. Her iki yaş grubunda da sokak satıcısından mamul sigara satın alma artmıştır (15-24 yaş grubunda 2008 yılında %0,0'dan 2012 de %4'e, ve 25+ yaş grubunda da aynı yıllarda sırası ile %0,7'den %2,3'e).

Kentlerde yaşayanlarda son defa dükkan ve büfelerden mamul sigara satın alma istatistik olarak anlamlı şekilde artmıştır (rölatif değişim %4,1). Buna karşılık kırsal bölgede yaşayanlarda 2008 ve 2012 yılları arasında dükkan ve büfelerden sigara satın almada, istatistik olarak anlamlı olmamakla birlikte hafif azalma görülmektedir. Her iki yerleşim yerinde de son defa sokak satıcısından sigara satın alma bakımından artış

gözlenmiştir (kentlerde 2008 yılındaki %0,5'ten 2012 yılında %2,5'e ve kırsal bölgede de aynı yıllarda sırası ile %0,5'ten % 3,1'e).

Tablo 10.6 15 ve üzeri yaşlarda mamul sigara içenlerin sigara satın almak için yaptıkları aylık harcamayı göstermektedir.

Genel olarak bütün grupta aylık sigara harcaması anlamlı şekilde artmıştır; 2008 yılında 98,3 Türk Lirası (düzeltilmiş), 2012 yılında 146,1 Türk Lirası. Bir paket (20 sigara) mamul sigara satın almak için ödenen miktar da 4,0 Türk Lirasından 5,7 Türk Lirasına yükselmiştir.

Sigara satın almak için yapılan aylık harcama hem erkeklerde hem de kadınlarda anlamlı şekilde artmıştır; kadınlardaki artış erkeklere göre belirgin şekilde daha fazla olmuştur (rölatif değişim kadınlarda %71,6 ve erkeklerde %46,0). Bir paket (20 sigara) mamul sigara satın almak için ödenen miktardaki artış erkek ve kadınlarda benzerdir (rölatif değişim kadınlarda %47,9 ve erkeklerde %42,7).

Sigara satın almak için yapılan aylık harcama bütün yaş gruplarında artmıştır. Artış en fazla 25-44 (rölatif değişim %50,7) ve 45-64 (rölatif değişim %49,6) yaş gruplarında olmuştur. Yirmi mamul sigaradan oluşan bir paket sigaranın fiyatındaki rölatif artış da 65 ve üzeri yaş grubunda en fazla olmak üzere bütün yaş gruplarında yüksek olmuştur.

Sigara satın almak için yapılan aylık harcamadaki artış hem kırsal hem de kentsel yerleşim yerlerinde gözlenmekle birlikte kentlerdeki artış (rölatif değişim %51,6) kırsal bölgelere göre (rölatif değişim %39,0) daha fazla olmuştur. Bir paket (20 sigara) mamul sigara için ödenen miktar bakımından da kentsel (rölatif değişim %41,7) ve kırsal (rölatif değişim %45,6) yerleşim yerlerinde benzer düzeyde artış meydana gelmiştir.

Okula gitmemiş olanlar dışında bütün eğitim gruplarında aylık sigara harcamasında anlamlı artışlar olmuştur. İlkokul ve ortaokul mezunlarındaki artış lise ve üniversite mezunlarına göre daha fazla olmuştur. Bir paket sigara fiyatı bakımından ise okula gitmemiş olanlar ile ilk ve ortaokul mezunlarındaki artış, lise ve üniversite mezunlarından daha fazladır.

10.5 2008 ve 2012 Yıllarında Medya Duyarlılığı ve Tütün Kullanımı İlişkisi Karşılaştırması

Başlıca Bulgular

- Genel olarak 2008-2012 yılları arasında sigara karşıtı mesaj görme yüzdesinde artış olmuştur; rölatif değişim %5,3'tür. Mesajın en fazla görüldüğü yer televizyondur ve en fazla artış da burada olmuştur (2008 yılında %85,5, 2012 yılında %91,4).
- 2008 ile 2012 yılları arasında sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarıları nedeni ile sigarayı bırakmayı düşünme rölatif olarak %14,4 oranında artmıştır.
- Sağlık uyarıları nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme olarak değerlendirilen uyarı mesajlarının etkililiği konusundaki artış en fazla kadınlarda (erkeklerdeki artışın yaklaşık 2 katı), kentlerde yaşayanlarda, 25-64 yaş grubunda ve üniversite mezunlarında gözlenmiştir.
- Katılımcıların sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu farketmelerinde 2008 ile 2012 yılları arasında anlamlı artış (rölatif değişim %18,3) olmuştur. Artış en fazla sigara satın alınan dükkanlarda farkedilmiş; en çok kadınlarda, 25 yaşından büyüklerde ve kırsal bölgelerde yaşayanlarda olmuştur.

Tablo 10.17'de 15 ve üzeri yaşlardaki yetişkinlerde son 30 gün içinde sigara karşıtı mesaj farkedilmesine ilişkin bulgular yer almaktadır. Sigara karşıtı mesajların farkedilmesi bakımından 2008 ve 2012 yılları arasında genel olarak artış olmuştur (2008 yılında %88,8, 2012 yılında %93,5).

En fazla artış, 2008 yılındaki %85,5 değerinden 2012 yılındaki %91,4 değerine olmak üzere televizyonda olmuştur ve bu artış istatistiksel olarak da anlamlıdır. Radyoda da artış olmakla birlikte anlamlı değildir. Buna karşılık gazete ve dergilerde (2008 yılında %46,3 ve 2012 yılında %41,1) ve ilan tahtalarında (billboard) (2008 yılında %36,0 ve 2012 yılında %29,9) sigara karşıtı mesaj görülmesi azalmıştır.

Gazete ve dergilerle, ilan tahtalarında sigara karşıtı mesaj farketme erkeklerde kadınlara göre daha fazla olmuştur.

Televizyonda sigara karşıtı mesaj görme, hem erkeklerde (rölatif değişim %7,0) hem de kadınlarda (rölatif değişim %6,8) olmuştur. Öte yandan erkeklerde radyoda sigara karşıtı mesaj görme istatistik olarak anlamlı şekilde artmıştır (2008 yılında %23,7 ve 2012 yılında %26,8), kadınlarda ise artış anlamlı düzeyde değildir.

Gazete ve dergilerle, ilan tahtlarındaki artış genç yaş grubunda (15-24 yaşlar) 25 ve üzeri yaştaakilere göre daha fazla olmuştur. Hem 15-24 yaş grubunda (rölatif değişim %5,4) hem de 25 ve üzeri yaşlarda (rölatif değişim %7,3) televizyon veya radyoda görülen sigara karşıtı mesajlardaki artış anlamlı düzeydedir. Buna karşılık 25 ve üzeri yaşlarda radyoda sigara karşıtı mesaj farketme anlamlı olarak artmıştır (2008 yılında %22,6 ve 2012 yılında %25,4); 15-24 yaşlardaki artış ise çok düşüktür ve anlamlı değildir.

Kırsal ve kentsel yerleşim yerlerindeki değişim benzer düzeydedir; televizyonda mesaj farketme kentsel (rölatif değişim %6,9) ve kırsal bölgelerde (rölatif değişim %6,7) anlamlı düzeyde olmuştur; radyoda mesaj farketme ise kentsel ve kırsal bölgelerde anlamlı düzeyde değişmemiştir. Benzer şekilde hem kentlerde (rölatif azalma %15,9) hem de kırsal bölgelerde (rölatif azalma %24,2) sigara karşıtı mesaj farketme bakımından azalma tespit edilmiştir.

Sigara paketleri üzerindeki uyarı mesajlarının etkisi ile sigarayı bırakmayı düşünenlerin yüzdesinde 2008 ve 2012 yılları arasında anlamlı (%14,4) düzeyde artış olmuştur.

Sağlık uyarıları nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme olarak değerlendirilen uyarı mesajlarının etkililiği konusundaki artış en fazla kadınlarda (erkeklerdeki artışın yaklaşık 2 katı), kentlerde yaşayanlarda, 25-64 yaş grubunda ve üniversite mezunlarında gözlenmiştir.

Sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarını farketme bakımından 2008 – 2012 yılları arasında erkeklerde anlamlı olmayan düzeyde azalma ve kadınlarda da yine anlamlı olmayan artma olmasına karşın, bu uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı düşünme bakımından hem erkeklerde (rölatif değişim %11,2) hem de kadınlarda (rölatif değişim %24,3) anlamlı artma olmuştur.

Sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarını farketme bakımından 2008 – 2012 yılları arasında 15-24 yaş grubunda anlamlı olmayan düzeyde azalma ve diğer yaş gruplarında anlamlı olmayan artma olmasına karşın, bu uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı düşünme bakımından 25-64 yaşlar arasında anlamlı artma olmuştur. İstatistik olarak anlamlı olmamakla birlikte 15-24 yaşlar arasında ise hafif azalma olmuş, 65+ yaş grubunda da anlamlı olmayan düzeyde hafif artma olmuştur.

Kentlerde sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarını farketme bakımından 2008 ile 2012 yılları arasında anlamlı olmayan düzeyde artma, kırsal yerleşim yerlerinde ise anlamlı olmayan azalma olmuştur. Bununla birlikte bu uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı düşünme bakımından hem kentlerde (rölatif değişim %16,7) hem de kırsal bölgelerde (rölatif değişim %9,6) önemli ölçüde artma olmuştur.

Eğitim düzeylerine göre incelendiğinde sadece okula gitmemiş olanlarda sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarını farketme anlamlı şekilde artmıştır (2008: %79,7, 2012: %89,4). Bu grupta sağlık uyarılarını farketme bakımından anlamlı artış olmakla birlikte, bu uyarılar nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesi bakımından bu grup diğerlerinden daha geride kalmıştır, uyarılar nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesindeki artış anlamlı düzeyde değildir.

Sağlık uyarıları nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesinde artış üniversite mezunlarında en fazla olmuştur (2008: %36,9, 2012: %48,7). Bu grubu lise mezunları izlemektedir (2008: %42,8, 2012: %52,5). İlkokul mezunları grubunda da sağlık uyarıları nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesinde artış anlamlı olmuştur (2008: %51,9, 2012: %57,2).

Katılımcıların sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu farketmelerinde 2008 ile 2012 yılları arasında anlamlı artış (rölatif değişim %18,3) olmuştur. Sigara satılan dükkanlarda farkedilen artış istatistik olarak anlamlı değildir (Şekil 10.4).

Sigara satışı yapılan dükkanlarda sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu görme konusunda 2008-2012 yılları arasındaki artış kadınlarda, 25 yaşın üzeridekilerde ve kırsal bölgede daha fazladır.

Eğitim düzeyleri olarak incelendiğinde sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu görme konusunda 2008-2012 yılları arasındaki artış okula gitmemiş olanlarda ve ilkokul mezunlarında daha fazladır, sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu görme konusunda 2008-2012 yılları arasındaki azalma olan tek grup ise üniversite mezunlarıdır.

Kadınların 2008-2012 yılları arasında sigara satın aldıkları dükkanlarda (2008: %1,8, 2012: %3,3) ve herhangi yerde (2008: %9,6, 2012: %13,0) sigara reklamı, tanıtımı ve sponsorluğu görmeleri anlamlı düzeyde artmıştır. Erkeklerde anlamlı düzeyde artma gözlenmemiştir.

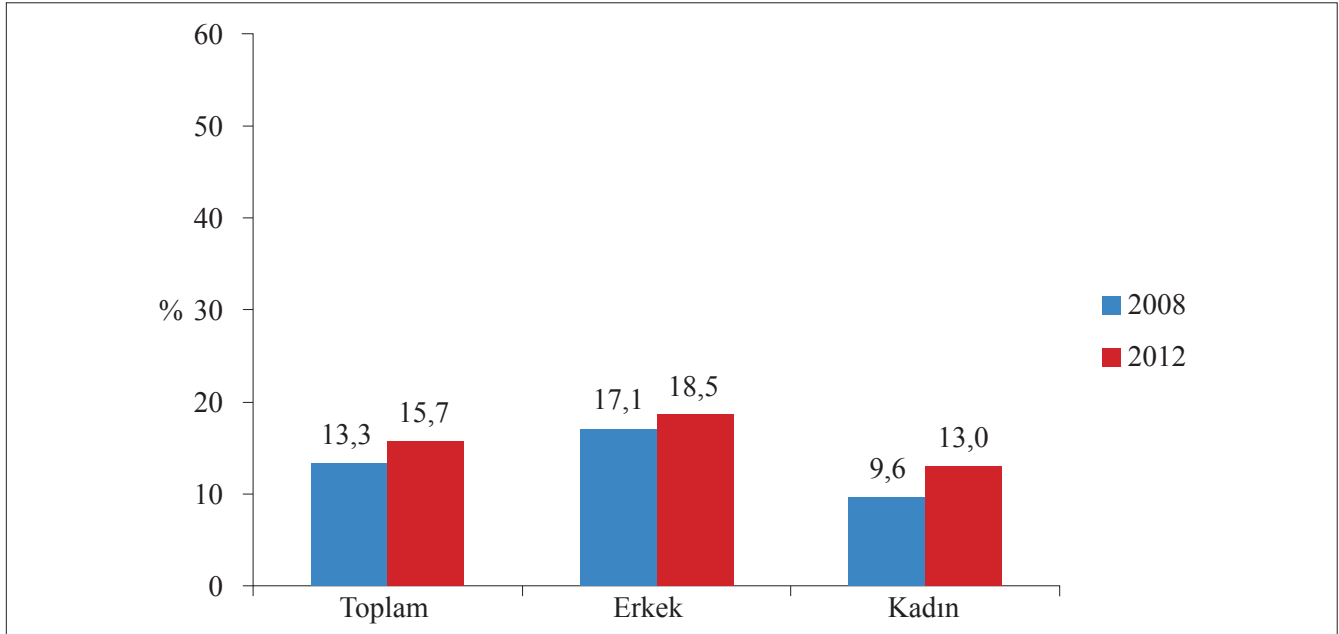
25+ yaş grubunda 2008-2012 yıllarında sigara satın aldıkları dükkanlarda sigara reklamı görme anlamlı olarak artmıştır (2008: %2,2, 2012: %3,6). Herhangi yerde sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu farketme de 2008-2012 yıllarında anlamlı şekilde artmıştır (2008: %11,2, 2012: %14,7). Bu bakımdan 15-24 yaş grubunda ise azalma olmuştur.

Sigara satılan yerlerde sigara reklamı farketme kırsal bölgelerde 2008-2012 yılları arasında %1,4'ten %2,3 değerine artmıştır ve bu artış istatistik olarak anlamlıdır. Herhangi yerde sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu farketme de 2008-2012 yılları arasında %10,7'den %13,7'ye yükselmiştir. Kentsel yerleşim yerlerinde ise bu açıdan hafif ve istatistik olarak anlamlı olmayan azalma vardır.

Sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu görme konusunda 2008-2012 yılları arasındaki artış okula gitmemiş olanlarda daha fazla olmuştur (2008: %6,4, 2012: %11,3). Bu grubu ilköğretim mezunu grup izlemektedir (2008: %10,1, 2012: %12,9). Ortaokul ve lise mezunu gruplardaki artış ise istatistik olarak anlamlı düzeyde değildir. Buna karşılık, anlamlı olmamakla birlikte üniversite mezunlarında hafif bir azalma görülmektedir (2008: %22,3, 2012: %17,6).

Sigara satılan dükkanlarda sigara reklamı farketme 2008 ile 2012 yılları arasında bütün eğitim gruplarında artmıştır.

Şekil 10.4. Son 30 günde sigaranın reklam, tanıtım ve sponsorluğunu farketme, cinsiyete göre dağılımı, (2008-2012)

10.6 2008-2012 Yıllarında Bilgi, Tutum ve Algıların Karşılaştırması

Başlıca Bulgular

- Genel olarak sigaranın ciddi sağlık sorunlarına yol açtığı bilgisi 2008-2012 arasında istatistik olarak anlamlı şekilde azalmıştır (2008: %97,2, 2012: %96,2). Bilgide düşme erkeklerde gözlenmiştir (2008: %97,8, 2012: %96,0), ancak kadınlarda bilgide azalma yoktur.
- Sigara dumanından pasif etkilenimin sağlık etkileri konusundaki bilgi düzeyinde genel olarak 2008-2012 yılları arasında anlamlı bir değişim olmamıştır.

Tablo 10.20’de 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigara içmenin ve sigara dumanından pasif etkilenimin ciddi hastalıklara yol açtığı konusundaki düşünceleri bazı demografik özelliklere göre verilmiştir.

Genel olarak sigara içmenin ciddi sağlık sorunlarına yol açtığı bilgisinde 2008 yılındaki %97,2’lik değerden 2012 yılında %96,2 düzeyine bir azalma olduğu görülmektedir. Azalma erkeklerde (2008: %97,8, 2012: %96,0) belirgin olup kadınlarda azalma yoktur. Azalma 65+ yaş grubu dışındaki bütün yaş grupları için söz konusudur. Yerleşim yeri olarak incelendiğinde sigara içmenin ciddi sağlık sorunlarına yol açtığı bilgisinin kentlerde yaşanlarda azaldığı (2008: %97,7, 2012: %96,3) görülmektedir. Eğitim düzeyleri bakımından da okula gitmemiş olanlarda bilgi düzeyinde 2008 yılındaki %91,8 değerinden 2012 yılında %95,0 değerine artış olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu grupta değişim olmamıştır, diğer eğitim gruplarında ise azalma meydana gelmiştir.

Sigara dumanından pasif etkilenimin sağlık etkileri konusundaki genel olarak bilgi düzeyinde 2008-2012 yılları arasında anlamlı bir değişim olmamıştır. Geçen süre içinde kadınlar arasındaki bilgide anlamlı düzeyde artış gözlenirken, 65 ve üzeri yaş grubunda, kırsal kesimde yaşayanlarda ve okula gitmemiş olanlarda da SDPE’in sigara içmeyenlerde ciddi hastalıklara neden olduğu bilgisinde artma olmuştur.

11

SONUÇ VE ÖNERİLER

11. Sonuçlar ve Öneriler

DSÖ TKÇS tütün kontrolünün ilkelerini belirlemiş, DSÖ Küresel Tütün Salgını Raporu olan MPOWER da tütün salgını azaltmak için etkili 6 temel stratejiyi tanımlayarak ülkelere tütün savaşının yol haritasını vermiştir. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) ise ülkelerin, yetişkin grupta tütün kontrolünün başlıca göstergelerini ortaya koyacak bilgi toplamalarını sağlamıştır. KYTA'nın sonuçları ülkelere, etkili tütün kontrolü yöntemlerini formüle etme ve uygulamaların sonuçlarını izleme olanağı vermektedir. Türkiye'de iki kez yapılan KYTA sonuçlarını gözden geçirerek MPOWER kriterlerinin değerlendirmesi ve araştırmalarda elde edilen başlıca sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Genel olarak geçtiğimiz 15-20 yıl içinde Türkiye tütün kontrolü konusunda önemli gelişme kaydetmiştir. Tütün üreten bir ülke olarak oldukça kısa sürede bu gelişmenin sağlanmış olması önemlidir. Bununla birlikte halen bazı güçlü alanları vardır. MPOWER stratejileri esas alınarak, 2008 ve 2012 yıllarında tespit edilen değişim de dikkate alınarak varılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir. Ayrıca politika önerileri de ifade edilmiştir¹.

Tütün Kullanımını ve Koruyucu Uygulamaları İzle

Türkiye'de 2008 ile 2012 yılları arasındaki 4 yıllık sürede tütün kullanım sıklığı %31,2'den %27,1 değerine azalmıştır. Tütün kullanımındaki azalma hem erkeklerde hem de kadınlarda görülmektedir. En sık kullanılan tütün ürünü mamul sigaradır (%25,7). Ayrıca nargile kullanımında da, %2,3'ten %0,8'e oldukça önemli azalma meydana gelmiştir.

Halen sigara içenler günde ortalama olarak 19,2 sigara içmektedir; erkekler (20,3 sigara) kadınlara (15,3 sigara) göre ortalama olarak 5 sigara fazla içmektedir. Toplam olarak 14,8 milyon sigara içen kişi hergün 14,8 milyon paket sigara içmektedir.

Sigara içmeye başlama yaşı bakımından 2008 ile 2012 yılları arasında önemli bir farklılık olmamakla birlikte 15 yaşından önce sigara içmeye başlayanlarda hem kentlerde hem de kırsal bölgede yaşayanlarda önemli azalma kaydedilmiştir. Sigara içmeye başlama yaşı ortalaması 17,1 yıldır; erkekler (16,8 yıl) kadınlara (17,9 yıl) göre ortalama olarak 1 yıl daha erken sigara içmeye başlamaktadır. Sigara içenlerin yarısından fazlası (%58,7) sigara satın alabilmek için yasal yaş sınırı olan 18 yaşından önce sigara içmeye başlamışlardır.

Öneriler:

- Önemli azalma sağlanmış olmakla birlikte sigara kullanım sıklığı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında halen çok fazladır. Sigara içmenin zararları ve sigara içenlerin bırakmaları yönünde desteklenmesi konularında daha fazla çaba gösterilmelidir.

¹ Bu bölümde söz edilen politika önerileri DSÖ TKÇS ve MPOWER önerileri ile uyumludur. Bu öneriler Türkiye Cumhuriyeti hükümeti tarafından ifade edilmektedir ve U.S. Centers for Disease Control and Prevention (CDC) önerileri olması gerekmez.

- Gençlerin sigaraya ulaşmalarının azaltılmasına yönelik olarak gençlere sigara satış yasağının daha etkili uygulanması sağlanmalıdır.
- Gençlerin tütün ürünlerine ulaşmaları ile ilgili yeni çalışmalar önerilir.

Toplumu Tütün Dumanından Korumak

MPOWER stratejileri arasında Türkiye'nin en başarılı olarak uyguladığı alanlardan birisi, 2009 yılı Temmuz ayından itibaren uygulanmakta olan kapsamlı sigara içme yasaklarıdır. Bütün kapalı alanlarda 2008 yılı ile karşılaştırıldığında sigara dumanından pasif etkilenim bakımından anlamlı düzeyde azalma kaydedilmiştir. Her erkekler hem de kadınların, resmi dairelerde, sağlık kuruluşlarında, toplu taşıma araçlarında ve en belirgin olarak da restoranlarda sigara dumanından pasif etkilenimi azalmıştır. Yasanın ilk aşamasının uygulanmaya başladığı 2008 yılında restoranlarda sigara içme yasağı henüz başlamamış olmakla birlikte, katılımcıların yarısı restoranlarda sigara dumanından etkilenmediklerini belirtmişlerdir. 2012 yılında ise katılımcıların %90'ı restoranlarda sigara dumanından etkilenmediklerini ifade etmiştir.

Tütün kontrolü yasası evleri ve özel araçları kapsamamakta, bu yerlerde sigara içilmesini yasaklamamaktadır. Buna rağmen evlerde de sigara dumanından pasif etkilenim düzeyinde azalma olmuştur. Bu azalma, toplumda genel olarak sigara dumanı ortamlar kavramının benimsenmiş olmasının sonucudur.

Öneriler:

- Sigara kullanım yasakları etkili şekilde uygulanmakla birlikte halen bazı ihlaller görülmektedir. Denetim kapasitesi güçlendirilmeli ve ihlal durumunda yaptırımlar hızla uygulanmalıdır.
- Dumansız hava uygulamasının başarısını artırmak amacıyla yoğun medya kampanyası yapılmalıdır.
- Çok fazla olmamakla evlerde ve özel araçlarda sigara dumanından pasif etkilenim olmaktadır. Evler ve özel araçlarda çocukların ve gebelerin korunmasına yönelik özel programlara gereksinim vardır.

Sigarayı Bırakmak İçin Yardım Öner

Sigara içenlerin dörtte biri (%27,2) sigarayı bırakmıştır. Sigara bırakma kadınlarda ve 65 ve üzeri yaş grubunda daha fazladır. 65 ve üzeri yaş grubunda her 5 kişiden bir tanesi (%18,6) sigarayı bırakmıştır.

Sigarayı bırakma konusuna ilgi son 4 yıl içinde artmıştır. 2012 yılı itibarıyla sigara içenlerin yarısından fazlası (%53,0) sigarayı bırakmayı düşündüğünü söylemiştir. Sigara içenlerin %12,9'u 30 gün içinde sigarayı bırakmayı düşündüğünü söylemiştir; bu değer 2008 yılındaki %9,9 değerinden daha yüksektir. Sigara bırakma girişiminde bulunma 15-24 yaş grubunda azalmış olmakla birlikte 25-44 yaş grubunda 2008 yılındaki %42,7 değerinden 2012 yılında %48,3'e yükselmiştir. Ayrıca, sigara bırakma amacı ile etkili yöntemlerin (farmakoterapi, sağlık personelinin danışmanlık/tavsiye alma) kullanımında da anlamlı artış vardır.

Sigaranın bırakılması konusunda sağlık personelinin önemli yeri vardır. Sağlık personelinin sadece yarısı bütün hastalarına sigara içme durumunu sormaktadır. Bununla birlikte sağlık personelinin bu konuya ilgisi artmıştır. Hastalarına sigara içme durumunu sorma 2008 ile 2012 arasında %49,0'den %51,4'e, sigara içen hastalara sigarayı bırakmasını tavsiye etme de %40,7'den %42,9'a yükselmiştir. Kadın hastalara sigara içme durumu daha fazla sorulmakta ve bırakma tavsiyesi 2008 yılına göre 2012 yılında daha fazla yapılmaktadır. Etkili sigara bırakma yöntemi (farmakoterapi danışmanlık/tavsiye) kullanımı

da 2012 yılında anlamlı şekilde artmıştır.

Öneriler:

Ülke çapında daha fazla sigara bırakma merkezi gerekmektedir. Ayrıca bu merkezlerde hizmet edecek insan gücüne de ihtiyaç vardır.

- Sağlık personeli tarafından hastalarla her görüşmede sigara kullanım durumu sorulmalı ve sigara içenlere, özellikle sağlık sorunu olanlara ve gebelere bırakma tavsiyesi yapılmalıdır.

Toplumu Tütün Kullanımının Zararları Konusunda Uyar

Tütün ürünleri paketleri üzerindeki yazılı ve resimli sağlık uyarılarının amacı topluma sigara içmenin olumsuz etkileri konusunda bilgi vermek, bu yolla gençlerin sigara içmeye başlamasını önlemek ve sigara içenleri de sigarayı bırakmaları konusunda desteklemektir. Sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarını gördükten sonra bu uyarılar nedeni ile sigarayı bırakmayı düşünenlerde 2008 ile 2012 yılları arasında %14,4 düzeyinde anlamlı bir artış olmuştur.

Sigara içenlerin hemen hepsi (%94,3) paketler üzerindeki yazılı sağlık mesajlarını, %92,5'i de resimli uyarıları görmüş olduklarını ifade etmişlerdir. Bu uyarıları görenlerin de yarısı da bu nedenle sigarayı bırakmayı düşündüğünü söylemiştir (resimleri görenlerin %48,5'i, yazılı mesajları görenlerin %53,0'ü). Sağlık uyarılarının etkisinin göstergesi olan, bu uyarılar nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesi kadınlarda erkeklerden iki kat fazladır. Uyarıları görme nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesi kentlerde yaşayanlarda, üniversite eğitimlilerde ve 25-64 yaşlar arasındakilerde daha fazladır.

Sigara paketleri üzerindeki uyarılar nedeni ile sigarayı bırakma düşüncesindeki artış, uyarılar konusundaki politikanın değişmesi ve 2010 yılında yazılı uyarılara ek olarak resimli uyarıların da basılmış olması sonucudur.

Öneriler:

- Sigara paketleri üzerine daha etkili sağlık uyarıları basılmalı ve bu mesajlar belirli aralıklarla (örneğin iki yılda bir) değiştirilmelidir.
- Katran, nikotin ve CO düzeylerine ek olarak paketler üzerine başka emisyonlar da yazılmalıdır.
- Okul programlarında sigara içmenin zararları ve içmemenin olumlu yanları ile ilgili daha etkili programlar konulmalıdır.
- Sigara içmenin zararları konusunda toplumda farkındalık düzeyini artırmak amacı ile daha etkili medya kampanyaları yapılmalıdır.
- Sigara içmenin zararları konusunda toplumun algısı ve bilgi düzeyini ortaya koymak için araştırma yapılmalıdır.

Tütün Ürünleri İle İlgili Reklam, Tanıtım ve Sponsorluk Yasaklarını Etkili Uygula

Son 30 gün içinde sigara karşıtı bir mesaj gördüğünü ifade edenler 2008 yılındaki %88,8 değerinden 2012 yılında %93,5'e yükselmiştir. Artış hem erkeklerde hem de kadınlarda olmuştur ve bütün yaş gruplarında

artmıştır. Mesajların en çok görüldüğü yer olarak televizyon ve radyo ifade edilmiştir; bu durum 2010 yılından itibaren yapılan yoğun medya kampanyalarının sonucu olmuştur.

Bu olumlu gelişmelere karşın bazı katılımcılar da sigara reklamı gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu konudaki yüzdeler küçük olmakla birlikte özellikle kırsal bölgelerde sigara satılan dükkanlarda sigara reklamı görmenin 2008 ile 2012 yılları arasında %1,4'ten %2,3'e çıktığı ve artışın istatistik olarak anlamlı olduğu saptanmıştır.

Öneriler:

- İhlal durumlarının hızla tespitine yönelik etkili bir mekanizma oluşturulmalıdır. İhlal olduğunda da hızla ve etkili tepki verilmelidir.
- Her türlü sponsorluk olasılığı (özellikle okul programları) tespit edilmeli ve önlenmelidir.

Tütün Vergilerini Artır

Sigara içenler sigara satın almak için ayda ortalama olarak 146,1 TL harcamaktadır. Erkekler (157,6 TL), kadınlara göre (110,0 TL) ortalama 47,6 TL daha fazla sigara harcaması yapmaktadır. En yaygın içilen sigaranın bir paketinin fiyatı ise 5,7 TL olup kentlerde (5,8 TL) kırsal bölgeye (5,5 TL) göre biraz daha fazladır.

Genel olarak sigara satın almak için yapılan aylık harcama 2008 yılına (98,3 TL, düzeltilmiş) göre 2012 yılında (146,1 TL) artmıştır. Artış, kadınlarda, 25-44 ve 45-64 yaşlarındaki sigara içenlerde ve kentlerde yaşayanlarda daha fazla olmuştur. Okula gitmemiş olanlardaki artış çok az olmuştur.

Öneriler:

- Yasa dışı ticaretin önlenmesi için daha etkili bir mekanizma oluşturulmalıdır.
- Yurda giriş noktalarında gümrüksüz (duty free) satış için sınır konmalı ve bu sınır azaltılmalıdır.
- Paket başına konulan sabit vergi (edfix tax) konusundaki alt sınır yükseltilmelidir.

KAYNAKLAR

1. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic, MPOWER, WHO, 2008
2. Framework Convention on Tobacco Control, WHO, 2003
3. Pujari SJ, Palipudi KM, Morton J, Levinsohn J, Litavec S, Green M on behalf of the GATS collaborative group, Electronic Data Collection and Management System for Global Adult Tobacco Survey, Online Journal of Public Health Informatics * ISSN 1947-2579 * <http://ojphi.org> * Vol.4, No. 2, 2012
4. Bilir, N, Özcebe H, Ergüder T and Mauer-Stender K., Tobacco Control in Turkey; Story of Commitment and Leadership, WHO Euro, 2012
5. PIAR. Public Research on Smoking Habits and Campaign against Smoking in Turkey, Ministry of Health, 1988
6. Bilir N, Güçüz B, Yıldız AN. Smoking Behaviors and Attitudes, Ankara, Hacettepe Public Health Foundation, International Development Research Centre, Ankara, 1997
7. Refik Saydam Hygiene Center Presidency, School of Public Health, Başkent University. National Burden of Disease and Cost Effectiveness Project. Burden of Disease. Final Report. Ankara, 2004
8. Global Adult Tobacco Survey, Turkey Report, Ministry of Health, Publ. No 803, 2010
9. Subaşı N, Bilir N, et.al., Knowledge and Attitudes of Waterpipe Smokers, Turkish Thoracic Journal, 2005, 6: 137-143
10. Karcaaltincaba D et al. Cigarette smoking and pregnancy: results of a survey at a Turkish women's hospital in 1020 patients. Journal of Obstetrics and Gynecology, 2009, 29(6):480–486
11. Warren CW et.al. Effect of Policy Change on Cigarette Sales: the case of Turkey, Eur. J. Publ. Hlth., 2012, 22: 712-715
12. Ergüder T et al. Tobacco use among youth and related characteristics, Turkey. Social and Preventive Medicine, 2005, 51:91–98
13. Ergüder T. Linking Global Youth Tobacco Survey (GYTS) data to tobacco control policy in Turkey – 2003 and 2009, Cent Eur J Public Health 2012; 20 (1): 87–91
14. Çalgan Z, Yeğenoğlu S, Tahir E, Bilir N., Community pharmacists' knowledge, attitudes and habits regarding smoking and health promotion in Ankara. Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences, 2007, 4(3):125–138
15. Aslan D, Bilir N, Özcebe H and Ergüder T., Smoking Status of the Health Professionals and Influencing Factors, Ministry of Health, Ankara, 2008
16. Bilir, N, Özcebe H, Smoke-Free Public Places; Article 8: Protection from Exposure to Tobacco Smoke, WHO Euro, 2012

17. Expansion of smoke-free public places and workplaces, evaluation of impact of tobacco control policies, Turkey; Project conducted by Society of Public Health Specialists, in collaboration of Ministry of Health, H. Özcebe, N. Bilir and D. Aslan, Ankara 2011
18. Caman ÖK, Erguder BI, Özcebe H, Bilir N., Urinary Cotinine and Breath Carbon Monoxide Levels Among Bar and Restaurant Employees in Ankara, *Nicotine Tob Res* (2013) doi: 10.1093/ntr/nt
19. Hastalık istatistikleri 1964–1994, Sağlık Bakanlığı 1996, Yayın No. 584
20. Directorate of Social Security Institution, personal communication, January 2013.
21. Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun, 26.11.1996, No. 4207
22. Ulusal Tütün Kontrol Programı ve Eylem Planı, Sağlık Bakanlığı, Ankara, 2008
23. Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, No 4733, 03.01.2002
24. Bill Amending the Law on Prevention of Hazards of Tobacco Control Products, 3 January 2008, No. 5727]. T.C. Official Gazette, 19/1/2008, No. 26761
25. Results of Opinion Survey in Turkey, Quirk Global Strategies, İstanbul, 2010
26. Tobacco Control Scale in Europe, 2010, Joossens L, Raw M., A Report of the Association of European Cancer Leagues, 2011
27. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): core questionnaire with optional questions, Versions 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
28. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): programmer's guide to general survey system, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
29. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): data management implementation plan, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
30. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): field interviewer manual, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
31. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): field supervisor manual, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
32. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): question by question specifications, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.

33. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): data management training guide, Version 1.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
34. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): mapping and listing manual, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
35. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): sample design manual, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
36. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): sample weights manual, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
37. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): quality assurance: guidelines and documentation, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2010.
38. Global Adult Tobacco Survey Collaborative Group. Global Adult Tobacco Survey (GATS): country report: tabulation plan and guidelines, Version 2.0. Atlanta: Centers for Disease Control and Prevention, 2011.

EK A SORU FORMLARI

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) Türkiye 2012 Anket

Tam Çalışma

24 Nisan 2012

İçindekiler

Açıklamalar	139
Hane Anketi	139
Bireysel Anket	141
Bölüm A: Kişisel Bilgiler.....	143
Bölüm B: Tütün Kullanımı	146
Seçmeli Bölüm N: Nargile Modülü	152
Bölüm D1: Tütün Kullanmayı Bırakma.....	153
Bölüm E: Pasif İçicilik.....	156
Bölüm F: Ekonomi - Paketlenmiş Sigara.....	162
Bölüm G: Medya.....	164
Bölüm H. Bilgi, Tutum ve Algılar	167
Bölüm PHW. Resimli Sağlık Uyarıları	169
Anketi Bitiriniz	171

Açıklamalar

[**PARANTEZ**] : Anketörler için açıklayıcı bilgidir. Cevaplayıcıya okunmayacaktır.

İTALİK : Programlama mantığı ve atlanacak talimatlardır.

* **Yıldız İşaretleri** *: Metindeki yıldız işaretli kelimeler vurgulanarak okunmalıdır.

Hane Anketi

GİRİŞ. HANEHALKI HAKKINDA GENEL BİLGİ VERECEK KİŞİ 18 YAŞ VE ÜZERİNDE OLMALI VE SİZ BU KİŞİDEN TÜM HANEHALKI HAKKINDA DOĞRU VE GERÇEK BİLGİ ALDIĞINIZDAN EMİN OLMALISINIZ. EĞER GEREK DUYARSANIZ HANEHALKI HAKKINDA BİLGİ VEREN KİŞİNİN 18 YAŞ VE ÜZERİ OLDUĞUNDAN EMİN OLMAK İÇİN BELGE İSTEYİNİZ.

[ANCAK HANEDE 18 YAŞINDA VEYA DAHA BÜYÜK HİÇ KİMSE YOK İSE KATILIMCI 18 YAŞINDAN KÜÇÜK BİRİSİ OLABİLİR.]

GİRİŞ1. Yetişkinlerin tütün kullanımı davranışı ile ilgili olarak, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tüm Türkiye genelinde bir araştırma yapılmakta ve haneniz bu ankete katılım için seçilmiş bulunmaktadır. Belirlenen tüm haneler bilimsel bir örnekten seçilmiştir ve belirlenen kişilerin tümünün incelemeye katılması projenin başarısı için çok önemlidir. Toplanan tüm bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Hanenizde kimlerin katılım için uygun olduğunu belirlemek için birkaç sorum olacak.

HH1. İlk olarak haneniz ile ilgili birkaç soru sormak istiyorum. Bu hanede toplam kaç kişi yaşıyor?

[BU HANEYİ DAİMİ İKAMETGAHI OLARAK KABUL EDEN TÜM KİŞİLER DAHİL EDİLMELİDİR.]

EĞER HH1 = 0 İSE, UYGUN YOK'A GİDİNİZ.

HH2. Hanehalkından kaç kişi 15 ve üzeri yaşta?

EĞER HH1 = 0 İSE, UYGUN YOK'A GİDİNİZ.

[HANEHALKINDA UYGUN KİŞİ YOKTUR.

ZAMAN AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

BU ANKET, KOD:201 OLARAK KAYDEDİLECEKTİR.]

HH4. Şimdi bu hanede yaşayan 15 yaş ve üzerindeki kişiler hakkında bilgi toplamak istiyorum.

En yaşlısından en gencine doğru sıralayalım.

HH4a. Bu kişinin adı nedir? _____

HH4b. Bu kişinin bitirdiği yaşı nedir?

[EĞER KİŞİ BİLMİYORSA, TAHMİN ETMESİNİ İSTEYİNİZ.]

--	--	--

EĞER HH4b ≥ 15 ve ≤ 17 İSE, HH4c'YE GİDİNİZ. AKSİ TAKDİRDE

HH4d'YE GİDİNİZ.

HH4c. Bu kişinin doğum tarihinin ayı nedir?

HH4c YIL. Bu kişinin doğum tarihinin yılı nedir?

[EĞER BİLMİYORSA 7777 GİRİNİZ,

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE, 9999 GİRİNİZ]

HH4d. Bu kişinin cinsiyeti nedir?

ERKEK 1

KADIN 2

HH4e. Bu kişi halen sigara, sarma sigara, puro, pipo, nargile dahil tütün kullanıyor mu?

EVET..... 1

HAYIR 2

BİLMİYOR 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

HH4a – HH4e'DEKİ SORULARI HH2'YE KAYDEDİLEN TÜM KİŞİLER İÇİN SORUNUZ.

HH5. [SEÇİLEN UYGUN OLAN KİŞİNİN ADI:

SEÇİLEN KATILIMCININ BİREYSEL ANKETE DEVAM İÇİN UYGUN OLUP OLMADIĞINI SORUNUZ.

SEÇİLEN KATILIMCI UYGUN DEĞİL İSE BİR GÖRÜŞME GÜNÜ BELİRLEYİNİZ VE KAYDEDİNİZ.]

Bireysel Anket

ONAY 1. [HANEHALKI VAKA BİLGİLERİNDEN SEÇİLEN CEVAPLAYICININ YAŞINI KONTROL EDİN VE AŞAĞIDAN UYGUN KATEGORİYİ SEÇİN:]

15-17 1 → *ONAY 2'YE GEÇİNİZ*

18 YAŞ VEYA ÜZERİ 2 → *ONAY 5'E GEÇİNİZ*

15-17 YAŞ, VELİSİNDEN BAĞIMSIZ YAŞAYAN..... 3 → *ONAY 5'E GEÇİNİZ*

ONAY 2. Ankete başlamadan önce, [CEVAPLAYICININ ADI]'nın ebeveyninden veya velisinden ve [CEVAPLAYICININ ADI]'ndan onay almam gerekiyor.

[SEÇİLEN CEVAPLAYICI VE EBEVEYN/VELİNİN HER İKİSİ DE MEVCUTSA, ANKETE DEVAM EDİN. EĞER EBEVEYN/VELİ MEVCUT DEĞİLSE, ANKETİ YARIDA KESİN VE YENİDEN GELMEK İÇİN BİR RANDEVU PLANLAYIN. REŞİT OLMAYAN CEVAPLAYICI MEVCUT DEĞİLSE, EBEVEYNİN ONAYINI ALARAK DEVAM EDİN.]

ONAY 3. [EBEVEYNE/VELİYE VE SEÇİLEN CEVAPLAYICIYA (MEVCUTSA) AŞAĞIDAKİ METNİ OKUYUN]

Ben Türkiye İstatistik Kurumu için çalışıyorum. Bu kurum, Türkiye'de tütün kullanımıyla ilgili bilgi topluyor. Bu bilgiler Sağlık Bakanlığı tarafından halk sağlığı amacıyla kullanılacak.

Hane halkınız ve [CEVAPLAYICININ ADI], bu araştırma için rasgele yöntemle seçildi.

[CEVAPLAYICININ ADI] tarafından verilecek cevaplar hem biz hem toplum açısından büyük önem taşıyor, çünkü bu cevaplar başka birçok kişiyi temsil edecek.

Anket yaklaşık 30 dakika sürecek. [CEVAPLAYICININ ADI] bu araştırmaya tümüyle gönüllü olarak katılacak. [CEVAPLAYICININ ADI] tarafından verilecek bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve [CEVAPLAYICININ ADI]'nın kimliği, verdiği cevaplardan anlaşılamayacak. Kişisel bilgileri, siz de dahil olmak üzere, ailesi bile olsa başka hiç kimseyle paylaşılmayacak. [CEVAPLAYICININ ADI] araştırmadan dilediği zaman çekilebilir ve herhangi bir soruyu cevaplamayı reddedebilir. Bu anket, araştırma katılımcılarının zarar görmesini önlemek amacıyla T.C. Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü ile ortaklaşa yürütülen çalışmalar sonucunda üretilmiştir.

Bu çalışmalar ile ilgili ayrıntılı bilgi almak isterseniz aşağıda verilen telefon numaralarıyla irtibata geçebilirsiniz.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK): (312) 410 06 40 / (312) 410 06 15

[CEVAPLAYICININ ADI]'nın bu araştırmaya katılmasına izin verirseniz, kendisiyle özel görüşerek bir anket yapacağız.

[EBEVEYNE/VELİYE SORUN:] [CEVAPLAYICININ ADI]'nın katılmasını kabul ediyor musunuz?

EVET..... 1 → *ONAY 4'E GEÇİNİZ*

HAYIR..... 2 → *ANKETİ BİTİRİNİZ*

ONAY 4. [SEÇİLEN REŞİT OLMAYAN CEVAPLAYICI MEVCUT MU?]

MEVCUT 1 → *ONAY 6'YA GEÇİNİZ*

MEVCUT DEĞİL 2 → *ONAY 5'E GEÇİNİZ*

ONAY 5. [SEÇİLEN CEVAPLAYICIYA OKUYUN:]

Ben Türkiye İstatistik Kurumu için çalışıyorum. Bu kurum, Türkiye'de tütün kullanımıyla ilgili bilgi topluyor. Bu bilgiler Sağlık Bakanlığı tarafından halk sağlığı amacıyla kullanılacak. Hanehalkınız ve siz, bu araştırma için rasgele yöntemle seçildiniz. Vereceğiniz cevaplar hem biz hem toplum açısından büyük önem taşıyor, çünkü bu cevaplar başka birçok kişiyi temsil edecek. Anket yaklaşık 30 dakika sürecek. Bu araştırmaya tümüyle gönüllü olarak katılacaksınız. Bize vereceğiniz bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve verdiğiniz cevaplardan kimliğiniz anlaşılmayacak. Kişisel bilgilerinizi, aileniz bile olsa başka hiç kimseyle paylaşmayacağız.

Bu çalışmalar ile ilgili ayrıntılı bilgi almak isterseniz aşağıda verilen telefon numaralarıyla irtibata geçebilirsiniz.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK): (312) 410 06 40 / (312) 410 06 15

Katılmayı kabul ediyorsanız, sizinle özel bir görüşme yapacağız.

ONAY 6. [SEÇİLEN CEVAPLAYICIYA SORUNUZ:] Katılmayı kabul ediyor musunuz?

EVET .. 1 → *GÖRÜŞMEYE DEVAM EDİN*

HAYIR . 2 → *GÖRÜŞMEYİ BİTİRİN*

Bölüm A. Kişisel Bilgiler

A00. Şimdi size ilk olarak kişisel bilgileriniz hakkında birkaç soru soracağım.

A01. [CİNSİYETİ KAYDEDİNİZ. (ŞAYET GEREKİRSE SORUNUZ.)]

ERKEK..... 1

KADIN 2

A02a. Hangi ayda doğdunuz?

01.....1

02.....2

03.....3

04.....4

05.....5

06.....6

07.....7

08.....8

09.....9

10.....10

11.....11

12.....12

BİLMİYOR.....77

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 99

A02b. Hangi yılda doğdunuz?

[EĞER BİLMİYORSA, 7777 GİRİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 9999 GİRİNİZ]

--	--	--	--

EĞER AY VEYA YIL = BİLMİYORSA VEYA CEVAP VERMEK İSTEMİYORSA, A03'E GİDİNİZ. AKSİ TAKDİRDE A04'E GİDİNİZ.

A03. Kaç yaşındasınız?

[EĞER KİŞİ EMİN DEĞİLSE, YAŞINI TAHMİN ETMESİNİ İSTEYİNİZ VE BU CEVABI KAYDEDİNİZ.]

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE YAŞ BİLGİSİ OLMADAN GÖRÜŞMEYE DEVAM EDEMEYECEĞİMİZ İÇİN GÖRÜŞMEYİ BİTİRİNİZ.]

--	--	--

A03=999 İSE, A04'E GİDİNİZ.

A03a. [VERİLEN CEVAP TAHMİNİ OLARAK MI VERİLMİŞTİR?]

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR 7

A04. En son hangi okulu bitirdiniz?

[SADECE BİR YANIT SEÇİNİZ]

BİR OKUL BİTİRMEDİ 1

İLKOKUL 2

İLKÖĞRETİM (8 YILLIK) 3

ORTAOKUL VEYA MESLEKİ ORTAOKUL 4

LİSE VE DENGİ OKULLAR 5

YÜKSEKOKUL VEYA FAKÜLTE 6

YÜKSEK LİSANS, DOKTORA 7

BİLMİYOR 77

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 99

EĞER A4=1 VEYA A4=77 İSE A12'Yİ SORUNUZ. AKSİ TAKDİRDE A5'E GEÇİNİZ.

A12. Okuma-yazma biliyor musunuz?

EVET	1
HAYIR	2
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

A05. Aşağıdakilerden hangisi son 12 aydaki işgücü durumunuzu en iyi açıklıyor? Ücretli/maaşlı çalışanlar(kamu), ücretli/maaşlı çalışanlar(özel), kendi hesabına/işveren, öğrenci, ev işleri ile meşgul, emekli, iş arıyor(işbaşı yapmaya hazır), iş arıyor(işbaşı yapmaya hazır değil)

[Kendi tarlasında çalışanı kendi işinde çalışıyor olarak alınız.]

ÜCRETLİ/MAAŞLI ÇALIŞANLAR (KAMU)	1
ÜCRETLİ/MAAŞLI ÇALIŞANLAR (ÖZEL)	2
KENDİ HESABINA/İŞVEREN	3
ÖĞRENCİ	4
EV İŞLERİ İLE MEŞGUL	5
EMEKLİ	6
İŞ ARIYOR (İŞBAŞI YAPMAYA HAZIR).....	7
İŞ ARIYOR (İŞBAŞI YAPMAYA HAZIR DEĞİL).....	8
BİLMİYOR.....	77
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	99

A06. Bu hane veya bu hanede yaşayanlardan biri aşağıda listelenenlere sahip midir?

EVET	HAYIR	BİLMİYOR	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼	▼

a. Elektrik?	1 2 7 9
b. Su tesisatı olan tuvalet?.....	1 2 7 9
b1. Kanalizasyon bağlantısı olan tuvalet?.....	1 2 7 9
c. Sabit telefon?.....	1 2 7 9
d. Cep telefonu?	1 2 7 9
e. Televizyon?	1 2 7 9
f. Radyo?	1 2 7 9

- g. Buzdolabı? 1 2 7 9
j. Çamaşır makinesi? 1 2 7 9
h. Otomobil? 1 2 7 9
i. Motosiklet? 1 2 7 9

Bölüm D1. Tütün Kullanımı

B00. Şimdi *tütün kullanımı* konusunda size birkaç soru soracağım. Ben tütün dediğimde siz sigara, sarma sigara, pipo, puro ve nargileyi düşünerek cevaplayınız.

B01. *Şu anda* tütün kullanma durumunuz nedir? Her gün, her gün değil / ara sıra ya da hiç.

- HERGÜN 1 → B04'E GEÇİNİZ
HERGÜN DEĞİL / ARA SIRA 2
HIÇ 3 → B03'E GEÇİNİZ
BİLMİYOR 7 → BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ

B02. Geçmişte her gün tütün kullandınız mı?

- EVET 1 → B08'E GEÇİNİZ
HAYIR 2 → B10'A GEÇİNİZ
BİLMİYOR 7 → B10'A GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → B10'A GEÇİNİZ

B03. *Geçmişte* tütün kullanma durumunuz neydi? Her gün, her gün değil / ara sıra ya da hiç.

[KATILIMCI ESKİ DAVRANIŞI İÇİN HEM HER GÜN HEM HER GÜNDEN SEYREK YANITI VERDİ İSE

HER GÜN OLARAK ALINIZ.]

HERGÜN..... 1 → *B11'E GEÇİNİZ*

HERGÜN DEĞİL / ARA SIRA..... 2 → *B13a'YA GEÇİNİZ*

HİÇ..... 3 → *BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ*

BİLMİYOR..... 7 → *BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ*

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ*

[ŞU ANDA HERGÜN KULLANANLAR]

B04. *Her gün* tütün kullanmaya ilk kez kaç yaşında başladınız?

[BİLMİYOR VEYA CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

--	--

EĞER B4=99 İSE B5'İ SORUNUZ. AKSİ TAKDİRDE B6'YA GEÇİNİZ.

B05. *Her gün* tütün kullanmaya ilk kez kaç yıl önce başladınız?

[CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

--	--

B06. Şu anda ortalama olarak günde kaç adet tütün kullanıyorsunuz? Her gün olmasa bile tütün

kullanıyorsanız söyleyin.

[EĞER KİŞİ KULLANDIĞINI BELİRTİYOR, ANCAK HER GÜN KULLANMIYORSA, 888 GİRİNİZ.

EĞER KİŞİ PAKET VEYA KARTON OLARAK BELİRTMİŞSE, KİŞİYE PAKET VEYA KARTON İÇİNDE KAÇ TANE OLDUĞUNU SORUN VE HAFTADA KULLANILAN TOPLAM SAYIYI BUNA GÖRE HESAPLAYIN]

a. Sigara?

GÜNDE

a1. [Eğer B06a=888] Şu anda ortalama olarak, haftada kaç adet sigara içiyorsunuz?

HAFTADA

b. Sarma sigara?

GÜNDE

b1. [Eğer B06b=888] Şu anda ortalama olarak, haftada kaç adet sarma sigara içiyorsunuz?

HAFTADA

d. Tam dolu pipo?

GÜNDE

d1. [Eğer B06d=888] Şu anda ortalama olarak, haftada kaç adet tam dolu pipo içiyorsunuz?

HAFTADA

e. Puro?

GÜNDE

e1. [Eğer B06e=888] Şu anda ortalama olarak, haftada kaç adet puro içiyorsunuz?

HAFTADA

f. Nargile (Günde içilen seans sayısı)?

GÜNDE

f1. [Eğer B06f=888] Şu anda ortalama olarak, haftada kaç kere nargile içme seansına katılıyorsunuz?

HAFTADA

g. Kullandığınız diğer bir tütün ürünü var mı?

g1. Her gün kullandığınız diğer tütün ürününü lütfen belirtiniz.

(.....)

GÜNDE

g2. [Eğer B06g=888] Şu anda ortalama olarak, haftada kaç

kere [ÜRÜN İSMİ] kullanıyorsunuz?

HAFTADA

B07. Genellikle ilk tütünü uyandıktan ne kadar süre sonra kullanırsınız? İlk 5 dakikada mı, 6-30 dakika içinde mi, 31-60 dakika içinde mi yoksa 1 saatten sonra mı?

5 DAKİKADAN AZ.....1

6-30 DAKİKA ARASI.....2

31-60 DAKİKA ARASI.....3

60 DAKİKADAN FAZLA.....4

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

BÖLÜM N'YE GEÇİNİZ.

[ŞU ANDA HER GÜNDEN DAHA SEYREK (HERGÜN DEĞİL / ARA SIRA) KULLANANLAR]

B08. *Her gün* tütün kullanmaya ilk kez kaç yaşında başladınız?

[BİLMİYOR VEYA CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

--	--

EĞER B8=99 İSE B9'U SORUNUZ. AKSİ TAKDİRDE B10'A GEÇİNİZ.

B09. *Her gün* tütün kullanmaya ilk kez kaç yıl önce başladınız?

[CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

--	--

B10. Şu anda ortalama olarak haftada kaç adet tütün kullanıyorsunuz?

[EĞER KİŞİ *SON 30 GÜN İÇİNDE* KULLANDIĞINI BELİRTİYOR, ANCAK HAFTADA 1'DEN AZ KULLANIYORSA, 888 GİRİNİZ.]

EĞER KİŞİ PAKET VEYA KARTON OLARAK BELİRTMİŞSE, KİŞİYE PAKET VEYA KARTON İÇİNDE KAÇ TANE OLDUĞUNU SORUN VE HAFTADA KULLANILAN TOPLAM SAYIYI BUNA GÖRE HESAPLAYIN.]

a. Sigara ?.....*HAFTADA*

b. Sarma sigara ?.....*HAFTADA*

d. Tam dolu pipo ?.....*HAFTADA*

e. Puro ?HAFTADA

f. Nargile (Haftada içilen seans sayısı) ?.....HAFTADA

g. Diğer bir tütün ürünü ?.....HAFTADA

g1. Haftalık olarak kullandığınız diğer tütün ürününü lütfen belirtiniz (.....)

[GEÇMİŞTE KULLANANLAR]

B11. *Her gün* tütün kullanmaya ilk kez kaç yaşında başladınız?

[BİLMİYOR VEYA CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

EĞER B11=99 İSE B12'Yİ SORUNUZ. AKSİ TAKDİRDE B13a'YA GEÇİNİZ.

B12. *Her gün* tütün kullanmaya ilk kez kaç yıl önce başladınız?

[CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

B13a. Tütün kullanmayı bırakmanızın üzerinden ne kadar zaman geçti?

[SADECE SORU, TÜTÜN KULLANIMINI SÜREKLİ OLARAK BIRAKMIŞ KİŞİLERE SORULACAKTIR.

NADİR TÜTÜN KULLANIMINI DAHİL ETMEYİNİZ.

BİRİMİ BU SAYFADA, SAYIYI SONRAKI SAYFADA GİRİNİZ]

YIL..... 1

AY 2

HAFTA..... 3

GÜN..... 4

BİR GÜNDEN AZ (24 SAAT) 5 → B14'E GEÇİNİZ

BİLMİYOR.....7 → BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ

B13b. [SAYIYI GİRİN (YIL / AY / HAFTA / GÜN)]

EĞER B13a/b'NİN CEVABI "1 YILDAN AZ (12 AYDAN AZ)" İSE B14'Ü SORUNUZ.

AKSİ TAKDİRDE BÖLÜM E01'E GEÇİNİZ.

B14. Son 12 ay içerisinde, herhangi bir nedenle doktora veya diğer sağlık personeline başvurduunuz mu?

EVET1

HAYIR2 → B18'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → B18'E GEÇİNİZ

B15. Son 12 ay içerisinde, doktora veya diğer sağlık personeline kaç kez başvurduunuz? 1 veya 2, 3-5 arası, 6 veya üzeri mi?

1 VEYA 2 1

3-5 ARASI 2

6 VEYA ÜZERİ 3

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

B16. Son 12 ay içerisinde, doktor veya diğer sağlık personeli ziyaretinizde tütün kullanımınız hakkında size soru sordu mu?

EVET 1

HAYIR 2 → B18'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → B18'E GEÇİNİZ

B17. Son 12 ay içerisinde, doktor veya diğer sağlık personeli ziyaretinizde size tütün kullanımını bırakmanızı önerdi mi?

EVET 1

HAYIR 2

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

B18. Son 12 ay içerisinde, tütün kullanımını bırakmak için aşağıdakilerden herhangi birini kullandınız/ denediniz mi?

EVET	HAYIR	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼

a. Bırakma kliniği dahil olmak üzere danışmanlık? 1 2 9

b. Band veya sakız gibi nikotin destekleyici tedavi? 1 2 9

- c. Diğer reçeteli ilaç, örneğin; zyban, campix?..... 1 2 9
- d. Geleneksel ilaçlar?..... 1 2 9
- e. Sigara bırakma hattı veya telefon destek hattı?..... 1 2 9
- f. Yardım almadan bıraktı?..... 1 2 9
- g. Bunların dışında? 1 2 9

→ g1. Lütfen belirtiniz:

BB1. Sigarayı başarılı olarak bırakmanız konusunda sizi en çok etkileyen faktör aşağıdakilerden hangisidir?

Sigara fiyatı mı, sağlık sorunu mı, aile bireylerinin veya çocuğunuzun sigarayı bırakmanızı istemesi mi, sigara içmeme yönündeki kampanyalar mı, sigara içecek yer bulmaktaki zorluk mu, veya başka neden mi?

- SİGARA FİYATI.....1
- SAĞLIK SORUNU2
- AİLE BİREYLERİNİN VEYA ÇOCUĞUNUZUN SİGARAYI BIRAKMANIZI İSTEMESİ.....3
- SİGARA İÇMEME YÖNÜNDEKİ KAMPANYALAR.....4
- SİGARA İÇECEK YER BULMAKTAKİ ZORLUK.....5
- BAŞKA NEDEN.....6
- BB1a. Lütfen belirtiniz (.....7
- BİLMİYOR.....8
- CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

Seçmeli Bölüm N – Nargile Modülü

YÖNLENDİRME: B06f/B10f, günde/haftada içilen nargile seans sayısı hakkında soru sormaktadır.

- EĞER $B01=1$ VE $B06f>0$ VE <888 (HALEN HER GÜN NARGİLE İÇİYOR), WP3'E GEÇİNİZ.

- EĞER $B01=1$ VE $B06f=888$ (HALEN HER GÜNDEN AZ NARGİLE İÇİYOR), WP3'E GEÇİNİZ.

- EĞER $B01=2$ VE $B10f>0$ VE ≤ 888 (HALEN HER GÜNDEN AZ NARGİLE İÇİYOR), WP3'E GEÇİNİZ.

- AKSİ TAKDİRDE BÖLÜM D'YE GEÇİNİZ.

WP3. Şimdi nargile kullanımını hakkında bazı sorular sormak istiyorum.

Nargile kullanmaya başladığınızda kaç yaşındaydınız?

[BİLMİYOR VEYA CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 99 GİRİNİZ]

--	--

WP8. En son nargile kullandığınızda, nerede nargile içtiniz?

EVDE..... 1

NARGİLE KAFEDE..... 2

HERHANGİ BİR KAFEDE..... 3

RESTORANDA..... 4

ÇAY SALONUNDA..... 5

ÇAY BAHÇESİNDE..... 6

DİĞER..... 7 → WP8a. Neresi olduğunu belirtiniz :

BİLMİYOR..... 77

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR..... 99

Bölüm D1. Tütün Kullanmayı Bırakma

Bu bölümdeki sorular, cevaplayıcının son 12 ay içinde tütün kullanımını bırakmak konusunda yaptığı girişimlerle ilgilidir.

EĞER $B1="1"$ VEYA " 2 " (KİŞİ HALEN TÜTÜN KULLANIYORSA) BU BÖLÜME DEVAM EDİNİZ.

EĞER $B1="3"$ İSE (KİŞİ HALEN TÜTÜN KULLANMIYORSA) BÖLÜM E'YE GEÇİNİZ.

D01. Son 12 ay içerisinde tütün kullanımını bırakmayı denediniz mi?

EVET1

HAYIR2 → D04'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → D04'E GEÇİNİZ

D02a. En son bırakmaya çalıştığınız dönemi düşünerek, tütün kullanmayı ne kadar süreyle bıraktınız?

[BİRİMİ BU SAYFAYA, SAYIYI SONRAKI SAYFAYA YAZINIZ]

AY1

HAFTA.....2

GÜN.....3

BİR GÜNDEN (24 SAAT) AZ4 → D03'E GEÇİNİZ

BİLMİYOR.....7 → D03'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9 → D03'E GEÇİNİZ

D02b. [SAYIYI GİRİN (AY / HAFTA / GÜN)]

--	--	--

D03. Son 12 ay içerisinde, tütün kullanımını bırakmak için aşağıdakilerden herhangi birini kullandınız/ denediniz mi?

EVET	HAYIR	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼

a. Bırakma kliniği dahil olmak üzere danışmanlık?..... 12..... 9

b. Band veya sakız gibi nikotin destekleyici tedavi? 12..... 9

c. Diğer reçeteli ilaç, örneğin; zyban, campix?..... 12..... 9

d. Geleneksel ilaçlar? 12..... 9

e. Sigara bırakma hattı veya telefon destek hattı?..... 12..... 9

f. Yardım almadan bıraktı? 12..... 9

g. Bunların dışında? 12..... 9

→ g1. Lütfen belirtiniz:

D04. Son 12 ay içerisinde, herhangi bir nedenle doktora veya diğer sağlık personeline başvurduunuz mu?

EVET 1

HAYIR 2 → D08'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR ... 9 → D08'E GEÇİNİZ

D05. Son 12 ay içerisinde doktora veya diğer sağlık personeline kaç kez başvurduunuz? 1 veya 2, 3-5 arası, 6 veya üzeri mi?

1 VEYA 21

3-5 ARASI2

6 VEYA ÜZERİ3

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

D06. Son 12 ay içerisinde doktor veya diğer sağlık personeli ziyaretinizde tütün kullanımınız hakkında size soru sordu mu?

EVET1

HAYIR2 → D08'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9 → D08'E GEÇİNİZ

D07. Son 12 ay içerisinde doktor veya diğer sağlık personeli ziyaretinizde size tütün kullanımını bırakmanızı önerdi mi?

EVET1

HAYIR2

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

D08. Tütün kullanımını bırakma konusundaki düşüncenizi aşağıdakilerden hangisi en iyi açıklar? Önümüzdeki ay içinde bırakmayı planlıyorum, önümüzdeki 12 ay içinde bırakmayı planlıyorum, bırakmayı planlıyorum ama önümüzdeki 12 ay içinde değil, bırakmayı planlamıyorum?

ÖNÜMÜZDEKİ AY İÇİNDE BIRAKMAYI PLANLIYORUM..... 1

ÖNÜMÜZDEKİ 12 AY İÇİNDE BIRAKMAYI PLANLIYORUM 2

BIRAKMAYI PLANLIYORUM AMA ÖNÜMÜZDEKİ 12 AY İÇİNDE DEĞİL 3

BIRAKMAYI PLANLAMİYORUM 4

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

Bölüm E. Pasif İçicilik

Şimdi size değişik mekanlarda tütün kullanımı ile ilgili bazı sorular soracağım.

E01. Aşağıdakilerden hangisi evinizin içinde tütün kullanımı hakkındaki kuralları en iyi açıklar. Evin içinde tütün kullanılabilir, kullanılamaz ama istisnalar vardır, hiçbir zaman kullanılmaz, bu konuda herhangi bir kural yoktur?

EVİN İÇİNDE TÜTÜN KULLANILABİLİR	1
KULLANILMAZ AMA İSTİSNALAR VARDIR	2
HİÇBİR ZAMAN KULLANILMAZ	3 → E04'E GEÇİNİZ
BU KONUDA HERHANGİ BİR KURAL YOK	4 → E03'E GEÇİNİZ
BİLMİYOR.....	7 → E03'E GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9 → E03'E GEÇİNİZ

E02. Evinizin içinde her odada tütün kullanımına izin veriliyor mu?

EVET	1
HAYIR	2
BİLMİYOR.....	7
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

E03. Evinizin içerisinde *herhangi bir kişi* ne sıklıkla tütün kullanır? Günlük, haftalık, aylık, ayda birden az veya hiçbir zaman?

GÜNLÜK.....	1
HAFTALIK.....	2
AYLIK	3
AYDA BİRDEN AZ.....	4
HİÇBİR ZAMAN	5
BİLMİYOR.....	7
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

E04. Şu anda ev dışında çalışıyor musunuz?

EVET	1
HAYIR/ÇALIŞMIYORUM.....	2 → E09'A GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9 → E09'A GEÇİNİZ

E05. Genelde kapalı alanda mı açık alanda mı çalışıyorsunuz?

KAPALI ALANDA..... 1 → *E07'YE GEÇİNİZ*

AÇIK ALANDA 2

HER İKİSİ 3 → *E07'YE GEÇİNİZ*

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

E06. Çalıştığınız yerde kapalı alanlar var mı?

EVET 1

HAYIR 2 → *E09'A GEÇİNİZ*

BİLMİYOR..... 7 → *E09'A GEÇİNİZ*

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *E09'A GEÇİNİZ*

E07. Çalıştığınız yerde kapalı alanda tütün kullanma politikasını aşağıdakilerden hangisi en iyi açıklar. Tütün kullanmaya her yerde mi izin verilmektedir, tütün kullanmaya sadece bazı kapalı alanlarda mı izin verilmektedir, yoksa kapalı hiçbir alanda izin verilmemekte midir, yoksa bu konuda herhangi bir kural yok mudur?

HER YERDE İZİN VERİLMEKTE1

SADECE BAZI KAPALI ALANLARDA İZİN VERİLMEKTE2

KAPALI HİÇBİR ALANDA İZİN VERİLMEMEKTE.....3

BU KONUDA HERHANGİ BİR KURAL YOK4

BİLMİYOR.....7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

E08. Son 30 gün içerisinde çalıştığınız yerde kapalı alanlarda tütün kullanan oldu mu?

EVET1

HAYIR2

BİLMİYOR7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

E08a SORUSU, E08'E EVET YANITI VERENLERE SORULACAKTIR.

E08a. Çalıştığınız iş yerinin kapalı alanlarında ne sıklıkta tütün kullanılır? Günlük, haftalık, aylık, ayda birden az olarak belirtebilirmisiniz?

GÜNLÜK.....1

HAFTALIK.....2

AYLIK	3
AYDA BİRDEN AZ.....	4
BİLMİYOR.....	7
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

E09. Son 30 gün içerisinde herhangi bir kamu (devlet) binasını veya bürosunu ziyaret ettiniz mi?

EVET	1
HAYIR	2 → E11'E GEÇİNİZ
BİLMİYOR.....	7 → E11'E GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9 → E11'E GEÇİNİZ

E10. Son 30 gün içerisinde ziyaretleriniz sırasında kamu (devlet) binaları veya bürolarında tütün kullanan var mıydı?

EVET	1
HAYIR	2
BİLMİYOR.....	7
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

E11. Son 30 gün içerisinde herhangi bir sağlık kuruluşunu ziyaret ettiniz mi?

EVET	1
HAYIR	2 → E13'E GEÇİNİZ
BİLMİYOR.....	7 → E13'E GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9 → E13'E GEÇİNİZ

E12. Son 30 günde ziyaret ettiğiniz sağlık kuruluşları içinde tütün kullanan var mıydı?

EVET	1
HAYIR	2
BİLMİYOR.....	7
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

E13. Son 30 günde, herhangi bir restorana gittiniz mi?

EVET	1
HAYIR	2 → E27'YE GEÇİNİZ
BİLMİYOR.....	7 → E27'YE GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *E27'YE GEÇİNİZ***E14.** Son 30 günde gittiğiniz restoranların herhangi birinin içerisinde tütün kullanan var mıydı?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

E27. Son 30 gün içinde kafe, kahvehane veya çay salonuna gittiniz mi?

EVET 1

HAYIR 2 → *E19 A GEÇİNİZ*BİLMİYOR..... 7 → *E19 A GEÇİNİZ*CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *E19 A GEÇİNİZ***E28.** Son 30 gün içinde gittiğiniz kafe, kahvehane veya çay salonunun içinde tütün kullanan var mıydı?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

E19. Son 30 gün içinde bir okula veya bir eğitim kurumuna gittiniz mi?

EVET 1

HAYIR 2 → *E15 E GEÇİNİZ*BİLMİYOR..... 7 → *E15 E GEÇİNİZ*CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *E15 E GEÇİNİZ***E20.** Son 30 gün içinde gittiğiniz okul veya eğitim kurumunun içinde tütün kullanan var mıydı?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

E15. Son 30 günde herhangi bir toplu taşıma aracında bulundunuz mu?

EVET 1

HAYIR 2 → *EE1'E GEÇİNİZ*

BİLMİYOR..... 7 → *EE1'E GEÇİNİZ*

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *EE1'E GEÇİNİZ*

E16. Son 30 günde bulunduğunuz toplu taşıma araçlarında tütün kullanan var mıydı?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

EE1. Son 30 gün içinde hiç taksiye bindiniz mi veya taksi gördünüz mü?

EVET 1

HAYIR 2 → *EE2'YE GEÇİNİZ*

BİLMİYOR..... 7 → *EE2'YE GEÇİNİZ*

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *EE2'YE GEÇİNİZ*

EE1a. Son 30 gün içinde bindiğiniz veya gördüğünüz takside tütün kullanan var mıydı?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

EE2. Sizin özel aracınızda tütün kullanan var mıydı?

- EVET 1
- HAYIR 2
- ÖZEL ARACIM YOK 3 → *E17'YE GEÇİNİZ*
- BİLMİYOR..... 7
- CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

EE2a. Sizin özel aracınızda ne sıklıkta tütün kullanılır? Günlük, haftalık, aylık, ayda birden az mı, yoksa hiçbir zaman mı?

- GÜNLÜK..... 1
- HAFTALIK..... 2
- AYLIK 3
- AYDA BİRDEN AZ..... 4
- HİÇBİR ZAMAN. 5
- BİLMİYOR..... 7
- CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

E17. Bilginize ve görüşünüze göre diğer tütün kullananların dumanını solumak, tütün kullanmayanlarda ciddi hastalıklara sebep olur mu?

- EVET 1
- HAYIR 2
- BİLMİYOR..... 7
- CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

E18. Sizin bilginize veya kanaatinize göre, başka birisinin kullandığı tütünün dumanını solumak aşağıdaki sorunlara yol açar mı?

EVET	HAYIR	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼

- a. Yetişkinlerde kalp hastalığı1..... 2..... 79
b. Çocuklarda akciğer rahatsızlığı.....1..... 2..... 79
c. Yetişkinlerde akciğer kanseri1..... 2..... 79
d. Düşük doğum ağırlığı1..... 2..... 79

(bebeğin 2,5 kg dan daha küçük doğması)

Bölüm F. Ekonomi — Paketlenmiş Sigara

Bu bölümdeki sorular, kendiniz için en son aldığınız sigara ile ilgilidir.

EĞER B06a VEYA B10a >0 VEYA =888 İSE, BU BÖLÜME DEVAM EDİNİZ.

AKSİ TAKDİRDE BÖLÜM G'YE GEÇİNİZ.

F01a. Kendiniz için en son kaç adet sigara satın aldınız?

[BİRİMİ BU SAYFAYA, SAYIYI SONRAKI SAYFAYA YAZINIZ]

- SİGARA.....1
PAKET2
KARTON3
DİĞER (BELİRTİNİZ)4 → F01c. [BİRİMİ BELİRTİNİZ]:.....
HİÇ SATIN ALMAMIŞ.....5 → BÖLÜM G'YE GEÇİNİZ
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9 → F04'E GEÇİNİZ

F01b. [SAYIYI GİRİN]

--	--	--

EĞER F01a=SİGARA İSE, F02 GEÇİNİZ.

EĞER F01a=PAKET İSE, F01dPack GEÇİNİZ.

EĞER F01a=KARTON İSE, F01dCart GEÇİNİZ.

EĞER F01a=DİĞER İSE, F01dOther GEÇİNİZ.

F01d. Sigara paketinde kaç sigara bulunur? 10 tane mi, 20 tane mi yoksa daha değişik sayıda mı?

- 10.....1
20.....2
BAŞKA SAYIDA.....7 → F01dPackA. Kaç tane olduğunu belirtiniz:
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

F02'YE GEÇİNİZ.

F01d. Bir kartonda kaç tane sigara bulunur? 100 tane mi, 200 tane mi yoksa daha değişik sayıda mı?

100.....1

200.....2

BAŞKA SAYIDA7 → F01dPackA. Kaç tane olduğunu belirtiniz:

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

F02'YE GEÇİNİZ.

F01d. Her diğer “.....” de kaç tane sigara olduğunu belirtiniz:

--	--	--

F02'YE GEÇİNİZ.

F02. Toplam olarak, bu satın alma için ne kadar para harcadınız?

[BİLMİYOR VEYA CEVAP VERMEK İSTEMİYOR İSE 999 GİRİNİZ]

--

ARALIK: 1 – 500

F04. Kendiniz için en son nereden sigara satın aldınız?

OTOMATİK SİGARA MAKİNESİ1

DÜKKAN (BAKKAL, MARKET)2

İŞPORTACI3

GÜMRÜKSÜZ MAĞAZA.....5

ÜLKE DIŞINDA6

BÜFELER.....7

BAŞKA BİR KİŞİDEN.....9

DİĞER10 → F04A. (LÜTFEN BELİRTİNİZ

HATIRLAMİYOR.....77

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR99

FF1. Çoğunlukla içtiğiniz sigara paketinin üzerinde bandrol (vergi etiketi) var mı?

EVET1

HAYIR.....2

BİLMİYOR.....7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

FF2. Çoğunlukla içtiğiniz sigara paketinin üzerinde Türkçe resimli sağlık uyarıları var mı, resimli sağlık uyarıları var ancak yabancı bir dilde mi, veya hiç resimli sağlık uyarısı yok mu?

TÜRKÇE RESİMLİ SAĞLIK UYARILARI	1
YABANCI DİLDE SAĞLIK UYARILARI VEYA RESİMLİ UYARILAR	2
HİÇ RESİMLİ SAĞLIK UYARISI YOK.....	3
BİLMİYOR.....	7
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	9

Bölüm G. Medya

G01giriş. Bundan sonraki birkaç soru son 30 gün içinde medya ve reklamlarla karşılaşmanızla ilgilidir.

G01. Son 30 günde, aşağıdakilerden birinde sigara içmenin tehlikeleri hakkında veya sigarayı bırakmaya teşvik eden/yönlendiren *herhangi bir bilgi* fark ettiniz mi?

EVET	HAYIR	UYGUN DEĞİL	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼	▼

- a. Gazetelerde veya dergilerde? 1 2 7 9
- b. Televizyonda? 1 2 7 9
- c. Radyoda?..... 1 2 7 9
- d. Billboardlarda/İlan panolarında?..... 1 2 7 9
- e. İnternette?..... 1 2 7 9
- f. Başka bir yerde? 1 2 9

→ fl. Lütfen belirtiniz:

G02. Son 30 günde sigara paketleri üzerinde sağlık uyarıları fark ettiniz mi?

- EVET1
- HAYIR2 → G04'E GEÇİNİZ
- HİÇ SİGARA PAKETİ GÖRMEDİM.....3 → G04'E GEÇİNİZ
- CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9 → G04'E GEÇİNİZ

EĞER B01 = 1 VEYA 2 İSE G03'Ü SORUNUZ. AKSİ TAKDİRDE GG1'E GEÇİNİZ.

G03. Son 30 günde sigara paketleri üzerindeki uyarı işaretlerini gördüğünüzde sigarayı bırakmayı düşündünüz mü?

- EVET 1
- HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

GG1. Son 30 gün içinde sigara paketleri üzerinde *resimli* uyarı (resim, çizim) gördünüz mü?

EVET 1

HAYIR 2 → G04'E GEÇİNİZ

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → G04'E GEÇİNİZ

*GG1'E 1 YANITI VERENLERE GG2'İ SORUNUZ. AKSİ TAKDİRDE G04'E GEÇİNİZ.***GG2.** Son 30 gün içinde sigara paketleri üzerinde gördüğünüz *resimli* sağlık uyarıları (resim, çizim) size sigarayı bırakmayı düşündürdü mü?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYORUM 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

G04. Son 30 günde, aşağıdakilerden birinde sigara içmeyi teşvik eden *imaj, ilan, tabela veya reklam* dikkatinizi çekti mi?

EVET	HAYIR	UYGUN DEĞİL	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼	▼

a. Sigara satılan mağazalarda? 1 2 7 9

b. Televizyonda? 1 2 7 9

c. Radyoda? 1 2 7 9

d. Bilboardlarda/İlan panolarında? 1 2 7 9

e. Afişlerde? 1 2 7 9

f. Gazetelerde veya dergilerde? 1 2 7 9

g. Sinemalarda? 1 2 7 9

h. İnternette? 1 2 7 9

i. Toplu taşıma araçlarında veya duraklarda? 1 2 7 9

j. Kamuya ait duvarlarda? 1 2 7 9

k. Bunların dışında bir yerde? 1 2 9

→ k1. Lütfen belirtiniz:

G05. Son 30 günde, sigara markalarıyla veya firmalarıyla ilişkili herhangi bir spor veya spor olayı dikkatinizi çekti mi?

EVET1

HAYIR2

BİLMİYOR.....7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

G05a. Son 30 gün içinde sigara markası veya sigara şirketleri ile ilişkili bir müzik etkinliği, tiyatro, sanat veya moda etkinliği gördünüz mü?

EVET1

HAYIR2

BİLMİYOR.....7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

G06. Son 30 günde, aşağıda belirtilen sigarayı teşvik eden herhangi bir durumla karşılaştınız mı?

EVET	HAYIR	BİLMİYOR	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼	▼

a. Bedava sigara ikramı (Promosyon/eşantiyon amaçlı)? 1 2 7 9

d. Sigara satın alırken yanına hediye verme? 1 2 7 9

e. Üzerinde sigara marka adı veya logosu

bulunan kıyafet veya diğer malzemelerle? 1 2 7 9

GG3. Son 30 gün içinde televizyonda sigaranın zararları konusunda konuşma yapan hastanın olduğu bir video klip gördünüz mü?

EVET 1

HAYIR 2 → *H BÖLÜMÜNE GEÇİNİZ*

BİLMİYOR..... 7 → *H BÖLÜMÜNE GEÇİNİZ*

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9 → *H BÖLÜMÜNE GEÇİNİZ*

B01'E 1 VEYA 2 YANITI VERENLERE GG4'Ü SORUNUZ.

AKSİ TAKDİRDE H BÖLÜMÜNE GEÇİNİZ.

GG4. Bu video klip size sigarayı bırakmayı düşündürdü mü?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

Bölüm H. Bilgi, Tutum ve Algılar**H01.** Bilgilerinize ve görüşlerinize dayanarak, tütün kullanımı ciddi hastalıklara sebep olur mu?

EVET 1

HAYIR 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

H02. Bilgilerinize ve görüşlerinize göre, tütün kullanımı aşağıdakilerden hangisine sebep olur?

EVET	HAYIR	UYGUN DEĞİL	CEVAP VERMEK İSTEMİYOR
▼	▼	▼	▼

a. İnme (felce neden olabilen

beyin içi kanama)..... 1 2 7 9

b. Kalp krizi? 1 2 7 9

c. Akciğer kanseri?..... 1 2 7 9

d. Mesane kanseri?..... 1 2 7 9

e. Mide kanseri? 1 2 7 9

f. Kronik (müzmin) akciğer hastalığı? 1 2 7 9

g. Kemik erimesi?..... 1 2 7 9

h. İktidarsızlık?..... 1 2 7 9

i. Bebeğin erken doğumu?..... 1 2 7 9

H04. Restoran, bar gibi kapalı mekanlarda ve kamusal alanlarda tütün kullanımını yasaklayan yasayı destekliyor musunuz yoksa yasaya karşı mısınız?

DESTEKLİYORUM..... 1

KARŞIYIM..... 2

BİLMİYOR..... 7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR 9

H05. Tütün ürünlerinin vergisinin artırılmasını destekliyor musunuz yoksa karşı mısınız?

DESTEKLİYORUM..... 1

KARŞIYIM.....2

BİLMİYOR.....7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

H06. Tütün ürünlerinin reklamının yasaklanmasını destekliyor musunuz yoksa karşı mısınız?

DESTEKLİYORUM.....1

KARŞIYIM.....2

BİLMİYOR.....7

CEVAP VERMEK İSTEMİYOR9

Bölüm PHW. Resimli Sağlık Uyarıları

PHWcomp: EĞER B01=1 veya 2 (Şu anda her gün kullananlar), PHW1 GEÇİNİZ. AKSİ TAKDİRDE ANKETİ

BİTİRİNİZ.

PHW1. [ANKETÖRE: RESİMLİ UYARILARIN BASILI OLDUĞU KARTLARI ÇIKARINIZ VE KATILIMCIYA GÖSTERİNİZ.]

Resim 1 Sigara / Tütün içenler genç yaşta ölür.	Resim 2 Sigara / Tütün içmek damarları tıkar, kalp krizine ve felçlere neden olur.	Resim 3 Sigara / Tütün içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur.	Resim 4 Hamile iken Sigara/Tütün içmek bebeğe zarar verir.
 Hamile iken sigara içmek bebeğe zarar verir	 Sigara içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur	 Sigara içmek damarları tıkar, kalp krizine ve felçlere neden olur	 Sigara içenler genç yaşta ölür
Resim 5 Çocukları koruyun: Dumanınızı onlara solutmayın.	Resim 6 Sigarayı / Tütünü bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır.	Resim 7 Sigara / Tütün içmek ağrılı ve yavaş bir ölüme neden olabilir.	Resim 8 Sigarayı / Tütünü bırakmak için doktorunuzdan ve size en yakın sağlık ocağından yardım isteyin.
 Çocukları koruyun: Dumanınızı onlara solutmayın	 Sigarayı bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır	 Sigara içmek ağrılı ve yavaş bir ölüme neden olabilir	 Sigarayı bırakmak için doktorunuzdan ve size en yakın sağlık ocağından yardım isteyin
Resim 9 Sigara /Tütün içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur.	Resim 10 Sigara / Tütün içmek cildin erken yaşlanmasına neden olur.	Resim 11 Sigara / Tütün içmek spermelere zarar vererek doğurganlığı azaltır.	Resim 12 Sağlık kuruluşları sigarayı / tütünü bırakmada size yardımcı olabilir.

Resim 13

Sigara / Tütün içmek yüksek derecede bağımlılık yapar, başlamayın.

Resim 14

Sigara / Tütün dumanında benzen, nitrozamin, formaldehit ve hidrojenyanit gibi kanser yapıcı maddeler bulunur.

Sigara / Tütün dumanında benzen, nitrozamin, formaldehit ve hidrojen siyanit gibi kanser yapıcı maddeler bulunur.

PHW2. Sigarayı bırakma konusunda aşağıdaki resimli uyarılardan hangisi sizi en fazla etkiler?

RESİM 1 -Sigara / Tütün içenler genç yaşta ölür.	1
RESİM 2 Sigara / Tütün içmek damarları tıkar, kalp krizine ve felçlere neden olur.....	2
RESİM 3 Sigara / Tütün içmek ölümcül akciğer kanserine neden olur.....	3
RESİM 4 Hamile iken Sigara / Tütün içmek bebeğe zarar verir.	4
RESİM 5 Çocukları koruyun: Dumanınızı onlara solutmayın.	5
RESİM 6 Sigarayı / Tütünü bırakmak ölümcül kalp ve akciğer hastalıkları riskini azaltır.....	6
RESİM 7 Sigara / Tütün içmek ağırlı ve yavaş bir ölüme neden olabilir.	7
RESİM 8 Sigarayı / Tütünü bırakmak için doktorunuzdan ve size en yakın sağlık ocağından yardım isteyin.....	8
RESİM 9 Sigara /Tütün içmek kan akışını yavaşlatır ve cinsel iktidarsızlığa neden olur.....	9
RESİM 10 Sigara / Tütün içmek cildin erken yaşlanmasına neden olur.	10
RESİM 11 Sigara / Tütün içmek spermelere zarar vererek doğurganlığı azaltır.....	11
RESİM 12 Sağlık kuruluşları sigarayı / tütünü bırakmada size yardımcı olabilir.....	12
RESİM 13 Sigara / Tütün içmek yüksek derecede bağımlılık yapar, başlamayın.....	13
RESİM 14 Sigara / Tütün dumanında benzen, nitrozamin, formaldehit ve hidrojen siyanit gibi kanser yapıcı maddeler bulunur.....	14
HİÇBİRİ.....	15
BİLMİYOR.....	77
CEVAP VERMEK İSTEMİYOR	99

Anketi Bitiriniz

100. Size soracağım sorular bu kadardı. Bu önemli çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

102. [GÖRÜŞME İLE İLGİLİ HERHANGİ NOTUNUZ VARSA YAZINIZ:]

Ek B : Örneklem Tasarımı

1. Coğrafi Kapsam

Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde yer alan tüm yerleşim yerleri örnek seçimi için kapsama dahil edilmiştir. Nüfusu 200'ün altında bulunan yerleşim yerleri (küçük köyler) ise yeterli küme genişliğine ulaşılamayacağı düşünüldüğünden kapsam dışı bırakılmıştır.

2. Kapsanan Kitle

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan hanelerde bulunan 15 ve üzeri yaştaki tüm fertler kapsamaktadır. Kurumsal nüfus olarak tanımlanan okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane ve hapishanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler kapsamamıştır.

3. Tahmin Düzeyi ve Örneklem Hacmi

Araştırmanın örneklem büyüklüğü Türkiye toplam, kent ve kırsal bazında tahminler üretecek şekilde hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü, Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) Örneklem Tasarımı El kitabındaki gereklilikler (4000'i kent 4000'i kırsal yerleşim yerlerinden olmak üzere en az 8000 cevaplı fert anketi ile kent ve kırsal yerleşim yerlerinin her birisinden 2000 erkek ve 2000 kadın cevaplı fert anketinin garanti edilmesi gerekmektedir) ile 2008 Türkiye KYTA sonuçları dikkate alınarak 11595 hane olarak hesaplanmıştır. Küme sayıları ve büyüklükleri dikkate alınarak 2012 KYTA örneklem hacmi 11536 olmuştur. Tablo B1 örneklem büyüklüğüne ait oranları içermektedir. Tablo B2 örneklem dağılımını kırsal/kent ayrımında göstermektedir.

Örneklem hacmi hesaplanırken cevapsızlık durumu da göz önüne alındığından araştırmada hane ve fert için ikame kullanılmamıştır.

Tablo B1. 2008 Küresel Yetişkin Tütün Araştırmasına ait Uygunluk ve Cevap oranları

Uygunluk ve Cevap oranları	Oran
Hanehalkı Uygunluk Oranı	0,88
Hanehalkı Cevap Oranı	0,94
Hanehalkı Listelenme Oranı	0,94
Fert Uygunluk Oranı	1,00
Fert Cevap Oranı (erkek)	0,88
Fert Cevap Oranı (kadın)	0,89

$$\text{Erkek Örnek hacmi} = 4000 / (\text{FUO} * \text{FCO Erkek}) = 4,000 / (1,000 * 0,882) = 4,536$$

$$\text{Kadın Örnek Hacmi} = 4000 / (\text{FUO} * \text{FCO Kadın}) = 4,000 / (1,000 * 0,888) = 4,506$$

$$\text{Toplam Örnek hacmi} = (\text{Erkek örnek hacmi} + \text{Kadın Örnek Hacmi}) / (\text{HUO} * \text{HLO} * \text{HCO}) = (4,536 + 4,506) / (0,884 * 0,939 * 0,939) = 11,595$$

Tablo B2 Kır / Kent bazındaki örneklem hacmi

Kır / Kent	Toplam
Kent	5768
Kır	5768
Toplam	11536

4. Örneklem Yöntemi

2012 Küresel Yetişkin Tütün Araştırmanın örneklem yöntemi 3 aşamalı tabakalı küme örneklemesidir.

4.1 Birincil Örneklem Birimi: Kümeler

Birinci aşamada, 206 küme kent yerleşim yerlerinden, 206 küme de kır yerleşim yerlerinden olmak üzere toplam 412 küme (Birinci Aşama Seçim Birimi(PSU) seçilmiştir. Kent yerleşim yerleri ile belediye teşkilatı olan kır yerleşim yerleri için ortalama 300 adres ihtiva edecek şekilde kümeleme yapılmıştır. Belediye teşkilatı olmayan yerleşim yerlerinde ise 200 ve üstü hane sayısına sahip yerleşim yerleri tek küme olacak şekilde ele alınırken daha az adres sayısına sahip köyler ise ikişerli olarak aynı kümede birleştirilmiştir. Birincil örneklem birimlerin seçimi kümelerde yer alan adres sayısı göz önüne alınarak büyüklüğüne orantılı olarak yapılmıştır. Tablo B3 Kır/kent bazında küme sayılarını göstermektedir.

Tablo B3 Kır/kent bazında birinci aşama örneklem birimi (PSU) sayıları

Kır / Kent	Küme
Kent	206
Kır	206
Toplam	412

4.2 İkincil Örneklem Birimi: Haneler

İkinci aşamada, örneğe seçilen her kümeden sistematik seçim yöntemi kullanılarak 28 hane seçilmiştir.

4.3 Nihai Örneklem Birimi: Fertler

Son aşamada ise, seçilen her örnek haneden 15 ve üzeri yaşta uygun bir fert, tüm uygun fertler için alanda oluşturulan liste kullanılarak bilgisayar programı kullanılarak tesadüfi olarak seçilmiştir.

5. Adres Çerçevesi

Araştırmanın örneklem çalışmasında kullanılan çerçeve 2007 yılında tamamlanan “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)”ne altlık oluşturan “Ulusal Adres Veri Tabanı’dır (Şubat 2012 tarihli). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminde yapılan güncelleme aynı zamanda Ulusal Adres Veritabanında güncellemeyi de sağladığından adres listeleme işlemlerine gerek duyulmadan örnek haneler doğrudan UAVT’den seçilmiştir. Bu sayede cevaplayıcı yükü ve alan maliyeti azaltılmıştır.

6. Tabakalama Kriteri

Nüfusu 20000 ve daha az olan yerleşim yerleri “Kır”, 20001 ve daha fazla olanlar “Kent” olarak tanımlanmıştır.

7. Örneklem Dağılımı

Kent yerleşim yerlerinden 206 küme, bu kümelerden ise toplam 5768 hane seçilmiştir (her kümeden 28 hane). Bu hanelerde yaşayan 4917 uygun fert ile görüşme tamamlanmıştır. Benzer şekilde kır yerleşim yerlerinden de 206 küme, bu kümelerden ise toplam 5768 hane seçilmiştir (her kümeden 28 hane). Bu hanelerde yaşayan 4934 uygun fert ile görüşme tamamlanmıştır.

8. Ağırlıklandırma

Örnekleme sonucu elde edilen veri setinden kitleyi temsil edecek değerlere ulaşabilmek için ağırlıklandırma işlemi gerçekleştirilmiştir. Ağırlıklandırma işlemleri KYTA Örneklem Ağırlıkları Elkitabında belirtilen ağırlıklandırma aşamaları doğrultusunda yapılmıştır.

8.1 Ağırlıklandırmanın Birinci Aşaması

İlk olarak, her örnek cevaplayıcı için nihai seçim olasılıkları ile ters orantılı olan temel ağırlıklar hesaplanmıştır. Bu aşamada küme seçim olasılıkları, hane seçim olasılıkları ve uygun fert seçim olasılıkları hesaplanmış ve bu olasılıklar kullanılarak hane ve fert bazında temel ağırlıklar bulunmuştur.

8.2 Ağırlıklandırmanın İkinci Aşaması

İkinci aşamada, cevapsızlıktan dolayı örnek hacmindeki kaybı karşılamak üzere temel ağırlıklar düzeltilmiştir. Bu aşamada hane cevapsızlık düzeltmesi ağırlıklandırılmamış veri üzerinden küme bazında, fert cevapsızlık düzeltmesi ise ağırlıklandırılmış veri üzerinden küme bazında yapılmıştır.

8.2.1 Hanehalkı Düzeyinde Cevapsızlık Düzeltmesi

Hanehalkı düzeyinde cevapsızlık düzeltmesi hanehalkı düzeyinde cevap oranı hesaplama formülü kullanılarak blok bazında yapılmıştır. Tablo B4 Küme bazında hanehalkı cevapsızlık düzeltmesi katsayılarını göstermektedir.

Hanehalkı – bazlı cevap oranı = [1] / ([1]+[3]+[4]+[5]+[6]+[9]).

Formülde,

- 1 = Hanehalkı formu tamamlandı, bir fert seçildi,
- 2 = Hanehalkı formu tamamlandı, uygun bir fert seçilemedi,
- 3 = Hanehalkı formu tamamlandı,, listeleme tamamlanamadı (Uygulama tamamlanamadı),
- 4 = Hanehalkı formu tamamlanamadı, listeleme yapılamadı,
- 5 = Evde yaşayan kişilere ulaşılamadı. (Evde yok, tatilde, gidiş dönüş saatleri uygun değil),
- 6 =Hanehalkı anketi Ret etti,
- 9 = Diğer

kodları kullanılmıştır.

Küme bazında hanehalkı düzeltme katsayıları $1/\text{Hanehalkı-bazlı Cevap Oranı}$ formülü ile hesaplanmıştır.

Tablo B4 Küme bazında hanehalkı cevapsızlık düzeltmesi katsayıları.

	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı
KENT	1001	1,0800	1053	1,1304	1105	1,0000	1157	1,0000
KENT	1002	1,0769	1054	1,1667	1106	1,0769	1158	1,0833
KENT	1003	1,0800	1055	1,0400	1107	1,0385	1159	1,0000
KENT	1004	1,0000	1056	1,1250	1108	1,1250	1160	1,0385
KENT	1005	1,0000	1057	1,1818	1109	1,2174	1161	1,0000
KENT	1006	1,1739	1058	1,0000	1110	1,0000	1162	1,1818
KENT	1007	1,0833	1059	1,0000	1111	1,0000	1163	1,0370
KENT	1008	1,0000	1060	1,0000	1112	1,0400	1164	1,0000
KENT	1009	1,0909	1061	1,1739	1113	1,0000	1165	1,2174
KENT	1010	1,0800	1062	1,0833	1114	1,3333	1166	1,0833
KENT	1011	1,2273	1063	1,4000	1115	1,3500	1167	1,0000
KENT	1012	1,1739	1064	1,1250	1116	1,2727	1168	1,0833
KENT	1013	1,0833	1065	1,4444	1117	1,0000	1169	1,0800
KENT	1014	1,0800	1066	1,0909	1118	1,0385	1170	1,1250
KENT	1015	1,0385	1067	1,0833	1119	1,1250	1171	1,1250
KENT	1016	1,0000	1068	1,3889	1120	1,0000	1172	1,0370
KENT	1017	1,1200	1069	1,0000	1121	1,0385	1173	1,1667
KENT	1018	1,0800	1070	1,4118	1122	1,0400	1174	1,1250
KENT	1019	1,0385	1071	1,0769	1123	1,3333	1175	1,0769
KENT	1020	1,2857	1072	1,5333	1124	1,2000	1176	1,0833
KENT	1021	1,0833	1073	1,1364	1125	1,0417	1177	1,0800
KENT	1022	1,2273	1074	1,1250	1126	1,0769	1178	1,0370
KENT	1023	1,1818	1075	1,0000	1127	1,1905	1179	1,2857
KENT	1024	1,1739	1076	1,0000	1128	1,2273	1180	1,3889
KENT	1025	1,1739	1077	1,0370	1129	1,0000	1181	1,1739
KENT	1026	1,1739	1078	1,1304	1130	1,0000	1182	1,0000
KENT	1027	1,1200	1079	1,0769	1131	1,0800	1183	1,2500
KENT	1028	1,1739	1080	1,0000	1132	1,0370	1184	1,2727
KENT	1029	1,0833	1081	1,0400	1133	1,2500	1185	1,1667
KENT	1030	1,3333	1082	1,0833	1134	1,0000	1186	1,4211
KENT	1031	1,1200	1083	1,1739	1135	1,0000	1187	1,0000
KENT	1032	1,0000	1084	1,1200	1136	1,0800	1188	1,3684
KENT	1033	1,2857	1085	1,0833	1137	1,0370	1189	1,4000
KENT	1034	1,1667	1086	1,0769	1138	1,0000	1190	1,0370
KENT	1035	1,1200	1087	1,1739	1139	1,0385	1191	1,0385
KENT	1036	1,1667	1088	1,2174	1140	1,0833	1192	1,1500
KENT	1037	1,1667	1089	1,3000	1141	1,1250	1193	1,0000
KENT	1038	1,0400	1090	1,1667	1142	1,0400	1194	1,0000
KENT	1039	1,0000	1091	1,0370	1143	1,0000	1195	1,0000
KENT	1040	1,1200	1092	1,4706	1144	1,0385	1196	1,0357
KENT	1041	1,0769	1093	1,1200	1145	1,3158	1197	1,1739

KENT	1042	1,0833	1094	1,0800	1146	1,0000	1198	1,0800
KENT	1043	1,0000	1095	1,0385	1147	1,0385	1199	1,1200
KENT	1044	1,0385	1096	1,0833	1148	1,0769	1200	1,2727
KENT	1045	1,2000	1097	1,1304	1149	1,0000	1201	1,1304
KENT	1046	1,0000	1098	1,0385	1150	1,1739	1202	1,0800
KENT	1047	1,1200	1099	1,1200	1151	1,1250	1203	1,1304
KENT	1048	1,0385	1100	1,0455	1152	1,1250	1204	1,2273
KENT	1049	1,1304	1101	1,0370	1153	1,0833	1205	1,0000
KENT	1050	1,0800	1102	1,2273	1154	1,1667	1206	1,0000
KENT	1051	1,0769	1103	1,2273	1155	1,2174		
KENT	1052	1,0870	1104	1,1818	1156	1,0000		

	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı
KIR	1207	1,0833	1259	1,1200	1311	1,0769	1363	1,0385
KIR	1208	1,0000	1260	1,0400	1312	1,0400	1364	1,0000
KIR	1209	1,0000	1261	1,0833	1313	1,1250	1365	1,1667
KIR	1210	1,1667	1262	1,1304	1314	1,0385	1366	1,0435
KIR	1211	1,0385	1263	1,1739	1315	1,2727	1367	1,0000
KIR	1212	1,3684	1264	1,0385	1316	1,0417	1368	1,0800
KIR	1213	1,0769	1265	1,0000	1317	1,5625	1369	1,0000
KIR	1214	1,2381	1266	1,0000	1318	1,0909	1370	1,0000
KIR	1215	1,1364	1267	1,0800	1319	1,2381	1371	1,0000
KIR	1216	1,4000	1268	1,0000	1320	1,0833	1372	1,0000
KIR	1217	1,0769	1269	1,0000	1321	1,0370	1373	1,0370
KIR	1218	1,0833	1270	1,0000	1322	1,0769	1374	1,0000
KIR	1219	1,1739	1271	1,2941	1323	1,0000	1375	1,1818
KIR	1220	1,0870	1272	1,0769	1324	1,0385	1376	1,0000
KIR	1221	1,0000	1273	1,2500	1325	1,0000	1377	1,1250
KIR	1222	1,0370	1274	1,0385	1326	1,0000	1378	1,0385
KIR	1223	1,0000	1275	1,0833	1327	1,0000	1379	1,0357
KIR	1224	1,0000	1276	1,0000	1328	1,0357	1380	1,0370
KIR	1225	1,1200	1277	1,0385	1329	1,0000	1381	1,1250
KIR	1226	1,1200	1278	1,0000	1330	1,0400	1382	1,3333
KIR	1227	1,2381	1279	1,0370	1331	1,0385	1383	1,1739
KIR	1228	1,2500	1280	1,0385	1332	1,0370	1384	1,0833
KIR	1229	1,0769	1281	1,0800	1333	1,0000	1385	1,0000
KIR	1230	1,0000	1282	1,4375	1334	1,0000	1386	1,1905
KIR	1231	1,0800	1283	1,2381	1335	1,1739	1387	1,0000
KIR	1232	1,0000	1284	1,2174	1336	1,0370	1388	1,0385
KIR	1233	1,0000	1285	1,1364	1337	1,0370	1389	1,2273
KIR	1234	1,2174	1286	1,1739	1338	1,1200	1390	1,1200
KIR	1235	1,0417	1287	1,1250	1339	1,0000	1391	1,0833
KIR	1236	1,0000	1288	1,0000	1340	1,0000	1392	1,0370
KIR	1237	1,0800	1289	1,0417	1341	1,0000	1393	1,2857
KIR	1238	1,1667	1290	1,0385	1342	1,0800	1394	1,3125
KIR	1239	1,0800	1291	1,0000	1343	1,1200	1395	1,0000
KIR	1240	1,5882	1292	1,1250	1344	1,3500	1396	1,0000

KIR	1241	1,0370	1293	1,0000	1345	1,0000	1397	1,0000
KIR	1242	1,3158	1294	1,3750	1346	1,1667	1398	1,0000
KIR	1243	1,2273	1295	1,0370	1347	1,8667	1399	1,0000
KIR	1244	1,6667	1296	1,0000	1348	1,0000	1400	1,0357
KIR	1245	1,0526	1297	1,0400	1349	1,1579	1401	1,0000
KIR	1246	1,0769	1298	1,0357	1350	1,0417	1402	1,0000
KIR	1247	1,0800	1299	1,1200	1351	1,0385	1403	1,1667
KIR	1248	1,0800	1300	1,1667	1352	1,0385	1404	1,2273
KIR	1249	1,2632	1301	1,1667	1353	1,0000	1405	1,1304
KIR	1250	1,1200	1302	1,0417	1354	1,2727	1406	1,0800
KIR	1251	1,1200	1303	1,0833	1355	1,0800	1407	1,2381
KIR	1252	1,4000	1304	1,1250	1356	1,1200	1408	1,0000
KIR	1253	1,1667	1305	1,0769	1357	1,1667	1409	1,0000
KIR	1254	1,1250	1306	1,0000	1358	1,0000	1410	1,0000
KIR	1255	1,1739	1307	1,0769	1359	1,0370	1411	1,1200
KIR	1256	1,1304	1308	1,0870	1360	1,0400	1412	1,0800
KIR	1257	1,1200	1309	1,0800	1361	1,0000		
KIR	1258	1,0833	1310	1,6667	1362	1,0000		

8.2.2. Fert Düzeyinde Cevapsızlık Düzeltmesi

Fert düzeyinde cevapsızlık düzeltmesi ağırlıklandırılmış veri üzerinden küme bazında fert düzeyli cevap oranı hesaplama formülü kullanılarak yapılmıştır. **Tablo B5.** Küme bazında fert cevapsızlık düzeltme katsayılarını göstermektedir.

Fert bazında cevap oranı = [11] / ([11]+[12]+[14]+[15]+[16]+[17]).

Formülde ,

11 = Cevaplı fert

12 = Anket tamamlanamamış

13 = Seçilen ferdin yaşının uygun olmadığı daha sonar anlaşıldı.

14 = Seçilen fert evde yok,

15 = Seçilen fert reddetti

16 = Seçilen fert cevap verebilecek durumda değil

17 = Diğer cevapsız

Kodları kullanımıştır.

Tablo B5. Küme bazında fert cevapsızlık düzeltme katsayıları

	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı
KENT	1001	1,04545	1053	1,00000	1105	1,00000	1157	1,00000
KENT	1002	1,08333	1054	1,00000	1106	1,00000	1158	1,00000
KENT	1003	1,09836	1055	1,00000	1107	1,00000	1159	1,00000
KENT	1004	1,00000	1056	1,00000	1108	1,00000	1160	1,00000
KENT	1005	1,00000	1057	1,03704	1109	1,06349	1161	1,00000
KENT	1006	1,12069	1058	1,00000	1110	1,00000	1162	1,00000
KENT	1007	1,00000	1059	1,00000	1111	1,00000	1163	1,00000
KENT	1008	1,00000	1060	1,00000	1112	1,00000	1164	1,00000
KENT	1009	1,00000	1061	1,00000	1113	1,00000	1165	1,00000
KENT	1010	1,12698	1062	1,05797	1114	1,00000	1166	1,00000
KENT	1011	1,11321	1063	1,00000	1115	1,00000	1167	1,00000
KENT	1012	1,00000	1064	1,00000	1116	1,00000	1168	1,00000
KENT	1013	1,26471	1065	1,00000	1117	1,00000	1169	1,00000
KENT	1014	1,03774	1066	1,00000	1118	1,00000	1170	1,00000
KENT	1015	1,00000	1067	1,00000	1119	1,00000	1171	1,00000
KENT	1016	1,00000	1068	1,00000	1120	1,00000	1172	1,00000
KENT	1017	1,00000	1069	1,00000	1121	1,00000	1173	1,00000
KENT	1018	1,06061	1070	1,07692	1122	1,00000	1174	1,00000
KENT	1019	1,09091	1071	1,00000	1123	1,00000	1175	1,00000
KENT	1020	1,09302	1072	1,06122	1124	1,00000	1176	1,06173
KENT	1021	1,11765	1073	1,00000	1125	1,00000	1177	1,14894
KENT	1022	1,00000	1074	1,00000	1126	1,00000	1178	1,00000
KENT	1023	1,16279	1075	1,00000	1127	1,00000	1179	1,00000
KENT	1024	1,00000	1076	1,00000	1128	1,00000	1180	1,00000
KENT	1025	1,11290	1077	1,06780	1129	1,00000	1181	1,00000
KENT	1026	1,00000	1078	1,00000	1130	1,00000	1182	1,00000
KENT	1027	1,00000	1079	1,00000	1131	1,00000	1183	1,00000
KENT	1028	1,04000	1080	1,10345	1132	1,00000	1184	1,00000
KENT	1029	1,00000	1081	1,06780	1133	1,00000	1185	1,00000
KENT	1030	1,12281	1082	1,00000	1134	1,00000	1186	1,11364
KENT	1031	1,00000	1083	1,00000	1135	1,00000	1187	1,00000
KENT	1032	1,00000	1084	1,00000	1136	1,00000	1188	1,00000
KENT	1033	1,00000	1085	1,00000	1137	1,00000	1189	1,00000
KENT	1034	1,00000	1086	1,00000	1138	1,00000	1190	1,00000
KENT	1035	1,00000	1087	1,00000	1139	1,00000	1191	1,00000
KENT	1036	1,00000	1088	1,00000	1140	1,00000	1192	1,00000
KENT	1037	1,09259	1089	1,00000	1141	1,00000	1193	1,00000
KENT	1038	1,12308	1090	1,08163	1142	1,00000	1194	1,00000
KENT	1039	1,00000	1091	1,00000	1143	1,00000	1195	1,00000
KENT	1040	1,00000	1092	1,00000	1144	1,00000	1196	1,00000
KENT	1041	1,00000	1093	1,00000	1145	1,00000	1197	1,00000
KENT	1042	1,00000	1094	1,00000	1146	1,00000	1198	1,00000
KENT	1043	1,00000	1095	1,00000	1147	1,00000	1199	1,00000
KENT	1044	1,00000	1096	1,00000	1148	1,00000	1200	1,07273

KENT	1045	1,00000	1097	1,00000	1149	1,00000	1201	1,02899
KENT	1046	1,00000	1098	1,00000	1150	1,00000	1202	1,00000
KENT	1047	1,00000	1099	1,17241	1151	1,00000	1203	1,00000
KENT	1048	1,00000	1100	1,00000	1152	1,00000	1204	1,00000
KENT	1049	1,00000	1101	1,00000	1153	1,04688	1205	1,00000
KENT	1050	1,00000	1102	1,00000	1154	1,00000	1206	1,00000
KENT	1051	1,00000	1103	1,00000	1155	1,00000		
KENT	1052	1,00000	1104	1,00000	1156	1,00000		

	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı	Küme No	Düzeltilme Katsayısı
KIR	1207	1,000000	1259	1,042857	1311	1,000000	1363	1,000000
KIR	1208	1,000000	1260	1,000000	1312	1,000000	1364	1,000000
KIR	1209	1,000000	1261	1,000000	1313	1,000000	1365	1,000000
KIR	1210	1,000000	1262	1,086207	1314	1,000000	1366	1,040816
KIR	1211	1,000000	1263	1,000000	1315	1,000000	1367	1,000000
KIR	1212	1,000000	1264	1,000000	1316	1,000000	1368	1,000000
KIR	1213	1,057143	1265	1,000000	1317	1,000000	1369	1,000000
KIR	1214	1,000000	1266	1,000000	1318	1,000000	1370	1,000000
KIR	1215	1,000000	1267	1,000000	1319	1,044118	1371	1,000000
KIR	1216	1,000000	1268	1,000000	1320	1,045455	1372	1,000000
KIR	1217	1,000000	1269	1,000000	1321	1,036364	1373	1,000000
KIR	1218	1,060606	1270	1,000000	1322	1,062500	1374	1,050000
KIR	1219	1,038462	1271	1,000000	1323	1,000000	1375	1,044444
KIR	1220	1,000000	1272	1,000000	1324	1,000000	1376	1,086207
KIR	1221	1,000000	1273	1,181818	1325	1,000000	1377	1,000000
KIR	1222	1,000000	1274	1,000000	1326	1,000000	1378	1,033333
KIR	1223	1,000000	1275	1,153846	1327	1,000000	1379	1,000000
KIR	1224	1,000000	1276	1,000000	1328	1,000000	1380	1,131868
KIR	1225	1,000000	1277	1,036364	1329	1,000000	1381	1,000000
KIR	1226	1,000000	1278	1,000000	1330	1,033898	1382	1,000000
KIR	1227	1,069767	1279	1,000000	1331	1,000000	1383	1,000000
KIR	1228	1,000000	1280	1,465517	1332	1,000000	1384	1,000000
KIR	1229	1,000000	1281	1,030769	1333	1,000000	1385	1,000000
KIR	1230	1,000000	1282	1,000000	1334	1,000000	1386	1,000000
KIR	1231	1,000000	1283	1,000000	1335	1,093023	1387	1,000000
KIR	1232	1,035714	1284	1,033898	1336	1,100000	1388	1,000000
KIR	1233	1,000000	1285	1,000000	1337	1,000000	1389	1,000000
KIR	1234	1,148936	1286	1,000000	1338	1,307692	1390	1,000000
KIR	1235	1,089286	1287	1,000000	1339	1,000000	1391	1,000000
KIR	1236	1,000000	1288	1,000000	1340	1,000000	1392	1,000000
KIR	1237	1,042857	1289	1,000000	1341	1,000000	1393	1,000000
KIR	1238	1,000000	1290	1,000000	1342	1,000000	1394	1,000000
KIR	1239	1,000000	1291	1,000000	1343	1,000000	1395	1,000000
KIR	1240	1,000000	1292	1,066667	1344	1,000000	1396	1,000000
KIR	1241	1,000000	1293	1,133333	1345	1,057143	1397	1,000000
KIR	1242	1,121951	1294	1,000000	1346	1,000000	1398	1,000000
KIR	1243	1,000000	1295	1,000000	1347	1,076923	1399	1,000000

KIR	1244	1,000000	1296	1,000000	1348	1,000000	1400	1,000000
KIR	1245	1,000000	1297	1,000000	1349	1,000000	1401	1,000000
KIR	1246	1,000000	1298	1,000000	1350	1,000000	1402	1,000000
KIR	1247	1,000000	1299	1,000000	1351	1,000000	1403	1,026316
KIR	1248	1,000000	1300	1,000000	1352	1,000000	1404	1,000000
KIR	1249	1,000000	1301	1,000000	1353	1,000000	1405	1,034483
KIR	1250	1,000000	1302	1,096774	1354	1,000000	1406	1,172043
KIR	1251	1,000000	1303	1,000000	1355	1,000000	1407	1,000000
KIR	1252	1,000000	1304	1,038462	1356	1,000000	1408	1,000000
KIR	1253	1,000000	1305	1,000000	1357	1,000000	1409	1,000000
KIR	1254	1,000000	1306	1,000000	1358	1,000000	1410	1,000000
KIR	1255	1,000000	1307	1,000000	1359	1,000000	1411	1,000000
KIR	1256	1,000000	1308	1,076923	1360	1,000000	1412	1,000000
KIR	1257	1,000000	1309	1,000000	1361	1,000000		
KIR	1258	1,000000	1310	1,000000	1362	1,037500		

8.3 Ağırlıklandırmanın Son Aşaması

Ağırlıklandırmanın son aşamasında, ağırlıkları bilinen ve güvenilir kitle toplamına yakınlaştırmak amacıyla mevcut ağırlıklandırılmış örneklem verisi üzerine “raking ratio yöntemi” kullanılarak kalibrasyon düzeltmesi yapılmıştır. Kalibrasyon için 15 Mayıs 2012 tarihli kurumsal olmayan 15 ve üzeri yaştaki fertlerin yaş grupları, cinsiyet, kır/kent ve İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey 1 değişkenleri kullanılmıştır. Öncelikle İBBS1 Kır/kent bazında daha sonra, yaş grubu cinsiyet düzeltmesi yapılmış ve Örnekten gelen oranlarla (kurumsal nüfus hariç) 15 ve üzeri yaştaki projekte nüfusa ait oranlar birbirine yakınlaşmaya kadar iterasyonlar devam etmiştir. Eğitim bilgilerine ait projekte olmadığından bu bazda düzeltme yapılmamıştır. Tablolar sırasıyla B6.1, B6.2, B6.3, B6.4 VE B6.5 yapılan kalibre işlemlerini göstermektedir.

Tablo B6.1. Birinci Kalibrasyon katsayıları (İBBS1 Kır/Kent bazında)

İBBS1	Kent	Kır
1	0,998	0,920
2	0,998	1,117
3	0,944	1,030
4	0,933	1,025
5	0,890	0,884
6	1,027	1,066
7	0,994	1,265
8	0,883	1,247
9	0,698	1,012
10	0,689	0,894
11	1,333	1,171
12	1,081	1,421

Tablo B6.2. İkinci Kalibrasyon katsayıları (Cinsiyet, Yaş Grubu bazında)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın
15-24	1,303	1,188
25-34	1,197	0,976
35-44	1,045	0,911
45-54	0,899	0,872
55-64	0,902	0,835
65+	0,881	0,849

Tablo B6.3 Üçüncü Kalibrasyon katsayıları (İBBS1 Kır/Kent bazında)

İBBS1	Kent	Kır
1	0,993	1,034
2	1,033	1,059
3	1,007	1,038
4	0,986	1,031
5	0,998	1,023
6	0,992	1,015
7	1,006	1,018
8	1,012	1,050
9	1,009	1,016
10	0,961	0,985
11	0,966	0,960
12	0,969	0,963

Tablo B6.4 Dördüncü Kalibrasyon katsayıları (Cinsiyet bazında Projekte nüfus düzeltmesi dahil)

Cinsiyet	Katsayı
Erkek	1,186
Kadın	1,186

Tablo B6.5 Son kalibrasyon katsayıları (Kır/Kent bazında)

Kır/Kent	Katsayı
Kent	1,0000013
Kır	0,9999999

9. Ağırlıkların Kalitesinin Değerlendirilmesi

Ağırlıklandırma işlemi tamamlandıktan sonra, ağırlıklardaki minimum ve maksimum uç değerlerde düzeltme yapmaya gerek olup olmadığını tespit etmek amaçlı olarak çarpan etkisi (Meff: Multiplicative Effect) hesaplanmıştır.

KYTA Örneklem Ağırlıkları Elkitabında belirtilen çarpan etkisi formülü aşağıda belirtildiği gibidir:

$$Meff_w = 1 + \frac{s_w^2}{\bar{w}^2}$$

Burada s_w^2 , ağırlıkların varyansını, \bar{w} ise ağırlıkların ortalamasını göstermektedir. Bu formül kullanılarak Meff 1,5277 bulunmuştur. Bulunan bu değer normal sınırlar içerisinde olup, öngörülen en büyük değer olan 2'den küçüktür. Bu nedenle, hesaplanan ağırlıklarda herhangi bir uç değer düzeltmesine gidilmemiştir. Tablo B7 hesaplanan Meff değerleri göstermektedir.

Tablo B7. Hesaplanan Çarpan Etkisi (Meff) değerleri. (Kır/Kent bazında)

Kır/kent	Meff değerleri
Toplam	1,5277
Kent	1,2623
Kır	1,3903

10. Diğer Kontroller

Örneklemeden elde edilen tahminlerle Projekte nüfuslar karşılaştırılmış ve birbirlerine çok yakın nüfuslara ulaşılmıştır. Tablo B8’de hesaplanan ağırlıklandırılmış nüfus ve projekte nüfuslar kır/kent bazında verilmiştir

Tablo B8. Son ağırlıklar ve projekte nüfuslar (Kır/Kent bazında)

Kır/Kent	Hesaplanan son ağırlıklar	Projekte Nüfus
Kent	39,294,827	39,294,828
Kır	15,306,397	15,306,396
Toplam	54,601,223	54,601,224

11. Tahminlerin Üretilmesi

Tüm tablolar ağırlıklı değerler üzerinden oluşturulmuştur. SAS programı tarafından geliştirilmiş olan standart hata hesaplamaları istenilen değişkenler bazında yapılarak güven aralıkları ile birlikte tabloların yanında verilmiştir. Tabloların elde edilmesinde kullanılan SAS kodları KYTA Komitesi tarafından hazırlanarak gönderilmiştir. Standart hata hesaplamaları SAS/STAT9.1 altında yer alan modül kullanılarak yapılmıştır.

Ek C. Örneklem Hatalarının Tahmini

Örneklemeden elde edilen tahminler 2 tip hatadan etkilenir. (1) örnekleme dışı hatalar, (2) örnekleme hataları. Örnekleme dışı hatalar örnekleme atfedilebilir hatalardan kaynaklanmamaktadır. Bu tip hatalar kapsam, cevaplama hatası, cevapsızlık hatası, soru formundan kaynaklanan hatalar, anketör kodlama hatası, veri işleme hatası vb. olarak adlandırılmakta ve verinin toplanması ya da işlenmesi sırasında ortaya çıkmaktadır. Türkiye KYTA çalışmasında bu tip hataları minimize etmede büyük çaba sarf edilmiş olsa da; cevapsızlık hatalarını tamamen önlemek mümkün değildir ve bu hataların istatistiksel olarak yorumlanması zordur.

KYTA Türkiye çalışmasına ait cevaplayıcı örnekleme, aynı kitleden aynı tasarım ve büyüklükte seçilebilecek diğer örneklemlerden yalnızca biridir. Bu örneklemlerin her biri, hali hazırda seçilen örneklem sonuçlarından daha farklı sonuçların elde edilmesine sebep olabilirdi. Örnekleme hataları, mümkün olan tüm örneklemler arasındaki değişkenliğin bir ölçümüdür. Değişkenliğin derecesi tam olarak bilinmemekte; ancak araştırma sonuçlarından istatistiksel olarak tahmin edilmektedir.

Seçilen her gösterge için aşağıdaki örnekleme hata ölçümleri elde edilmiştir:

Tahmin: (R): Göstergenin ağırlıklı görülme sıklığına ilişkin tahmindir.

Standart Hata (SE): Standart hatalar genellikle belli bir göstergenin (R) ya da tahminin standart hatası cinsinden hesaplanmaktadır. Buna göre bir tahminin standart hatası, o tahminin varyansının kareköküdür.

Örnekleme genişliği (n): Tahmini (R) elde etmek üzere kullanılan gözlem birimi sayısıdır.

Tasarım Etkisi (Deff): Tasarım etkisi 'deff' ile gösterilir. Bu değer göstergeye ait tasarım varyansının, basit rastgele varyansı varsayımı altında elde edilen değerine oranıdır. Yorumlamalar bu değer karekökünün alınması ile elde edilen DEFT değeri ile yapılır. 1 değerine sahip DEFT değeri, tasarımın etkin olduğuna işaret ederken; 1'den büyük elde edilen DEFT değerleri, daha karmaşık tasarımların kullanılmasına bağlı olarak varyans değerindeki artışa işaret eder. Genellikle iyi tasarlanmış bir araştırmada DEFT değeri 1 ile 3 arasında değer alır. Ancak bu değer 7 ya da 8 gibi büyük değerler de alabilmektedir.

Görelî Standart Hata (RSE): Aynı zamanda değişim katsayısı (CV) olarak da bilinir. Göstergenin standart hatasının tahmin değerine oranı ile hesaplanır.

Hata sınırı (MOE): Hata sınırı, arzulanan güven düzeyinin, tahminle ilişkin standart hata değeri ile çarpılmasından elde edilir. Güven düzeyi genellikle, standart normal dağılıma sahip (Z) değerine bağlıdır. Örneğin %95'lik güven düzeyi için $Z=1.96$ alınır.

Güven Sınırları: ($R \pm 1.96SE$) sınırları, kitleye ilişkin gerçek değer hangi sınırlar içinde kalabileceğini göstermek üzere hesaplanmaktadır. Araştırmadan hesaplanan bir istatistiğin, aynı büyüklük ve tasarıma sahip mümkün olan tüm örneklemlerden elde edilen standart hata değerinin (+ -) 2 katı kadar genişlikteki sınırlar içinde kalması olasılığı %95'dir.

Standart Hatanın Hesaplanması

Cevaplayıcılara ilişkin örneklem genişliği eğer basit rastgele örnekleme ile seçilmiş olsaydı, örnekleme hatasını hesaplamak üzere doğrudan formüller kullanılabilirdi. Ancak, KYTA Türkiye örnekleme, karmaşık çok aşamalı örneklemenin bir sonucudur ve buna bağlı olarak da standart hata hesaplamalarında karmaşık formüllerin kullanımını gerektirmektedir. KYTA Türkiye verisinden oran ve ortalama tahminlerin standart hata hesaplamasında Taylor Doğrusallaştırma yöntemini esas alan SPSS karmaşık örneklemler 18. versiyonu kullanılmıştır.

Taylor doğrusallaştırma yöntemi herhangi bir yüzde ya da ortalama değeri, oran tahmini ($r = y/x$) olarak tanımlar. Burada y , y değişkeninin toplam örneklem değerini; ve x , ilgilenilen grup ya da altgruptaki gözlem sayısını temsil eder. R 'nin varyansı aşağıdaki formülle hesaplanır:

$$E^2(r) = \text{var}(r) = \frac{1-f}{x^2} \sum_{h=1}^2 \left[\frac{m_h}{m_h - 1} \left(\sum_{i=1}^{m_h} Z_h^2 - \frac{Z_h^2}{m_h} \right) \right]$$

burada $Z_h = y_h - \pi_h$, ve $Z_h = y_h - \pi_h$

formülde h (=1 ya da 2) kır-kent indisi

m_h h . Tabakadan seçilen toplam blok sayısını

y_{hi} h . tabaka ve i . bloktaki y değişkeninin toplam ağırlıklı değerini

x_{hi} h . tabaka ve i . bloktaki ağırlıklı birim sayısını

f göz ardı edilebilecek derecede küçük değere sahip örnekleme oranı

vermektedir.

Sonuçlar ülke geneli, cinsiyet ve kır/kent ayrımında paylaşılmaktadır. Her değişken ya da gösterge (ortalama, oran tahminleri) için temel kitle Tablo C-1'de verilmektedir. Buna ilaveten yukarıda belirtilen standart hata (SE) değerleri Tablolar C-2- C-6'da verilmiştir. Bu tablolarda tahmin değerleri (R), örneklem genişliği (n), tasarım etkisi (DEFF), görel standart hata değeri (SE/R), hata sınırı (MOE) ve %95 güven sınırları ($R \pm 1.96SE$) da her bir gösterge için sunulmuştur.

Tablo C-1: Örneklem Hataları İçin Göstergeler Listesi – KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin	Temel Alınan Nüfus
Halen Tütün İçenler	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Halen Sigara İçenler	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Her gün Tütün İçenler	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Her gün Sigara İçenler	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tüm Yetişkinler Arasında Eskiden Her Gün Tütün İçenler	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Hayatında Her Gün Tütün İçenler Arasında Eskiden Tütün İçenler	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Uyandıktan sonra 5 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Uyandıktan sonra 6-30 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Son 12 Ay içerisinde Sigarayı Bırakma Teşebbüsü	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Sağlık Kuruluşunun Sigara İçmesi Hakkında Soru Sorması	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Sağlık Kuruluşunun Sigara Bırakmayı Tavsiye Etmesi	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Sigarayı Bırakmak için İlaç Tedavisinin Uygulanması	Oran	15 yaş ve üzeri hayatında her gün sigara içenler
Sigarayı Bırakmak için Danışmanlık/Tavsiye veya Sigarayı Bıraktırma Hatlarına başvurulması	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Sigarayı bırakmayı planlama, sigarayı bırakmayı düşünme veya sigarayı bırakacak olma	Oran	15 yaş ve üzeri hayatında her gün tütün içenler
Evde Pasif İçicilik	Oran	15 yaş ve üzeri her gün tütün içenler
İşyerinde Pasif İçicilik	Oran	15 yaş ve üzeri her gün tütün içenler
Devlet binalarında/dairelerinde Pasif İçicilik	Oran	Halen içenler ve 12 aydan daha kısa bir süredir içmeyen ancak eskiden sigara içenler
Sağlık Kuruluşlarında Pasif İçicilik	Oran	Halen içenler ve 12 aydan daha kısa bir süredir içmeyen ve son 12 ay içerisinde bir sağlık kuruluşuna başvuran ancak eskiden sigara içenler
Restoranlarda Pasif İçicilik	Oran	Halen içenler ve 12 aydan daha kısa bir süredir içmeyen ve son 12 ay içerisinde bir sağlık kuruluşuna başvuran ancak eskiden sigara içenler
Toplu Taşımada Pasif İçicilik	Oran	Halen içenler ve 12 aydan daha kısa bir süredir içmeyen ancak eskiden sigara içenler
Marketten en son ne zaman sigara alındığı	Oran	15 yaş ve üzeri halen sigara içenler
Seyyar satıcıdan en son ne zaman sigara alındığı	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Büfeden en son ne zaman sigara alındığı	Oran	Kapalı mekanlarda çalışan yetişkinler
Radyo veya televizyonda tütünle mücadele bilgisini fark etme	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarını fark etme	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinlerhalen mamul sigara içenler
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarından dolayı Sigarayı Bırakmayı Düşünme	Oran	15 yaş ve üzeri halen mamul sigara içenler

Gösterge	Tahmin	Temel Alınan Nüfus
Sigara Reklamını veya Tanıtımını Fark Etme	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin İnmeye yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	Ortalama	15 yaş ve üzeri yetişkinlerhalen her gün sigara içenler
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	Ortalama	15 yaş ve üzeri eskiden sigara içenler
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	Ortalama	15 yaş ve üzeri halen mamul sigara içenler
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	Ortalama	15 yaş ve üzeri hayatında her gün sigara içenler
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığına (KOA) yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Tütün İçmenin Erken Doğuma yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Dumansız Tütün Kullanmanın Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	Oran	15 yaş ve üzeri yetişkinler
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	Ortalama	15 yaş ve üzeri halen her gün sigara içenler
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	Ortalama	15 yaş ve üzeri eskiden sigara içenler
20 Mamul Sigara için Harcanan Ortalama Tutar	Ortalama	15 yaş ve üzeri halen mamul sigara içenler
20 Karanfil Sigarası için Harcanan Ortalama Tutar	Ortalama	15 yaş ve üzeri halen karanfil sigarası içenler
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	Ortalama	15 yaş ve üzeri halen mamul sigara içenler
Karanfil Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	Ortalama	15 yaş ve üzeri halen karanfil sigarası içenler
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	Ortalama	15 yaş ve üzeri hayatında her gün sigara içenler

Tablo C-2: Örneklem Hataları - Tüm, KYTA Türkiye, 2012.

Göstergeler	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyükliği (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Halen Tütün İçenler	0,271	0,643	9851	2,07	0,024	0,013	0,258	0,283
Halen Sigara İçenler	0,269	0,643	9851	2,07	0,024	0,013	0,257	0,282
Her gün Tütün İçenler	0,238	0,594	9851	1,92	0,025	0,012	0,226	0,250
Her gün Sigara İçenler	0,238	0,593	9851	1,92	0,025	0,012	0,226	0,249
Tüm Yetişkinler Arasında Eskiden Her Gün Tütün İçenler	0,094	0,387	9851	1,72	0,041	0,008	0,087	0,102
Hayatında Her Gün Tütün İçenler Arasında Eskiden Tütün İçenler	0,272	0,998	3309	1,66	0,037	0,020	0,253	0,292
Uyandıktan sonra 5 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,164	1,208	2113	2,25	0,074	0,024	0,140	0,187
Uyandıktan sonra 6-30 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,257	1,193	2113	1,58	0,046	0,023	0,234	0,280
Son 12 Ay içerisinde Sigarayı Bırakma Teşebbüsü	0,460	1,273	2583	1,69	0,028	0,025	0,435	0,485
Sağlık Kuruluşunun Sigara İçmesi Hakkında Soru Sorması	0,514	1,992	1071	1,70	0,039	0,039	0,475	0,553
Sağlık Kuruluşunun Sigara Bırakmayı Tavsiye Etmesi	0,429	1,946	1071	1,65	0,045	0,038	0,391	0,467
Sigarayı Bırakmak için İlaç Tedavisinin Uygulanması	0,136	1,262	1199	1,62	0,093	0,025	0,112	0,161
Sigarayı Bırakmak için Danışmanlık/Tavsiye veya Sigarayı Bıraktırma Hatlarına başvurulması	0,080	0,824	1199	1,10	0,103	0,016	0,064	0,096
Sigarayı bırakmayı planlama, sigarayı bırakmayı düşünme veya sigarayı bırakacak olma	0,552	1,430	2412	1,99	0,026	0,028	0,524	0,580
Evde Pasif İçicilik	0,383	0,967	9819	3,88	0,025	0,019	0,364	0,402
İşyerinde Pasif İçicilik	0,156	1,040	2365	1,94	0,066	0,020	0,136	0,177
Devlet binalarında/dairelerinde Pasif İçicilik	0,065	0,569	3676	1,95	0,087	0,011	0,054	0,076
Sağlık Kuruluşlarında Pasif İçicilik	0,038	0,395	5861	2,48	0,103	0,008	0,031	0,046
Restoranlarda Pasif İçicilik	0,129	0,864	3378	2,24	0,067	0,017	0,112	0,146
Toplu Taşımada Pasif İçicilik	0,104	0,747	6481	3,87	0,072	0,015	0,090	0,119
Marketten en son ne zaman sigara alındığı	0,913	0,973	2226	2,65	0,011	0,019	0,894	0,932
Seyyar satıcıdan en son ne zaman sigara alındığı	0,026	0,680	2226	4,01	0,258	0,013	0,013	0,040
Büfeden en son ne zaman sigara alındığı	0,043	0,616	2226	2,05	0,143	0,012	0,031	0,055
Radyo veya televizyonda tütünle mücadele bilgisini fark etme	0,920	0,499	9851	3,35	0,005	0,010	0,911	0,930

Güven Aralığı

Tablo C-2 (devam): Örneklem Hataları - Tüm, KYTA Türkiye, 2012.

Göstergeler	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüklüğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarını fark etme	0,943	0,742	2412	2,47	0,008	0,015	0,928	0,958
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarından dolayı Sigarayı Bırakmayı Düşünme	0,530	1,481	2412	2,12	0,028	0,029	0,501	0,559
Sigara Reklamını veya Tanıtımını Fark Etme	0,157	1,049	9851	8,20	0,067	0,021	0,136	0,177
Tütün İçmenin Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	0,962	0,468	9851	5,86	0,005	0,009	0,952	0,971
Tütün İçmenin İnmeye yol açtığına inanıyor	0,848	0,832	9851	5,30	0,010	0,016	0,832	0,865
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	0,955	0,405	9851	3,78	0,004	0,008	0,947	0,963
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	0,977	0,255	9851	2,88	0,003	0,005	0,972	0,982
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	0,962	0,427	9851	4,93	0,004	0,008	0,954	0,971
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	19,164	0,509	2110	2,63	0,027	0,998	18,166	20,162
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	9,532	0,339	1047	1,28	0,036	0,665	8,868	10,197
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	146,134	4,176	2218	2,22	0,029	8,185	137,949	154,319
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	17,054	0,122	956	1,37	0,007	0,239	16,815	17,293

Tablo C-3: Örneklem Hataları - Erkek, KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüküğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Halen Tütün İçenler	0,415	1,040	4470	1,99	0,025	0,020	0,394	0,435
Halen Sigara İçenler	0,413	1,044	4470	2,01	0,025	0,020	0,393	0,434
Her gün Tütün İçenler	0,373	0,991	4470	1,88	0,027	0,019	0,354	0,393
Her gün Sigara İçenler	0,373	0,994	4470	1,89	0,027	0,019	0,353	0,392
Tüm Yetişkinler Arasında Eskiden Her Gün Tütün İçenler	0,144	0,653	4470	1,54	0,045	0,013	0,132	0,157
Hayatında Her Gün Tütün İçenler Arasında Eskiden Tütün İçenler	0,269	1,147	2490	1,67	0,043	0,022	0,246	0,291
Uyandıktan sonra 5 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,160	1,275	1593	1,92	0,079	0,025	0,136	0,185
Uyandıktan sonra 6-30 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,267	1,378	1593	1,54	0,052	0,027	0,240	0,294
Son 12 Ay içerisinde Sigarayı Bırakma Teşebbüsü	0,451	1,430	1902	1,57	0,032	0,028	0,423	0,479
Sağlık Kuruluşunun Sigara İçmesi Hakkında Soru Sorması	0,491	2,288	707	1,48	0,047	0,045	0,447	0,536
Sağlık Kuruluşunun Sigara Bırakmayı Tavsiye Etmesi	0,413	2,277	707	1,51	0,055	0,045	0,368	0,458
Sigarayı Bırakmak için İlaç Tedavisinin Uygulanması	0,133	1,438	868	1,55	0,108	0,028	0,105	0,162
Sigarayı Bırakmak için Danışmanlık/Tavsiye veya Sigarayı Bıraktırma Hatlarına başvurulması	0,075	0,957	868	1,14	0,127	0,019	0,056	0,094
Sigarayı bırakmayı planlama, sigarayı bırakmayı düşünme veya sigarayı bırakacak olma	0,538	1,638	1782	1,92	0,030	0,032	0,506	0,570
Evde Pasif İçicilik	0,392	1,162	4455	2,52	0,030	0,023	0,370	0,415
İşyerinde Pasif İçicilik	0,178	1,233	1740	1,80	0,069	0,024	0,154	0,203
Devlet binalarında/dairelerinde Pasif İçicilik	0,071	0,684	2184	1,56	0,097	0,013	0,057	0,084
Sağlık Kuruluşlarında Pasif İçicilik	0,038	0,538	2452	1,95	0,142	0,011	0,027	0,048
Restoranlarda Pasif İçicilik	0,140	1,149	2014	2,21	0,082	0,023	0,117	0,162
Toplu Taşımada Pasif İçicilik	0,107	0,937	2984	2,74	0,088	0,018	0,089	0,125
Marketten en son ne zaman sigara alındığı	0,909	1,146	1653	2,62	0,013	0,022	0,887	0,931
Seyyar satıcıdan en son ne zaman sigara alındığı	0,028	0,855	1653	4,41	0,304	0,017	0,011	0,045
Büfeden en son ne zaman sigara alındığı	0,041	0,631	1653	1,65	0,152	0,012	0,029	0,054

Tablo C-3 (devam): Örneklem Hataları - Erkek, KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüklüğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Radyo veya televizyonda tütünle mücadele bilgisini fark etme	0,923	0,626	4470	2,46	0,007	0,012	0,911	0,935
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarını fark etme	0,938	0,876	1782	2,36	0,009	0,017	0,921	0,955
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarından dolayı Sigarayı Bırakmayı Düşünme	0,516	1,758	1782	2,20	0,034	0,034	0,481	0,550
Sigara Reklamını veya Tanıtımını Fark Etme	0,185	1,248	4470	4,62	0,068	0,024	0,160	0,209
Tütün İçmenin Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	0,960	0,540	4470	3,35	0,006	0,011	0,949	0,970
Tütün İçmenin İnmeye yol açtığına inanıyor	0,847	1,003	4470	3,47	0,012	0,020	0,827	0,866
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	0,952	0,547	4470	2,90	0,006	0,011	0,941	0,962
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	0,975	0,332	4470	1,99	0,003	0,007	0,968	0,981
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	0,960	0,457	4470	2,46	0,005	0,009	0,951	0,969
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	20,313	0,511	1590	2,09	0,025	1,001	19,312	21,314
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	10,333	0,412	795	1,33	0,040	0,807	9,527	11,140
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	157,560	4,617	1646	1,94	0,029	9,050	148,510	166,610
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	16,787	0,134	670	1,43	0,008	0,263	16,524	17,050

Tablo C-4: Örneklem Hataları Kadın - KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüklüğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Halen Tütün İçenler	0,131	0,589	5381	1,64	0,045	0,012	0,119	0,143
Halen Sigara İçenler	0,130	0,586	5381	1,63	0,045	0,011	0,119	0,142
Her gün Tütün İçenler	0,107	0,550	5381	1,71	0,052	0,011	0,096	0,117
Her gün Sigara İçenler	0,107	0,550	5381	1,71	0,052	0,011	0,096	0,117
Tüm Yetişkinler Arasında Eskiden Her Gün Tütün İçenler	0,046	0,367	5381	1,65	0,080	0,007	0,039	0,053
Hayatında Her Gün Tütün İçenler Arasında Eskiden Tütün İçenler	0,283	1,865	819	1,40	0,066	0,037	0,246	0,319
Uyandıktan sonra 5 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,174	2,150	520	1,67	0,123	0,042	0,132	0,216
Uyandıktan sonra 6-30 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,223	2,027	520	1,23	0,091	0,040	0,184	0,263
Son 12 Ay içerisinde Sigarayı Bırakma Teşebbüsü	0,488	2,353	681	1,51	0,048	0,046	0,442	0,534
Sağlık Kuruluşunun Sigara İçmesi Hakkında Soru Sorması	0,563	3,140	364	1,45	0,056	0,062	0,501	0,624
Sağlık Kuruluşunun Sigara Bırakmayı Tavsiye Etmesi	0,464	3,197	364	1,49	0,069	0,063	0,401	0,526
Sigarayı Bırakmak için İlaç Tedavisinin Uygulanması	0,145	2,609	331	1,82	0,180	0,051	0,093	0,196
Sigarayı Bırakmak için Danışmanlık/Tavsiye veya Sigarayı Bıraktırma Hatlarına başvurulması	0,095	1,724	331	1,14	0,182	0,034	0,061	0,129
Sigarayı bırakmayı planlama, sigarayı bırakmayı düşünme veya sigarayı bırakacak olma	0,593	2,416	630	1,52	0,041	0,047	0,545	0,640
Evde Pasif İçicilik	0,374	1,174	5364	3,16	0,031	0,023	0,351	0,397
İşyerinde Pasif İçicilik	0,096	1,516	625	1,66	0,159	0,030	0,066	0,125
Devlet binalarında/dairelerinde Pasif İçicilik	0,057	0,815	1492	1,83	0,142	0,016	0,041	0,073
Sağlık Kuruluşlarında Pasif İçicilik	0,039	0,478	3409	2,09	0,123	0,009	0,029	0,048
Restoranlarda Pasif İçicilik	0,113	1,114	1364	1,69	0,099	0,022	0,091	0,135
Toplu Taşımada Pasif İçicilik	0,102	0,858	3497	2,82	0,084	0,017	0,085	0,119
Marketten en son ne zaman sigara alındığı	0,925	1,452	573	1,74	0,016	0,028	0,897	0,954
Seyyar satıcıdan en son ne zaman sigara alındığı	0,020	0,788	573	1,77	0,385	0,015	0,005	0,036

Tablo C-4 (devam): Örneklem Hataları Kadın - KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüklüğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Büfeden en son ne zaman sigara alındığı	0,048	1,173	573	1,71	0,242	0,023	0,025	0,071
Radyo veya televizyonda tütünle mücadele bilgisini fark etme	0,918	0,551	5381	2,17	0,006	0,011	0,907	0,929
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarını fark etme	0,958	0,910	630	1,29	0,010	0,018	0,940	0,976
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarından dolayı Sigarayı Bırakmayı Düşünme	0,575	2,322	630	1,39	0,040	0,046	0,530	0,621
Sigara Reklamını veya Tanıtımını Fark Etme	0,130	1,074	5381	5,50	0,083	0,021	0,109	0,151
Tütün İçmenin Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	0,964	0,524	5381	4,23	0,005	0,010	0,953	0,974
Tütün İçmenin İnmeye yol açtığına inanıyor	0,850	0,934	5381	3,68	0,011	0,018	0,832	0,868
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	0,959	0,442	5381	2,67	0,005	0,009	0,950	0,968
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	0,980	0,304	5381	2,51	0,003	0,006	0,974	0,986
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	0,964	0,502	5381	3,89	0,005	0,010	0,954	0,974
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	15,271	0,798	520	1,50	0,052	1,563	13,708	16,834
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	7,093	0,561	252	1,24	0,079	1,101	5,992	8,193
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	109,980	5,429	572	1,27	0,049	10,640	99,340	120,620
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	17,895	0,239	286	0,99	0,013	0,468	17,427	18,363

Tablo C-5: Örneklem Hataları - Kentsel, KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüklüğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Halen Tütün İçenler	0,290	0,823	4917	1,61	0,028	0,016	0,274	0,306
Halen Sigara İçenler	0,289	0,822	4917	1,62	0,028	0,016	0,273	0,305
Her gün Tütün İçenler	0,257	0,759	4917	1,48	0,030	0,015	0,242	0,272
Her gün Sigara İçenler	0,257	0,759	4917	1,48	0,030	0,015	0,242	0,271
Tüm Yetişkinler Arasında Eskiden Her Gün Tütün İçenler	0,097	0,499	4917	1,41	0,052	0,010	0,087	0,106
Hayatında Her Gün Tütün İçenler Arasında Eskiden Tütün İçenler	0,262	1,217	1862	1,43	0,046	0,024	0,238	0,286
Uyandıktan sonra 5 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,178	1,510	1238	1,93	0,085	0,030	0,148	0,207
Uyandıktan sonra 6-30 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,250	1,421	1238	1,33	0,057	0,028	0,222	0,277
Son 12 Ay içerisinde Sigarayı Bırakma Teşebbüsü	0,465	1,554	1498	1,45	0,033	0,030	0,435	0,496
Sağlık Kuruluşunun Sigara İçmesi Hakkında Soru Sorması	0,528	2,381	659	1,50	0,045	0,047	0,482	0,575
Sağlık Kuruluşunun Sigara Bırakmayı Tavsiye Etmesi	0,438	2,324	659	1,44	0,053	0,046	0,392	0,483
Sigarayı Bırakmak için İlaç Tedavisinin Uygulanması	0,144	1,554	709	1,39	0,108	0,030	0,114	0,175
Sigarayı Bırakmak için Danışmanlık/Tavsiye veya Sigarayı Bıraktırma Hatlarına başvurulması	0,084	1,007	709	0,93	0,119	0,020	0,065	0,104
Sigarayı bırakmayı planlama, sigarayı bırakmayı düşünme veya sigarayı bırakacak olma	0,549	1,764	1401	1,76	0,032	0,035	0,515	0,584
Evde Pasif İçicilik	0,386	1,214	4904	3,05	0,031	0,024	0,362	0,410
İşyerinde Pasif İçicilik	0,146	1,137	1609	1,67	0,078	0,022	0,124	0,168
Devlet binalarında/ dairelerinde Pasif İçicilik	0,060	0,684	2029	1,67	0,113	0,013	0,047	0,074
Sağlık Kuruluşlarında Pasif İçicilik	0,037	0,502	2993	2,11	0,136	0,010	0,027	0,047
Restoranlarda Pasif İçicilik	0,135	1,042	2080	1,93	0,077	0,020	0,114	0,155
Toplu Taşımada Pasif İçicilik	0,110	0,928	3553	3,12	0,084	0,018	0,092	0,128
Marketten en son ne zaman sigara alındığı	0,912	1,193	1316	2,33	0,013	0,023	0,888	0,935

Tablo C-5 (devam): Örneklem Hataları - Kentsel, KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyükliği (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1,96SE)	Üst Sınır (R+1,96SE)
Seyyar satıcıdan en son ne zaman sigara alındığı	0,025	0,827	1316	3,71	0,332	0,016	0,009	0,041
Büfeden en son ne zaman sigara alındığı	0,044	0,757	1316	1,80	0,172	0,015	0,029	0,059
Radyo veya televizyonda tütünle mücadele bilgisini fark etme	0,927	0,628	4917	2,87	0,007	0,012	0,915	0,939
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarını fark etme	0,950	0,877	1401	2,28	0,009	0,017	0,933	0,967
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarından dolayı Sigarayı Bırakmayı Düşünme	0,523	1,823	1401	1,87	0,035	0,036	0,488	0,559
Sigara Reklamını veya Tanıtımını Fark Etme	0,165	1,405	4917	7,05	0,085	0,028	0,137	0,192
Tütün İçmenin Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	0,963	0,611	4917	5,20	0,006	0,012	0,951	0,975
Tütün İçmenin İnmeye yol açtığına inanıyor	0,853	1,069	4917	4,49	0,013	0,021	0,832	0,874
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	0,958	0,510	4917	3,18	0,005	0,010	0,948	0,968
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	0,979	0,318	4917	2,40	0,003	0,006	0,973	0,985
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	0,964	0,559	4917	4,41	0,006	0,011	0,953	0,975
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	18,919	0,640	1236	3,08	0,034	1,254	17,665	20,173
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	8,998	0,413	541	1,56	0,046	0,809	8,189	9,806
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	148,112	5,251	1310	2,54	0,035	10,291	137,820	158,403
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	17,046	0,146	620	1,55	0,009	0,286	16,760	17,332

Tablo C-6: Örneklem Hataları Kırsal - KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyüklüğü (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Halen Tütün İçenler	0,220	0,873	4934	2,19	0,040	0,017	0,203	0,237
Halen Sigara İçenler	0,220	0,870	4934	2,18	0,040	0,017	0,203	0,237
Her gün Tütün İçenler	0,189	0,793	4934	2,03	0,042	0,016	0,174	0,205
Her gün Sigara İçenler	0,189	0,793	4934	2,02	0,042	0,016	0,173	0,204
Tüm Yetişkinler Arasında Eskiden Her Gün Tütün İçenler	0,089	0,510	4934	1,58	0,057	0,010	0,079	0,099
Hayatında Her Gün Tütün İçenler Arasında Eskiden Tütün İçenler	0,305	1,523	1447	1,58	0,050	0,030	0,275	0,335
Uyandıktan sonra 5 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,114	1,253	875	1,36	0,110	0,025	0,089	0,138
Uyandıktan sonra 6-30 dakika içerisinde ilk sigara içene kadar geçen süre	0,283	2,031	875	1,78	0,072	0,040	0,243	0,322
Son 12 Ay içerisinde Sigarayı Bırakma Teşebbüsü	0,443	1,871	1085	1,54	0,042	0,037	0,406	0,479
Sağlık Kuruluşunun Sigara İçmesi Hakkında Soru Sorması	0,457	2,939	412	1,43	0,064	0,058	0,400	0,515
Sağlık Kuruluşunun Sigara Bırakmayı Tavsiye Etmesi	0,394	2,895	412	1,44	0,073	0,057	0,338	0,451
Sigarayı Bırakmak için İlaç Tedavisinin Uygulanması	0,108	1,522	490	1,18	0,141	0,030	0,078	0,138
Sigarayı Bırakmak için Danışmanlık/Tavsiye veya Sigarayı Bıraktırma Hatlarına başvurulması	0,066	1,103	490	0,97	0,167	0,022	0,044	0,088
Sigarayı bırakmayı planlama, sigarayı bırakmayı düşünme veya sigarayı bırakacak olma	0,560	1,912	1011	1,50	0,034	0,037	0,522	0,597
Evde Pasif İçicilik	0,375	1,483	4915	4,61	0,040	0,029	0,346	0,404
İşyerinde Pasif İçicilik	0,211	2,418	756	2,65	0,114	0,047	0,164	0,259
Devlet binalarında/dairelerinde Pasif İçicilik	0,080	0,966	1647	2,08	0,120	0,019	0,062	0,099
Sağlık Kuruluşlarında Pasif İçicilik	0,042	0,553	2868	2,17	0,131	0,011	0,031	0,053
Restoranlarda Pasif İçicilik	0,106	1,182	1298	1,91	0,111	0,023	0,083	0,129
Toplu Taşımada Pasif İçicilik	0,086	1,032	2928	3,97	0,120	0,020	0,066	0,106
Marketten en son ne zaman sigara alındığı	0,917	1,305	910	2,03	0,014	0,026	0,891	0,942
Seyyar satıcıdan en son ne zaman sigara alındığı	0,031	0,994	910	2,96	0,317	0,019	0,012	0,051
Büfeden en son ne zaman sigara alındığı	0,040	0,804	910	1,52	0,199	0,016	0,025	0,056

Tablo C-6 (devam): Örneklem Hataları Kırsal - KYTA Türkiye, 2012.

Gösterge	Tahmin (R)	Standart Hata (SE)	Örneklem Büyükliği (n)	Tasarım Etkisi (DEFF)	Rölatif Hata (SE/R)	MOE	Güven Aralığı	
							Alt Sınır (R-1.96SE)	Üst Sınır (R+1.96SE)
Radyo veya televizyonda tütünle mücadele bilgisini fark etme	0,903	0,750	4934	3,18	0,008	0,015	0,889	0,918
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarını fark etme	0,918	1,340	1011	2,42	0,015	0,026	0,892	0,945
Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarından dolayı Sigarayı Bırakmayı Düşünme	0,554	2,009	1011	1,65	0,036	0,039	0,515	0,593
Sigara Reklamını veya Tanıtımını Fark Etme	0,137	1,004	4934	4,21	0,073	0,020	0,117	0,156
Tütün İçmenin Ciddi Hastalığa yol açtığına inanıyor	0,957	0,571	4934	3,95	0,006	0,011	0,946	0,969
Tütün İçmenin İnmeye yol açtığına inanıyor	0,836	1,124	4934	4,54	0,013	0,022	0,814	0,858
Tütün İçmenin Kalp Krizine yol açtığına inanıyor	0,948	0,607	4934	3,71	0,006	0,012	0,936	0,960
Tütün İçmenin Akciğer Kanserine yol açtığına inanıyor	0,973	0,398	4934	2,99	0,004	0,008	0,965	0,981
Pasif İçiciliğin Sigara İçmeyenlerde Ciddi Hastalığa Yol Açtığına İnanıyor	0,958	0,507	4934	3,14	0,005	0,010	0,948	0,968
Bir Günde İçilen Sigara Sayısı (her gün içenlerin)	20,017	0,487	874	0,65	0,024	0,954	19,064	20,971
Sigara Bırakıldıktan sonra Geçen Süre (yıl)	11,017	0,545	506	0,69	0,049	1,069	9,949	12,086
Mamul Sigaralara Yapılan Aylık Harcama	139,210	3,989	908	0,61	0,029	7,818	131,392	147,028
Her Gün Sigara İçmeye Başlanan Yaş	17,088	0,170	336	0,56	0,010	0,334	16,754	17,421

Ek D. Terimler Sözlüğü

KYTA	Küresel Yetişkin Tütün Araştırması
DSÖ TKÇS	DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi
MPOWER	Tütün kontrolünde 6 temel strateji, MPOWER 2008 yayını M onitor tobacco use and prevention policies P rotect people from tobacco smoke O ffer help to quit tobacco use W arn about the dangers of tobacco E nforce bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship R aise taxes on tobacco
CDC	Centers for Disease Control and Prevention, USA
WHO, DSÖ	World Health Organization, Dünya Sağlık Örgütü
SB	Sağlık Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
BÖB	Birincil Örneklem Birimi
İÖB	İkincil Örneklem Birimi
Yetişkin	15 yaş ve üzerindeki kişi
SED	Sosyoekonomik düzey
RSU	Resimli Sağlık Uyarısı
Tütün ürünü	İki türlü tütün ürünü vardır; 1) Dumanlı ürünler: mamul sigara, sarma sigara, diğerleri (pipo, puro, khi-yo, cheroot, nargile, vb) 2) Dumansız ürünler: ağız veya buruna nefesle çekilen ürün, çiğneme tütünü, betel ve diğerleri
Sigara içme sıklığı	Üç şekildedir; 1) Hergün içen: Üç ay boyunca hergün veya hemen her gün en az bir tane sigara içen kişi 2) Ara sıra içen: Hergünden daha seyrek sigara içen kişi 3) Hiç içmeyen: Yaşamı boyunca bir veya birkaç kez denemiş fakat düzenli olarak içmemiş olan kişi
Halen sigara içen	Halen hergün veya hergünden daha az sigara içen kişi
Evde sigara dumanından pasif etkilenen	Evin kapalı bölümlerinde sigara dumanından pasif etkilenen kişi, evin giriş yolu, balkon, bahçe gibi tam olarak kapalı olmayan yerleri kapsamaz
Prevalans (%)	Bir toplumda 15 ve üzeri yaştaki kişilerden halen sigara içen kişilerin sıklığına işaret eden istatistiksel bir terim
Bırakma girişimi	Halen sigara içenler arasında son 12 ay içinde sigarayı bırakmaya çalışan ve önceden sigara içmiş olup son 12 aydan beri sigara içmeyen kişi
Sigarayı bırakmayı düşünen	Halen sigara içenler arasında gelecek 1 ay veya 12 ay içinde veya herhangi zamanda sigarayı bırakmayı düşünen kişi
SHS	Sağlık hizmeti sağlayıcısı, tıp doktoru, hemşire, eczacı gibi meslek mensuplarına işaret eder

SDPE: Sigara dumanından pasif etkilenim	Son 30 gün içinde gittikleri veya buldukları kapalı yerlerde sigara içen kişi gören, sigara dumanı gören, duman varlığını hissedenden veya içeride sigara izmariti gören kişileri kapsar. Örneğin; <ul style="list-style-type: none">• Resmi Daire: ulusal kanun gereğince sigara içilmemesi gereken kapalı yerler• Sağlık Kuruluşu: ulusal kanun gereği sigara içilmemesi gereken kamu veya özel sağlık kuruluşları• Restoran: yiyecek ve/veya içecek satılan yerlerin kapalı alanları; binanın yanındaki veya önündeki yerleri kapsamaz• Toplu Ulaşım: Havalandırma düzeneği olan veya olmayan her türlü toplu taşıma araçları
Sigara karşıtı bilgi görme	Son 30 günde çeşitli medya organlarında sigara içmenin zararları ve sigara bırakmanın desteklenmesi yönünde bilgi görme
Sigara paketleri üzerinde resimli uyarı gördüğü için sigarayı bırakmayı düşünme	Halen sigara içenlerden son 30 gün içinde sigara paketleri üzerinde resimli uyarıları gören ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünen kişiler
Sigara reklamı, tanıtımı ve sponsorluğu farketme	Son 30 gün içinde sigara satış noktasında sigara görme, sigara satın alırken ücretsiz hediye veya indirimli sigara önerisi alma, veya sigara satılan yerlerde sigara reklamı veya tanıtımı görme, veya sigara satış yerlerinde bir sigara firmasının sigarasına ait reklam görme, bir spor etkinliğine destek yapılmasını farketme
Sigaranın zararları konusunda inançlar	Sigara içmenin ciddi sağlık sorunlarına ve önemli hastalıklara (inme, kalp krizi, akciğer kanseri, ağız boşluğu kanseri, gırtlak kanseri, iktidarsızlık, amfizem) yol açması konusunda inanma
Sigara dumanından pasif etkilenimin zararları konusunda inançlar	Başkasının sigara dumanını soluma ile ciddi sağlık sorunları ve önemli hastalıklar (yetişkinlerde kalp hastalığı, çocuklarda akciğer rahatsızlığı, yetişkinde akciğer kanseri, 2500 gramdan düşük doğum ağırlığı, 28-34 haftada erken doğum) arasındaki ilişkiye inanma

Ek E. MPOWER Özet Göstergeler

Tablo E.1 MPOWER Özet Göstergeler – KYTA Türkiye, 2012

Gösterge	Toplam (%)	Cinsiyet		Yerleşim Yeri	
		Erkek (%)	Kadın (%)	Kentsel (%)	Kırsal (%)
M: Monitor tobacco use and prevention policies (Tütün Kullanımı ve Koruyucu Politikaların İzlenmesi)					
Halen tütün ürünü içenler	27,1	41,5	13,1	29,0	22,0
Halen sigara içenler	26,9	41,3	13,0	28,9	22,0
Halen mamul sigara içenler	25,7	39,2	12,6	27,8	20,3
Günde içilen sigara sayısı ortalaması*	19,2	20,3	15,3	18,9	20,0
Hergün sigara içmeye başlama yaşı ortalaması*	17,1	16,8	17,9	17,0	17,1
Yaşamında herhangi zamanda sigara içenlerden bırakmış olanlar	27,2	26,9	28,3	26,2	30,5
P: Protect people from tobacco smoke (Toplumu tütün dumanından koru)					
Evde en az ayda bir kez sigara dumanından pasif olarak etkilenenler	38,3	39,2	37,4	38,6	37,5
İşyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenenler	15,6	17,8	9,6	14,6	21,1
Kamusal alanlarda sigara dumanından pasif olarak etkilenenler:					
Resmi daireler	6,5	7,1	5,7	6,0	8,0
Sağlık kuruluşları	3,8	3,8	3,9	3,7	4,2
Restoranlar	12,9	14,0	11,3	13,5	10,6
Toplu taşıma	10,4	10,7	10,2	11,0	8,6
O: Offer help to quit tobacco use (Sigarayı bırakmak için yardım öner)					
Son 12 ayda sigarayı bırakmayı deneyenler	46,0	45,1	48,8	46,5	44,3
Sağlık personeli tarafından sigarayı bırakması tavsiye edilenler	42,9	41,3	46,4	43,8	39,4
Özel yöntem kullanarak sigarayı bırakmayı deneyenler:					
Farmakoterapi	13,6	13,3	14,5	14,4	10,8
Danışmanlık/tavsiye	8,0	7,5	9,5	8,4	6,6
Sigarayı bırakmayı düşünenler	55,2	53,8	59,3	54,9	56,0
W: Warn about the dangers of tobacco (Tütünün zararları konusunda uyar)					
Tütün kullanımının önemli hastalıklara yol açacağına inanma	96,2	96,0	96,4	96,3	95,7
Pasif duman solumanın önemli hastalıklara yol açacağına inanma	96,2	96,0	96,4	96,4	95,8
Herhangi yerde sigara karşıtı mesaj görme	93,5	94,1	92,9	94,2	91,7
Paketteki sağlık uyarıları nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme	53,0	51,6	57,5	52,3	55,4
E: Enforce bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship (Reklam, tanıtım ve sponsorluk yasaklarını güçlendir)					
Sigara satılan dükkanda sigara reklamı görme	3,6	3,9	3,3	4,1	2,3
Herhangi yerde sigara reklam, sponsorluk ve tanıtımı görme	15,7	18,5	13,0	16,5	13,7
R: Raise taxes on tobacco (Tütün üzerindeki vergileri artır)					
Aylık ortalama sigara harcaması (TL)*	146,1	157,6	110,0	148,1	139,2
Bir paket mamul sigara fiyatı ortalaması (TL)*	5,7	5,7	5,4	5,7	5,5
Son defa satın aldığı sigarayı dükkandan alma	91,3	90,9	92,5	91,2	91,7

* Tahmin sayı olarak verilmiştir.

Tablo E.2. MPOWER Özet Göstergeler, Zaman İçinde Değişim – KYTA Türkiye, 2008-2012

Gösterge	2008			2012			Rölatif Değişim (%)		
	Toplam % (%95 GA)	Erkek % (%95 GA)	Kadın % (%95 GA)	Toplam % (%95 GA)	Erkek % (%95 GA)	Kadın % (%95 GA)	Toplam	Erkek	Kadın
M: Monitor tobacco use and prevention policies (Tütün Kullanımı ve Koruyucu Politikaların İzlenmesi)									
Halen tütün ürünü içenler	31,2 (30,0-32,6)	47,9 (45,9-50,0)	15,2 (14,0-16,5)	27,1 (25,8-28,3)	41,5 (39,4-43,5)	13,1 (12,0-14,3)	-13,4+	-13,5+	-13,7+
Halen sigara içenler	31,1 (29,9-32,5)	47,8 (45,7-49,9)	15,1 (13,9-16,4)	26,9 (25,7-28,2)	41,3 (39,3-43,4)	13,0 (11,9-14,2)	-13,5+	-13,5+	-14,0+
Halen mamul sigara içenler	30,1 (28,8-31,4)	45,8 (43,7-47,9)	14,9 (13,8-16,2)	25,7 (24,5-27,0)	39,2 (37,2-41,3)	12,6 (11,5-13,8)	-14,6+	-14,4+	-15,7+
Her gün sigara içenlerde günde içilen sigara sayısı ortalaması	17,7 (17,2-18,3)	19,3 (18,6-19,9)	12,2 (11,2-13,1)	19,2 (18,2-20,2)	20,3 (19,3-21,3)	15,3 (13,7-16,8)	8,1+	5,5+	25,6+
Her gün sigara içmeye başlama yaşı ortalaması	16,9 (16,7-17,1)	16,6 (16,3-16,8)	17,8 (17,4-18,2)	17,1 (16,8-17,3)	16,8 (16,5-17,1)	17,9 (17,4-18,4)	1,0	1,4	0,4
Yaşamında herhangi zamanda sigara içenlerden bıraktığı sigara içenler oranları	26,5 (24,7-28,3)	27,2 (25,3-29,2)	23,9 (20,7-27,4)	27,2 (25,3-29,2)	26,9 (24,7-29,2)	28,3 (24,8-32,1)	2,8	-1,2	18,6
P: Protect people from tobacco smoke (Toplam tütün dumanından koru)									
Evde en az ayda bir kez sigara dumanından pasif olarak etkilenenler	56,3 (54,4-58,2)	56,1 (53,8-58,4)	56,5 (54,3-58,7)	38,3 (36,4-40,2)	39,2 (37,0-41,6)	37,4 (35,1-39,7)	-32,0+	-30,1+	-33,8+
İşyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenenler	37,3 (34,4-40,2)	40,1 (36,9-43,5)	28,1 (23,4-33,4)	15,6 (13,7-17,8)	17,8 (15,5-20,4)	9,6 (7,0-13,0)	-58,0+	-55,6+	-66,0+
Kamusal alanlarda sigara dumanından pasif olarak etkilenenler:									
Resmidaireler	11,3 (9,7-13,0)	13,0 (11,2-15,1)	7,8 (5,6-10,7)	6,5 (5,5-7,7)	7,1 (5,8-8,5)	5,7 (4,3-7,6)	-42,1+	-45,9+	-26,6+
Sağlıkkuruluşları	6,0 (5,1-7,0)	6,6 (5,3-8,2)	5,5 (4,5-6,7)	3,8 (3,1-4,7)	3,8 (2,9-5,0)	3,9 (3,0-4,9)	-36,1+	-42,7+	-29,8+
Restoranlar	55,9 (53,4-58,4)	57,7 (54,8-60,5)	52,3 (48,1-56,5)	12,9 (11,3-14,7)	14,0 (11,9-16,4)	11,3 (9,3-13,7)	-76,9+	-75,8+	-78,4+
Toplulaşma	16,5 (14,8-18,2)	18,7 (16,5-21,1)	14,1 (12,3-16,0)	10,4 (9,0-12,0)	10,7 (9,0-12,7)	10,2 (8,6-12,0)	-36,7+	-42,7+	-27,8+
O: Offer help to quit tobacco use (Sigarayı bırakmak için yardım öner)									
Son 12 ayda sigarayı bırakmayı deneyenler	44,8 (42,5-47,0)	44,1 (41,5-46,6)	46,9 (42,6-51,1)	46,0 (43,5-48,5)	45,1 (42,3-47,9)	48,8 (44,2-53,4)	2,8	2,4	4,1
Sağlık personeli tarafından sigarayı bırakması tavsiye edilenler	40,7 (37,6-44,0)	42,2 (38,5-46,0)	38,0 (32,8-43,5)	42,9 (39,1-46,8)	41,3 (36,9-45,8)	46,4 (40,2-52,7)	5,3	-2,2	22,2+
Özel yöntem kullanılarak sigarayı bırakmayı deneyenler:									
Farmakoterapi	9,3 (7,7-11,3)	9,4 (7,4-11,9)	9,1 (6,2-13,2)	13,6 (11,3-16,3)	13,3 (10,8-16,4)	14,5 (10,0-20,4)	45,9+	41,4+	59,1
Danışmanlık/tavsiye	1,8 (1,1-3,1)	1,7 (0,8-3,4)	2,2 (1,1-4,5)	8,0 (6,5-9,8)	7,5 (5,8-9,6)	9,5 (6,6-13,5)	335,5+	341,6+	324,5+
Sigarayı bırakmayı düşünenler	53,0 (50,1-55,8)	53,6 (50,6-56,5)	51,1 (46,4-55,8)	55,2 (52,3-58,0)	53,8 (50,6-57,0)	59,3 (54,4-63,9)	4,2	0,5	15,9+
W: Warn about the dangers of tobacco (Tütünün zararlı konusundadır)									
Tütün kullanımının önemli hastalıklara yol açacağına inanma	97,2 (96,6-97,7)	97,8 (97,2-98,2)	96,7 (95,7-97,4)	96,2 (95,1-97,0)	96,0 (94,7-96,9)	96,4 (95,2-97,3)	-1,1+	-1,8+	-0,3
Pasif dumanın solunmasının önemli hastalıklara yol açacağına inanma	95,5 (94,9-96,1)	95,9 (95,1-96,6)	95,1 (94,2-95,8)	96,2 (95,3-97,0)	96,0 (95,0-96,8)	96,4 (95,3-97,3)	0,7	0,1	1,4+
Herhangi yerde sigara karşıtı mesaj görme	88,8 (87,6-90,0)	89,9 (88,4-91,2)	87,8 (86,3-89,2)	93,5 (92,5-94,4)	94,1 (92,8-95,2)	92,9 (91,8-93,9)	5,3+	4,7+	5,8+
Paketteki sağlık uyarıları nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme	46,3 (43,6-49,1)	46,4 (43,2-49,5)	46,3 (41,8-50,8)	53,0 (50,1-55,9)	51,6 (48,1-55,0)	57,5 (52,9-62,0)	14,4+	11,2+	24,3+
E: Enforce bans on tobacco advertising, promotion and sponsorship (Reklam, tanıtım ve sponsorluk yasaklamaları)									
Sigara satılan dükkanlarda sigara reklamları görme	2,7 (2,1-3,5)	3,6 (2,6-5,0)	1,8 (1,3-2,5)	3,6 (2,7-4,8)	3,9 (2,9-5,3)	3,3 (2,3-4,6)	32,4	8,2	78,5+
Herhangi yerde sigara reklam, sponsorluk ve tanıtımı görme	13,3 (12,0-14,6)	17,1 (15,3-19,1)	9,6 (8,4-10,9)	15,7 (13,7-17,9)	18,5 (16,1-21,0)	13,0 (11,0-15,2)	18,3+	8,0	35,8+
R: Raisetaxes on tobacco									
Aylık ortalama sigara harcaması (TL)	98,3 (94,6-102,1)	107,9 (103,5-112,3)	64,1 (58,4-69,8)	146,1 (137,9-154,3)	157,6 (148,5-166,6)	110,0 (99,3-120,7)	48,6+	46,0+	71,6+
Bir paket mamul sigara fiyatı ortalaması (TL)	4,0 (3,9-4,1)	4,0 (3,9-4,1)	3,8 (3,6-3,9)	5,7 (5,6-5,8)	5,7 (5,6-5,9)	5,4 (5,2-5,6)	42,1+	42,1+	43,9+
Son defa satın aldığı sigarayı dükkandan alma	92,5 (90,8-93,8)	92,7 (90,9-94,2)	91,6 (88,4-93,9)	91,3 (89,2-93,0)	90,9 (88,4-92,9)	92,5 (89,1-94,9)	-1,3	-1,9	1,1

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Ek F. KYTA Türkiye 2008 ve 2012 Karşılaştırma Tabloları (Ek Tablolar)

Tablo 10.1: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde cinsiyete göre tütün kullanımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Tütün kullanımı	2008	2012	Rölatif değişim
Toplam			
Halen tütün kullanan	31,2 (30,0-32,6)	27,1 (25,8-28,3)	-13,4+
Hergün içen	27,4 (26,2-28,7)	23,8 (22,6-25,0)	-13,2+
Ara sıra içen	3,8 (3,4-4,4)	3,3 (2,9-3,7)	-14,6+
Ara sıra içen, eskiden hergün	1,8 (1,5-2,1)	1,5 (1,2-1,8)	-17,0
Ara sıra içen, eskiden hergün içmeyen	2,0 (1,7-2,5)	1,8 (1,5-2,2)	-12,5
Tütün kullanmayan	68,8 (67,4-70,0)	72,9 (71,7-74,2)	6,1+
Eskiden hergün içen	10,5 (9,8-11,2)	9,4 (8,7-10,2)	-10,1+
Eskiden hergün içmeyen	58,2 (57,0-59,5)	63,5 (62,1-64,8)	9,0+
Eskiden ara sıra içen	5,4 (4,8-6,1)	3,7 (3,3-4,2)	-31,4+
Hiç içmemiş olan	52,8 (51,5-54,2)	59,8 (58,3-61,2)	13,1+
Erkek			
Halen tütün kullanan	47,9 (45,9-50,0)	41,5 (39,4-43,5)	-13,5+
Hergün içen	43,8 (41,8-45,9)	37,3 (35,4-39,3)	-14,9+
Ara sıra içen	4,1 (3,4-4,9)	4,1 (3,5-4,9)	1,5
Ara sıra içen, eskiden hergün	2,1 (1,6-2,7)	2,0 (1,6-2,5)	-6,5
Ara sıra içen, eskiden hergün içmeyen	2,0 (1,5-2,6)	2,2 (1,7-2,8)	10,2
Tütün kullanmayan	52,1 (50,0-54,1)	58,5 (56,5-60,6)	12,4+
Eskiden hergün içen	17,2 (15,9-18,5)	14,4 (13,2-15,8)	-15,9+
Eskiden hergün içmeyen	34,9 (33,0-36,9)	44,1 (42,1-46,1)	26,3+
Eskiden ara sıra içen	4,9 (4,1-5,8)	4,2 (3,6-5,0)	-13,8
Hiç içmemiş olan	30,0 (28,1-31,9)	39,9 (37,9-41,9)	32,9+
Kadın			
Halen tütün kullanan	15,2 (14,0-16,5)	13,1 (12,0-14,3)	-13,7+
Hergün içen	11,6 (10,5-12,8)	10,7 (9,6-11,8)	-7,9
Ara sıra içen	3,6 (3,0-4,3)	2,4 (2,0-3,0)	-32,4+
Ara sıra içen, eskiden hergün	1,5 (1,1-1,9)	1,0 (0,7-1,3)	-31,9+
Ara sıra içen, eskiden hergün içmeyen	2,1 (1,7-2,7)	1,4 (1,1-1,9)	-32,7+
Tütün kullanmayan	84,8 (83,5-86,0)	86,9 (85,7-88,0)	2,5+
Eskiden hergün içen	4,1 (3,5-4,8)	4,6 (3,9-5,4)	12,6
Eskiden hergün içmeyen	80,7 (79,3-82,1)	82,3 (80,9-83,7)	1,9
Eskiden ara sıra içen	5,9 (5,0-7,0)	3,2 (2,7-3,9)	-45,5+
Hiç içmemiş olan	74,8 (73,1-76,5)	79,1 (77,5-80,6)	5,7+

Not: Halen kullanan, hergün kullanan ve hergünden daha seyrek kullananları kapsar.

+ p<0.05

Tablo 10.2: 15 ve üzeri yaşlarda halen değişik tütün ürünleri kullananların cinsiyete ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012

Demografik özellikler	2008						2012						Rölatif Değişim										
	Herhangi tütün ürünü			Herhangi sigara ¹			Tütün Ürünü			Herhangi sigara ¹			Tütün Ürünü			Herhangi sigara ¹			Tütün Ürünü				
	Herhangi tütün ürünü	Mamul sigara	Sarma sigara	Herhangi sigara ¹	Mamul sigara	Sarma sigara	Herhangi tütün ürünü	Mamul sigara	Sarma sigara	Herhangi sigara ¹	Mamul sigara	Sarma sigara	Herhangi tütün ürünü	Mamul sigara	Sarma sigara	Herhangi sigara ¹	Mamul sigara	Sarma sigara	Herhangi tütün ürünü	Mamul sigara	Sarma sigara		
Toplam	31,2 (30,0-32,6)	31,1 (29,9-32,5)	2,6 (2,1-3,2)	26,9 (25,7-28,2)	25,7 (24,5-27,0)	2,6 (2,1-3,4)	27,1 (25,8-28,3)	26,9 (25,7-28,2)	2,6 (2,1-3,4)	26,9 (25,7-28,2)	25,7 (24,5-27,0)	2,6 (2,1-3,4)	13,4+ (12,2-14,6)	-13,5+ (-14,6-12,4)	1 (0,6-1,1)	0,4 (0,2-0,7)	-13,5+ (-14,6-12,4)	1 (0,6-1,1)	-14,6+ (-15,7-13,5)	-13,5+ (-14,6-12,4)	1 (0,6-1,1)	-14,6+ (-15,7-13,5)	-58,9+ (-60,0-57,8)
Cinsiyet																							
Erkek	47,9 (45,9-50,0)	47,8 (45,7-49,9)	4,7 (3,8-5,8)	41,3 (39,3-43,4)	39,2 (37,2-41,3)	4,6 (3,6-5,8)	41,5 (39,4-43,5)	41,3 (39,3-43,4)	4,6 (3,6-5,8)	41,3 (39,3-43,4)	39,2 (37,2-41,3)	4,6 (3,6-5,8)	13,5+ (12,3-14,7)	-13,5+ (-14,6-12,4)	1,1 (0,7-1,7)	0,6 (0,3-1,3)	-13,5+ (-14,6-12,4)	1,1 (0,7-1,7)	-14,4+ (-15,5-13,3)	-13,5+ (-14,6-12,4)	1,1 (0,7-1,7)	-14,4+ (-15,5-13,3)	-59,8+ (-60,9-58,7)
Kadın	15,2 (14,0-16,5)	15,1 (13,9-16,4)	0,6 (0,4-1,0)	13,0 (11,9-14,2)	12,6 (11,5-13,8)	0,8 (0,5-1,1)	13,1 (12,0-14,3)	13,0 (11,9-14,2)	0,8 (0,5-1,1)	13,0 (11,9-14,2)	12,6 (11,5-13,8)	0,8 (0,5-1,1)	13,7+ (12,5-14,9)	-14,0+ (-15,1-12,9)	0,5 (0,3-0,9)	0,1 (0,0-0,3)	-14,0+ (-15,1-12,9)	0,5 (0,3-0,9)	-15,7+ (-16,8-14,6)	-14,0+ (-15,1-12,9)	0,5 (0,3-0,9)	-15,7+ (-16,8-14,6)	-53,7+ (-54,8-52,6)
Yaş (yıl)																							
15-24	25,3 (22,2-28,6)	25,2 (22,2-28,5)	2,5 (1,6-3,8)	19,7 (17,1-22,6)	19,1 (16,6-22,0)	1,7 (1,0-2,9)	20,0 (17,4-22,9)	19,7 (17,1-22,6)	1,7 (1,0-2,9)	19,7 (17,1-22,6)	19,1 (16,6-22,0)	1,7 (1,0-2,9)	20,8+ (19,6-22,0)	-21,8+ (-22,9-20,7)	1,5 (0,9-2,5)	0,3 (0,1-0,9)	-21,8+ (-22,9-20,7)	1,5 (0,9-2,5)	-22,0+ (-23,1-20,9)	-21,8+ (-22,9-20,7)	1,5 (0,9-2,5)	-22,0+ (-23,1-20,9)	-66,7+ (-67,8-65,6)
25-44	39,9 (38,0-41,9)	39,9 (37,9-41,8)	2,9 (2,2-3,7)	35,6 (33,8-37,5)	34,4 (32,5-36,2)	2,8 (2,1-3,7)	35,7 (33,8-37,5)	35,6 (33,8-37,5)	2,8 (2,1-3,7)	35,6 (33,8-37,5)	34,4 (32,5-36,2)	2,8 (2,1-3,7)	10,7+ (9,5-11,9)	-10,7+ (-11,8-9,6)	1,0 (0,7-1,6)	0,5 (0,2-1,2)	-10,7+ (-11,8-9,6)	1,0 (0,7-1,6)	-11,3+ (-12,4-10,2)	-10,7+ (-11,8-9,6)	1,0 (0,7-1,6)	-11,3+ (-12,4-10,2)	-47,4+ (-48,5-46,3)
45-64	29,5 (27,4-31,6)	29,4 (27,3-31,5)	2,7 (2,1-3,5)	25,8 (23,7-28,0)	23,8 (21,8-25,9)	3,5 (2,6-4,9)	25,9 (23,8-28,1)	25,8 (23,7-28,0)	3,5 (2,6-4,9)	25,8 (23,7-28,0)	23,8 (21,8-25,9)	3,5 (2,6-4,9)	12,1+ (10,9-13,3)	-12,1+ (-13,2-11,0)	0,1 (0,1-0,4)	0,2 (0,1-0,6)	-12,1+ (-13,2-11,0)	0,1 (0,1-0,4)	-14,8+ (-15,9-13,7)	-12,1+ (-13,2-11,0)	0,1 (0,1-0,4)	-14,8+ (-15,9-13,7)	-65,1+ (-66,2-64,0)
65+	10,3 (8,5-12,4)	10,0 (8,2-12,1)	1,6 (0,9-2,8)	8,8 (7,2-10,7)	8,0 (6,4-9,8)	1,6 (0,9-2,8)	8,8 (7,2-10,7)	8,8 (7,2-10,7)	1,6 (0,9-2,8)	8,8 (7,2-10,7)	8,0 (6,4-9,8)	1,6 (0,9-2,8)	-15 (-16,1-13,9)	-12 (-13,1-11,1)	0 (0,0-0,7)	0 (0,0-0,6)	-15 (-16,1-13,9)	0 (0,0-0,7)	-14 (-15,1-13,1)	-12 (-13,1-11,1)	0 (0,0-0,7)	-14 (-15,1-13,1)	-
Yerleşim yeri																							
Kentsel	33,0 (31,4-34,7)	32,9 (31,3-34,6)	1,8 (1,4-2,3)	28,9 (27,3-30,5)	27,8 (26,2-29,4)	2,5 (1,8-3,4)	29,0 (27,4-30,7)	28,9 (27,3-30,5)	2,5 (1,8-3,4)	28,9 (27,3-30,5)	27,8 (26,2-29,4)	2,5 (1,8-3,4)	12,1+ (10,9-13,3)	-12,3+ (-13,4-11,2)	1,0 (0,7-1,4)	0,5 (0,2-1,0)	-12,1+ (-13,2-11,0)	1,0 (0,7-1,4)	-14,1+ (-15,2-13,0)	-12,3+ (-13,4-11,2)	1,0 (0,7-1,4)	-14,1+ (-15,2-13,0)	-52,3+ (-53,4-51,2)
Kırsal	27,2 (25,3-29,1)	27,0 (25,2-29,0)	4,5 (3,3-6,2)	22,0 (20,3-23,7)	20,3 (18,7-22,1)	3,1 (2,4-4,0)	22,0 (20,4-23,8)	22,0 (20,3-23,7)	3,1 (2,4-4,0)	22,0 (20,3-23,7)	20,3 (18,7-22,1)	3,1 (2,4-4,0)	18,9+ (17,7-20,1)	-18,7+ (-19,8-17,6)	0,3 (0,2-0,6)	0,1 (0,0-0,3)	-18,9+ (-20,0-18,8)	0,3 (0,2-0,6)	-18,2+ (-19,3-17,1)	-18,7+ (-19,8-17,6)	0,3 (0,2-0,6)	-18,2+ (-19,3-17,1)	-84,7+ (-85,8-83,6)
Eğitim düzeyi																							
Okula gitmemiş	15,0 (12,5-18,0)	14,9 (12,4-17,9)	2,7 (1,7-4,1)	11,0 (8,9-13,4)	9,5 (7,7-11,8)	2,5 (1,6-3,9)	11,0 (8,9-13,4)	11,0 (8,9-13,4)	2,5 (1,6-3,9)	11,0 (8,9-13,4)	9,5 (7,7-11,8)	2,5 (1,6-3,9)	27,0+ (25,8-28,2)	-26,4+ (-27,5-25,3)	0,2 (0,0-1,6)	0,1 (0,0-0,8)	-27,0+ (-28,1-25,9)	0,2 (0,0-1,6)	-27,2+ (-28,3-26,1)	-26,4+ (-27,5-25,3)	0,2 (0,0-1,6)	-27,2+ (-28,3-26,1)	-50 (-51,1-48,9)
İlkokul	34,0 (32,0-36,1)	33,9 (31,9-36,0)	2,9 (2,3-3,7)	29,7 (27,7-31,8)	27,8 (25,8-29,8)	3,4 (2,6-4,5)	29,7 (27,7-31,8)	29,7 (27,7-31,8)	3,4 (2,6-4,5)	29,7 (27,7-31,8)	27,8 (25,8-29,8)	3,4 (2,6-4,5)	12,5+ (11,3-13,7)	-12,4+ (-13,5-11,3)	0,3 (0,1-0,7)	0,3 (0,2-0,7)	-12,5+ (-13,6-11,4)	0,3 (0,1-0,7)	-15,1+ (-16,2-14,0)	-12,4+ (-13,5-11,3)	0,3 (0,1-0,7)	-15,1+ (-16,2-14,0)	-39 (-40,1-37,9)
Ortaokul	31,1 (27,9-34,4)	31,0 (27,8-34,3)	2,2 (1,4-3,4)	27,2 (24,5-29,7)	26,0 (23,5-28,6)	2,9 (1,8-4,5)	27,2 (24,6-29,9)	27,0 (24,5-29,7)	2,9 (1,8-4,5)	27,0 (24,5-29,7)	26,0 (23,5-28,6)	2,9 (1,8-4,5)	12,5+ (11,3-13,7)	-12,9+ (-14,0-11,8)	0,3 (0,1-0,9)	0,5 (0,1-2,2)	-12,5+ (-13,6-11,4)	0,3 (0,1-0,9)	-14,2+ (-15,3-13,1)	-12,9+ (-14,0-11,8)	0,3 (0,1-0,9)	-14,2+ (-15,3-13,1)	-23 (-24,1-21,9)
Lise ve dengi	40,7 (37,5-44,1)	40,7 (37,4-44,0)	2,8 (1,9-4,2)	33,5 (30,8-36,4)	32,7 (29,9-35,6)	2,3 (1,5-3,5)	33,9 (31,1-36,8)	33,5 (30,8-36,4)	2,3 (1,5-3,5)	33,5 (30,8-36,4)	32,7 (29,9-35,6)	2,3 (1,5-3,5)	16,8+ (15,6-18,0)	-17,5+ (-18,6-16,4)	2,2 (1,4-3,4)	0,6 (0,2-1,3)	-16,8+ (-17,9-15,7)	2,2 (1,4-3,4)	-18,0+ (-19,1-16,9)	-17,5+ (-18,6-16,4)	2,2 (1,4-3,4)	-18,0+ (-19,1-16,9)	-68,3+ (-69,4-67,2)
Üniversite ve üzeri	31,8 (28,1-35,7)	31,6 (27,9-35,5)	1,8 (1,0-3,3)	26,7 (23,4-30,2)	26,5 (23,2-30,1)	0,9 (0,4-1,8)	26,7 (23,5-30,3)	26,7 (23,4-30,2)	0,9 (0,4-1,8)	26,7 (23,5-30,3)	26,5 (23,2-30,1)	0,9 (0,4-1,8)	15,8+ (14,6-17,0)	-15,5+ (-16,6-14,4)	1,4 (0,8-2,5)	0,1 (0,0-0,6)	-15,8+ (-16,9-14,7)	1,4 (0,8-2,5)	-15,2+ (-16,3-14,1)	-15,5+ (-16,6-14,4)	1,4 (0,8-2,5)	-15,2+ (-16,3-14,1)	-93,8+ (-94,9-92,7)

Not: Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

¹Mamul sigara ve sarma sigarayı kapsar.

²Pipo, puro, sigarillo ve diğer ürünleri kapsar.

+ p<0,05

Tablo 10.3: 15 ve üzeri yaşlarda hergün ve ara sıra tütün ürünü kullanan yetişkinlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Kullanım sıklığı						
	2008			2012			
	Halen	Hergün Yüzde (%95 GA)	Ara sıra ¹	Halen	Hergün Yüzde (%95 GA)	Ara sıra ¹	
						Rölatif değişim Hergün Ara sıra ¹ Yüzde (%95 GA)	
Toplam	31,2 (30,0-32,6)	27,4 (26,2-28,7)	3,8 (3,4-4,4)	27,1 (25,8-28,3)	23,8 (22,6-25,0)	3,3 (2,9-3,7)	-13,4+ -13,2+ -14,6+
Cinsiyet							
Erkek	47,9 (45,9-50,0)	43,8 (41,8-45,9)	4,1 (3,4-4,9)	41,5 (39,4-43,5)	37,3 (35,4-39,3)	4,1 (3,5-4,9)	-13,5+ -14,9+ 1,5
Kadın	15,2 (14,0-16,5)	11,6 (10,5-12,8)	3,6 (3,0-4,3)	13,1 (12,0-14,3)	10,7 (9,6-11,8)	2,4 (2,0-3,0)	-13,7+ -7,9 -32,4+
Yaş							
15-24	25,3 (22,2-28,6)	21,7 (18,9-24,8)	3,6 (2,6-4,9)	20,0 (17,4-22,9)	16,9 (14,5-19,6)	3,1 (2,2-4,3)	-20,8+ -22,0+ -13,4
25-44	39,9 (38,0-41,9)	34,7 (32,9-36,6)	5,2 (4,5-6,1)	35,7 (33,8-37,5)	31,4 (29,6-33,2)	4,3 (3,6-5,1)	-10,7+ -9,6+ -18,2+
45-64	29,5 (27,4-31,6)	27,0 (25,0-29,0)	2,5 (1,9-3,4)	25,9 (23,8-28,1)	23,2 (21,3-25,3)	2,7 (2,1-3,4)	-12,1+ -13,8+ 5,6
65+	10,3 (8,5-12,4)	8,7 (7,0-10,8)	1,6 (1,0-2,7)	8,8 (7,2-10,7)	7,9 (6,4-9,8)	0,9 (0,5-1,6)	-14,5 -9,1 -44,0+
İkamet yeri							
Kentsel	33,0 (31,4-34,7)	29,0 (27,4-30,6)	4,1 (3,5-4,8)	29,0 (27,4-30,7)	25,7 (24,2-27,2)	3,3 (2,8-3,9)	-12,1+ -11,2+ -17,9+
Kırsal	27,2 (25,3-29,1)	23,9 (22,2-25,7)	3,3 (2,7-4,1)	22,0 (20,4-23,8)	18,9 (17,4-20,5)	3,1 (2,6-3,8)	-18,9+ -20,8+ -5,6
Eğitim düzeyi							
Okula gitmemiş	15,0 (12,5-18,0)	12,0 (9,9-14,5)	3,0 (2,0-4,5)	11,0 (8,9-13,4)	9,5 (7,5-12,0)	1,5 (0,9-2,6)	-27,0+ -20,9+ -51,1+
İlkokul	34,0 (32,0-36,1)	30,4 (28,5-32,4)	3,6 (2,9-4,5)	29,7 (27,7-31,8)	26,3 (24,4-28,3)	3,4 (2,8-4,2)	-12,5+ -13,3+ -5,6
Ortaokul	31,1 (27,9-34,4)	26,3 (23,4-29,5)	4,7 (3,4-6,4)	27,2 (24,6-29,9)	23,9 (21,5-26,6)	3,2 (2,4-4,4)	-12,5+ -9,2 -31,1+
Lise ve dengi	40,7 (37,5-44,1)	36,8 (33,7-39,9)	3,9 (2,8-5,4)	33,9 (31,1-36,8)	29,5 (26,8-32,4)	4,4 (3,3-5,7)	-16,8+ -19,7+ 10,7
Üniversite	31,8 (28,1-35,7)	27,3 (23,8-31,2)	4,4 (3,1-6,3)	26,7 (23,5-30,3)	23,6 (20,3-27,2)	3,2 (2,2-4,5)	-15,8+ -13,8 -28,3

¹ Ara sıra hergünden seyrek anlamında.

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.4: 15 ve üzeri yaş grubundaki yetişkinlerde günde içilen sigara sayısı ortalamasının seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	2008	2012	Rölatif değişim
	<i>Sayı (%95 GA)</i>	<i>Sayı (%95 GA)</i>	<i>Yüzde</i>
Toplam	17,7 (17,2-18,3)	19,2 (18,2-20,2)	8,1+
Cinsiyet			
Erkek	19,3 (18,6-19,9)	20,3 (19,3-21,3)	5,5+
Kadın	12,2 (11,2-13,1)	15,3 (13,7-16,8)	25,6+
Yaş			
15-24	16,2 (14,9-17,4)	18,1 (16,4-19,9)	12,3+
25-44	17,3 (16,5-18,0)	18,9 (17,6-20,2)	9,4+
45-64	19,8 (18,7-20,9)	20,6 (19,3-21,9)	4,3
65+	18,1 (15,3-20,8)	17,1 (14,6-19,5)	-5,5
İkamet yeri			
Kentsel	17,1 (16,4-17,8)	18,9 (17,7-20,2)	10,8+
Kırsal	19,6 (18,7-20,4)	20,0 (19,1-21,0)	2,3
Eğitim düzeyi			
Okula gitmemiş	18,6 (16,3-20,8)	17,6 (15,1-20,2)	-5,0
İlkokul	18,6 (17,7-19,5)	20,6 (19,0-22,3)	11,0+
Ortaokul	16,8 (15,6-18,0)	19,2 (17,4-20,9)	13,8+
Lise ve dengi	17,2 (16,1-18,3)	18,3 (17,1-19,5)	6,8
Üniversite	15,9 (14,6-17,2)	17,1 (14,5-19,6)	7,1

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.5: 18-34 yaşlar arasındaki yetişkinlerde hergün sigara içmeye başlama yaşının seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik özellikler	Hergün Sigara İçmeye Başlama Yaşı (yıl)								Rölatif değişim			
	2008				2012				15-16	17-19	20+	
	<15	15-17	18-19	20+	<15	15-17	18-19	20+	<15	15-16	17-19	20+
	Yüzde (%95 GA)				Yüzde (%95 GA)				Yüzde (%95 GA)			
Toplam	19,6 (16,9-22,6)	39,3 (35,8-42,9)	21,4 (18,4-24,6)	19,7 (17,3-22,4)	16,1 (13,3-19,4)	42,6 (38,8-46,5)	19,5 (16,8-22,6)	21,8 (19,0-24,8)	-17,7+	8,3	-8,7	10,5
Cinsiyet												
Erkek	22,2 (18,8-26,1)	40,3 (36,1-44,7)	21,1 (17,7-24,9)	16,4 (13,7-19,4)	16,7 (13,4-20,6)	45,1 (40,7-49,5)	19,0 (15,9-22,6)	19,2 (16,1-22,8)	-24,8+	11,8	-9,9	17,4
Kadın	12,4 (8,9-17,0)	36,5 (31,0-42,4)	22,1 (17,0-28,2)	28,9 (23,7-34,8)	14,3 (9,4-21,2)	34,7 (28,7-41,4)	21,1 (16,2-26,9)	29,9 (24,7-35,7)	15,4	-4,9	-4,7	3,3
Yerleşim yeri												
Kentsel	18,2 (15,1-21,9)	39,1 (34,9-43,4)	22,4 (18,8-26,4)	20,3 (17,4-23,6)	16,8 (13,4-20,8)	42,6 (38,2-47,2)	18,8 (15,6-22,4)	21,8 (18,6-25,4)	-8,1	9,2	-16	7,3
Kırsal	23,8 (19,1-29,4)	40,2 (34,6-46,1)	18,1 (14,2-23,0)	17,8 (14,1-22,3)	13,4 (9,8-18,2)	42,4 (36,1-48,9)	22,4 (17,8-27,8)	21,8 (17,6-26,6)	-43,6+	5,4	23,4	22,2

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.6: 18-34 yaşlar arasındaki yetişkinlerde hergün sigara içmeye başlama yaşı ortalamasının seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Sigara içmeye başlama yaşı ortalaması (yıl) ¹		
	2008	2012	Rölatif değişim
	<i>Sayı (%95 GA)</i>	<i>Sayı (%95 GA)</i>	<i>Yüzde (%95 GA)</i>
Toplam	16,9 (16,7-17,1)	17,1 (16,8-17,3)	1,0
Cinsiyet			
Erkek	16,6 (16,3-16,8)	16,8 (16,5-17,1)	1,4
Kadın	17,8 (17,4-18,2)	17,9 (17,4-18,4)	0,4
Yerleşim yeri			
Kentsel	17,0 (16,7-17,3)	17,0 (16,8-17,3)	0,1
Kırsal	16,4 (16,0-16,8)	17,1 (16,8-17,4)	4,0+

¹ 18-34 yaşlar arasındaki hergün sigara içen yetişkinlerde

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.7: 15 ve üzeri yaşlarda yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olan yetişkinler arasında eskiden sigara içmiş olanların seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik Özellikler	Eskiden Hergün Sigara İçmiş (bütün yetişkinlerde) ¹			Eskiden Hergün Sigara İçmiş (yaşamının herhangi döneminde hergün sigara içmiş olanlarda) ^{1,2}		
	2008	2012	Rölatif değişim	2008	2012	Rölatif değişim
	<i>Yüzde (%95 GA)</i>			<i>Yüzde (%95 GA)</i>		
Toplam	10,5 (9,8-11,2)	9,4 (8,7-10,2)	-10,1+	26,5 (24,7-28,3)	27,2 (25,3-29,2)	2,8
Cinsiyet						
Erkek	17,2 (15,9-18,5)	14,4 (13,2-15,8)	-15,9+	27,2 (25,3-29,2)	26,9 (24,7-29,2)	-1,2
Kadın	4,1 (3,5-4,8)	4,6 (3,9-5,4)	12,6	23,9 (20,7-27,4)	28,3 (24,8-32,1)	18,6
Yaş						
15-24	2,2 (1,4-3,5)	1,4 (0,9-2,3)	-36,7+	8,9 (5,8-13,5)	7,4 (4,6-11,7)	-16,8
25-44	8,6 (7,6-9,7)	7,3 (6,3-8,3)	-15,5+	18,7 (16,6-21,0)	17,8 (15,7-20,2)	-4,8
45-64	16,9 (15,4-18,6)	16,5 (14,9-18,2)	-2,6	37,6 (34,5-40,8)	40,1 (36,6-43,7)	6,8
65+	21,8 (19,0-24,9)	18,6 (16,3-21,1)	-14,8+	68,7 (62,9-74,0)	68,4 (62,6-73,7)	-0,5
İkamet yeri						
Kentsel	10,5 (9,6-11,4)	9,7 (8,7-10,7)	-8,1	25,4 (23,3-27,6)	26,2 (23,9-28,7)	3,1
Kırsal	10,5 (9,5-11,7)	8,9 (8,0-10,0)	-15,3+	29,3 (26,5-32,2)	30,5 (27,6-33,5)	4,1
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	8,1 (6,7-9,8)	6,4 (5,2-7,9)	-21,0+	38,4 (32,0-45,3)	39,2 (32,0-47,0)	2,1
İlkokul	13,1 (11,9-14,4)	12,8 (11,5-14,2)	-2,2	29,1 (26,5-31,8)	31,4 (28,5-34,5)	8,0
Ortaokul	7,5 (6,0-9,3)	5,8 (4,6-7,2)	-22,4+	20,9 (16,9-25,5)	18,9 (15,2-23,3)	-9,5
Lise ve dengi	8,4 (7,0-10,1)	7,5 (6,3-9,0)	-10,4	17,7 (14,7-21,2)	19,1 (16,3-22,3)	8,0
Üniversite	13,3 (10,9-16,1)	12,9 (10,8-15,3)	-3,1	30,8 (25,5-36,5)	33,8 (28,7-39,4)	10,0

¹ Halen sigara içmeyenler.

² Bırakma oranı olarak da bilinir.

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.8: Son 12 ayda sigara içen 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sigarayı bırakmayı denemiş olanların seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Bırakma girişimi yapan		
	2008	2012	Rölatif değişim
	<i>Yüzde (%95 GA)</i>	<i>Yüzde (%95 GA)</i>	<i>Yüzde (%95 GA)</i>
Toplam	44,8 (42,5-47,0)	46,0 (43,5-48,5)	2,8
Cinsiyet			
Erkek	44,1 (41,5-46,6)	45,1 (42,3-47,9)	2,4
Kadın	46,9 (42,6-51,1)	48,8 (44,2-53,4)	4,1
Yaş			
15-24	52,3 (46,3-58,3)	40,2 (33,5-47,3)	-23,2+
25-44	42,7 (39,7-45,7)	48,3 (45,0-51,5)	13,1+
45-64	44,2 (40,1-48,4)	44,8 (40,8-48,9)	1,4
65+	40,6 (30,9-51,0)	47,1 (37,3-57,0)	16,0
İkamet yeri			
Kentsel	44,7 (41,9-47,5)	46,5 (43,5-49,6)	4,2
Kırsal	45,1 (41,6-48,6)	44,3 (40,6-48,0)	-1,8
Eğitim düzeyi			
Okula gitmemiş	35,0 (27,2-43,7)	44,1 (35,2-53,4)	26,0
İlkokul	44,6 (41,1-48,1)	46,9 (43,3-50,6)	5,3
Ortaokul	44,9 (39,1-50,8)	43,3 (38,6-48,2)	-3,4
Lise ve dengi	48,0 (43,9-52,1)	47,4 (42,6-52,3)	-1,2
Üniversite	45,8 (38,9-53,0)	46,0 (39,8-52,4)	0,5

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.9: Son 12 ayda sigara içen¹ 15 ve üzeri yaştaki kişilerden sağlık çalışanlarından destek alarak sigarayı bırakmayı denemiş olanların seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik Özellikler	Sigara içme bilgisi ve bırakma tavsiyesi alma					
	2008		2012		Rölatif değişim	
	Doktorun sigara içme durumunu sorması ²	Doktorun bırakmayı tavsiye etmesi ³	Doktorun sigara içme durumunu sorması ²	Doktorun bırakmayı tavsiye etmesi ³	Doktorun sigara içme durumunu sorması ²	Doktorun bırakmayı tavsiye etmesi ³
Toplam	49,0 (45,7-52,3)	40,7 (37,6-44,0)	51,4 (47,5-55,3)	42,9 (39,1-46,8)	4,9	5,3
Cinsiyet						
Erkek	49,1 (45,4-52,9)	42,2 (38,5-46,0)	49,1 (44,7-53,6)	41,3 (36,9-45,8)	0,0	-2,2
Kadın	48,8 (43,2-54,3)	38,0 (32,8-43,5)	56,3 (50,1-62,3)	46,4 (40,2-52,7)	15,4+	22,2+
Yaş						
15-24	42,0 (33,9-50,5)	33,3 (25,6-42,1)	38,1 (28,3-48,9)	33,3 (24,0-44,0)	-9,3	-0,3
25-44	45,8 (41,5-50,1)	36,0 (32,1-40,0)	50,6 (45,3-55,8)	40,0 (34,8-45,5)	10,4	11,3
45-64	57,7 (51,8-63,4)	51,5 (45,5-57,4)	57,7 (50,8-64,3)	50,5 (44,2-56,8)	0,0	-1,9
65+	60,2 (46,4-72,5)	59,5 (45,9-71,9)	64,5 (49,7-77,0)	63,1 (48,4-75,7)	7,2	6,0
İkamet yeri						
Kentsel	50,6 (46,6-54,5)	42,0 (38,2-46,0)	52,8 (48,1-57,5)	43,8 (39,3-48,4)	4,4	4,1
Kırsal	44,0 (38,8-49,3)	36,5 (31,5-41,7)	45,7 (40,0-51,6)	39,4 (33,9-45,3)	4,1	8,1
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	50,4 (39,3-61,5)	44,7 (33,4-56,7)	50,0 (36,3-63,6)	43,4 (30,7-56,9)	-1,0	-3,1
İlkokul	48,1 (42,9-53,3)	41,3 (36,3-46,5)	52,0 (46,6-57,5)	43,7 (38,3-49,3)	8,2	5,9
Ortaokul	53,0 (45,1-60,8)	42,4 (34,8-50,4)	45,5 (36,5-54,8)	37,7 (29,4-46,8)	-14,1	-11,1
Lise ve dengi	46,6 (40,1-53,2)	36,8 (31,3-42,8)	50,1 (42,8-57,4)	41,9 (35,1-49,0)	7,6	13,7
Üniversite	51,4 (42,8-59,9)	42,3 (34,2-50,9)	59,8 (49,5-69,3)	48,7 (38,5-59,0)	16,3	15,1

¹ Halen sigara içenleri ve son 12 ay içinde sigarayı bırakmış olanları kapsar.

² Halen sigara içenleri ve son 12 ay içinde sigarayı bırakmış olanlardan sağlık kuruluşuna başvuranlar arasında.

³ Halen sigara içenleri ve son 12 ay içinde sigarayı bırakmış olanlardan sağlık kuruluşuna başvuranlar ve doktor tarafından sigara içme durumu sorulanlar arasında.

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.10: Son 12 ay içinde sigara için 15 ve üzeri yaşta kişilerden sigarayı bırakmayı denemiş olanların son denemelerinde kullandıkları yöntemlerin seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Sağlık Personeli Desteği					
	2008			2012		
	Farmakoterapi	Danışmanlık/ Tavsiye	Farmakoterapi	Danışmanlık/ Tavsiye	Farmakoterapi	Danışmanlık/ Tavsiye
Toplam	9,3 (7,7-11,3)	1,8 (1,1-3,1)	13,6 (11,3-16,3)	8,0 (6,5-9,8)	45,9+	335,5+
Cinsiyet						
Erkek	9,4 (7,4-11,9)	1,7 (0,8-3,4)	13,3 (10,8-16,4)	7,5 (5,8-9,6)	41,4+	341,6+
Kadın	9,1 (6,2-13,2)	2,2 (1,1-4,5)	14,5 (10,0-20,4)	9,5 (6,6-13,5)	59,1	324,5+
Yaş						
15-24	9,8 (5,9-15,8)	0,8 (0,2-3,1)	10,2 (4,7-20,8)	4,0 (1,3-11,4)	4,4	415,4
25-44	9,2 (7,0-11,9)	1,3 (0,7-2,5)	13,6 (10,7-17,1)	8,6 (6,6-11,1)	48,0+	559,2+
45-64	9,9 (6,7-14,4)	3,6 (1,6-7,9)	16,4 (12,0-22,0)	8,7 (5,8-12,8)	65,6	140,8
65+	4,1 (1,1-13,6)	4,8 (1,2-17,1)	9,0 (2,9-24,8)	10,5 (4,0-24,6)	121,8	116,1
İkamet yeri						
Kentsel	10,4 (8,3-12,9)	2,4 (1,4-4,0)	14,4 (11,6-17,8)	8,4 (6,6-10,6)	38,8+	258,4+
Kırsal	6,4 (4,1-10,0)	0,4 (0,1-2,3)	10,8 (8,2-14,2)	6,6 (4,7-9,1)	68,1	1406
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	1,8 (0,5-6,6)	0,3 (0,0-2,3)	13,0 (5,0-30,0)	1,1 (0,1-7,6)	607,2	241,7
İlkokul	8,6 (6,2-11,8)	1,8 (0,7-4,1)	16,4 (12,7-20,9)	10,0 (7,3-13,6)	89,6+	467,0+
Ortaokul	8,6 (4,9-14,8)	0,9 (0,2-3,7)	9,6 (6,1-14,7)	5,8 (3,0-11,1)	11,0	546,7
Lise ve dengi	12,2 (8,4-17,5)	2,0 (1,0-4,2)	13,3 (8,7-19,8)	8,8 (5,8-13,1)	9,1	329,5+
Üniversite	11,1 (6,4-18,3)	4,4 (1,6-11,4)	12,8 (7,7-20,5)	6,9 (3,4-13,7)	15,9	58,5

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.11: Halen sigara için 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigarayı bırakma konusuna ilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA, Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellik	2008				2012				Rölatif değişim							
	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor	Gelecek yıl içinde bırakmayı düşünmüyor	Gelecek yıldan sonraki zamanda bırakmayı düşünmüyor	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor	Gelecek yıl içinde bırakmayı düşünmüyor	Gelecek yıldan sonraki zamanda bırakmayı düşünmüyor	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor	Gelecek yıl içinde bırakmayı düşünmüyor	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor	Gelecek yıl içinde bırakmayı düşünmüyor	Gelecek yıldan sonraki zamanda bırakmayı düşünmüyor	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor	Gelecek yıl içinde bırakmayı düşünmüyor	Gelecek ay içinde bırakmayı planlıyor		
Toplam	9,9 (8,5-11,6)	17,8 (16,1-19,7)	25,2 (22,9-27,6)	42,4 (39,7-45,2)	4,6 (3,4-6,2)	12,9 (11,1, 14,9)	22,5 (20,3, 25,0)	19,7 (17,6-22,0)	42,0 (39,2-44,8)	2,8 (1,9-4,2)	29,9+	26,4+	-21,7+	-1	-38,4+	
Cinsiyet																
Erkek	10,0 (8,3-11,9)	17,6 (15,7-19,8)	25,9 (23,4-28,6)	41,9 (39,0-44,8)	4,5 (3,3-6,2)	12,4 (10,5-14,6)	22,4 (19,9-25,1)	19,1 (16,7-21,7)	43,0 (39,9-46,2)	3,1 (2,1-4,7)	24,1	26,8+	-26,5+	2,7	-30,8+	
Kadın	9,8 (7,5-12,7)	18,4 (15,1-22,2)	23,0 (19,5-26,9)	44,1 (39,4-48,8)	4,8 (3,0-7,7)	14,5 (11,4-18,2)	23,1 (19,2-27,5)	21,7 (17,9-26,1)	38,8 (34,1-43,8)	1,9 (1,0-3,8)	48,1+	25,4	-5,3	-11,9	-60,2+	
Yaş																
15-24	11,0 (7,9-15,2)	18,8 (14,4-24,2)	24,6 (19,6-30,3)	41,4 (35,3-47,7)	4,2 (2,0-8,8)	12,9 (9,1-17,9)	16,4 (11,8-22,3)	17,3 (12,8-22,9)	49,8 (42,9-56,7)	3,6 (1,7-7,3)	17	-13	-29,5+	20,4	-14,5	
25-44	8,8 (7,2-10,6)	17,6 (15,3-20,1)	26,0 (23,2-29,0)	43,0 (39,5-46,5)	4,6 (3,3-6,4)	12,9 (10,7-15,5)	25,1 (22,2-28,2)	19,6 (17,1-22,5)	40,0 (36,3-43,7)	2,4 (1,3-4,3)	46,9+	42,6+	-24,6+	-7,1	-47,4+	
45-64	11,7 (8,9-15,2)	18,0 (14,8-21,7)	24,4 (20,6-28,6)	41,5 (37,3-45,9)	4,4 (2,6-7,3)	13,1 (10,6-16,1)	21,4 (17,9-25,4)	20,6 (16,9-24,8)	41,4 (37,3-45,8)	3,4 (2,0-5,9)	12,4	19	-15,5	-0,2	-22,2	
65+	10,0 (5,7-16,9)	14,8 (8,2-25,3)	20,6 (13,4-30,4)	45,5 (35,1-56,3)	9,0 (3,7-20,5)	10,9 (6,6-17,5)	19,3 (11,8-30,0)	27,3 (18,4-38,5)	40,7 (30,8-51,5)	1,7 (0,5-5,7)	9,1	30,3	32,7	-10,5	-81,3+	
İkamet yeri																
Kentsel	9,2 (7,4-11,3)	17,4 (15,3-19,7)	24,9 (22,0-28,0)	43,4 (39,9-47,0)	5,1 (3,6-7,3)	12,8 (10,7-15,3)	22,5 (19,7-25,5)	19,6 (17,0-22,4)	42,3 (38,9-45,8)	2,8 (1,6-4,6)	39,8+	29,5+	-21,4+	-2,5	-46,4+	
Kırsal	12,0 (9,7-14,8)	19,1 (16,0-22,5)	26,0 (22,8-29,5)	39,7 (36,3-43,2)	3,2 (2,1-4,7)	13,1 (10,8-15,9)	22,6 (19,8-25,8)	20,2 (17,3-23,4)	40,9 (37,2-44,6)	3,2 (2,0-5,0)	9,2	18,7	-22,3+	2,9	-0,1	
Eğitim düzeyi																
Okula gitmemiş	11,4 (7,4-17,3)	11,3 (7,1-17,5)	18,7 (13,1-26,0)	53,3 (44,2-62,3)	5,3 (2,5-10,8)	11,0 (6,8-17,5)	19,2 (12,5-28,3)	15,3 (9,5-23,6)	50,2 (39,5-60,8)	4,3 (1,5-11,6)	-3,1	69,8	-18,2	-5,9	-18,3	
İlkokul	9,8 (7,9-12,2)	17,0 (14,4-20,0)	24,6 (21,5-28,0)	43,5 (39,7-47,3)	5,0 (3,4-7,3)	14,2 (11,7-17,2)	22,1 (19,0-25,6)	19,9 (17,1-23,0)	41,3 (37,1-45,5)	2,5 (1,4-4,5)	44,6+	30,0+	-19,4+	-5,1	-50,2+	
Ortaokul	10,8 (7,5-15,2)	19,0 (14,9-23,9)	25,9 (20,8-31,7)	39,7 (34,2-45,6)	4,6 (2,5-8,2)	10,9 (7,9-14,6)	22,5 (17,8-27,9)	21,1 (16,7-26,3)	41,7 (36,3-47,2)	3,9 (2,1-7,2)	0,6	18,4	-18,6	4,9	-14,8	
Lise ve dengi	8,4 (5,8-11,8)	19,9 (16,4-23,9)	25,3 (21,2-30,0)	42,1 (37,1-47,3)	4,3 (2,5-7,4)	13,8 (10,7-17,7)	21,2 (17,2-25,9)	20,9 (17,1-25,2)	41,1 (36,1-46,2)	3,0 (1,5-6,0)	65,0+	6,8	-17,6	-2,4	-30,1	
Üniversite ve üzeri	11,5 (7,8-16,6)	20,1 (14,2-27,5)	32,1 (25,5-39,4)	33,6 (27,1-40,8)	2,8 (1,3-5,9)	11,4 (8,1-16,0)	28,0 (22,2-34,7)	16,7 (12,6-21,9)	42,8 (36,3-49,6)	1,0 (0,3-3,0)	-0,4	39,8	-47,9+	27,5	-64,6+	

+ p < 0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.12: Kapalı ortamlarda çalışan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerden işyerinde sigara dumanından pasif olarak etkilenenlerin sigara içme durumu ve seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	İşyerinde Sigara Dumanından Etkilenen Yetişkinler ¹					
	2008		2012		Rölatif değişim	
	Bütün grup	Sigara içmeyenler	Bütün grup	Sigara içmeyenler	Bütün grup	Sigara içmeyenler
	Yüzde (%95 GA))		Yüzde (%95 GA)		Yüzde (%95 GA)	
Toplam	37,3 (34,4-40,2)	31,1 (27,9-34,5)	15,6 (13,7-17,8)	12,3 (10,3-14,7)	-58,0+	-60,3+
Cinsiyet						
Erkek	40,1 (36,9-43,5)	35,0 (31,0-39,2)	17,8 (15,5-20,4)	14,0 (11,5-16,9)	-55,6+	-60,0+
Kadın	28,1 (23,4-33,4)	22,9 (18,1-28,5)	9,6 (7,0-13,0)	9,1 (6,2-13,3)	-66,0+	-60,1+
Yaş						
15-24	40,0 (33,1-47,3)	32,3 (24,2-41,6)	17,2 (12,2-23,8)	13,5 (8,3-21,1)	-56,9+	-58,3+
25-44	36,3 (33,1-39,6)	30,7 (26,8-34,8)	14,7 (12,6-17,1)	11,0 (8,6-13,9)	-59,4+	-64,1+
45-64	38,1 (33,2-43,2)	31,1 (25,5-37,3)	17,7 (13,9-22,3)	15,5 (11,3-20,8)	-53,4+	-50,3+
65+	30,6 (16,8-49,1)	29,4 (14,6-50,4)	9,3 (2,9-25,6)	10,8 (2,6-35,1)	-69,7+	-63,4+
İkamet yeri						
Kentsel	35,6 (32,3-39,0)	29,4 (25,7-33,4)	14,6 (12,5-17,0)	11,4 (9,3-13,9)	-59,0+	-61,4+
Kırsal	44,4 (39,3-49,6)	37,6 (31,7-43,9)	21,1 (16,8-26,3)	17,4 (12,4-23,9)	-52,4+	-53,8+
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	36,6 (25,4-49,4)	23,3 (14,6-35,2)	35,5 (20,1-54,6)	26,2 (11,1-50,2)	-2,9	12,2
İlkokul	42,7 (38,3-47,2)	36,6 (31,2-42,4)	20,6 (16,8-24,9)	16,9 (12,5-22,4)	-51,8+	-54,0+
Ortaokul	40,4 (34,0-47,3)	39,3 (30,3-49,0)	18,3 (14,0-23,4)	15,8 (10,9-22,3)	-54,9+	-59,9+
Lise ve dengi	37,8 (32,7-43,2)	28,6 (22,8-35,2)	12,9 (9,8-16,8)	10,4 (7,2-14,8)	-65,9+	-63,6+
Üniversite	25,8 (21,5-30,5)	23,6 (18,5-29,6)	10,7 (8,3-13,6)	8,6 (6,0-12,1)	-58,6+	-63,6+

¹ Son 30 gün içinde. Ev dışında ve genellikle kapalı ortamda çalışanlar içinde.

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.13: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerden evde en az ayda bir kez sigara dumanından pasif olarak etkilenenlerin yüzde ve sayılarının sigara içme durumu ve seçilmiş demografik özelliklere göre dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Evde Sigara Dumanından Etkilenen Yetişkinler ¹					
	2008		2012		Rölatif değişim	
	Bütün grup	Sigara içmeyenler	Bütün grup	Sigara içmeyenler	Bütün grup	Sigara içmeyenler
	Yüzde (%95 GA)		Yüzde (%95 GA)		Yüzde (%95 GA)	
Toplam	56,3 (54,4-58,2)	47,5 (45,3-49,7)	38,3 (36,4-40,2)	29,1 (27,1-31,1)	-32,0+	-38,8+
Cinsiyet						
Erkek	56,1 (53,8-58,4)	40,4 (37,2-43,6)	39,2 (37,0-41,6)	24,5 (22,0-27,2)	-30,1+	-39,3+
Kadın	56,5 (54,3-58,7)	51,7 (49,2-54,1)	37,4 (35,1-39,7)	32,0 (29,6-34,5)	-33,8+	-38,1+
Yaş						
15-24	66,9 (63,2-70,3)	61,6 (57,4-65,6)	44,1 (40,6-47,6)	38,5 (34,7-42,3)	-34,1+	-37,6+
25-44	57,6 (55,3-59,9)	46,5 (43,7-49,4)	41,2 (38,8-43,6)	28,9 (26,3-31,7)	-28,5+	-37,9+
45-64	51,6 (48,9-54,3)	42,1 (39,0-45,3)	33,5 (31,2-36,0)	24,2 (21,7-26,8)	-35,0+	-42,6+
65+	37,3 (33,7-41,1)	33,5 (29,7-37,5)	24,9 (21,9-28,2)	20,9 (18,0-24,2)	-33,2+	-37,4+
İkamet yeri						
Kentsel	55,0 (52,7-57,4)	44,7 (42,0-47,6)	38,6 (36,3-41,0)	28,5 (26,0-31,1)	-29,8+	-36,3+
Kırsal	59,2 (56,1-62,3)	53,3 (49,8-56,7)	37,5 (34,6-40,4)	30,4 (27,4-33,6)	-36,7+	-43,0+
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	56,4 (52,8-60,0)	51,4 (47,7-55,2)	38,4 (34,9-42,0)	33,2 (29,7-37,0)	-32,0+	-35,4+
İlkokul	55,5 (53,0-58,0)	44,7 (41,8-47,6)	37,9 (35,5-40,4)	26,9 (24,3-29,7)	-31,7+	-39,8+
Ortaokul	61,3 (57,4-65,0)	55,4 (50,6-60,1)	40,4 (37,2-43,8)	32,0 (28,6-35,7)	-34,0+	-42,1+
Lise ve dengi	57,7 (54,4-60,8)	45,4 (41,1-49,7)	40,3 (37,0-43,7)	29,0 (25,3-33,0)	-30,1+	-36,2+
Üniversite	47,6 (43,3-52,0)	38,7 (33,3-44,4)	32,5 (28,7-36,5)	24,0 (20,2-28,4)	-31,9+	-37,8+

¹ Evde hergün, haftada bir, ayda bir veya daha seyrek olarak sigara dumanından etkilenenler
+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.14: Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara dumanından pasif etkilenim durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Yetişkinlerde Tütün dumanından Etkilenilen Yerler ¹											
	2008					2012					Rölatif Değişim	
	Resmi Daireler	Sağlık Kuruluşları	Restoranlar	Toplu Taşıma Araçları	Resmi Daireler	Sağlık Kuruluşları	Restoranlar	Toplu Taşıma Araçları	Resmi Daireler	Sağlık Kuruluşları	Restoranlar	Toplu Taşıma Araçları
	Yüzde (%95 GA)					Yüzde (%95 GA)					Yüzde (%95 GA)	
Toplam	11,3 (9,7-13,0)	6,0 (5,1-7,0)	55,9 (53,4-58,4)	16,5 (14,8-18,2)	6,5 (5,5-7,7)	3,8 (3,1-4,7)	12,9 (11,3-14,7)	10,4 (9,0-12,0)	-42,1+	-36,1+	-76,9+	-36,7+
Cinsiyet												
Erkek	13,0 (11,2-15,1)	6,6 (5,3-8,2)	57,7 (54,8-60,5)	18,7 (16,5-21,1)	7,1 (5,8-8,5)	3,8 (2,9-5,0)	14,0 (11,9-16,4)	10,7 (9,0-12,7)	-45,9+	-42,7+	-75,8+	-42,7+
Kadın	7,8 (5,6-10,7)	5,5 (4,5-6,7)	52,3 (48,1-56,5)	14,1 (12,3-16,0)	5,7 (4,3-7,6)	3,9 (3,0-4,9)	11,3 (9,3-13,7)	10,2 (8,6-12,0)	-26,6+	-29,8+	-78,4+	-27,8+
Yaş												
15-24	13,2 (9,5-18,2)	7,8 (5,4-11,1)	57,4 (52,4-62,3)	21,2 (18,3-24,5)	8,0 (5,6-11,3)	4,2 (2,7-6,4)	16,2 (12,9-20,2)	12,5 (10,0-15,6)	-39,5+	-46,4+	-71,7+	-41,1+
25-44	11,3 (9,4-13,5)	6,6 (5,3-8,1)	59,0 (55,6-62,3)	16,0 (13,9-18,3)	7,0 (5,5-8,8)	4,5 (3,6-5,6)	11,8 (10,1-13,8)	11,3 (9,4-13,5)	-38,4+	-31,8+	-79,9+	-29,2+
45-64	9,6 (7,4-12,3)	4,4 (3,2-6,1)	50,3 (46,1-54,5)	14,1 (12,0-16,5)	5,3 (4,1-6,9)	3,1 (2,2-4,5)	11,8 (9,2-14,9)	8,0 (6,4-9,8)	-44,4+	-29,6+	-76,6+	-43,5+
65+	11,5 (7,1-18,0)	4,7 (3,1-7,1)	32,7 (24,3-42,4)	10,9 (8,2-14,5)	3,3 (1,8-6,1)	2,7 (1,7-4,1)	10,2 (5,9-17,1)	6,8 (4,9-9,6)	-71,2+	-43,0+	-68,8+	-37,3+
İkamet yeri												
Kentsel	11,8 (9,9-14,1)	6,2 (5,1-7,6)	58,4 (55,3-61,4)	16,2 (14,2-18,4)	6,0 (4,8-7,5)	3,7 (2,8-4,8)	13,5 (11,6-15,7)	11,0 (9,3-13,0)	-48,8+	-40,7+	-76,9+	-31,9+
Kırsal	9,7 (7,9-11,8)	5,4 (4,3-6,6)	48,2 (44,3-52,0)	17,3 (14,8-20,1)	8,0 (6,3-10,2)	4,2 (3,3-5,4)	10,6 (8,5-13,2)	8,6 (6,8-10,9)	-16,8	-21,4	-77,9+	-50,2+
Eğitim düzeyi												
Okula gitmemiş	9,8 (6,5-14,3)	4,7 (3,4-6,4)	39,6 (30,1-49,8)	15,9 (13,0-19,3)	4,7 (2,7-8,0)	4,4 (3,1-6,1)	18,3 (11,0-28,9)	8,1 (5,5-11,8)	-51,7+	-6	-53,8+	-48,9+

Tablo 10.14 (devam): Son 30 gün içinde bazı kamusal yerlere gitmiş olan 15 ve üzeri yaştaki yetişkinler arasında sigara dumanından pasif etkilenim durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	2008						2012					
	Resmi Daireler		Sağlık Kuruluşları		Toplu Taşıma Araçları		Resmi Daireler		Sağlık Kuruluşları		Toplu Taşıma Araçları	
	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	Yüzde (%95 GA)	
İlkokul	9,8 (7,8-12,2)	4,7 (3,7-6,1)	48,7 (44,5-52,9)	13,7 (11,8-15,9)	5,4 (4,1-7,2)	2,9 (2,1-4,0)	9,7 (7,5-12,4)	9,1 (7,6-10,9)	-44,2+	-37,7+	-80,1+	-33,6+
Ortaokul	13,2 (9,2-18,4)	8,5 (5,7-12,4)	53,2 (47,8-58,6)	18,3 (15,0-22,1)	7,6 (5,5-10,5)	4,4 (3,0-6,3)	10,6 (8,0-13,8)	10,9 (8,7-13,6)	-42,2+	-48,2+	-80,1+	-40,3+
Lise ve dengi	11,4 (8,2-15,7)	6,7 (4,8-9,3)	61,7 (57,5-65,8)	18,5 (15,3-22,1)	6,3 (4,4-9,0)	3,8 (2,6-5,6)	14,6 (12,0-17,7)	12,8 (10,3-15,9)	-44,7+	-43,0+	-76,3+	-30,6+
Üniversite ve üzeri	12,9 (9,8-16,9)	9,1 (6,3-12,9)	66,2 (61,0-71,1)	20,2 (16,0-25,2)	7,8 (5,9-10,2)	4,9 (3,3-7,3)	15,5 (12,6-18,9)	11,0 (8,3-14,3)	-39,8+	-45,5+	-76,5+	-45,6+

¹ Son 30 günde.

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.15: Mamul sigara için 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin son defa sigara satın aldıkları yerlerin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA, Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik Özellikler	Satın alınan yer											
	2008					2012					Rölatif değişim	
	Dükkan/büfe	Otomatik makine	Sokak satıcısı	Diğer yer	Dükkan/büfe	Otomatik makine	Sokak satıcısı	Diğer yer	Dükkan/büfe	Otomatik makine	Sokak satıcısı	Diğer yer
Toplam	92,8 (91,1-94,2)	0,0	0,5 (0,3-1,0)	6,6 (5,3-8,2)	95,6 (93,7-97,0)	0,2 (0,0-1,3)	2,6 (1,6-4,4)	1,5 (0,9-2,6)	3,0+		392,5+	-77,1+
Cinsiyet												
Erkek	93,0 (91,1-94,5)	0,0	0,6 (0,3-1,3)	6,4 (5,0-8,2)	95,1 (92,6-96,7)	0,3 (0,1-1,7)	2,8 (1,5-5,1)	1,8 (1,0-3,2)	2,2		344,9+	-71,7+
Kadın	92,4 (89,2-94,6)	0,0	0,2 (0,0-0,9)	7,4 (5,2-10,6)	97,4 (94,8-98,7)	0,0	2,0 (1,0-4,3)	0,6 (0,1-2,9)	5,4+		986,4	-92,1+
Yaş (yıl)												
15-24	90,7 (85,3-94,2)	0,0	0,0	9,3 (5,8-14,7)	94,2 (89,0-97,1)	0,0	4,0 (1,9-8,6)	1,7 (0,4-6,6)	3,9			-81,7+
25+	93,3 (91,8-94,6)	0,0	0,7 (0,3-1,3)	6,0 (4,8-7,5)	95,9 (94,1-97,1)	0,3 (0,1-1,5)	2,3 (1,4-3,8)	1,5 (0,9-2,5)	2,7+		256,9+	-75,4+
Yerleşim yeri												
Kentsel	91,8 (89,7-93,5)	0,0	0,5 (0,2-1,2)	7,7 (6,0-9,8)	95,6 (93,1-97,2)	0,3 (0,1-1,6)	2,5 (1,3-4,8)	1,6 (0,9-3,1)	4,1+		360,8	-78,9+
Kırsal	96,0 (93,9-97,4)	0,0	0,5 (0,2-1,2)	3,5 (2,2-5,6)	95,7 (93,1-97,4)	0,0	3,1 (1,7-5,8)	1,1 (0,5-2,4)	-0,3		505,8	-67,3+

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.16: Halen mamul sigara içen 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigara harcamalarının seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik özellikler	2008*		2012		Rölatif değişim	
	Aylık sigara harcaması	20 mamul sigaranın ortalama fiyatı	Aylık sigara harcaması	20 mamul sigaranın ortalama fiyatı	Aylık sigara harcaması	20 mamul sigaranın ortalama fiyatı
Toplam	98,3 (94,6-102,1)	4,0 (3,9-4,1)	146,1 (137,9-154,3)	5,7 (5,6-5,8)	48,6+	43,0+
Cinsiyet						
Erkek	107,9 (103,5-112,3)	4,0 (3,9-4,1)	157,6 (148,5-166,6)	5,7 (5,6-5,9)	46,0+	42,7+
Kadın	64,1 (58,4-69,8)	3,8 (3,6-3,9)	110,0 (99,3-120,7)	5,6 (5,4-5,7)	71,6+	47,9+
Yaş						
15-24	91,8 (82,6-101,0)	4,1 (3,9-4,3)	127,9 (115,6-140,2)	5,7 (5,4-6,0)	39,3+	37,8+
25-44	98,2 (93,1-103,4)	4,1 (4,0-4,2)	148,0 (136,7-159,4)	5,7 (5,6-5,8)	50,7+	39,7+
45-64	105,7 (99,2-112,2)	3,8 (3,6-3,9)	158,1 (145,6-170,6)	5,7 (5,6-5,9)	49,6+	52,1+
65+	80,9 (66,5-95,3)	3,3 (3,1-3,5)	114,5 (94,0-135,1)	5,2 (4,9-5,6)	41,6+	58,8+
İkamet yeri						
Kentsel	97,7 (93,1-102,3)	4,1 (4,0-4,2)	148,1 (137,8-158,4)	5,8 (5,6-5,9)	51,6+	41,7+
Kırsal	100,2 (94,4-105,9)	3,8 (3,6-3,9)	139,2 (131,4-147,1)	5,5 (5,3-5,6)	39,0+	45,6+
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	89,3 (75,7-102,9)	3,4 (3,2-3,7)	109,9 (90,4-129,5)	4,9 (4,4-5,4)	23,1	41,9+
İlkokul	98,9 (93,2-104,6)	3,8 (3,7-3,9)	153,4 (140,8-166,1)	5,5 (5,3-5,6)	55,2+	44,2+
Ortaokul	91,5 (83,5-99,4)	4,0 (3,8-4,2)	141,8 (129,0-154,6)	5,7 (5,5-5,8)	55,1+	42,1+
Lise ve dengi	104,6 (96,6-112,7)	4,3 (4,2-4,5)	147,0 (136,1-157,9)	5,9 (5,8-6,1)	40,5+	37,8+
Üniversite	98,2 (87,7-108,8)	4,4 (4,2-4,7)	144,5 (118,7-170,3)	6,2 (5,9-6,4)	47,1+	39,3+

*2012 yılına göre düzeltilmiş
Türk Lirası

+ p < 0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.17: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara karşıtı mesajları farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

	2008	2012	Rölatif değişim
Toplam			
Gazete ve dergiler	46,3 (44,2-48,5)	41,1 (38,8-43,5)	-11,3+
Televizyon veya radyo	86,1 (84,8-87,4)	92,0 (91,0-93,0)	6,9+
Televizyon	85,5 (84,1-86,8)	91,4 (90,3-92,3)	6,9+
Radyo	23,0 (21,2-24,9)	25,2 (23,3-27,2)	9,6
Billboardlar	36,0 (33,7-38,3)	29,9 (27,7-32,2)	-16,8+
Başka yer	4,5 (3,8-5,4)	2,6 (2,0-3,3)	-43,2+
Herhangi yer	88,8 (87,6-90,0)	93,5 (92,5-94,4)	5,3+
Erkek			
Gazete ve dergiler	53,7 (51,2-56,2)	45,9 (43,1-48,8)	-14,6+
Televizyon veya radyo	86,2 (84,5-87,7)	92,3 (91,0-93,4)	7,1+
Televizyon	85,5 (83,9-87,1)	91,6 (90,2-92,8)	7,0+
Radyo	23,7 (21,5-26,0)	26,8 (24,5-29,2)	13,1+
Billboardlar	40,7 (37,9-43,6)	32,4 (29,8-35,2)	-20,3+
Başka yer	5,3 (4,3-6,4)	2,7 (1,9-3,7)	-49,0+
Herhangi yer	89,9 (88,4-91,2)	94,1 (92,8-95,2)	4,7+
Kadın			
Gazete ve dergiler	39,2 (36,8-41,7)	36,5 (34,1-38,9)	-7,0
Televizyon veya radyo	86,1 (84,5-87,6)	91,8 (90,7-92,8)	6,6+
Televizyon	85,4 (83,7-87,0)	91,2 (90,0-92,2)	6,8+
Radyo	22,3 (20,3-24,5)	23,7 (21,7-25,9)	6,1
Billboardlar	31,4 (29,1-33,8)	27,4 (25,2-29,8)	-12,6+
Başka yer	3,8 (3,1-4,8)	2,5 (1,8-3,4)	-35,5+
Herhangi yer	87,8 (86,3-89,2)	92,9 (91,8-93,9)	5,8+

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.17 (devam): 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara karşıtı mesajları farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

	2008	2012	Rölatif değişim
15-24 yaşlar			
Gazete ve dergiler	51,5 (47,8-55,3)	42,8 (39,2-46,6)	-16,9+
Televizyon veya radyo	87,0 (84,2-89,3)	91,7 (89,4-93,5)	5,4+
Televizyon	85,8 (82,8-88,4)	91,1 (88,8-93,0)	6,2+
Radyo	24,4 (21,3-27,8)	24,8 (21,6-28,3)	1,5
Billboardlar	42,9 (39,0-46,8)	32,1 (28,6-35,9)	-25,1+
Başka yer	6,2 (4,6-8,3)	2,9 (2,0-4,4)	-52,5+
Herhangi yer	91,3 (89,2-93,1)	93,7 (91,6-95,3)	2,6+
25+ yaşlar			
Gazete ve dergiler	44,8 (42,7-47,0)	40,6 (38,2-43,0)	-9,4+
Televizyon veya radyo	85,9 (84,5-87,2)	92,2 (91,2-93,1)	7,3+
Televizyon	85,4 (84,0-86,7)	91,5 (90,4-92,4)	7,1+
Radyo	22,6 (20,8-24,5)	25,4 (23,5-27,3)	12,2+
Billboardlar	34,0 (31,7-36,3)	29,3 (27,2-31,4)	-13,8+
Başka yer	4,1 (3,4-4,9)	2,5 (1,9-3,2)	-39,0+
Herhangi yer	88,1 (86,8-89,3)	93,4 (92,5-94,3)	6,0+
Kentsel			
Gazete ve dergiler	51,0 (48,1-53,8)	44,9 (41,8-48,0)	-11,9+
Televizyon veya radyo	86,9 (85,0-88,5)	92,7 (91,4-93,9)	6,7+
Televizyon	86,1 (84,1-87,8)	92,0 (90,6-93,2)	6,9+
Radyo	25,5 (23,1-28,1)	27,5 (25,1-30,1)	7,8
Billboardlar	40,2 (37,2-43,3)	33,8 (31,0-36,8)	-15,9+
Başka yer	5,4 (4,4-6,6)	3,2 (2,4-4,2)	-41,9+
Herhangi yer	89,9 (88,2-91,4)	94,2 (92,9-95,3)	4,8+
Kırsal			
Gazete ve dergiler	35,7 (33,3-38,3)	31,5 (28,8-34,2)	-11,9+
Televizyon veya radyo	84,5 (82,8-86,0)	90,3 (88,8-91,7)	6,9+
Televizyon	84,1 (82,4-85,7)	89,8 (88,1-91,2)	6,7+
Radyo	17,2 (15,3-19,4)	19,3 (17,2-21,7)	12,2
Billboardlar	26,1 (23,3-29,1)	19,8 (17,6-22,2)	-24,2+
Başka yer	2,5 (1,9-3,3)	1,1 (0,7-1,7)	-55,9+
Herhangi yer	86,4 (84,7-87,9)	91,7 (90,3-92,9)	6,2+

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.18: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde sigara paketleri üzerinde sağlık uyarısı görme ve bu nedenle sigarayı bırakmayı düşünme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik özellikler	Halen sigara içenler arasında ¹					
	2008		2012		Rölatif değişim	
	Sigara paketinde sağlık uyarısı görme	Sağlık uyarısı nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme	Sigara paketinde sağlık uyarısı görme	Sağlık uyarısı nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme	Sigara paketinde sağlık uyarısı görme	Sağlık uyarısı nedeniyle sigarayı bırakmayı düşünme
	Yüzde (%95 GA)		Yüzde (%95 GA)		Yüzde (%95 GA)	
Toplam	94,5 (93,0-95,7)	46,3 (43,6-49,1)	94,3 (92,7-95,6)	53,0 (50,1-55,9)	-0,2	14,4+
Cinsiyet						
Erkek	94,8 (93,1-96,0)	46,4 (43,2-49,5)	93,8 (91,9-95,3)	51,6 (48,1-55,0)	-1,0	11,2+
Kadın	93,6 (90,3-95,9)	46,3 (41,8-50,8)	95,8 (93,6-97,3)	57,5 (52,9-62,0)	2,3	24,3+
Yaş						
15-24	93,8 (89,9-96,3)	42,4 (36,0-49,2)	90,2 (84,8-93,8)	40,7 (33,7-48,1)	-3,9	-4,1
25-44	95,0 (92,9-96,5)	47,6 (44,1-51,3)	95,4 (93,7-96,7)	55,7 (51,9-59,4)	0,4	16,9+
45-64	94,8 (92,6-96,4)	46,9 (42,4-51,5)	94,9 (92,6-96,6)	55,5 (50,8, 60,1)	0,1	18,4+
65+	86,4 (77,1-92,3)	42,1 (31,8-53,1)	91,4 (83,8-95,6)	50,9 (39,9-61,9)	5,7	21,0
İkamet yeri						
Kentsel	94,9 (93,0-96,3)	44,8 (41,5-48,3)	95,0 (93,0-96,5)	52,3 (48,7-55,9)	0,1	16,7+
Kırsal	93,3 (91,1-95,0)	50,5 (46,8-54,3)	91,8 (88,8-94,1)	55,4 (51,4-59,3)	-1,5	9,6+
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	79,7 (72,4-85,5)	41,1 (33,6-49,0)	89,4 (82,1-93,9)	42,6 (33,0-52,8)	12,1+	3,7
İlkokul	95,4 (93,4-96,8)	51,9 (48,0-55,7)	94,7 (92,3-96,4)	57,2 (52,7-61,5)	-0,7	10,2+
Ortaokul	97,0 (94,6-98,4)	45,0 (39,3-50,9)	94,0 (90,4-96,4)	51,7 (45,7-57,6)	-3,1+	14,9
Lise ve dengi	96,2 (93,1-98,0)	42,8 (38,0-47,8)	95,4 (92,5-97,2)	52,5 (47,5-57,5)	-0,8	22,6+
Üniversite	94,5 (88,5-97,5)	36,9 (30,4-44,0)	93,6 (88,6-96,4)	48,7 (41,7-55,9)	-1,0	32,0+

¹ Hergün ve ara sıra sigara içenler arasında

+ p<0,05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.19: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerde son 30 günde çeşitli yerlerde sigara reklamı farketme durumunun seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2008 ve 2012.

Demografik özellikler	Sigara satılan dükkanda sigara reklamı görme			Herhangi reklam, sponsorluk veya tanıtım görme		
	2008	2012	Rölatif değişim	2008	2012	Rölatif değişim
	<i>Yüzde (%95 GA)</i>			<i>Yüzde (%95 GA)</i>		
Toplam	2,7 (2,1-3,5)	3,6 (2,7-4,8)	32,4	13,3 (12,0-14,6)	15,7 (13,7-17,9)	18,3+
Cinsiyet						
Erkek	3,6 (2,6-5,0)	3,9 (2,9-5,3)	8,2	17,1 (15,3-19,1)	18,5 (16,1-21,0)	8,0
Kadın	1,8 (1,3-2,5)	3,3 (2,3-4,6)	78,5+	9,6 (8,4-10,9)	13,0 (11,0-15,2)	35,8+
Yaş						
15-24	4,3 (2,7-6,9)	3,5 (2,1-5,6)	-19,6	20,4 (17,3-23,8)	19,2 (15,7-23,4)	-5,6
25+-44	2,2 (1,8-2,8)	3,6 (2,8-4,7)	61,6+	11,2 (10,1-12,3)	14,7 (12,9-16,6)	31,0+
İkamet yeri						
Kentsel	3,3 (2,4-4,4)	4,1 (2,9-5,8)	24,8	14,4 (12,7-16,2)	16,5 (13,9-19,4)	14,4
Kırsal	1,4 (1,1-1,9)	2,3 (1,8-3,0)	63,6+	10,7 (9,3-12,2)	13,7 (11,8-15,8)	28,3+
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	0,7 (0,4-1,4)	1,9 (1,1-3,1)	159,7	6,4 (5,0-8,2)	11,3 (8,6-14,7)	77,4+
İlkokul	2,1 (1,5-3,0)	3,4 (2,4-4,8)	57,4	10,1 (8,8-11,5)	12,9 (11,0-15,2)	28,4+
Ortaokul	3,8 (2,2-6,7)	4,0 (2,5-6,5)	5,3	17,6 (14,5-21,1)	19,2 (15,6-23,3)	9,1
Lise ve dengi	3,9 (2,7-5,6)	4,0 (2,6-6,0)	2,2	18,3 (15,6-21,2)	18,5 (15,6-21,8)	1,2
Üniversite	4,6 (3,0-6,8)	4,7 (3,4-6,6)	3,6	22,3 (18,8-26,3)	17,6 (14,7-21,1)	-20,9+

+ p<0,05

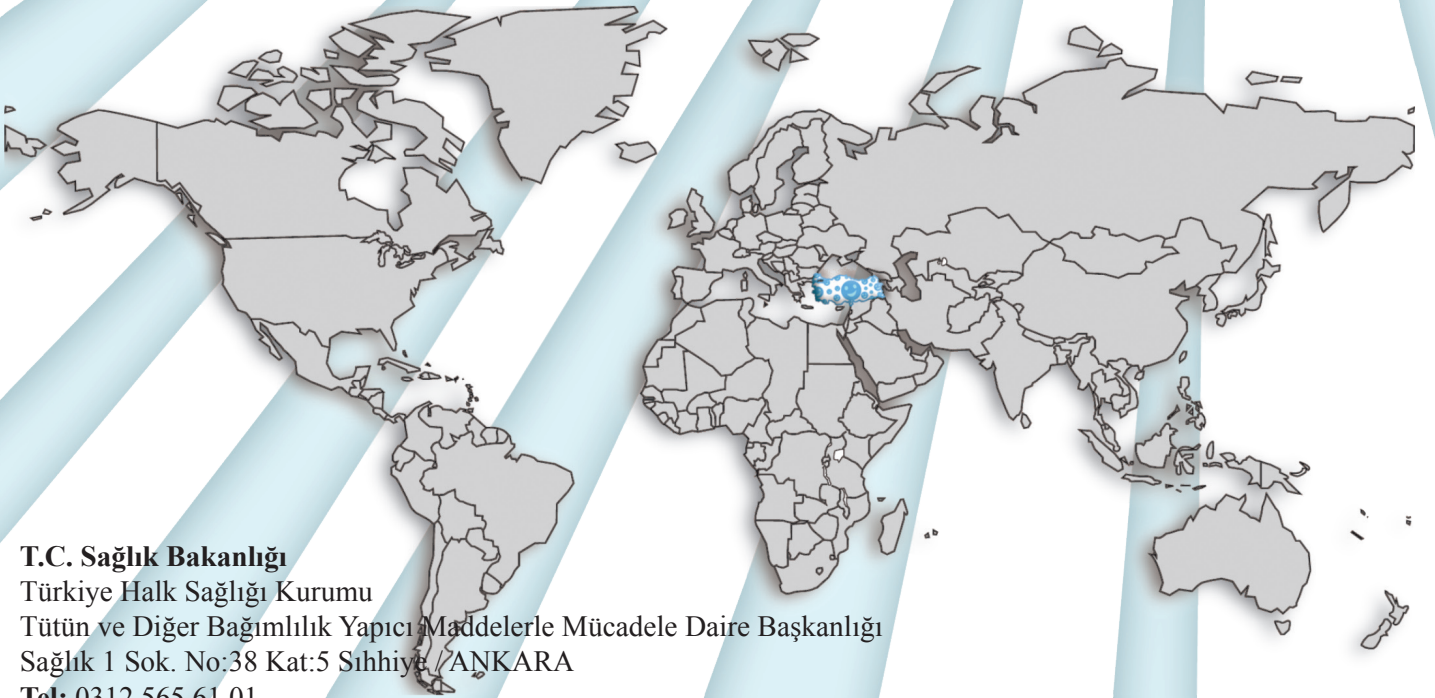
Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

Tablo 10.20: 15 ve üzeri yaştaki yetişkinlerin sigara kullanımının ve başkasının dumanını solmanın ciddi sağlık sorunlarına yol açması konusundaki bilgilerinin seçilmiş demografik özelliklere göre yüzde dağılımı – KYTA Türkiye, 2012.

Demografik Özellikler	2008		2012		Rölatif değişim	
	Sigara içmek ciddi hastalıklara neden olur	SDPE ciddi hastalıklara neden olur	Sigara içmek ciddi hastalıklara neden olur	SDPE ciddi hastalıklara neden olur	Sigara içmek ciddi hastalıklara neden olur	SDPE ciddi hastalıklara neden olur
Toplam	97,2 (96,6-97,7)	95,5 (94,9-96,1)	96,2 (95,1-97,0)	96,2 (95,3-97,0)	-1,1+	0,7
Cinsiyet						
Erkek	97,8 (97,2-98,2)	95,9 (95,1-96,6)	96,0 (94,7-96,9)	96,0 (95,0-96,8)	-1,8+	0,1
Kadın	96,7 (95,7-97,4)	95,1 (94,2-95,8)	96,4 (95,2-97,3)	96,4 (95,3-97,3)	-0,3	1,4+
Yaş						
15-24	97,8 (96,7-98,6)	95,9 (94,6-97,0)	96,4 (94,8-97,6)	96,9 (95,6-97,9)	-1,4+	1,0
25-44	97,9 (97,2-98,4)	95,8 (94,9-96,6)	96,6 (95,2-97,6)	96,3 (95,1-97,3)	-1,3+	0,5
45-64	97,2 (96,3-97,9)	96,3 (95,5-97,1)	95,8 (94,5-96,8)	96,2 (94,9-97,1)	-1,4+	-0,2
65+	92,8 (90,5-94,7)	90,5 (87,8-92,6)	94,8 (92,9-96,3)	94,2 (92,2-95,6)	2,1	4,0+
İkamet yeri						
Kentsel	97,7 (97,0-98,3)	96,3 (95,6-97,0)	96,3 (94,9-97,4)	96,4 (95,1-97,3)	-1,4+	0,0
Kırsal	96,0 (95,0-96,9)	93,6 (92,5-94,5)	95,7 (94,5-96,7)	95,8 (94,7-96,7)	-0,3	2,4+
Eğitim düzeyi						
Okula gitmemiş	91,8 (89,7-93,6)	89,8 (87,8-91,5)	95,0 (93,3-96,3)	94,0 (92,2-95,4)	3,5+	4,7+
İlkokul	98,1 (97,4-98,6)	96,1 (95,2-96,8)	96,1 (94,2-97,4)	96,6 (94,9-97,7)	-2,0+	0,5
Ortaokul	98,3 (97,1-99,1)	97,0 (95,5-98,0)	96,6 (95,0-97,7)	96,3 (94,9-97,3)	-1,8+	-0,7
Lise ve dengi	99,0 (98,4-99,4)	97,6 (96,2-98,4)	96,0 (93,9-97,3)	96,4 (95,0-97,4)	-3,1+	-1,2
Üniversite	97,9 (96,1-98,9)	96,8 (95,0-98,0)	97,2 (95,6-98,2)	97,2 (95,8-98,2)	-0,8	0,4

+ p < 0.05

Not: Rölatif değişim (%) şöyle hesaplandı: (2012 tahmini - 2008 tahmini / 2008 tahmini) x 100.

T.C. Sağlık Bakanlığı

Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Tütün ve Diğer Bağımlılık Yapıcı Maddelerle Mücadele Daire Başkanlığı

Sağlık 1 Sok. No:38 Kat:5 Sıhhiye / ANKARA

Tel: 0312 565 61 01

www.thsk.gov.tr

ISBN : 978-975-590-502-0

Sağlık Bakanlığı Yayın No: 948